

M E S A J U L

ȘEFULUI STATULUI MAJOR GENERAL TRANSMIS CU OCAZIA ANIVERSĂRII A 170 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA ARMEI ARTILERIE

La 10 noiembrie se împlinesc 170 de ani de existență a artileriei române moderne, eveniment important pentru dezvoltarea instituției militare române. Decizia domnitorului Gheorghe Bibescu de înființare a primei baterii de artilerie, pe principii organizatorice moderne, a reprezentat actul de renaștere al artileriei, ca armă de sine-stătătoare.

Această dată, cu profundă semnificație afectivă pentru artileriști, a reprezentat totodată renașterea artileriei, continuarea tradițiilor sale de luptă, făurite pe câmpurile de bătălie începând cu secolul al XV-lea.

Tunarii lui Mircea cel Bătrân, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș au contribuit substanțial la îndeplinirea dezideratului de libertate al poporului român, la obținerea marilor biruințe pentru apărarea pământului strămoșesc și a ființei noastre naționale.

Memorabilele salve de tun de la Calafat din anul 1877, ce au marcat începutul Războiului de Neatârnamare vor avea un ecou veșnic în sufletul românilor. De asemenea, faptele de vitejie ale artileriștilor de la Plevna, Vidin și Smârdan și mai apoi din cele două conflagrații mondiale vor rămâne înscrise cu litere de aur în frământata istorie a neamului românesc.

De-a lungul anilor, „tunarii” s-au impus în conștiința afectivă a neamului românesc printr-o pleiadă de spirite alese, cum ar fi savantul de renume mondial Henri Coandă, generalii Gheorghe Manu, Constantin Coandă, Constantin Christescu, Eremia Grigorescu, Toma Ghenea, Ștefan Burileanu, Vasile Negri și oameni de artă ca Ion Jalea și Vida Gheza. Spiritul enciclopedic, rafinamentul intelectual, atașamentul față de glia și spiritualitatea românească îi onorează și vă obligă pe dumneavoastră, continuatorii tradițiilor, la intensificarea eforturilor pentru amplificarea prestigiului armei căreia îi aparțin.

La începutul mileniului al III-lea, speranțele artileriștilor sunt îndrăznețe, realiste, conform cerințelor operaționale stabilite. Acestea prefigurează noua artilerie a forțelor terestre, care trebuie să fie aptă pentru îndeplinirea misiunilor ce îi revin în spațiul de luptă integrat.

Corespunzător acestor exigențe și năzuințe, în arma artilerie problemele identificării țintelor, ale analizei, deciziei și execuției focului se abordează sistematic, ele fiind integrate eficient în pregătirea și ducerea acțiunilor de luptă specifice.

Astăzi, artileria, ca de altfel întreaga armată, este înscrisă într-un amplu și ascendent proces de modernizare structurală și acțională, care să o facă interoperabilă cu artileria armatelor moderne din Organizația Tratatului Atlanticului de Nord.

Domnilor artileriști, generali, ofițeri, maiștri militari, subofițeri, soldați și gradați profesioniști,

Bogatele tradiții de luptă ale armei din care faceți parte și cerințele prezentului vă obligă să continuați eforturile de modernizare a artileriei, de perfecționare continuă a pregătirii voastre tactice și de specialitate, pentru a vă îndeplini cu cinste misiunile încredințate.

În sălile de specialitate, în poligoane, în taberele și pe terenurile de instrucție, acționați cu perseverență pentru cunoașterea și folosirea corectă a armamentului și tehnicii din înzestrare, pentru a deveni foarte buni luptători și specialiști.

Totodată vă solicit maximă angajare în procesul de transformare a forțelor terestre pentru a imprima acestora forța combativă necesară.

Fiți demni de misiunea ce vi s-a încredințat, acționați cu hotărâre pentru însușirea cunoștințelor militare și de specialitate, dovediți tenacitate și profesionalism, pasiune și dăruire în toate acțiunile pe care le întreprindeți!

La aniversarea armei artilerie, am plăcerea și îmi fac datoria de onoare să vă adresez călduroase felicitări, urări de sănătate, putere de muncă și succese deosebite în întreaga activitate, în nobila îndatorire de a sluji țara în forțele terestre ale Armatei României.

LA MULȚI ANI!

ȘEFUL STATULUI MAJOR GENERAL

General-locotenent Dr. Ștefan DĂNILĂ

REPERE DE REFERINȚĂ ALE ISTORIEI ARTILERIEI ROMÂNE MODERNE

Colonel prof. univ. Dr. Adrian STROEA¹

Colonel (r) Marin GHINOIU

Începuturile artileriei se pierd în negura vremurilor, deși noțiunea de artilerie a apărut relativ recent, la mijlocul veacului al XV-lea. Termenul **artilerie** derivă din verbul arhaic francez **artiller**, care înseamnă *arta de a construi și mânui, pe timpul luptelor, diferite mașini de război*. Dar tunul, această hiperviolentă mașină de război, nu este una oarecare! Este mijlocul de luptă care, prin capacitatea de lovire la mare distanță cu precizie a adversarului, a schimbat modul de ducere a luptei. Mai mult decât atât, specialiștii apreciază că prin puterea sa de lovire, de distrugere a fortificațiilor (cetăților) medievale, artileria a contribuit substanțial la prăbușirea orânduirii feudale.

O caracterizare sintetică, dar extrem de sugestivă a rolului și importanței artileriei îi aparține cronicarului polonez **L. Gorecki**, care afirma: *În această mașină (tun) se razimă toată puterea pedestrimii, toată splendoarea călărimii, cu un cuvânt toată puterea războiului*.

De aceea, comandanții militari, din toate timpurile, au învățat că **știința folosirii acestei arme puternice** este deopotrivă o datorie și o necesitate pentru ei. **Napoleon** spunea categoric, fără echivoc: *Un comandant care nu știe să folosească această puternică armă din subordine, care nu are considerații pentru nevoile artileriei nu ar trebui să o comande niciodată*.

Apărută din necesitatea lovirii la distanță a adversarului, artileria a parcurs un complex evolutiv. Istoria evoluției mijloacelor de luptă bazate pe principiul aruncării obiectelor grele la distanță își găsește începuturile în antichitate. De aceea, balista, scorpionul, catapulta, frontibola și bricola sunt considerate în mod just predecesorii antepirobalistici ai artileriei de azi.

Evoluția de-a lungul timpului a mijloacelor de lovire la distanță, concretizată în apariția tunurilor a fost determinată decisiv, revoluționar, de inventarea pulberii cu fum. În Europa, apariția primelor turnătorii și fabricarea gurilor de foc a avut loc în secolul al XIV-lea.

În compunerea oștilor voievozilor și domnitorilor români, artileria a apărut în secolul al XV-lea. Ca entitate structurală modernă, distinctă, artileria română a apărut în urmă cu 170 de ani, la 10 noiembrie 1843. De-a lungul timpului, a cunoscut dezvoltările pe care le-a cerut necesitatea îndeplinirii misiunilor ce i-au fost stabilite.

Astăzi, artileria continuă să fie principala forță de sprijin cu foc din compunerea forțelor terestre. Ea este supusă unei noi provocări, aceea de a **deveni sistem integrat și integrant pe câmpul de luptă 3D, cvasi-controlat informațional**.

O dată memorabilă în istoria artileriei române: 10 noiembrie 1843. Prima baterie de artilerie

În anul 1843, domnitorul Țării Românești, **Gheorghe Bibescu**, a întreprins o călătorie la Constantinopol. Ca urmare a sugestiei adjutantului său domnesc, locotenentul Ioan Emanoil Florescu, domnitorul i-a solicitat sultanului un număr de piese de artilerie, pentru dotarea oștirii². La înapoiere, acesta i-a dăruit patru tunuri cu țeava din bronz de 4 livre (calibru 80 mm) ca *să slujească întru paza bunei rânduieli și liniștei obștești*. Această danie a avut loc în contextul istoric definit în principal de îndelungatele dominații străine – îndeosebi otomană și fanariote – ce slăbiseră țara din toate punctele de vedere, inclusiv din perspectiva potențialului său militar. Evenimentul care a grăbit procesul de **renaștere a armatei naționale și de apariție a artileriei române moderne** a fost pacea de la Adrianopol, încheiată în urma Războiului ruso-turc din anii 1828-1829. În baza **Regulamentului ostășesc pentru miliția națională a Principatului Valahiei** și **Regulamentului pentru miliția națională a Moldovei**, în anul 1830 s-a trecut la **organizarea noilor oștiri pământene**.

În anul 1835, Adunarea Națională din Țara Românească a propus **introducerea artileriei în organizarea armatei naționale**. Motivând necesitatea reînființării acestei arme, membrii adunării făceau referiri la tradiția ei, arătând că este necesară *cumpărarea de tunuri pentru desăvârșirea și împodobirea organizației regulatei oștiri ce avem, cum și spre cuviința sărbătorilor naționale, pentru un stat ca acesta, care și mai înainte nu era lipsit de această podoabă*.

Dar, abia în anul 1841, a fost întocmit un proiect de lege pentru constituirea primei baterii de artilerie. **Numai că lipseau tunurile**. Doi ani mai târziu, la **10 noiembrie 1843**, Gheorghe Bibescu, după ce a primit de la sultan cele patru tunuri, a legiferat **înființarea primei baterii de artilerie a Țării Românești prin Porunca Domnească nr. 198**. Cel dintâi comandant al primei baterii de artilerie a fost căpitanul **Pavel Lenz**. Acesta era ajutat de locotenenții **Scarlat Ciocărlan** și **Nicolae Haralambie**, primii săi subalterni. Data de **10 noiembrie 1843** reprezintă pentru istoria artileriei române o dată memorabilă, un nou punct

Gheorghe Bibescu, domnitorul Țării Românești între 1842 și 1848

de plecare, ce marchează începutul procesului devenirii artileriei moderne în țara noastră.

În anul 1835 Moldova avea doar un singur tun. Abia în anul 1849, când noul domnitor, **Grigore Al. Ghica**, a primit din partea sultanului 5 tunuri, cu ocazia investirii sale la Constantinopol, **se constituie și în Moldova prima baterie de artilerie**, formată din 6 tunuri trase de atelaje a câte 4 cai. Încadrarea a fost făcută cu ofițerii și militarii care efectuaseră pregătirea în Rusia, precum și cu ofițeri și soldați luați de la unitatea de infanterie din Iași.

Primul divizion de artilerie (1854) și primul regiment de artilerie (1860)

În primii ani ai celei de-a doua jumătăți a secolului al XIX-lea, proaspăt înființatele baterii de artilerie române au cunoscut botezul focului pe câmpurile de luptă. În anii 1853-1854 bateriile de artilerie din Țara Românească și Moldova au luat parte la Războiul ruso-turc, distingându-se prin precizia tragerilor executate în luptele de la Brăila, Gura Ialomiței, Vadul Silistrei și Ostrov. După terminarea războiului, pentru o perioadă de aproape cinci ani, oștirile Țărilor Române au rămas fără artilerie, pentru că trupele țariste, la retragerea lor, au luat cu ele și tunurile cu care erau dotate bateriile române.

În anul 1855, pentru instruirea servanților bateriei din Moldova au fost aduse la Iași, de la Galați, două tunuri care zăcuseră în Dunăre de pe timpul Războiului ruso-

turc din anii 1828-1829. Doi ani mai târziu, în luna februarie 1857, au fost achiziționate din Austria 6 tunuri, 2 obuziere, 8 chesoane, precum și caii cu harnașamentul necesar. Cu acestea a fost constituită o baterie de artilerie călăreață formată din 8 piese, comandată inițial de căpitanul Filipescu și apoi de căpitanul Tobias Gherghel. Această baterie a fost, de altfel, **singura baterie existentă în Principatele Române până în anii Unirii**.

După Unire, ca urmare a faptului că Rusia a înapoiat Principatelor tunurile luate abuziv în 1854, s-au constituit încă trei baterii de artilerie: una pedestră în Moldova, comandată de căpitanul Enric Herkt, și două în Țara Românească: **una călăreață**, sub comanda căpitanului Gheorghe Manu, și **una pedestră**, sub comanda căpitanului Nicolae Haralambie. Cele două baterii din Țara Românească s-au constituit la 11 octombrie 1859 în **primul divizion de artilerie al Armatei Române**, al cărui comandant a fost colonelul Scarlat Ciocârlan³.

Conform unui decret al domnitorului Alexandru Ioan Cuza, la **21 decembrie 1860**, cele patru baterii existente s-au contopit, constituindu-se astfel **primul regiment de artilerie al Armatei Române moderne** (organizat pe două divizioane), al cărui

comandant a fost **maiorul Tobias Gherghel**. Ajutorul șefului regimentului a fost numit **maiorul Haralambie Nicolae**, șeful divizionului întâi a fost numit **căpitanul Herkt Enric**, iar șeful divizionului al doilea a fost desemnat **căpitanul Gheorghe Manu**.

Înființarea Direcției Stabilimentelor de Material de Artilerie, construirea Arsenalului, Pirotehniei și Fabricii de Pulbere

De la începuturile organizării ei pe fundamente moderne, artileria s-a afirmat ca o armă deosebit de complexă. Devenirea ei a constat nu numai în măsuri organizatorice, ci și în cele destinate dotării tehnice, asigurării reglementărilor specifice artileriei, precum și organizării și desfășurării instrucției.

Existența și funcționarea pieselor de artilerie au generat probleme de ordin logistic din ce în ce mai grele. **Prăfuriile**, atelierele de reparat armament, precum și depozitele existente încă dinaintea Unirii Principatelor, atât în Moldova, cât și în Țara Românească, nu mai satisfăceau exigențele în creștere impuse

de funcționarea structurilor acestei arme. Se cereau, de asemenea, o concepție unitară și o coordonare eficientă în acest domeniu vital pentru capacitatea artileriei de a-și îndeplini misiunile, cum este cel al asigurării cu material, muniții și al întreținerii.

De aceea, la **26 august 1861**, colonelul **Ion Ghica**, noul ministru de Război al Principatelor Unite, a adresat domnitorului Alexandru Ioan Cuza un raport în care a arătat necesitatea stringentă a înființării unei **fabrici de**

armament. Iată un fragment din expunerea de motive a colonelului Ghica: *Astăzi când înălțimea Voastră dorește ca armata să ajungă scopul pentru care țara a creat-o, astăzi când suntem în ajunul organizării unei capsulării și fonderii de proiectile, dezvoltarea ce va lua prin aceasta stabilimentele de material de artilerie nu mai permite a le lăsa în starea în care se află.*

În consecință, ministrul de Război a propus înființarea **Direcției Stabilimentelor de Material de Artilerie** care să se ocupe de: construirea trăsurilor de artilerie (chesoane și antetrene, pentru transportul muniției), depozitarea și repararea armelor, fabricarea de pulbere, depozitarea acesteia și, nu în ultimul rând, de turnarea proiectilelor de artilerie. Ca urmare a acestui raport, a fost emis **Înaltul Ordin nr. 254** prin care s-a dispus centralizarea *atelierelelor, fabricilor de pulbere, capsulăria și fonderia din diferite părți ale țării, sub numirea de Direcția Stabilimentelor de Materiale ale Artileriei*.

Nu după mult timp, la **23 noiembrie 1861**, a fost emis **Înaltul Ordin nr. 344** prin care **Direcția Stabilimentelor de Material de Artilerie** a fost organizată pe trei secții: **Pirotehnie, Arsenalul de construcții al armatei și Fabrica de pulbere**.

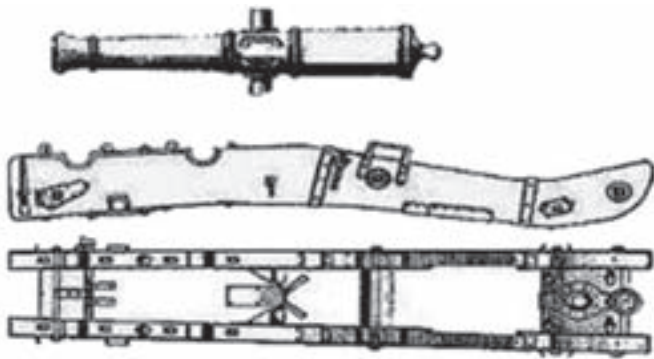

Lucru în poziția de tragere

Primele reglementări privind conducerea, instrucția și întrebuințarea în luptă a artileriei

Concomitent cu măsurile de dotare cu armament de artilerie belgian și francez și de înființare de noi baterii de artilerie, au fost inițiate măsuri de elaborare de reglementări speciale privind conducerea, învățământul, instrucția și folosirea în luptă a artileriei.

În perioada Unirii Principatelor, pregătirea ofițerilor de artilerie s-a făcut îndeosebi în școlile militare comune tuturor armelor, școli înființate încă din anii 1847 (la București) și 1856 (la Iași) și apoi unificate, în 1860. Un număr restrâns de ofițeri

Tunul turcesc de 4 livre

au fost trimiși pentru specializare în străinătate, la școlile sau unitățile de artilerie în Rusia, Prusia, Belgia și Franța.

La baza pregătirii cadrelor de comandă și a trupei au stat inițial regulamentele străine, traduse în limba română, precum și experiența celor câțiva ofițeri de artilerie pregătiți în străinătate. Ofițerii mai tineri s-au format în cadrul bateriilor, învățând de la cei vârstnici sau prin aplicarea noilor regulamente în procesul de instruire a trupei.

La **13 mai 1860** a apărut **Legea pentru instrucțiunea armatei Principatelor Unite Române** cu modificări importante privind statutul corpului subofițerilor de toate armele. Această lege prevedea înființarea, la București, de **detașamente model de toate armele pentru formarea de instructori ai armatei** (care erau subofițeri – n.n.).

În **septembrie 1860** a fost publicat în „Monitorul Oastei” **primul regulament de trageri pentru artileria română**, întocmit de **maiorul Gheorghe Manu** și intitulat **Teoria dării**. Semnificativ pentru acel timp este faptul că acest regulament (constituit dintr-un ciclu de studii al autorului) a tratat probleme de cea mai mare actualitate pentru noua etapă de organizare a artileriei române, ca de pildă: principiile organizării artileriei, organizarea instrucției de specialitate și a tragerii, executarea focului asupra obiectivelor fixe și în mișcare, explicarea fenomenelor de balistică interioară și exterioară pe bază de scheme și schițe etc.

Un moment important în istoria artileriei îl reprezintă sfârșitul anului **1860**, când a fost

publicată **Legea organizării puterii armate**, potrivit căreia în cadrul Armatei Române s-a constituit **Corpul de Artilerie**, compus din statul major al armeei și unitățile de artilerie. În fapt, nucleul statului major al artileriei a luat ființă abia în **anul 1862**, după unificarea Ministerelor de Război din ambele Principate, când s-a centralizat evidența personalului și muniției. Tot în acest an, în **octombrie**, s-a înființat **Inspectoratul Armelor Speciale**, care avea ca sarcină conducerea instrucției în unitățile de artilerie și geniu și supravegherea activității productive din fabricile de muniție și armament și din atelierele de reparat tehnica de luptă.

În organizarea și desfășurarea instrucției un rol important l-a avut apariția **Regulamentului asupra manevrelor și evoluțiilor bateriilor înhămate de tunuri de patru ghintuite**, în **septembrie 1864**. Regulamentul cuprindea o serie de prevederi pentru instrucția întrunită a bateriei de artilerie, trecerea de la o formație la alta, punerea în poziție de tragere, modul de executare a focului în diferite forme ale luptei, părăsirea poziției de tragere și deplasarea bateriei într-o altă poziție de tragere.

Un an mai târziu, în **octombrie 1865**, a apărut **Regulamentul asupra serviciului la gurile de foc ghintuite**, în baza căruia s-a executat serviciul la tunuri în unitățile de artilerie ale Armatei Române. Regulamentul cuprindea mai multe capitole care se refereau la: noțiunile privind elementele traiectoriei, corecția de derivație și unghiul de teren și de înclinație a roților, descrierea și mărirea înălțătorului, modul de apreciere a distanței, funcțiile servanților la tun, instrucția întrunită a acestora, instrucția plutonului de artilerie, a bateriei ș.a.

Între reglementările importante din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, amintim **Regulamentul exercițiilor tunarului călare**, tipărit în **octombrie 1867**, destinat executării instrucției călare în unitățile de artilerie ale Armatei Române.

Tunul „Krupp” cal. 75 mm, md. 1880

Primele măsuri vizând pregătirea ofițerilor de artilerie

În **mai 1872**, în baza propunerilor generalului Ion Emanoil Florescu, ministrul de Război, în cadrul Școlii Militare de Infanterie și Cavalerie din București, s-a înființat, prin **Înaltul Decret nr. 824/1872, Secția pentru armele speciale** – artileria

Obuzier „Skoda” cal. 100 mm

și geniu. Această măsură a dat Școlii Militare de Infanterie și Cavalerie (înființată în anul 1847) un caracter mixt, pregătirea elevilor urmând două direcții: pregătirea lor ca ofițeri în armele infanterie și cavalerie, și pregătirea, apoi, a ofițerilor-elevi care urmau specializarea în armele artileriei și genului. De reținut că măsura a reprezentat un important progres. Se recunoștea prin aceasta că pentru mânărea armamentului de artilerie nu sunt suficiente cunoștințele ce dau calificare unui ofițer de infanterie. Ofițerul de artilerie trebuia să știe ceea ce știa ofițerul de infanterie și încă ceva, ce îi dădea o calificare aparte: științele care fundamentează tactica și tragerile artileriei, pe de o parte, și arta întrebuițării în luptă a artileriei pe de altă parte, și nu în ultimul rând, știința de a lucra în echipă.

Conform **Înaltului Decret nr. 1283 din 19 iulie 1872**, a intrat în vigoare *Regulamentul școlilor regimentare, divizionare, școlilor fiilor de militari, școlii militare de infanterie și cavalerie, școlii speciale de artilerie și geniu și școlii ofițerilor de orice armă*, reglementare cu rol important în organizarea și desfășurarea pregătirii artileriștilor⁴.

Un rol important în mai buna profesionalizare a artileriștilor l-a avut înființarea, la **10 octombrie 1872**, a **Corpului guarzilor de artilerie și geniu** prin **Înaltul Decret nr. 1900**. Acesta era format din trei categorii de guarzi: clasa I, asimilați gradului de căpitan, clasa a II-a, celui de locotenent și clasa a III-a, celui de sublocotenent. Cadrele pentru funcțiile de guarzi de artilerie nu erau pregătite în școli, ci se calificau în unități, asemenea sistemului folosit pentru calificarea personalului administrativ, pentru perioada respectivă. Datorită acestui fapt, cadrele recrutate pentru aceste funcții purtau în perioada de calificare denumirea de „elevi-guarzi”, fiind asimilați la drepturi ca sergenții sau subofițerii. Potrivit decretului amintit, în funcția de guarzi artilerie clasa a III-a puteau fi numiți sergenții care aveau stagiul militar satisfăcut, precum și cei care aveau cel puțin trei ani de serviciu militar, din care unul în gradul de sergent, dar cu obligația susținerii unui examen de calificare.

În luna **septembrie 1875**, a fost desființat **Inspectoratul Armelor Speciale** și a fost creat **Inspectoratul Artileriei**, la conducerea căruia a fost numit **colonelul Gheorghe Manu**.

Ordinea de bătaie a artileriei stabilită prin Înaltul Decret nr. 1945 din 9 octombrie 1876

În scopul perfecționării structurii organizatorice a oștirii române și asigurării cu cadre bine pregătite, capabile să asigure conducerea trupelor pe câmpul de luptă, s-a hotărât, prin Înaltul Decret mai sus menționat, ordinea de bătaie a Armatei Române. Pentru artilerie s-a stabilit următoarea structură:

- **Secția Artilerie** din **Marele Cartier General**, încadrată de colonelul Eracle Arion și maiorul Dimitrie Dumitrescu-Maică;

- **Artileria Diviziei 1 Infanterie**, formată din 2 baterii din Regimentul 2 Artilerie și o coloană de muniții, comandant I. Carp;

- **Artileria Diviziei 2 Infanterie**, formată din 5 baterii din Regimentul 2 Artilerie și o coloană de muniții, comandant locotenent-colonelul Alexandru Coslinski;

- **Artileria Diviziei 3 Infanterie**, formată din 4 baterii din Regimentul 1 Artilerie și o coloană de muniții, comandant colonelul Enric Herkt;

- **Artileria Diviziei 4 Infanterie**, formată din 3 baterii din Regimentul 1 Artilerie, comandant locotenent-colonelul Nicolae Dabija;

- **Rezerva de artilerie**, formată din 6 baterii de artilerie și o coloană de muniție.

În baza **Înaltului Decret nr. 267 din 18 aprilie 1877**, toate regimentele de artilerie erau încadrate cu medici, farmaciști și veterinari.

Participarea artileriei la Războiul de Independență

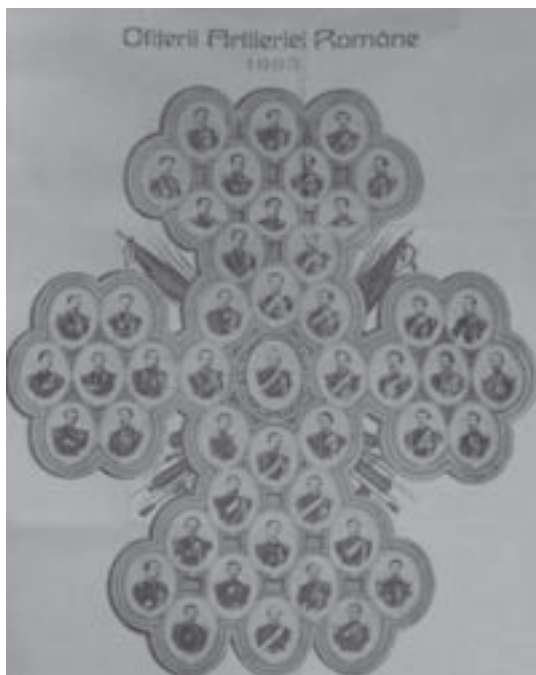
Într-un interval de timp relativ scurt, artileria română a cunoscut o dezvoltare remarcabilă. În anii domniei lui Alexandru Ioan Cuza și până la Războiul de Independență din anul 1877 s-au pus bazele organizării artileriei române moderne, înzestrării acesteia cu tehnică de luptă la nivelul celor mai dezvoltate armate din Europa aceluși timp, creării unei industrii proprii de armament și muniții și pregătirii cadrelor în concordanță cu evoluția artei militare universale.

Buna organizare și pregătire a artileriștilor în perioada menționată au fost pe deplin confirmate în timpul Războiului de Independență. Oportunitatea și precizia focului executat asupra fortificațiilor inamicului, asupra forțelor de manevră și artileriei acestuia s-au împletit cu eroismul artileriștilor noștri, care s-au dovedit a fi nu numai experți în mânărea traiectoriilor, ci și luptători cu un caracter aparte pe a căror probitate profesională unitățile și subunitățile de dorobanți și călărași s-au putut bizui în luptă.

Artileria română prin deschiderea focului la Calafat a marcat începutul acțiunilor Armatei Române pentru obținerea Independenței. Acestea au fost de altfel primele acțiuni de luptă ale Armatei Române moderne, după înființarea sa în anul 1830.

Artileria a participat la război cu 4 regimente, pe câmpul de luptă căzând la datorie 81 de artileriști, primul fiind sergentul Nicolae Popescu.

Ulterior acestei mari încercări, precum a fost Războiul pentru Independență, s-au luat măsuri menite să optimizeze și să perfecționeze armata în întregul ei, precum și artileria. La baza tuturor acestor măsuri au stat: experiența și învățămintele Războiului din anii 1877-1878, evoluția armamentului pe plan mondial, necesitatea organizării și înzestrării similar cu armate din principalele state europene, concluziile rezultate din desfășurarea

1865. Ofițerii Artileriei Române

Războaielor sârbo-bulgar (1885), ruso-japonez (1904-1905) și altele.

Transformările ce au avut loc în armata noastră au dus la crearea unei noi structuri organizatorice, înființarea unui mare număr de unități și mari unități, contopirea armatei permanente cu unitățile teritoriale, dotarea trupelor cu armament și tehnică de luptă, crearea unor noi instituții de învățământ militar și a Școlii Superioare de Război.

Baterie de artilerie executând o misiune de foc în cel de-al Doilea Război Mondial

Organizarea artileriei române (1878-1916)

Considerentele care au determinat modificările structurale în cadrul Armatei Române au stat și la baza organizării și înzestrării unităților de artilerie. Noile cerințe ale câmpului de luptă, multitudinea misiunilor și rolul tot mai important al artileriei în luptă au dus la împărțirea artileriei în categorii distincte. În concordanță cu întrebuințarea diferitelor guri de foc pe câmpul de luptă, cu mărirea calibrelor etc. au fost statuate următoarele categorii de artilerie: **artileria de câmp, artileria de munte, artileria de cetate** și mai târziu **artileria antiaeriană**.

Artileria de Câmp, în cadrul căreia la început s-a făcut distincția între artileria divizionară și artileria de corp de armată, s-a completat treptat și cu alte categorii: artileria călăreață, artileria grea, artileria regimentară și artileria teritorială.

Artileria de Munte – mai puțin numeroasă – s-a dezvoltat mai încet în raport cu celelalte categorii de artilerie. Prima baterie de artilerie de munte a fost înființată în anul **1883**, iar a doua în anul **1884**.

În anul **1913** a fost înființat Divizionul de Tunuri de Munte de 75 mm (la Curtea de Argeș), constituit pe patru baterii.

După aproape doi ani, la **1 ianuarie 1915**, a fost înființat și Divizionul de Tunuri de Munte de 63 mm.

În anul **1916**, cele două divizioane au fost unite în ÎRegimentul 1 Artilerie Munte, cu reședința la Târgu Jiu. Fiecare divizion avea în compunerea sa câte trei baterii.

Artileria de Cetate, denumită inițial artilerie de asediu, a fost creată ca o categorie distinctă datorită executării lucrărilor de fortificații din jurul orașului București și din zona Focșani – Nămolosa – Galați. Primele subunități, două companii de asediu, au fost înființate la **1 aprilie 1885**. Acestea au fost atașate Regimentului 2 Artilerie, care răspundea de pregătirea de luptă a militarilor, încadrarea cu efective și asigurarea cu cele necesare traiului și instrucției.

În **aprilie 1888** au luat ființă încă două companii de asediu, care au constituit, împreună cu cele două companii existente, Batalionul de Asediu, subordonat tot Regimentului 2 Artilerie.

La **1 aprilie 1890** acestui batalion i s-au adăugat încă două companii, devenind unitate corp aparte. La **22 mai 1890** a luat

ființă Regimentul 1 de Asediu, organizat pe două batalioane, fiecare a cinci companii.

Între anii **1893** și **1894** numărul companiilor de asediu a fost sporit la douăzeci. Batalionul de Asediu de la București s-a transformat în Regimentul 2 Artilerie de Asediu. Fiecare regiment avea în compunere câte 10 companii de asediu. Odată cu această

restructurare s-a schimbat și denumirea de artilerie de asediu în **artilerie de cetate**, mai apropiată de destinația noii categorii de artilerie.

În anul **1895** au luat ființă **Comandamentele Regiunii Întărite Focșani și Cetății București**. Ca urmare, Regimentul 1 Artilerie de Cetate a fost subordonat Comandamentului Regiunii Întărite Focșani, iar Regimentul 2 Artilerie de Cetate a fost subordonat Comandamentului Cetății București. Comandantul Comandamentului Regiunii Întărite Focșani a fost **generalul de artilerie Mihail Pastia**. La comanda Comandamentului cetății București a fost numit **generalul de artilerie Eracle Arion**.

În anul **1913**, Regimentul 1 Artilerie de Cetate a fost desființat, în locul acestuia luând ființă trei divizioane independente în garnizoanele Focșani, Nămolosa și Galați. Ca urmare, Regimentul 2 Artilerie de Cetate a devenit Regimentul 1 Artilerie de Cetate.

În toamna anului **1915**, cu numai un an înaintea intrării României în război, s-a hotărât desființarea completă a artileriei de cetate, piesele fiind scoase din lucrările de fortificație. Majoritatea tunurilor de cetate ușoare au intrat în compunerea artileriei regimentare, tunurile mijlocii și grele constituind artileria grea și artilerie pentru lupta împotriva aeronavelor.

Artileria antiaeriană a luat ființă la **15 august 1916**, odată cu constituirea **Corpului Apărării Antiaeriene**, sub comanda **căpitanului Gheorghe Ciurea**. Corpul a fost compus din 6 baterii de tunuri de 75 mm, 1 baterie de tunuri de 57 mm, 8 secții de mitraliere, 20 de secții de proiectoare de 90 cm și 22 de posturi de observare. Toate aceste unități au fost afectate orașului București, pentru apărarea împotriva aeronavelor.

În preajma intrării României în război, în vederea apărării antiaeriene a Depozitului de Muniții de la Lăculețe, a Fabricii de Pulbere de la Dudești și a podului de la Cernavodă, Corpul Apărării Antiaeriene a fost întărit cu încă 16 tunuri calibrul 75 mm, md. 1880, 7 tunuri de 57 mm (modificate de locotenent-coloneii Gabriel Negrei și Ștefan Burileanu) și 8 mitraliere.

Înzestrarea artileriei române (1878-1916)

În ceea ce privește înzestrarea artileriei române, istoria consemnează pentru această perioadă grija manifestată de responsabilii de atunci pentru achiziționarea celui mai bun

material al vremii în deplină concordanță cu nevoile Armatei Române și ale diversificării misiunilor artileriei.

Pentru artileria de câmp, tunurile de 78 mm se dovediseră depășite. Ca urmare, noile unități, înființate în 1881, 1883 și 1892 au fost înzestrate cu tunurile cele mai moderne atunci – cele sistem „Krupp”, cu țeava din oțel, calibrul 75 mm și 87 mm (ambele model 1880).

În anul 1902 a fost introdus în serviciu **obuzierul cal. 120 mm, md. 1901**. Acesta a fost **primul nostru obuzier de câmp, primul material cu tragere repede (legătură elastică între țeavă și afet), primul care folosea lovituri având încărcătura de azvârlire în cartuș metalic și proiectilul prevăzut cu brâu forțator din aramă**⁵.

În înzestrarea artileriei de câmp cu tehnică perfecționată, o valoroasă contribuție au adus-o **constructorii de guri de foc români**. În anul 1898, **colonelul artilerist N. Perticari** – viitorul general – a proiectat un tun de câmp cu tragere repede (calibrul 68 mm), al cărui prototip a fost realizat la Uzinele „St. Chamond” din Franța.

Acest tun, cu o țeavă mai lungă decât a altor guri de foc similare, putea să tragă un singur fel de proiectil, cu un efect deosebit de puternic. Având o formă aerodinamică, acest proiectil suplinea atât obuzul exploziv, cât și șrapnelul. Gloanțele din interiorul proiectilului erau dispuse după un sistem conceput de inventator, realizând o mare densitate de lovire

1902. Regimentul 4 Artilerie, Bacău

la țintă. Din păcate, factorii de decizie fiind, probabil, prea legați de interesele industriei germane de armament, au refuzat să fabrice tunul realizat de colonelul Perticari.

Prin contribuția unui grup de artileriști, ofițeri români de excepție, **Toma Ghenea, Dumitru Iliescu, Eugeniu Lucescu, Vasile Rudeanu și Gabriel Negrei** a fost realizat **tunul de câmp cu tragere repede, calibrul 75 mm, md. 1904**, cu caracteristici comparabile cu ale celor mai moderne tunuri din Germania, Franța și Rusia. Fabricarea acestui tun a fost executată în străinătate, primele exemplare fiind primite în anul 1904 de către Bateria de elevi din Școala Militară de Artilerie, Geniu și Marină.

Al doilea material de artilerie, sistem propriu, prevăzut cu legătură elastică, a fost **obuzierul cal. 105 mm**. Acesta a intrat în înzestrarea artileriei noastre în anul 1912, după experiențe și modificări făcute timp de doi ani de către ofițerii români. Prin bătaia maximă ce o realiza (6 500 m) și prin greutatea sa mică, acest obuzier era superior celui mai modern obuzier de câmp existent în acea vreme în Europa.

Tot în 1912, la Uzinele „Schneider” din Franța, unde a fost realizat și obuzierul de 105 mm, a mai fost fabricat și **obuzierul greu de 150 mm**, în baza caietului de sarcini și condițiilor tehnice impuse de ofițerii români de artilerie.

Eficacitatea celor două obuziere, construite în Franța în conformitate cu condițiile tehnice cerute de țara noastră, a fost dovedită în timpul Primului Război Mondial. Jumătate din numărul obuzierelor de 150 mm, comandate de România la Uzinele „Schneider”, au fost oprite de guvernul francez și întrebuițate în anii războiului pe fronturile din Franța și Belgia. **Ele au fost considerate cele mai moderne obuziere grele de câmp de care dispuneau aliații.**

Artileria de munte a fost dotată cu tunuri sistem „Armstrong” (Anglia), calibrul 63 mm md. 1883, precum și cu tunuri de 75 mm.

Artileria antiaeriană a fost dotată cu tunuri de 57 mm transformate din tunurile de cetate. **Locotenent-coloneii Ștefan Burileanu și Gabriel Negrei** s-au remarcat prin studiile și proiectele pe care le-au întocmit pentru transformarea acestor tunuri.

Pregătirea ofițerilor și instrucția artileriștilor în perioada 1878-1916. Prima Școală de Ofițeri de Artilerie de sine-stătătoare

Măsura luată în anul 1872, vizând pregătirea ofițerilor de artilerie în cadrul Școlii Militare de Infanterie și Cavalerie, a condus în timp la neajunsuri majore.

La acestea s-a referit Raportul ministrului de Război, generalul Slăniceanu, din care cităm: **Școala militară de infanterie și cavalerie era organizată până acum – scria generalul – în prevederea ca ofițerii ieșiți din această școală să posede elementele trebuitoare**

pentru a putea servi în toate armele, precum și partea teoretică din cursurile de artilerie, fortificație și mai cu seamă cursul complementar de matematici, fiind predate pe baze mult superioare pentru această școală. Pe de o parte (aceste cursuri – n.n.) ocupau fără vreun folos real timpul elevilor ce se destinau infanteriei și cavaleriei, împovărându-i cu lucrări pe care nu erau chemați a le aplica mai niciodată, iar pe de altă parte unele materii nu se puteau preda într-un mod așa de complex după cum ar fi trebuit pentru ofițerii ce se destinau armamentelor speciale de artilerie și geniu, astfel că acești ofițeri, la ieșirea lor din școală, neposedând îndeștul toate acele materii indispensabile astăzi unor ofițeri de artilerie și geniu, erau nevoiți a se duce în mare număr prin școlile din străinătate pentru a-și completa studiile.

Pentru înlăturarea acestor neajunsuri, relatate în Raportul generalului Slăniceanu, la propunerea acestuia, **principele Carol I** aprobă, la 7 aprilie 1881, prin **Decretul nr. 998**, înființarea unei Școli de Aplicație pentru Armele Speciale cu denumirea de **Școala Specială de Artilerie și Geniu**, în care **ofițerii să poată primi instrucția teoretică și practică în raport cu adevăratele cerințe ale acestor arme de specialitate.**

Că stau și azi în picioare aceste argumente, nu încapă nicio îndoială! Și apoi, trebuie spus, aceste argumente au privit nu

1886. Arsenalul de Artilerie, București

numai sistemul de pregătire a ofițerilor de artilerie, ci și a subofițerilor. În amintirea acestui act de așezare pe fundamentul solid al criteriilor de performanță și eficiență a sistemului de învățământ militar artileristic, ziua de 7 aprilie este sărbătorită în fiecare an de artileriștii României. Cel dintâi comandant al *Școlii Speciale de Artilerie și Geniu*, cum s-a numit atunci, a fost **colonelul Eracle Arion**, personalitate marcantă a artileriei și Armatei Române.

În anul **1882**, la **20 ianuarie**, prin **Înaltul Decret nr. 98**, **colonelul Eracle Arion**, comandantul Școlii Speciale de Artilerie și Geniu și Inspector General al Școlilor Militare, a fost investit, în același timp, în funcția de comandant al **Școlii Superioare de Război din București**.

Un alt moment important al învățământului artileristic l-a reprezentat înființarea **Școlii de Subofițeri de Artilerie**, la **3 mai 1885**.

În luna **ianuarie 1887** a apărut „**Revista artileriei**”, ca expresie a creșterii rolului și ponderii artileriei române, a necesității creșterii pregătirii de specialitate a ofițerilor acestei arme aflată în plin progres. Animatorul primei serii a revistei a fost timp de aproape trei decenii (1887-1916) **generalul Alexandru Tell**, fiul revoluționarului pașoptist, Cristian Tell. *Nouă artileriștilor* – se afirma în numărul inițial – *mai mult decât oricui ne incumbă stricta datorie de a ne ține la curent cu toate progresele militare realizate în lumea întreagă. Cunoștințele armeei noastre formează o știință proprie care îmbrățișează tot felul de arme.*

La data de **22 aprilie 1889**, pentru continua îmbunătățire a sistemului de selecționare, prin **Înaltul Decret nr. 1343**, s-a hotărât ca la examenul de admitere în Școala de Artilerie **toți candidații să aibă liceul complet terminat**, iar absolvenții Școlilor Fiilor de Militari să nu mai fie admiși „de drept”, ci numai după susținerea examenului de admitere, care cuprindea probe orale și scrise la toate materiile clasei a IV-a a acestor școli, precum și o probă de desen.

Începând cu data de **8 august 1889**, **ofițerii de stat major pentru unitățile de artilerie au început să se pregătească în cadrul Școlii Superioare de Război**.

La **16 noiembrie 1892**, Școala de Artilerie și Geniu s-a împărțit în două diviziuni: una **Preparatorie** și alta de **Aplicație**. Durata de studiu a fost de 2 ani pentru fiecare diviziune.

Diviziunea Preparatorie era menită să completeze cunoștințele de matematică și cunoștințele militare indispensabile elevilor destinați a deveni ofițeri de artilerie și geniu. Elevii în această diviziune erau admiși pe bază de concurs, provenind din Școlile Fiilor de Militari (viitoarele licee militare), bacalaureați și absolvenți a cel puțin 6 clase de liceu, având vârsta între 17 și 21 de ani. După terminarea celor doi ani, elevii diviziunii preparatorii erau înaintați la gradul de sublocotenent și trecuți în Diviziunea de Aplicație.

Scopul celei de a doua diviziuni era de a completa cunoștințele ofițerilor în specialitatea artilerie. Printre cursurile predate la această diviziune amintim: artileria, fortificațiile, construcții guri de foc, artă și istorie militară, topografia și

geodezia, comunicațiile, legislația, organizarea și administrarea armatei, limba franceză, limba germană, regulamentele militare, lucrări grafice și pe teren, călărie, scrimă.

Experiența acumulată și învățămintele trase după câțiva ani de funcționare a celor două diviziuni au determinat adoptarea, în anul **1895**, a unui nou regulament, care prevedea **înființarea a patru instituții de învățământ pentru artilerie și geniu: Școala Militară de Artilerie și Geniu, Școala de Aplicație de Artilerie și Geniu, Școala Superioară de Artilerie și Geniu și Școala Militară de Guarzi de Artilerie și Geniu**. Toate aceste școli au funcționat, din acest an (cu excepția Școlii Superioare de Artilerie și Geniu, care n-a luat ființă), sub conducerea unică, cu denumirea generică de **Școală de Artilerie și Geniu**.

În anii care s-au scurs până la Primul Război Mondial, școala militară a pregătit 364 de ofițeri de artilerie și 153 de ofițeri de geniu.

Printre profesorii care au depus o activitate laborioasă, plină de dăruire, pentru pregătirea viitorilor ofițeri de artilerie, amintim pe: coloneii Eracle Arion, Vasile Rudeanu și Constantin Hirjeu, profesorul Spiru Haret, locotenent-coloneii Toma Ghenea și C. Coandă, maiorii Vasiliu P. Năsturel și Gabriel Negrei, căpitani Georgescu Pion și Florea Țenescu, care mai târziu au ocupat funcții de mare importanță în armata noastră.

Prin caracterul tehnico-științific imprimat cursurilor și prin buna organizare a învățământului, la conducerea școlii s-au evidențiat colonelul Eracle Arion (1881-1882), colonelul Alexandru Tell (1888-1889), colonelul Vasiliu Năsturel (1904-1907), colonelul Eremia Grigorescu (1907-1910) și mulți alții.

După anul 1895, instrucția artileriștilor a ocupat un rol tot mai însemnat în pregătirea structurilor de artilerie. Desăvârșirea instrucției militarilor și a subunităților s-a executat prin aplicații tactice cu trageri, marșuri, ieșiri în tabere, precum și în cadrul manevrelor de cooperare cu celelalte arme. În pregătirea ofițerilor, subofițerilor și trupeii s-a pus un mare accent pe metodele practice de instruire, pe cunoașterea în bune condiții a numeroaselor tipuri de guri de foc din dotare, pe execuția tragerilor, îndeosebi a reglajelor cu piesa și a tragerilor de efect din poziții acoperite.

Artileria română în Primul Război Mondial

Primul Război Mondial a găsit artileria română în plin efort de dezvoltare, organizare și reorganizare. Înaintea începerii marilor bătălii, Armata Română dispunea de 294 baterii de artilerie, din care: 135 erau baterii de tunuri de câmp, 60 baterii de obuziere ușoare, 49 baterii de tunuri grele, 14 baterii de tunuri de munte, 15 baterii de mortiere de tranșee, 15 baterii de tunuri de 53 mm și 6 baterii de artilerie călărească.

Diviziile erau grupate în 5 corpuri de armată, fiecare dintre acestea având câte un comandant de artilerie. La fiecare dintre cele două armate exista câte un inspector al artileriei, iar pe lângă Marele Cartier General se afla Inspectoratul General al Artileriei.

Comparând organizarea Armatei Române din vara anului 1917 cu cea de la începutul războiului, se poate constata că numărul total al forțelor se micșorase. Cu toate acestea, forța combativă a artileriei române sporise mult ca urmare a înzestrării mai bune, în special cu tunuri și obuziere cu calități superioare. Marea unitate tactică (divizia) era mult mai mobilă, mai manevrieră și cu putere de foc mai mare. Ca organizare și înzestrare, divizia română era comparabilă cu diviziile celorlalte armate (rusă, germană, austriacă, ungară, bulgară sau turcă) care au luptat pe frontul român. La sfârșitul perioadei de refacere, Armata Română era capabilă să desfășoare operații ofensive și defensive de amploare. Marile unități din compunerea ei erau omogene ca organizare, înzestrare și pregătire pentru luptă.

Participarea artileriei române la operațiile desfășurate și în special la ducerea cu succes a bătăliilor de la Mărăști, Mărășești și Oituz a dat posibilitatea verificării unor principii de întrebuințare a artileriei în luptă, a unor metode și procedee tehnice, îmbunătățirii acestora în raport cu evoluția artei militare și a tehnicii din înzestrare și îmbogățirii experienței trupelor și cadrelor din comandamentele de la toate eșaloanele.

Campaniile desfășurate în anii 1916-1917 pe frontul român au contribuit la decantarea de învățăminte care au generat măsuri deosebite pentru îmbunătățirea organizării și înzestrării artileriei române cu tunuri și obuziere tot mai performante.

Chiar după prima campanie, din toamna anului 1916, organizarea artileriei române s-a făcut conform principiului asigurării unei proporții de cel puțin o baterie pentru fiecare batalion de infanterie, proporție care exista la mai toate armatele europene. În consecință, numărul gurilor de foc din înzestrarea diviziei a crescut simțitor prin organizarea brigăzii de artilerie pe două regimente, unul de tunuri și altul de obuziere, precum și prin înființarea celor două baterii: una de tunuri de însoțire și una de mortiere de tranșee. Pe de altă parte, însă, modificările aduse gurilor de foc, precum și achiziționarea de material modern din străinătate a dus la diversificarea calibrelor și modelelor, fapt ce a pus mari probleme de asigurare cu muniție

a unităților și subunităților de artilerie. La începutul celor două campanii singurul criteriu de care s-a ținut seama în organizarea unităților de artilerie a fost cel al identității caracteristicilor tehnico-tactice în cadrul fiecărei categorii de guri de foc: tunuri ușoare de câmp, obuziere ușoare de câmp, tunuri grele de câmp și obuziere grele de câmp.

Școala Specială de Artilerie nu a funcționat în timpul războiului. Cu toate acestea, pregătirea artileriștilor a continuat prin cursurile **Școlilor de Tragere ale Artileriei** organizate la Bârlad, începând cu **15 martie 1917**. În compunerea acestor școli au intrat: **Școala de Tragere a Artileriei de Câmp și de Munte**, **Școala de Tragere a Artileriei Grele**, **Școala de Tragere a Artileriei Antiaeriene** și **Școala de Specialiști pentru Artilerie**. Durata cursurilor acestor școli era diferită: de 15, 20 sau chiar de 60 de zile. După război, **Școala de Tragere a Artileriei** a fost transformată în **Centrul de Instrucție al Artileriei** cu reședința la Râșnov.

La **1 februarie 1919**, **Școala Militară de Artilerie, Geniu și Marină**, care a fost dislocată la Botoșani, a revenit la București, la localul său din Calea Griviței, nr. 28.

Artileria română în perioada interbelică și în al Doilea Război Mondial

Perioada interbelică reprezintă o etapă importantă în evoluția artileriei, sub toate aspectele: din punct de vedere al organizării și dotării, motorizării artileriei grele, apariției noilor categorii de artilerie, pregătirii cadrelor și trupei, dezvoltării și modernizării întreprinderilor de reparat și fabricat armament.

În anul 1939, România avea capacitatea de a mobiliza următoarele mari unități și unități de artilerie: 31 de brigăzi și 79 de regimente dintre care: 32 aveau în compunere 3 divizioane; 31 aveau în compunere 2 divizioane; 7 erau regimente de artilerie grea și 9 erau regimente de artilerie călărească.

Izbucnirea marii conflagrații mondiale a găsit Armata Română în plin proces de modernizare a structurilor sale. Disponibilitățile materiale reduse, imposibilitatea procurării la termenele stabilite a armamentului și tehnicii de luptă indispensabile trecerii de la faza de deziderat la realitate au influențat decisiv înfăptuirile în domeniu, în condițiile unei limitări tot mai drastice a surselor externe de aprovizionare.

1877. Bateria „Elisabeta”, Calafat

La 1 septembrie 1939, disponibilitățile existente în personal, armament și mijloace de luptă permiteau mobilizarea a 31 de divizii de infanterie; 4 divizii de cavalerie și 4 brigăzi de vânători de munte, incluzând artileria organică. Singurele elemente motorizate erau regimentele de artilerie de corp de armată, subunitățile de cercetare și o brigadă motorizată. De la dezbatere la realitate, contururile au fost trasate, în ultimă instanță, de potențialul militar ce situa țara într-o postură asemănătoare, chiar dacă tragică, cu cea existentă la angajarea Armatei Române în Primul Război Mondial. În timp ce armatele marilor puteri și-au dezvoltat cu precădere componentele moderne (mari unități motorizate, mecanizate și de artilerie) capabile, prin manevra de foc și mijloace, să impună în mod rapid decizia pe câmpul de luptă în fața unor armate lipsite de mijloace de contracarare pe măsură, factorii restrictivi și-au pus amprenta decisiv asupra înfăptuirilor în domeniul modernizării armatei țării.

În luna septembrie 1940, Armata Română cuprindea, pe lângă unitățile și marile unități organice și pe cele cuprinse în planul de mobilizare. Unitățile de artilerie ușoară și mijlocie erau în continuare în organica marilor unități de infanterie, cavalerie sau vânători de munte, în timp ce regimentele de artilerie grea erau subordonate comandamentelor de corp de armată.

La începutul lunii martie 1941, înzestrarea artileriei cu tunuri și obuziere de câmp, tunuri de munte și obuziere grele tractate hipo depășea necesarul, dar caracteristicile tehnico-tactice erau de multe ori depășite, nesatisfăcând nevoile câmpului de luptă. În ceea ce privește obuzierele de munte și obuzierele grele tractate moto, numărul lor era sub necesar. Muniția de artilerie era asigurată în cantitate insuficientă.

Constrâns de evoluția evenimentelor să caute o apropiere de Germania cu scopul declarat al obținerii garantării frontierelor, generalul Ion Antonescu a decis să angajeze părți din Armata Română în războiul împotriva Uniunii Sovietice. În acest scop s-a constituit o grupare autonomă de forțe formată din Armatele 3 și 4 române și Armata 11 germană.

Forța combativă a armatei de uscat române de pe frontul de est era de: 151 de batalioane de infanterie; 53 de escadroane de cavalerie; 4 batalioane de tancuri; **32 de companii antitanc; 159 de baterii de tunuri; 61 de baterii de obuziere; 44 de baterii tunuri lungi și 27 de baterii obuziere grele.**

În perioada 1941-1943, o parte dintre unitățile grupării autonome de forțe care au fost subordonate de Comandamentul german au acționat pe frontul de est. La 17 aprilie 1943 aceste unități au fost aduse în țară.

În campania din est, artileria română a participat cu 66 de regimente de artilerie, din care 38 de regimente din organica diviziilor de infanterie, 6 regimente de artilerie călăreață, 2 regimente de artilerie grăniceri, 2 regimente de artilerie

gardă, 2 regimente de artilerie moto; 7-12 divizioane artilerie munte (echivalentul a 4 regimente); 8 regimente artilerie grea; 19 divizioane artilerie grea independente și bateriile antitanc din compunerea diviziilor.

Importante schimbări în organizarea artileriei au fost efectuate prin **Legea nr. 720 privind organizarea forțelor armate din 28 octombrie 1943**. Legea prevedea schimbarea denumirii Ministerului Apărării Naționale în Ministerul de Război, pregătirea de război a armatei, încadrarea, dotarea, disciplina și controlul forțelor armate.

Organizarea și înzestrarea unităților și marilor unități au fost îmbunătățite continuu pe tot timpul perioadei participării României la **războiul antihitlerist**. În stabilirea structurii organizatorice a armatei în general și a artileriei în special, s-au avut în vedere disponibilul în efective, cantitatea armamentului și tehnicii de luptă existente, caracteristicile terenului de pe teatrul de acțiuni militare pe care urmau să acționeze trupele române,

precum și prevederile Convenției de Armistițiu care stipula ca România să participe la războiul împotriva Germaniei și Ungariei cu 12 divizii. Pe toată durata războiului antihitlerist, Armata Română a participat cu un număr de divizii superior celui prevăzut, acesta variind între 37 și 16 mari unități.

Marele Stat Major, prin **Directiva nr. 63 039**

din 3 septembrie 1944 și îndeosebi prin **Instrucțiunile speciale nr. 66 000 din 6 septembrie 1944**, a organizat în detaliu refacerea marilor unități ale armatei în vederea participării acestora la război alături de trupele coaliției antihitleriste. Refacerea armatei, inclusiv a artileriei, s-a realizat prin contopirea marilor unități întoarse de pe front cu marile unități de recruți, cu subunitățile și unitățile de marș, realizându-se mari unități operative cu o încadrare și înzestrare corespunzătoare. Au rezultat astfel mari unități ușoare, manevriere, capabile să lupte și să se deplaseze în condițiile unui teren frământat.

Marea unitate tactică de bază a fost divizia, organizată și dotată astfel încât să poată îndeplini misiuni tactice importante și să se poată aproviziona prin mijloace proprii cu cele necesare. Divizia de infanterie avea în compunere: comandamentul diviziei; 1 pluton sau 1 companie de transmisiuni; 1 pluton sau 1 grup de cercetare format din 1 escadron de cavalerie, 1 grupă de mitraliere și 3 aruncătoare 60 mm; 1 companie sau 1 batalion de pionieri; 1 pluton sau 1 companie de poliție; 3 regimente de infanterie; **1 regiment de artilerie; 1 la 2 baterii antitanc cu 4-6 tunuri cal. 75 mm „Reșița”** și formațiuni de servicii.

Regimentul de artilerie al diviziei era organizat pe 3 divizioane – unul de tunuri cal. 75 mm (12 piese), unul de obuziere cal. 100 mm (12 piese) și unul de aruncătoare cal. 120 mm (12 piese).

Bateria antitanc divizionară dispunea de 6 tunuri cal. 75 mm „Reșița”, un material modern cu o cadență de tragere mare, precizie mare, foarte eficace împotriva tancurilor mijlocii și grele și cu o mobilitate sporită.

Trageri de luptă cu tunul antitanc cal. 57 mm, model 1943

Compania antitanc regimentară dispunea de tunuri antitanc cal. 37 mm sau 47 mm care aveau o eficacitate mică asupra tancurilor germane. Ele au fost folosite cu precădere ca armament de sprijin nemijlocit al infanteriei, misiuni în care au dat rezultate depline, fiind ușoare și foarte mobile.

Divizia de infanterie dispunea de următoarea cantitate de armament de artilerie: 32 de tunuri antitanc cal. 37 mm sau 47 mm; 6 tunuri antitanc cal. 75 mm Reșița; 57 de aruncătoare cal. 60 mm; 27 de aruncătoare cal. 81,4 mm; 12 tunuri cal. 75 mm; 12 obuziere cal. 100 mm și 12 aruncătoare cal. 120 mm. Divizia de infanterie, astfel organizată și sprijinită de către artilerie, era capabilă în ofensivă să execute lovituri puternice într-un ritm rapid, iar în apărare să zdrobească ofensiva unui inamic superior.

Divizia de munte avea în componere aceleași elemente ca divizia de infanterie. Artileria diviziei de munte consta din: 1 la 2 baterii antitanc dotate cu tunuri cal. 75 mm „Reșița” (6 piese); 1 grup de artilerie de munte organizat pe 3 divizioane, cu armament specializat pentru tragere în teren muntos (tunuri și obuziere de munte); în lipsa acestei categorii de armament divizioanele acestor grupuri au fost dotate cu aruncătoare cal. 120 mm. Se poate aprecia că organizarea și înzestrarea diviziei de munte au corespuns nevoilor luptei în terenul în care trupele române au acționat.

Divizia de cavalerie a fost organizată și înzestrată în așa fel încât să poată executa acțiuni de cercetare, manevre largi, urmărirea inamicului care se retrage și alte misiuni. Artileria diviziei de cavalerie era organizată similar cu cea a diviziei de infanterie.

Corpul de armată era un eșalon de comandament care avea rolul de a organiza, conduce și coordona acțiunile diviziilor care i se subordonau pentru un timp determinat. În organica unui corp de armată existau: **1 regiment de artilerie grea; 1 divizion de artilerie antitanc;** 1 batalion de transmisiuni; 1 batalion de pionieri; 1 companie de poliție și formațiuni de servicii.

Regimentul de artilerie al corpului de armată era de artilerie grea motorizată. În compunerea acestuia intrau 2 divizioane și anume 1 divizion de tunuri cal. 105 mm (12 piese) și 1 divizion de obuziere cal. 150 mm (12 piese). Ambele divizioane erau organizate pe 2 baterii. Privind organizarea regimentului de artilerie grea, experiența războiului a dovedit că divizioanele pe 2 baterii au rezolvat cu dificultate problemele tehnice pentru care regulamentele conțineau prevederi stabilite în funcție de posibilitățile divizioanelor ternare.

Armata a fost marea unitate operativă din compunerea forțelor române, organizată în așa fel încât să poată executa conducerea și să asigure întreținerea marilor unități din compunerea ei. În acest scop, armata avea un stat major cu un personal numeros și formațiuni de servicii complexe. În compunerea armatei au intrat: 2 la 4 corpuri de armată; 1 la 2 divizii de cavalerie; 1 la 2 batalioane de transmisiuni; 1 regiment de artilerie antitanc; 1 divizion de artilerie grea independent; 2 companii poduri; 2 la 3 batalioane drumuri; 1 batalion de jandarmi; 1 companie de poliție; 1 companie chimică; 1 detașament construcții linii și formațiuni de servicii.

Structura organizatorică a trupelor române participante la războiul antihitlerist a avut anumite trăsături proprii, care au influențat în mod pozitiv tactica și arta operativă ale Armatei Române, imprimându-le un pronunțat caracter de originalitate. Experiența câmpului de luptă a confirmat justetea concepției adoptate de către strategii români privind organizarea unităților și subunităților de artilerie.

Artileria Română în perioada 1945-1989

În perioada postbelică, până în anul 1989, Armata Română a cunoscut consecințele transformatoare impuse de aberanta cursă a înarmărilor generată de factorii politici sub semnul zodiei războiului rece.

Între anii 1948-1960, a sporit continuu ponderea artileriei în cadrul marilor unități de arme întrunite. Astfel, **în anul 1965, această pondere era de 1,5 ori mai mare față de perioada celui de-al Doilea Război Mondial. Numărul de subunități luptătoare de tip baterie din cadrul diviziei a sporit în perioada respectivă cu 43%.**

Începând din luna **august 1947**, prin **Legea pentru organizarea armatei**, în organica diviziei de infanterie a intrat un regiment de artilerie compus din trei divizioane, iar în organica regimentului de infanterie câte un divizion de artilerie. Existau, de asemenea, regimente de artilerie grea independente și două brigăzi de artilerie. Conform legii amintite au fost desființate comandamentele de armată și de corp de armată, în locul lor înființându-se patru comandamente de regiuni militare.

Experiența celui de-al Doilea Război Mondial a scos în evidență faptul că în acțiunile desfășurate în condițiile creșterii calității mijloacelor de luptă și a mobilității trupelor, rolul artileriei a devenit din ce în ce mai important. În același timp, amploarea mereu crescândă a acțiunilor de luptă impunea să se realizeze, în cadrul fiecărui eșalon, o cantitate de guri de foc corespunzătoare asigurării unui grad de independență ridicat al acțiunilor din ce în ce mai manevriere. În acest context, se impunea creșterea cantității de artilerie din organica unităților și marilor unități pentru a le face capabile să îndeplinească un volum sporit de misiuni impuse de luptă modernă și, totodată, se impunea crearea a noi unități și mari unități de artilerie care să permită întărirea unităților de arme întrunite ce îndeplineau misiuni de luptă importante. De asemenea, s-a conturat necesitatea introducerii în înzestrare a unor noi guri de foc care să sporească posibilitățile trupelor de a duce lupta împotriva blindatelor.

Complexul de rachete operativ-tactice (R.O.T.) 9 K-72 (SCUD-B)

Pentru a asigura o conducere competentă a artileriei, **la 1 septembrie 1948, a fost înființat Comandamentul Artileriei** ale cărui sarcini de bază au constat în: elaborarea concepției de organizare și întrebuițare în luptă a artileriei; stabilirea sistemului de pregătire a cadrelor de artilerie; îndrumarea instrucției și verificarea capacității de luptă a unităților; întocmirea regulamentelor specifice armei; asigurarea cu armament și muniții a întregii artilerii. Comandamentului îi erau subordonate nemijlocit unități și mari unități de artilerie, instituții militare de învățământ cu profil artileristic (Școala de Ofițeri și Subofițeri, Centrul de Instrucție al Artileriei) și diferite formațiuni (Arsenalul Armatei, Fabrica de Pulberi, Pirotehnia Armatei, Laboratorul de Studii și Experimentări, Poligonul de Trageri al Artileriei).

În anii următori, potrivit concepției de dezvoltare a artileriei, corelate cu măsurile de înzestrare cu tehnică nouă, s-a acționat în direcția constituirii și întăririi artileriei batalionare, regimentare, divizionare etc., fapt ce a contribuit la asigurarea caracterului de independență al acțiunilor desfășurate de către aceste eșaloane.

Regimentul de artilerie divizionar avea în organica sa 3 divizioane a câte 3 baterii. Corpul de armată avea 1 regiment de artilerie grea moto compus din 3 divizioane.

La data de **28 aprilie 1949**, a intrat în subordinea

Comandamentului Artileriei **Divizia de Artilerie de Rupere**, formată din Brigada 1 Artilerie Grea (Regimentele 5 și 6 Artilerie Grea) și Brigada 8 Artilerie Grea (Regimentele 14 și 15 Artilerie Grea; Regimentul 18 Aruncătoare Moto; Regimentul 12 Artilerie Moto și Regimentul 23 Artilerie Moto).

Începând din anul 1949, o bună parte a armamentului de artilerie a fost înlocuit cu guri de foc cu caracteristici superioare: tunul antitanc cal. 57 mm; tunul regimentar cal. 76,2 mm; tunul obuzier cal. 152 mm; obuzierul cal. 122 mm; aruncătorul cal. 160 mm și cel de cal. 240 mm și aruncătoare proiectile reactive cal. 130 mm.

În **1961** au luat ființă **unitățile de rachete** cu diferite destinații. Un an mai târziu au fost înființate primele 3 divizioane de rachete tactice la Ploiești (Divizioanele 113 și 115 Artilerie), și Craiova (Divizionul 180 Artilerie), dotate cu rachete din complexul LUNA, cu bătaia de 70 km.

Tot în acest an, a fost înființat, la Ploiești, **Centrul de Instrucție pentru Rachetiști**, în subordinea Comandamentului Artileriei Forțelor Armate. În anul **1970** această instituție de învățământ s-a transformat în **Centrul de Instrucție al Artileriei**, destinat să asigure pregătirea de specialitate a tuturor artileriștilor nu numai a rachetiștilor, ca până atunci. De asemenea în acest an a fost reînființată, la Sibiu, **Școala de Ofițeri Activi de Artilerie**. Aceste două instituții de învățământ au avut o contribuție excepțională la formarea și perfecționarea pregătirii ofițerilor de artilerie.

În anii 1956-1965 dezvoltarea economică a avut înrâuriri asupra capacității de apărare. Ca rezultat, artileria a fost dotată

cu armament nou: aruncătoare de proiectile reactive, aparatură pentru cercetare, executarea tragerii și legarea topogeodezică a dispozitivului de luptă al artileriei. S-au produs noi categorii de muniții cu efecte superioare. Au fost sporite și diversificate mijloacele antitanc în cadrul tuturor eșaloanelor, începând de la companie la marea unitate. Au intrat în dotare, alături de autotunurile și tunurile existente, aruncătoarele de grenade antitanc și rachetele antitanc dirijate.

Eforturile făcute în direcția perfecționării armatei au căpătat un caracter juridic adecvat prin adoptarea, în **1972**, a **Legii privind organizarea apărării naționale**. În contextul general al măsurilor adoptate pentru traducerea în viață a concepției privind apărarea patriei, a fost întreprinsă o serie de acțiuni care au dus la perfecționarea structurii organizatorice a armatei la toate nivelurile. În acest cadru s-au precizat sarcinile și atribuțiile Comandamentului Artileriei ca organ de concepție al Ministerului Apărării Naționale privind organizarea, conducerea și întrebuițarea în luptă și operație a armatei.

Instalație LAROM

Plecând de la considerentul că, în condițiile ducerii unor acțiuni de luptă împotriva unui inamic superior din punct de vedere numeric și bine înzestrat cu mijloace de luptă moderne, creșterea puterii de foc a tuturor eșaloanelor căpăta o importanță deosebită; s-a acordat atenție dezvoltării subunităților de artilerie batalionare și regimentare, mării puterii de foc a artileriei divizionare, de armată și din rezerva comandantului suprem și dotării acestora cu armament corespunzător. Un loc însemnat

a fost atribuit, în același timp, mijloacelor de luptă antitanc, prin constituirea unor subunități și unități capabile să acționeze împotriva tancurilor performante.

În perfecționarea structurii organizatorice a artileriei de la toate eșaloanele și a dotării acestora s-a avut în vedere realizarea unui acord deplin între posibilitățile mijloacelor din înzestrare și misiunile pe care lupta le impunea subunităților, unităților și marilor unități de arme întrunite. Au fost dezvoltate în mod armonios toate categoriile de artilerie, ținându-se seama și de particularitățile fizico-geografice ale teritoriului țării. Ca urmare, ponderea artileriei în cadrul marilor unități și unităților de arme întrunite a crescut simțitor. Concomitent au fost precizate principiile asigurării tehnice cu armament și muniții, care și-au găsit reflectarea într-o restructurare a organelor și formațiunilor pentru asigurarea cu armament și muniții.

În afara tehnicii și armamentului asimilat anterior, gama produselor realizate a fost extinsă în domeniul armamentului de artilerie, mijloacelor antitanc, a tehnicii de calcul, a aparatului optice specializate, a mijloacelor de transport și de luptă, creându-se totodată condițiile necesare pentru fabricarea în țară a armamentului complex de artilerie.

Referindu-ne la armamentul de artilerie **produs în țară** putem enumera: tunul antitanc cal. 100 mm md. 1975 și md. 1977; obuzierul cal. 152 mm md. 1981; tunul obuzier cal. 152 mm md. 1985; tunul cal. 130 mm md. 1982; aruncătorul cal. 82 mm md. 1977; aruncătorul cal. 120 mm md. 1982; aruncătorul de proiectile reactive (21 tuburi de ghidare) cal. 122 mm; aruncătorul de proiectile reactive (40 tuburi de ghidare) cal. 122 mm;

aruncătorul de proiectile reactive (40 tuburi de ghidare) containerizat cal. 122 mm md. 1988; tunul de munte cal. 76 mm md. 1982, precum și aruncătorul de grenade antitanc A.G.-9.

Artileria română în contextul reformei militare de după 1989

Era post război rece opune logicii cursei pentru cantitate, logica cursei pentru calitate. Opune logicii masificării forței pe aceea a demasificării ei.

Mediul operațional viitor nu mai este al armatelor de masă, ci al armatelor de calitate. Este mediul puterii calității și cunoașterii și nu al puterii forței brute. În toate tipurile de acțiuni, de la misiunile altele decât războiul până la cele de război, **factorul uman va continua să joace un rol esențial**. Semnificativ în succesul viitoarelor operațiuni militare este criteriul cunoașterii și gradului de educație al participanților la ostilități. Nu cantitatea de tunuri, ci calitatea sistemului de artilerie integrat în structura forțelor armate angajate în luptă, după cum se vede, are deja relevanță.

În anii de după 1989 au avut loc schimbări importante în ceea ce privește structura de conducere centrală a artileriei. Astfel, în anul 1990, Comandamentul Artileriei și-a schimbat denumirea în **Inspectoratul General al Artileriei**, păstrând atribuțiile comandamentului. Trei ani mai târziu, această structură s-a transformat în una mult diminuată numeric, denumită **Inspectoratul Artileriei** ce a funcționat, până în luna **aprilie 1997**, în cadrul **Inspectoratului General** al Statului Major General.

Instituția **inspectorului în armă** a fost reînființată la **15 august 2002** și deținută prin cumul de comandantul **Școlii de Aplicație pentru Artilerie și Artilerie Antiaeriană „Ioan Vodă”**. De reținut că, la data de **1 septembrie 2008**, a fost **desființată** funcția de inspector pentru artileria terestră, instituție importantă în gestionarea destinelor armei, cu vechi tradiții în instituția militară românească, deținută, din 1 august până la acea dată, prin cumul, de comandantul **Centrului de Pregătire pentru Artilerie Terestră „Ioan Vodă”**.

Astăzi, la 170 de ani de la înființare, artileria română dispune de Brigada LAROM, câte un regiment de artilerie mixt la fiecare divizie de infanterie și de câte un batalion de artilerie mixt la fiecare brigadă a forțelor de manevră. Tehnica artileristică din dotare este dinaintea de anul 1989, cu excepția sistemului LAROM. De aceea se impune cu stringență modernizarea artileriei, adecvarea sa acțională deplină la noile cerințe ale câmpului de luptă. În aceste condiții, preocupările specialiștilor au fost și sunt subscrise dezideratului de realizare a unui **sistem artileristic** capabil să ofere: **disponibilitate îmbunătățită, siguranță mai mare, timp de ripostă redus, interoperabilitate în NATO, precizie ridicată, eficiență sporită**.

În contextul noțiunii de interoperabilitate cu sistemele de artilerie din structurile euroatlantice, artileria noastră este încă deficitară în domeniile: sisteme de conducere și informaționale, calibrele armamentului de artilerie și logistica artileriei⁶.

Din nefericire această perioadă a consemnat desființarea trupelor de rachete, constituite începând cu anul 1961, odată cu înființarea Brigăzii 32 Operativ-Tactice de la Tecuci. Evenimentul a însemnat încheierea nedorită a unui lung, complex și costisitor proces evolutiv. Prin această măsură, Armata României a pierdut cei mai importanți vectori tereștri de lovire la mare distanță (până la 300 de km).

La data de **1 aprilie 2006** s-a renunțat la denumirea tradițională de divizioanele de artilerie, acestea primind denumirea de **batalioane de artilerie**.

Astăzi, la fel ca și în armatele occidentale, și în Armata României termenul **artilerie** înseamnă mai mult decât un simplu tun sau obuzier, prin artilerie înțelegându-se un ansamblu de sisteme

artilieristice, constituite ca un tot unitar, având următoarele componente: subsistemul de asigurare date (de supraveghere, recunoaștere și de determinări meteo și balistice); subsistemul de comandă și control; subsistemul mijloacelor de lovire și sistemul logistic.

Modernizarea și achiziționarea sistemelor de armament de artilerie sunt concepute a se realiza prin prisma principalelor tendințe conturate în acest sens pe plan mondial și pentru satisfacerea deplină a cerințelor de interoperabilitate, interschimbabilitate și capabilitate cu structurile similare ale armatelor statelor membre NATO.

Direcțiile strategice de înzestrare ale artileriei române, au ca termene anul 2020 și, în perspectivă mai îndepărtată, anul 2030.

Pe termen scurt și mediu se prevede: modernizarea LAROM pentru obținerea bătăii de 40-45 km cu lovitura cal. 122 mm și de 80-100 km cu lovitura cal. 160 mm; producerea (achiziționarea) cel puțin a unui sistem de rachete sol-sol cu bătaie mică (până la 200 km) compatibil cu cele similare din dotarea armatelor statelor membre NATO; integrarea sistemului de conducere a focului ACCS-COMBAT; introducerea în înzestrare a sistemului de telemetre cu laser pentru determinarea și transmiterea coordonatelor și vitezelor țintelor pentru conducerea focului artileriei terestre; proiectarea și realizarea obuzierului autopropulsat cal. 155 mm cu bătaie mărită; achiziționarea de sisteme meteorologice standard NATO; achiziționarea de radare contra-baterie; realizarea (achiziționarea) de sisteme de cercetare și localizare, selectare și determinare a țintelor standard NATO; dotarea cu sisteme antiblindate de generația 3 și 3+ și achiziționarea de posturi de observare pe mijloace blindate, dotate cu aparate de vedere pe timp de noapte cu termoviziune.

Pe termen lung (în orizontul anilor 2011-2020) se prevede: producerea (achiziționarea) unui sistem de rachete sol-sol cu bătaie medie (300 km); dotarea cu subunități de elicoptere antiblindate standard NATO; achiziționarea de rachete și avioane de cercetare fără pilot pentru artilerie; modernizarea munițiilor pentru calibrele de bază și realizarea de muniție neletală.

Nutrim speranță că acest excurs – evident sintetic, nonexhaustiv – în istoria de 17 decenii a artileriei române moderne, la ceas de sărbătoare, a relevat persuasiv locul și locul important al acestei nobile arme în cadrul Oștirii Române, contribuția sa substanțială de-a lungul timpului la îndeplinirea dezideratelor naționale.

170 YEARS OF EXISTENCE. REFERENCE MARKS OF THE MODERN ROMANIAN ARTILLERY HISTORY COLONEL PROF. UNIV. ADRIAN STROEA, PH.D., COLONEL (R.) MARIN GHINOIU

Abstract: The Romanian artillery commemorates 170 years of existence. The article presents its evolution towards performance. The authors show in a synthetic discourse a complete image of this weapon, its role and place in the Romania's Army.

Keywords: artillery, learning, Artillery Quarters, battery, Artillery General Inspectorate

NOTE

¹ Statul Major al Forțelor Terestre.

² Col. conf. univ. dr. Adrian Stroea, Lt. col. Gheorghe Băjenaru, *Istoria artileriei în date și imagini*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2010, p. 27.

³ Colectiv, *165 de ani de existență a artileriei române moderne*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2008, p. 30.

⁴ Col. prof. univ. Dr. Adrian Stroea, Col. (r) Marin Ghinoiu, *Școala Militară de Artilerie, 130 de ani de existență*, p. 30.

⁵ Col. conf. univ. Dr. Adrian Stroea, Lt. col. Gheorghe Băjenaru, *Istoria artileriei în date și imagini*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2010, p. 44.

⁶ General de brigadă Dr. Eugen Popescu, *Rolul, misiunile, întrebuintarea și conducerea artileriei din perspectiva integrării euroatlantice a Armatei României*, București, Editura Militară, 2002, p. 102.

VOLUNTARI ROMÂNI ÎN RĂZBOIUL CRIMEII (1853-1856)

Locotenent-colonel (r) conf. univ. Dr. Anatol LEȘCU'

Rezolvarea problemei orientale reieșind din interesele sale geopolitice era unul dintre scopurile principale ale politicii externe promovate de către Imperiul rus pe parcursul întregului secol al XIX-lea. Obsedată de acest scop strategic, diplomația rusă s-a ciocnit de o rezistență neașteptată din partea guvernului otoman, susținut de principalele puteri europene ale timpului – Anglia, Franța, Austria – rezistență, care, în opinia cercurilor conducătoare din St. Petersburg putea fi înfrântă numai prin aplicarea forței și prin război.

Planurile desfășurării acțiunilor militare se bazau pe aprecieri eronate privind slăbiciunea militară a Turciei, incapabilă să opună rezistență junei armate profesioniste cum era cea țaristă și prevedeau ocuparea rapidă a Principatelor dunărene, forțarea Dunării și ocuparea Constantinopolului. În acest scop, în Basarabia au fost concentrate Corpurile 4 și 5 Infanterie, gata în orice moment să treacă Prutul la Sculeni, unde așteptau semnalul 42,5 batalioane de infanterie, 6 sotnie de cazaci² și 128 de tunuri și la Leova, unde erau în așteptare 14,5 batalioane de infanterie, 64 de escadroane de cavalerie, 5 sotnie de cazaci și 70 de tunuri³.

Inițial, convingși de supremația lor militară, planurile operative elaborate de Cartierul General rus nu prevedeau folosirea trupelor pământene și a detașamentelor de voluntari în acțiuni militare. Milițiile regulate pământene din ambele principate, al căror număr era apreciat de către oficialii ruși în jur de 20 mii de oameni, foarte bine instruiți, conform dispozițiilor elaborate, trebuiau să fie utilizate exclusiv în spatele trupelor ruse în misiuni non-combatante⁴.

Însă insuccesele suferite în luptele de pe linia Dunării în toamna/iarna anului 1853 au schimbat radical atitudinea Comandamentului rus și pe cea a lui Nicolae I. Aceasta i-a permis generalului Gorciakov, comandantul-șef al armatei ruse din Principate, să inițieze procesul formării subunităților de voluntari din populația creștină din Imperiul Otoman, acțiunea fiind coordonată și dirijată de către înalți oficiali ruși de origine greacă, respectiv generalul-locotenent Ivan Sallos și colonelul Apostol Kostanda⁵. Ambii erau militari cu experiență bogată de luptă. Generalul-locotenent Ivan Sallos

a început serviciul militar în anul 1817, trecând prin toate treptele carierei de ofițer, decorat cu înalte distincții, inclusiv cu Ordinul „Sfântul Gheorghe” clasa a IV-a⁶. Colonelul din artileria de gardă, Apostol Kostanda era unul dintre cei mai talentați ofițeri de artilerie ai timpului din armata țaristă, care datorită studiilor și capacităților sale excepționale, în numai 9 ani a parcurs traseul ierarhic de la locotenent la colonel.

Sarcina principală a generalului I. Sallos, în prima etapă, era monitorizarea detașamentelor de voluntari apărute spontan în ambele Principate, atât din populația creștină fugită din Imperiul Otoman, cât și din unii locuitori autohtoni. Cel mai numeros era Batalionul moldo-valah format și condus de către colonelul Grigorie Zabalkanski⁷. În documentele care se păstrează în arhiva din Chișinău sunt pomenite

unele persoane care făceau parte din această unitate, printre care menționăm pe Nicolae Pribueanu din Galați, Gheorghe Cernilă din Brăila, Teodor Popa din Silistra⁸.

Un alt detașament a fost format de către sârbul

Bucureștii în timpul Războiului Crimeii

Toma Burtici, originar din regiunea Vidinului, în componența căruia, pe lângă sârbi și bulgari, făceau parte și Radu Bivolan, Stoian Dobrea, Cristian Dumitriu din Oltenia⁹.

Printre unitățile de voluntari se evidențiază și cea formată de către medicul din Brăila, Ion Seliminschi, alcătuită din locuitorii Moldovei și Munteniei de diferite naționalități (români, bulgari, greci și sârbi) și care număra, la sfârșitul anului 1853 și începutul anului 1854, în jur de 1 200 de combatanți¹⁰.

Efortul depus de către generalul I. Sallos s-a încununat cu succes, în luna ianuarie 1854, fiind constituit Batalionul de Voluntari din patru companii, efectivul reprezentând moldoveni, munteni, bulgari, greci și alte naționalități¹¹.

Pe durata întregii campanii din anul 1854 aceste forțe erau dispersate pe întregul teatru de operații, constituindu-se ca unitate militară numai din punct de vedere administrativ. Două companii bulgare și o companie sârbă, în componența cărora intrau și voluntarii români, erau atașate Detașamentului generalului A. Lidereș, dislocat pe cursul inferior al Dunării.

Barbu Dimitrie Știrbei
– Domnitorul Țării Românești între 1849 și 1853
și 1854 și 1856 –

Batalionul moldo-valah al colonelului Gh. Zabalkanschii intra în componența trupelor care acționau pe direcția Silistra – Șumen, aflate sub comanda generalului S. Hruliov. Două companii de voluntari făceau parte din Detașamentul generalului P. Liprandi, restul făcând aparținând

Detașamentului generalului V. Bebutov¹², toate participând la luptele cu turcii.

Planul campaniei pentru anul 1854 prevedea trecerea Dunării, ocuparea cetăților otomane de pe malul drept al fluviului, asediul și cucerirea Silistrei și schimbarea direcției de înaintare spre Ruse (astăzi Rusciuk), care devenea punctul principal al întregii campanii. Așadar, întreaga campanie din acest an avea un caracter defensiv, scopul ei fiind ocuparea liniei de apărare la sud de Dunăre în tentativa disperată de a sustrage atenția Comandamentului Aliat de la iminenta debarcare în Crimeea.

Forțarea Dunării la Brăila, Galați și Ismail era planificată pentru data de 10/22 martie 1854. Acțiunea de trecere a fluviului de la Brăila era condusă personal de către generalul Gorciakov, în componența detașamentului său intrând și subunitățile de voluntari ale generalului Sallos. Pentru a facilita trecerea Dunării, bateriile ruse staționate în Brăila și pe Insula Mare au deschis foc concentrat asupra trupelor otomane, care a durat până în zorii zilei de 11/23 martie.

La 11/23 martie avangarda rusă, în componența căreia intrau și voluntari, a trecut Dunărea, înaintând pe drumul principal spre Măcin. Cercetașii din rândul voluntarilor conduși de șeful Serviciului Operativ al Armatei, generalul-maior Buturlin, au observat în stânga drumului principal un detașament de turci ascunși în stuț, pe care, cu ajutorul trupelor regulate, l-au neutralizat¹³, contribuind la cucerirea cetății Măcin.

În continuare, efectivul acestui detașament a participat la raidul fluvial efectuat, de la Giurgiu și până la gura Argeșului, îndreptat împotriva turcilor, arătând și calități de marinari. La 30 mai, voluntarii au respins un atac otoman asupra insulei Radoman, iar la 25 iunie au luat parte în lupta de la Giurgiu¹⁴. La rândul său, Detașamentul moldo-valah a participat activ la asediul Silistrei din primăvara-vara anului 1854¹⁵.

Desantul aliat în Crimeea a dat peste cap toate calculele rușilor, ei fiind siliți să evacueze Principatele, existența detașamentelor de voluntari devenind inutilă. Detașamentul

moldo-valah al colonelului I. Zabalkanschii a fost adunat la Călărași, unde, în vara anului 1854, a și fost oficial desființat ca unitate militară aparte.

Efectivul batalionului s-a retras împreună cu Divizia 15 Infanterie din Principate, ajungând la 1 septembrie la Ismail¹⁶. Puțin mai mult timp a existat batalionul generalului I. Sallos, care la rândul său a fost desființat, armamentul și munițiile fiind predate la păstrare în cetatea Ismail¹⁷. O parte din efectiv, care a refuzat să părăsească serviciul militar s-a înrolat în rândul armatei regulate, fiind repartizată în regimentele de infanterie și cavalerie în calitate de ostași și sergenți. Printre ei se numărau Ion Zanca, Tudor Diordie și Diordie Dinu, originari din Muntenia, toți ostași din cadrul Regimentului „Azov” Infanterie¹⁸ și Panait Gheorghievici din Regimentul „Elețk” Infanterie¹⁹.

În același context se înscrie și ideea Comandamentului Suprem rus de a desființa și trupele regulate pământene din ambele Principate, proiect abandonat în ultimul moment din considerente politice. Totuși, cei din cadrul unităților pământene care doreau să se înroleze în armată puteau s-o facă, cu depunerea jurământului de credință țarului.

Speranțele oficialilor ruși la înrolarea masivă a militarilor români în armata țaristă a eșuat, deoarece numărul celor care au ales calea emigrării era de numai 60 de persoane. Din cei plecați cunoaștem numele elevilor militari Alecu Apostol, Ion și Afanasie Volnencu, care, totuși, după o scurtă ședere în Rusia, la 23 iunie 1856, s-au întors în patrie, fiind fiecare recompensați de către guvernul țarist cu 91 ruble și 25 copeici de argint²⁰.

De altfel, rușii nu ar fi fost ruși, dacă nu ar fi procedat paradoxal și în afara oricărei logici față de unicul său aliat militar din acest război – armata Moldovei. De acum înainte este posibil să nu aflăm niciodată cui i-a venit primul gândul să confiște bateria de artilerie ușoară a Moldovei, compusă din 6 tunuri, care, în mintea înfierbântată a unor oficiali ruși reprezenta o amenințare directă la securitatea statului, în caz că ar nimeri în mâinile anglo-francezilor.

La 5 septembrie 1854, comandantul Brigăzii 11 Artilerie, generalul-maior Vdovicenko, a preluat de la autoritățile moldave toate piesele de artilerie și caii, fără efectiv, transportându-le, prin Sculeni, la Tighina (Bender), unde au fost puse la păstrare 4 tunuri²¹ și la Kiev, unde erau depozitate 2 tunuri cu afet²². Totuși, la 18 iunie 1857, în baza ordinului personal al lui Alexandru al II-lea, tunurile au fost retrocedate armatei române²³.

Înfrângerile în lanț suferite de armata rusă în Crimeea, soldate cu mari pierderi în efectiv, a reanimat ideea formării unei unități militare independente alcătuită din foștii voluntari cu o bogată experiență de luptă. La 24 decembrie 1855 este adoptat *Regulamentul privind înființarea Legiunii de Voluntari* în numele țarului Nicolae I, compusă din 5 companii, cu înscrierea voluntarilor din rândul moldovenilor, valahilor, grecilor, sârbilor, bulgarilor și muntenegrenilor²⁴.

În realitate, Legiunea era compusă din 6 companii: 1 și 2 – bulgare, 3 – sârbă, 4 și 6 – greacă, 5 – moldo-valahă. În pofida caracterului național al companiilor, mulți români

Domnitorul Moldovei Grigore Alexandru Ghica

făceau parte din cele sârbe și bulgare, cum ar fi cazul lui Ioniță Niconor din Compania nr. 3; Marin Banica din Compania nr. 1; Ion Petru, Anastasie Oprea, Dimitrie Balan și Nicolae Mereuță – toți din companiile bulgare²⁵; Gheorghe Dimitriu, (originar din Iași)²⁶, căpitanul Simion Bincin (originar din Muntenia), Petru Barcari (originar

din Bârlad), Cristian Cecules (originar din Buzău) – toți din companiile grecești²⁷.

În Compania 1 bulgară erau înscriși și alți români, cum ar fi: Ion Cazac, Vasile Pantioğlu (aromân din Grecia), Eustafie Papadiliu, Stiman Dimitriu, Paraschiv Bonia, Mihai Miron, Dimitrie Dică, Nicolae Tarabanța, Tudor Anghel, Gheorghe Cozma, Eugen Nanu, Ilie Cazacu și Constantin Oprea.

Din Compania 2 bulgară mai făceau parte Ștefan Nenacovici și Gheorghe Spuriaș, iar din Compania 6 greacă – Nicolae Galatie, Ion Feodoru, Ion Dimitriu, Anastas Dimitriu, Vasile Panaghiu²⁸.

Din componența Companiei 5 moldo-valahe făceau parte: sergentul Nicolae Pervanovschi (din Iași), sergentul Ion Nicolau (din Muntenia), ostașii de rând Tudor Vicol, Alecu Bălășan (din Hârlău), Ștefan Petrovici, Ștefan Balan (din Bârlad), Tudor Grafu (din Galați), Vasile Calapod (din Tecuci), Iancu Ștefanovici, Ștefan Popa și Tudor Gora (din Galați), Costache Ivanovici (din Moinești), Grigorie Gheorghiu (din Iași), Nicolae Lupan (din Bârlad), Nicolae Filoti, Vasile Chinadachi și Simion Tătaru (din Iași), Pavel Ivanov (din Huși), Iosip Lalu (din Bârlad), Ion Iancu și Călin Lupescu (din Buzău), Turcu Dimitriu (din Moldova), Sandu Gheorghiu (din Muntenia), Tudor Vacul (din Iași)²⁹, Petru Pucanescu, Ion Gheorghiu, Iosif Solomon, Nicolae Salofuni, Nichita Alcu, Tudor Gheron, Costache Popovici, Costache Ghiovanovici, Ion Gaicu, Pancu Ștefanovici, Alecu Balașcu, Petru Pogozna, Gheorghe Mihail, Ștefan Alexandru, Vasile Galazachi, Pestachi Piovonovici, Pantelei Sechelariu, Dumitru Ștefan, Gheorghe Ravza, Vasile Ilna, Gheorghe Petrescu, Constantin Nifiru, Pașcu Dinu, Constantin Ravza, Gheorghe Romașcanu, Ion Penciu, Gheorghe Moraru, Alexandru Bahitescu, Ion Huțupan și Vasile Gheorghiu³⁰.

În calitate de forță combativă, ei au participat la luptele grele de apărare a Sevastopolului și în operațiunile din

orașul Eypatoria. Mulți dintre acești voluntari au fost decorați cu „Medalia Comemorativă” pentru acțiunile lor pline de curaj de pe timpul războiului.

Faptul esențial însă este că, spre deosebire de bulgari, sârbi și greci care, în număr destul de mare, au rămas în Rusia, colonizând stepele Tauridei, practic toți voluntarii români, după încheierea ostilităților, s-au întors în patrie, renunțând să rămână cu traiul chiar și în Basarabia.

ROMANIAN VOLUNTEERS IN CRIMEA WAR (1853-1856) –

LIEUTENANT-COLONEL (R.) ASSOCIATE PROFESSOR UNIV. ANATOL LEȘCU, PH.D.

Abstract: The National Archive of Moldavia Republic has documents with precious information regarding the Romanian servicemen that fought with the Tsarist Empire during the Crimea War.

Keywords: volunteers, Moldavia, battalion, 1853, Walachia, campaigns, troops

NOTE

¹Academia Militară „Alexandru cel Bun” Chișinău, Republica Moldova.

²Sotnie: unitate de cavalerie căzăcească compusă din 100 de oameni – n.r.

³A.M. Зайончковский, *Восточная война 1853-1856*, vol. II, partea 1, Editura Poligon, Sankt-Petersburg, 2002, p. 68.

⁴*Ibidem*, p. 77.

⁵*Ibidem*, p. 337.

⁶*Список генералам по старшинству*, Санкт-Петербург, 1856, p. 182.

⁷Arhiva Națională Republicii Moldova (în continuare A.N.R.M.), F.2,1,6356, f. 2.

⁸A.N.R.M., F.2,1,6518, ff.1-12.

⁹A.N.R.M., F.2,1,6556, f. 40.

¹⁰*Ibidem*, f. 31.

¹¹ANRM, F.2,1,6111, f. 1.

¹²Е.В. Белова, *Формирование волонтерских отрядов из жителей Балкан и Придунайских Княжеств во время Крымской войны*, în „Новый исторический вестник”, nr.16(2), M., 2007, în www.nivestnik.ru/2007_2/11.

¹³М.И. Богданович, *Восточная война 1853-1856 годов*, Vol. II, St. Petersburg, 1876, p. 33.

¹⁴A.N.R.M., F.2,1,6512, f. 121.

¹⁵A.N.R.M., F.2,1,6725, f. 157.

¹⁶*Ibidem*.

¹⁷Е.В. Белова, *Формирование волонтерских отрядов...*

¹⁸A.N.R.M., F.2,1,6512, f. 28.

¹⁹A.N.R.M., F.2,1,6725, f. 157.

²⁰A.N.R.M., F.2,1,6518, f. 81.

²¹A.N.R.M., F.2,1,6098, f. 299.

²²A.N.R.M., F.2,1,6571, f. 189.

²³*Ibidem*, f. 189.

²⁴*Полное Собрание Законов Российской Империи*, Собрание II, Т.XXX, отделение 1, S. Petersburg, 1856, p. 750.

²⁵*Ibidem*.

²⁶A.N.R.M., F.2,1,6518, f. 11.

²⁷*Ibidem*, ff. 59-61.

²⁸A.N.R.M., F.2,1,6725, ff. 37-46.

²⁹A.N.R.M., F.2,1,6518, f. 36.

³⁰A.N.R.M., F.2,1,6725, ff.44-46, 309.

UNIFORMELE ARMATEI ROMÂNE (1866-1916)

Dr. Cornel I. SCAFEȘ

În perioada 1866-1877 s-a produs o transformare a înfățișării militarului român. Față de perioadele anterioare, când, sub „Regulamentul Organic”, apoi sub regimul Convenției de la Paris, militarii au fost echipați cu uniforme tip rusec, între 1859-1861 a început unificarea uniformelor armatelor moldoveană și munteană. Procesul s-a încheiat în 1863, la aceasta contribuind comisia de „uniformitate” aflată la Focșani și condusă de generalul medic Carol Davila, care s-a inspirat din uniformele franceze și piemonteze¹.

O contribuție a avut-o și Misiunea Militară franceză condusă de maiorul Eugene Lamy, care a înlesnit cumpărarea uniformelor și a echipamentului de la firma condusă de Alexis Godillot, furnizoarea armatei franceze. Totuși, perioada lui Cuza a fost caracterizată de cheltuieli nejustificate în domeniul echipării armatei, fapt ce a dus ulterior la rezilierea contractului, urmată de o anchetă severă imediat după căderea lui Cuza².

La 1866, când Carol I de Hohenzollern-Sigmaringen a devenit domn al Principatelor Unite, armata română permanentă avea o înfățișare foarte asemănătoare cu armata celui de-al doilea imperiu francez. Singurele elemente de originalitate se regăseau în uniformele armatei teritoriale, alcătuită din dorobanți, jandarmi și grăniceri, care, de la început, au adoptat croieli naționale specifice în linia uniformelor³.

Principele Carol I, ofițer de carieră, format și educat la școala militară germană, a urmărit încă de la început, în spiritul respectului față de banul public, ca armata să renunțe la uniforme fastuoase și să adopte o ținută mai sobră și mai economică.

1877. Călărași (Colecția Muzeului Militar Național „Ferdinand I”)

Legea din 1868

Primele modificări mai importante au avut loc după votarea *Legii privind organizarea puterii armate din 1868*. Noile transformări organizatorice s-au regăsit în „Regulamentul uniformelor”, publicat la 22 iulie/3 august 1868⁴. După cum se remarcă recent *Contrar opiniilor potrivit cărora, odată cu venirea domnitorului Carol pe tronul României, armata română a suferit un proces de „prusacizare”, un studiu mai atent efectuat asupra structurilor militare, uniformelor și echipamentului arată că acest lucru nu s-a întâmplat cu adevărat. Militarii români și-au păstrat aerul „latin”, chipiul fiind în continuare coifura cea mai des utilizată. Cromatica uniformelor a devenit însă mai sobră, predominant fiind bleumarinul (la tunică) și griul (pantalonii și mantalele), agrementat cu roșu (paspoale, epoleți) și galben (galoanele de grad, nasturi⁵)*.

Procesul de modernizare și introducere a unor elemente originale, specifice românești, în croiala ținutelor armatei române s-a desfășurat în concordanță cu cerințele câmpului de luptă, cu dezvoltarea armatelor și uniformelor europene⁶.

În 1868 s-au adus modificări aproape tuturor uniformelor armatei române.

Cele mai importante modificări s-au produs la uniformele **cavaleriei**, unde s-au introdus tunicile cu brandenburguri și pantaloni cu găitane în culori specifice fiecărei componente (**roșiorii** – tunici roșii, cu pantaloni albastru vinețiu, **vânătorii călări** – tunici castanii, **dorobanții** – tunică din postav bleumarin, pantaloni din postav roșu, căciulă neagră de astrahan și cizme)⁷, și la cele ale **artileriei**, militarii acesteia fiind echipați cu tunici castanii și pantaloni gri. **Geniul** a continuat

1877. Dorobanți (Colecția Muzeului Militar Național „Ferdinand I”)

să poarte uniforme constând din tunică și pantaloni bleumarin, manta gri și chipiu roșu. Uniformele **medicilor, intendenților și administratorilor** au cunoscut, de asemenea, modificări⁸. **Infanteria** dispunea de chipiu bleumarin, tunică bleumarin, pantaloni de postav gri (pantaloni albi vara), cizme, manta din postav gri cu capișon. **Vânătorii** aveau tunică de postav castaniu, cu epoleți de culoare verde, coifură formată dintr-o pălărie cu pene, manta gri, iar în picioare, aveau cizme. **Grănicerii** purtau o tunică din postav negru și manta din postav gri, ca la infanterie. **Jandarmii pedestri și călări** – tunică de postav bleumarin, pantaloni și manta ca la infanterie (gri), cu cască tip prusian – constituiau o excepție, având o uniformă de inspirație germană⁹. **Elevii de școală militară** purtau tunică albastru deschis, pantaloni din postav gri și manta la fel ca infanteria¹⁰.

Echipamentul era format din raniță pătrată, din pânză gudronată neagră, pe care se fixau gamela, foaia de cort și mantaua rulată în formă de potcoavă, iar deasupra raniței se fixa geamantânașul din mușama neagră în care soldatul își ținea o parte din efecte. Sacul de merinde se purta în bandulieră pe șoldul drept, bidonul de apă (din sticlă sau metal), pe șoldul stâng, lopata mică de infanterie „Linneman” (introdusă în 1873), iar la gât militarul purta o „carte de identitate” din hârtie cerată, în care era trecut regimentul din care făcea parte¹¹.

Uniformele **flotilei** s-au modificat în 1870¹², când marinarii au început să poarte o ținută devenită tradițională și care nu a cunoscut până la Primul Război Mondial decât mici modificări în anii 1875, 1882 și 1903. Aceasta era formată din beretă bleumarin cu panglică pe care scria numele bastimentului, spențer bleumarin, bluză bleumarin cu guler albastru, cravată neagră, tricou alb cu dungi orizontale albastre, pantaloni largi bleumarin (sau albi pe timp călduros), o manta scurtă („cabana”), pantofi sau cizme¹³. Ofițerii purtau, la marea ținută tip frac bleumarin, epoleți cu franjuri, bicorn negru, pantaloni bleumarin cu lampas auriu, centiron din mătase albastră, iar la ținuta de bord, redingotă cu cămașă albă și papion negru, șapcă bleumarin, pantaloni bleumarin fără lampas¹⁴.

Uniformele ofițerilor și generalilor din corpurile speciale (statul-major al armatei, statul-major domnesc, aghiotanții domnești) erau ca

la modelul general al armatei, cu chipiu roșu, eghileți și lampas roșu dublu (ofițerii de stat-major), tunică bleumarin și pantaloni gri cu lampas roșu dublu, manta gri (ofițerii din statul-major domnesc), bleumarin închis, pantaloni gri cu dublu lampas și vipușcă roșie, manta gri cu glugă și revere roșii și cizme negre (generalii și aghiotanții domnești)¹⁵.

1867. Domnitorul Carol I
(Colecția Muzeului Militar Național „Ferdinand I”)

Regulamentul din 1872

Procesul de transformare și tipizare a ținutelor, cu modificări importante, a continuat prin intrarea în vigoare a *Legii de organizare a armatei din 1872*¹⁶ și a „Regulamentului uniformelor” din 9/21 iunie 1873, prin care a fost păstrată cea mai mare parte a ținutelor din 1868.

O caracteristică a fost extinderea culorii bleumarin la majoritatea ținutelor unităților din armata permanentă, precum și la cele teritoriale.

Infanteria de linie a continuat să poarte același tip de uniforme – chipiu și tunică bleumarin, pantaloni și manta gri, cizme negre¹⁷ – iar **vânătorii**, tunici de culoare maro cu paspoale verzi, pălării negre cu pene negre, pantaloni gri și manta gri¹⁸.

Infanteria teritorială, alcătuită din **dorobanți**¹⁹, a

moștenit de la grăniceri, din care proveneau, o uniformă inspirată din costumul țărănesc, compusă din căciulă „cucă”, ornată cu o pană de cocoș, ie și ițari albi și, pentru vremea nefavorabilă, o manta cenușie. Încălțăminte constă din opinci²⁰. Manșetele și contra-epoleții erau de culoare albastru deschis, iar mantaua – gri. Din 12/24 februarie 1877, dorobanții au primit și cizme²¹.

Cavaleria permanentă (**roșiorii**) a fost echipată

1868. Companie de grăniceri
(Colecția Stampe. Biblioteca Academiei Române)

cu căciuli negre, tunici roșii „a la hussarde”, cu brandenburguri negre, pantaloni albi cu găitane negre, cu egretă roșie din păr de cal, **călărașii** – cu căciuli negre, cu fundul din postav roșu, cu egretă roșie din păr de cal, tunici din postav vânăt, de asemenea cu brandenburguri roșii, cu brâu roșu, leduncă²² și culoare distinctivă în funcție de regiment.

Cavaleria teritorială, **călărașii** și **călărașii milițieni** au preluat uniforme de foști dorobanți călări – tunici bleumarin închis, cu brandenburguri roșii și pantaloni albi cu găitane – adoptată încă din 1856²³.

Milițienii, urbani și rurali, dispuneau de bluză bleumarin cu guler, manșete, contraepoleți și bandă pe piept de culoare albastru-închis, restul era ca uniforma dorobanților²⁴, iar cei din **garda orășenească** au adoptat uniformă de infanterie, cu petlițe și manșete de culoare bleumarin, cu paspoale roșii²⁵.

Ofițerii de dorobanți și **milițieni** aveau uniformă de infanterie de linie, însă culoarea distinctivă era albastru-deschis.

Trebuie remarcat că dorobanții și călărașii au continuat să poarte uniforme ce aveau elemente cu un pronunțat specific românesc.

Pompierii, care din 1874 au primit și rolul de artilerie teritorială în caz de război, aveau coif de alamă, cu creastă de metal alb și panaș roșu, tunică bleumarin, pantaloni gri, manta gri, restul echipamentului fiind asemănător cu cel al trupelor terestre²⁶.

Jandarmii pedestri și **călări** au continuat să poarte uniformă decretată în 1868, uniformă căreia i s-au adus unele modificări ce nu au schimbat alura generală a acestor trupe²⁷.

Au păstrat aceleași uniforme, ca în 1868, **artileria**, **trupele de tren**, **geniștii**, **pontonierii**, **medicii** și **serviciul sanitar**, **uvrierii de administrație**, **intendența**, **administrația**, **elevii de școală militară**, **garda civică** și **miliția**, uniforme identice cu cele ale infanteriei permanente²⁸.

Prin regulamentul din 1873, au fost instituite patru ținute: **marea ținută**, **ținuta de serviciu**, **ținuta de**

1868. Vânători pedestri (Colecția Muzeului Militar Național „Ferdinand I”)

campanie și **ținuta de zi**, deosebirile între aceste ținute se făceau, în principal, prin accesoriile (egrete, penaje, pompoane) care se purtau la coifuri, iar în cazul ofițerilor, prin epoleți (metalici, cu franjuri, la marea ținută sau treflă, la celelalte ținute) și prin șarf (respectiv brâu, la cavalerie), pentru toate ținutele, mai puțin cea de zi²⁹.

Ca o remarcă generală pentru această perioadă, se constată o diversificare și modificare a echipamentului militarilor în sensul modernizării și funcționalității lor mai ales în campanie, al modificării în mai mare măsură a culorilor uniformelor unor arme, care se vor distinge prin croiala tunicilor, cu unul sau două rânduri de nasturi, și prin paspoalele specifice.

După Războiul de Independență, prima modificare a ținutei s-a făcut prin **Decretul din 3/15 aprilie 1881**, când pentru ținutele tuturor militarilor s-a adoptat capela, din postav bleumarin, prin modificarea „capelului de cazarm” de model francez, folosit încă de pe vremea lui Cuza, purtat la mica ținută³⁰. Capela va deveni coifura caracteristică până în 1947, imprimând militarului român un aspect inconfundabil³¹.

Ofițerii de geniu au început să poarte, din 1878, chipiul bleumarin, ca la artilerie³².

Din 1882 uniformă pompierilor a cunoscut o serie de modificări, copiind-o pe cea a artileriei³³.

Decretul din 1893

Ca urmare a modificărilor produse în organizarea infanteriei prin finalizarea, în 1891, a permanentizării infanteriei (desființarea trupelor de dorobanți și unificarea lor cu trupele infanteriei de linie), prin **Înaltul Decret nr. 3690 din 1/13 noiembrie 1893** s-a adoptat un nou regulament al uniformelor infanteriei.

1902. Regimentul „Constanța” nr. 34 (Armata Română. Marelui ei Căpitan, București, 1902)

Căciula, de la regimentele de dorobanți, a fost adoptată de toate regimentele de infanterie, iar tunica bleumarin, pantalonii gri închis și mantaua gri închis au devenit uniforma întregii infanterii. Totodată, în 1891 a fost modificat și echipamentul infanteriei – cartușiere, ranițe, saci de merinde etc. – precum și modul de purtare, pentru a veni în concordanță cu noul armament de infanterie, pușca cu repetiție „Mannlicher”, md. 1893, cal. 6,5 mm, care folosea pulbere fără fum. La Regimentele 33 „Tulcea” și 34 „Constanța”, care aveau garnizoanele în Dobrogea, soldații de rit musulman au primit, în loc de căciulă țurcană, fes de postav roșu, cu ciucure negru.

În 1893 au fost create uniforme generalilor de cavalerie, inspirate din uniforme de călărași: căciula din blană de miel, tunică bleumarin închis, cu brandenburguri (aurii sau negre, în funcție de ținute), pantaloni albi, la marea ținută, sau negri, la celelalte ținute, cizme negre, brâu, leduncă, furajeră.

În 1895, au fost elaborate noi regulamente pentru celelalte arme, care, în principiu, au respectat elementele de uniformizare din 1873. Modificările au constat în culoarea adoptată. Principalele elemente de uniformă – tunica, pantalonii, mantaua – au primit culoarea neagră³⁴. Din 1895, în ținutele tuturor ofițerilor Armatei Române, s-a introdus, pe timp de vară, chipiul din pânză albă și tunica, la două rânduri, din dril sau doc alb.

În general, în această perioadă se mai produc mici modificări, care însă nu au schimbat esențial linia uniformelor Armatei Române³⁵.

Din 1906, s-a introdus la cavalerie, pentru toți ofițerii, dolmanul îmblănit, purtat în loc de manta³⁶.

1902. Marinarii de pe crucișătorul cuirasat „Elisabeta”
(Pictură de Tadeusz Adjukiewicz, în albumul „Armata Română”, București, 1903)

armamentului de infanterie, se modificase tactica, *o coloană de infanterie poate a se disimula cu succes la distanța de 800-1 000 metri, folosindu-se de accidente, puțin pronunțate de teren, dacă hainele soldaților nu vor permite inamicului a-i distinge prin colorarea lor prea vie, prea vizibilă la distanțe mari*³⁸, uniforma de campanie a suferit schimbări importante.

La baza modificărilor, au stat constatări făcute cu două decenii înainte: cadența armamentului, schimbarea tacticii de luptă prin renunțarea la formațiunile masive, precum și încercarea de mascare în teren cât mai pronunțată³⁹.

Cu toate acestea, schimbarea uniformelor s-a produs abia la începutul secolului al XX-lea, în urma experiențelor războaielor anglo-bur din 1899 și ruso-japonez din 1904-1905⁴⁰. În aceeași perioadă, s-au produs modificări în uniforma de campanie și la alte armate europene: feldgrau (cenușiu) la armatele germană și italiană, bleu-horizon (albastru-cenușiu) la armatele austro-ungară și franceză, kaki la armata britanică.

Regulamentul din 1912 a trecut în revistă și a oficializat

toate modificările produse în intervalul 1895-1912, deoarece s-au adus numeroase modificări în serviciu și s-au introdus unele efecte de îmbrăcăminte, încălțăminte etc., a căror descriere nu este

1913. Infanteriști români în cel de-al Doilea Război Balcanic (carte poștală dedicată războiului)

cuprinsă în broșură, precum: blănița (dolmanul) ofițerilor din trupele călări, bocancele trupelor pedestre, noul model de sabie al ofițerilor din trupele călări, port-sabia destinată a prinde sabia în șa când ofițerii încăleacă, cingătoare din piele naturală pentru portul binoclului și revolverului la trupele de infanterie și pionieri etc. De asemenea, prin crearea corpului de grăniceri, s-a dat acestui corp o uniformă specială și s-a adoptat o ținută deosebită pentru bicicliștii trupelor de trupă⁴¹.

Principala modificare

s-a produs la ținuta de campanie, comună tuturor armelor, celelalte ținute, model 1893 și model 1895, colorate, rămânând aceleași pentru marea ținută. Culoarea adoptată a fost cea a unui postav „verde-cenușiu”, de fapt un amestec de lână gri-bleu-verzui, aleasă de ministrul de Război din acea vreme, generalul Grigore Crăiniceanu⁴².

Uniforma de campanie se compunea din capelă – sau căciulă de blană neagră, forma țurcană⁴³ – chipiu de formă cilindrică pentru ofițeri (sau căciulă ca la trupă), veston și pantaloni fixați pe gambă, bocanci înalți cu șireturi, cu moletiere sau jambiere din piele la ofițeri, și manta, manta de ploaie sau pelerină de aceeași culoare cu restul uniformei⁴⁴. Spre deosebire de celelalte arme, artileria și cavaleria, trupă și ofițeri, aveau pantaloni negri și cizme⁴⁵. Ofițerii de cavalerie și artilerie aveau în loc de manta o haină scurtă îmblănițată (dolman), cu găitane, de culoare neagră, la cavalerie,

1911. Militari români și japonezi împreună cu generalul Maresuke Noghi și ministrul de Război, Nicolae Filipescu, în vizită la Fortul 1 Chitila (Colecția Muzeului Militar Național „Ferdinand I”)

arme, se deosebea după paspoale și petlițe: roșu – la infanterie, verde – la vânători, verde cu paspoal galben – la grăniceri, alb – la jandarmi, roșu cu paspoal negru – la călărași, negru – la artilerie, artilerie de cetate, pompieri, negru cu paspoal roșu – la pionieri, pontonieri, căi ferate și specialități, roșu cu paspoal

alb – la intendență și administrație ș.a.m.d.⁵⁰.

În 1912, prin regulamentul din același an, s-au distribuit semne de identitate din aluminiu (diametru 33 mm și grosime de 1,5 mm) cu inscripția „România”, numărul regimentului și litera sa inițială, dedesubt având loc pentru a se aplica la corpul de trupă, în momentul distribuției, numărul matricol al militarului⁵¹. Pe verso era ștanțată o cruce

bizantină. Semnul se purta la gât și se distribuia la mobilizare militarilor ce urmau să fie trimiși la partea activă⁵².

1913. Regele Carol I, însoțit de principele moștenitor Ferdinand și principele Carol, vizitează trupele de la Plevna (Colecția Muzeului Militar Național „Ferdinand I”)

ROMANIAN ARMY'S UNIFORMS (1866-1916)

CORNEL I. SCAFEȘ, PH.D.

Abstract: The Romanian servicemen uniforms suffered fundamental transformations since 1866. With powerful French influences, the uniforms were modified by Carol I, being characterized by sobriety.

Keywords: color, uniform, ceremony, instruction, regulation

NOTE

- ¹ Horia Vl. Șerbănescu, „Chic à la française” la Dunărea de Jos. 1859-1868, în „Revista Muzeului Militar Național. Supliment”, nr. 3/1997, p. 15.
- ² Cornel I. Scafeș, Horia Vl. Șerbănescu, Corneliu M. Andonie, Ioan I. Scafeș, *Armata Română în vremea lui Alexandru Ioan Cuza (1859-1866)*, TOTAL Publishing, București, 2003, p. 45 [În continuare sursa va fi citată *Armata română în vremea lui Cuza*].
- ³ *Ibidem*, p. 15.
- ⁴ Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române de la începutul secolului al XIX-lea până la victoria din mai 1945*, Editura Meridiane, București, 1977, p. 61.
- ⁵ Horia Vl. Șerbănescu, *O uniformă specific națională. 1868-1912*, în „Revista Muzeului Militar Național. Supliment”, nr. 3/1997, pp. 20-21.
- ⁶ Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, p. 61.
- ⁷ Cristian M. Vlădescu, *Modificări survenite la uniformele de cavalerie între 1868-1873. Două tunici de călărași din 1869-1870 aflate în colecția Muzeului Militar Central*, în „Studii și Materiale de Muzeografie și Istorie Militară. M.M.C.”, nr. 4-5/1971-1972, pp. 230-231; [A. Potosky], *Uniformele Armatei Române. 1830-1930. Les uniformes de l'Armée Roumaine* [Atelierele E. Marvan], București, 1930, p. 39.
- ⁸ Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, pp. 62-67.
- ⁹ Horia Vl. Șerbănescu, *O uniformă specific națională*, p. 21.
- ¹⁰ Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, p. 71.
- ¹¹ Cornel I. Scafeș, Horia Vl. Șerbănescu, Corneliu M. Andonie, Ioan I. Scafeș, *Armata Română în Războiul de Independență, 1877-1878*, Editura SIGMA, București, 2002, pp. 242-244 [În continuare lucrarea va fi citată *Armata Română în Războiul de Independență*].
- ¹² Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, pp. 70-71.
- ¹³ *Armata Română în Războiul de Independență*, p. 266.
- ¹⁴ Horia Vl. Șerbănescu, *O uniformă specific națională*, p. 24.
- ¹⁵ *Descrierea uniformelor stat-majorului general, corpului de stat-major, stat-majorului domnesc, școlilor militare, administrația centrală, justiția și comenduirea garnizoanei*. Ediție oficială, București, Typographia Curții (Lucrătorii Asociați), 1874, pp. 3-22.
- ¹⁶ Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, p. 73.
- ¹⁷ *Vezi Descrierea uniformei infanteriei de linie*. Ediție oficială, București, Imprimeria Curții (Uvrierii Asociați), 1873, pp. 3-53 ; Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, pp. 73-80.
- ¹⁸ *Descrierea uniformelor batalioanelor de geniu, batalioanelor de pompieri, batalioanelor de vânători, stat-majorului de geniu, compania de pontonieri*. Ediție oficială, București, Imprimeria Curții (Uvrierii Asociați), 1874, pp. 21-27; Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, p. 8182.
- ¹⁹ Potrivit *Legii puterii armatei din 1872*, în rândul trupelor teritoriale s-au produs următoarele modificări: dorobanții, trupe călări, au primit denumirea de **călărași** și au rămas unități de cavalerie; grănicerii, trupe pedestre, au primit numele de **dorobanți** și s-au constituit în unități de infanterie. Astfel, din 1872, trupele teritoriale din România au fost formate din **dorobanți**, infanterie și **călărași**, cavalerie.
- ²⁰ Horia Vl. Șerbănescu, *O uniformă specific națională*, p. 23.
- ²¹ *Descrierea uniformei regimentelor de dorobanți, f.e., f.l., f.a.*, pp. 3-6; Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, p. 80.
- ²² *Vezi Descrierea uniformei regimentelor de roșiori și a școalei speciale de cavaleri*. Ediție oficială, București, Typographia Curții (Lucrătorii Asociați), 1874, pp. 3-25; Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, pp. 85-88.
- ²³ *Vezi Descrierea uniformelor regimentelor de călărași și a călărașilor milițieni*. Ediție oficială, București, Typographia Curții (Lucrătorii Asociați), 1874, pp. 3-13; Horia Vl. Șerbănescu, *O uniformă specific națională*, p. 23; Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, pp. 85-88.
- ²⁴ *Descrierea uniformei regimentelor de dorobanți*, pp. 7-9; Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, p. 80.
- ²⁵ *Descrierea uniformei regimentelor de dorobanți*, pp. 9-12; Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, p. 81.
- ²⁶ *Armata Română în Războiul de Independență*, p. 259.
- ²⁷ *Descrierea uniformelor companiilor de gendarmi pedestri, compania sanitară, compania lucrătorilor de administrație și compania de disciplină*. Ediție oficială, București, Imprimeria Curții (Uvrierii Asociați), 1873, pp. 3-10; *Descrierea uniformelor escadroanelor de jandarmi și escadronului de tren*, Ediție oficială, București, Typographia Curții (Lucrătorii Asociați), 1874, p. 3-11; Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, pp. 82-83.
- ²⁸ *Vezi Descrierea uniformei artileriei*. Ediție oficială, București, Typographia Curții (Lucrătorii Asociați), 1873, pp. 3-16 ; *Descrierea uniformelor escadroanelor de jandarmi și escadronului de tren*, pp. 12-18; *Descrierea uniformei serviciului sanitar al armatei*. Ediție oficială, București, Typographia Curții (Lucrătorii Asociați), 1874, pp. 3-12; *Descrierea uniformelor batalioanelor de geniu, batalioanelor de pompieri, batalioanelor de vânători, stat-majorului de geniu, compania de pontonieri*, pp. 3-20; *Descrierea uniformelor companiilor de gendarmi pedestri, companiei sanitare, companiei lucrătorilor de administrație și companiei de disciplină*, pp. 11-13; *Descrierea uniformei intendenței militare și a corpului ofițerilor de administrație*. Ediție oficială, București, Typographia Curții (Lucrătorii Asociați), 1874, pp. 3-10;
- ²⁹ *Armata Română în Războiul de Independență*, p. 239.
- ³⁰ Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, p. 84.
- ³¹ Horia Vl. Șerbănescu, *O uniformă specific națională*, p. 24.
- ³² Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, p. 92.
- ³³ *Ibidem*, p. 92.
- ³⁴ *Ibidem*, pp. 99-102.
- ³⁵ *Ibidem*, pp. 102-110.
- ³⁶ *Ibidem*, p. 105.
- ³⁷ *Regulamentul asupra descrierii uniformelor și ținutelor armatei*, Tip. și Stab. de Arte Grafice George Ionescu, București, 1912, p.3; *România în Războiul Mondial, 1916-1919*, vol. I, *Capitolele I-VIII*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului. Imprimeria Națională, București, 1934, p. 27.
- ³⁸ Medic de divizie doctor Gr. Petrescu, *Îmbrăcămintea militară. Considerațiuni igienice*, București, Tipografia Carol Göbl, 1890, p. 48.
- ³⁹ Horia Vl. Șerbănescu, *O ținută de campanie – cât mai cenușie cu puțință. 1912-1930*, în „Revista Muzeului Militar Național. Supliment”, nr. 3/1997, p. 25.
- ⁴⁰ Colonel rez. Andrei Potosky, *Uniforma militară*, Extras din „Buletinul Muzeului Militar”, nr. 7-8, anul IV, 1940-1941, p. 7.
- ⁴¹ *Regulamentul asupra descrierii uniformelor și ținutelor armatei*, p. 5.
- ⁴² General Gr. Crăiniceanu, *Armata în 1913. Conferință ținută la Cercul de studii al Partidului Național-Liberal la 8 ianuarie 1914*, Editura Institutului de Arte Grafice „Flacăra”, București, 1914, p. 19.
- ⁴³ *Regulamentul asupra descrierii uniformelor și ținutelor armatei*, pp. 34-35.
- ⁴⁴ *Ibidem*, pp.7-14.
- ⁴⁵ *Ibidem*, pp. 28-29; Horia Vl. Șerbănescu, *O ținută de campanie – cât mai cenușie cu puțință*, p. 25.
- ⁴⁶ *Regulamentul asupra descrierii uniformelor și ținutelor armatei*, pp. 24-26, 26-28.
- ⁴⁷ *Ibidem*, pp. 35-36.
- ⁴⁸ [A. Potosky], *Uniformele Armatei Române. 1830-1930*, p. 56.
- ⁴⁹ Horia Vl. Șerbănescu, *O ținută de campanie – cât mai cenușie cu puțință*, p. 26.
- ⁵⁰ Cristian M. Vlădescu, *Uniformele armatei române*, pp. 114-115.
- ⁵¹ C. Paul și A. Marcu, *Campania în Bulgaria*, Editura Institutului de Arte Grafice „Flacăra”, București, 1913, p. 52.
- ⁵² *Regulament asupra descrierii uniformelor*, pp. 143-144.

Aduceri-aminte, câteva cuvinte de suflet...

COLONELUL CONSTANTIN F. NICOLESCU

Rugată de un vechi prieten, revenit în țară cu treburi, să-i caut o carte publicată în urmă cu multe decenii de tatăl său, colonelul C.F. Nicolescu, m-am dus la Biblioteca Academiei Române să o găsesc. Am consultat cu atenție fișierul la litera N, dar n-am găsit ce căutam. Am identificat în schimb alte lucrări aparținând autorului, lucrări pe care le-am citit, le-am copiat și am descoperit în ele un om cu totul special, un intelectual de cea mai aleasă ținută, o persoană cu o instrucție solidă, cu preocupări multiple și un mare român interesat de un lucru pe care vocabularul contemporan l-a cam scos din uz — iertat să-mi fie patetismul — „propășirea neamului”.

Din acel moment am început să caut cu inima și surprizele n-au încetat să apară. Am găsit un tânăr locotenent cu serioase preocupări pedagogice, lucru rar întâlnit la o vârstă atât de tânără. Am găsit apoi un tânăr căpitan licențiat în drept care a studiat științele juridice în dorința de a fi de folos camarazilor săi.

Preocuparea sa cea mai importantă a fost însă aceea de a introduce educația fizică în unitățile militare. Pentru această activitate de pionierat și-a luat licența în Educație Fizică. C.F. Nicolescu concepea educația fizică nu doar ca o modalitate prin care îți întărești și modelezi corpul, ci și una de educație morală și spirituală prin sport. Ostașii români vor deveni prin Educație Fizică nu numai viguroși și armonios dezvoltați, ci le vor fi de asemenea cultivate în același timp și spiritul de echipă, camaraderia, stăpânirea de sine, ordinea și disciplina.

Căpitanul de pe atunci C.F. Nicolescu a fost implicat în toate evenimentele importante sportive ale vremii sale, având în unele domenii o activitate de pionierat. A contribuit, prin bogata sa activitate publicistică, la promovarea și popularizarea Educației Fizice, subliniind importanța presei sportive în propaganda ideii educației fizice.

A colaborat la „Buletinul Educației Fizice” — organ al Oficiului Național pentru Educație Fizică și a editat apoi, începând din 1930, revista „Educația Fizică”, în paginile ei întâlnind semnăturile unor prestigioase personalități ale vremii, printre care prof. Dr. Dimitrie Gusti, pe atunci ministrul Instrucțiunii și Cultelor, prof. Dr. Gr. T. Popa, prof. Dr. Octav Onicescu, Dr. Adrian Ionescu, generalul Virgil Bădulescu, colonelul Emil Pălăngeanu și alți distinși colaboratori români și străini.

Deoarece în România nu exista la acea vreme o literatură sportivă de specialitate s-a ocupat de istoria educației fizice din antichitate până în epoca modernă. În scrierile sale a abordat teme diverse: schiul, gimnastica suedeză, înotul, atletismul, salvarea de la înec, tenisul, fotbalul, rugbiul sau voleiul.

Pe măsură ce îi citeam lucrările mă gândeam că, n-ar fi rău și nici inoportun ca printre drepturile fundamentale al omului de care se vorbește atât, să fie înscris și dreptul la amintire, la neuitare.

Rigoarea, seriozitatea, profunzimea de intelectual cultivat, dar și penița fină înmuiată în poezie și haz, atunci când este cazul, și mai cu seamă dorința de fi util semenilor lui, m-au determinat să-l citesc și să doresc să-l fac cunoscut și altora, mai ales celor tineri.

Într-o vreme în care modelele, din păcate, sunt din ce în ce mai rare, cred că e bine ca astfel de oameni să nu rămână doar în locul cu pământ, lespezi și cruci.

Prof. Didona IONESCU

COLONELUL CONSTANTIN F. NICOLESCU

Dr. Luminița GIURGIU

În grad de sublocotenent
(probabil 1919)

S-a născut la 17 martie 1899 la București, conform certificatului de naștere nr. 813176/1955 eliberat de Sfatul Popular al capitalei².

Părinții săi au fost Filip (decedat 1916) și Paraschiva Nicolescu (decedată 1918). Sora – Elena, căsătorită Pupezeanu (născută 1898) și frate – Ștefan (născut 1902).

Numele tatălui a fost Filip Nicolescu, este mort din 1916 și a fost muncitor la C.F.R. și dacă ar fi trăit ar fi avut 90 ani. Mama moartă din 1918 casnică. Am un frate și o soră. Fratele meu, Ștefan

Nicolescu, a fost și este profesor, iar sora mea a fost și este funcționară la Banca R.P.R. – este consemnat în „Autobiografia” sa.

A fost căsătorit cu Elena Verdeanu (născută în 1907), de care a divorțat în anul 1950. A avut doi fii – Radu (născut 1935) și Dan (născut 1937).

A urmat școala primară la București (1910) și Liceul Teoretic la Sighișoara (1922), Facultatea Juridică București (1930) și Institutul Superior de Educație București (1930).

A absolvit Școala de Ofițeri Activi de Infanterie București (1919) și Școala Specială a Infanteriei Sfântu Gheorghe (1921).

În autobiografia sa, colonelul Constantin F. Nicolescu menționează: *Sunt bacalaureat, am terminat Facultatea de Drept și Academia de Educație Fizică, ambele din București. [...] Ca studii militare am urmat Școala Militară de Infanterie la Botoșani 1 an și 1 an în București din 1917 până în octombrie 1919. Școala Specială a Infanteriei am făcut-o 6 luni în orașul Sf. Gheorghe în 1921. Școli sau cursuri de scurtă durată de tragerile infanteriei, gaze și topometrie în anii 1923–1924 la București și Sf. Gheorghe. Am urmat 1 an cursurile Institutului Militar de Educație Fizică în 1926 și apoi 3 ani, Academia de Educație Fizică și în 1930 am fost trecut pe specialitatea educație fizică.*

A intrat voluntar, la 1 noiembrie 1917, la Școala Ofițeri Activi de Infanterie Botoșani, la absolvire fiind repartizat la Regimentul 21 Infanterie București, comandant pluton.

În anul 1919, comandantul Regimentului 21 Infanterie îl caracteriza: *Se prezintă bine. Fizic plăcut. Este sănătos, rezistent și poate suporta greutățile unui război. Are o bună educație militară. Cunoaște și aplică bine regulamentele militare și se ocupă mult pentru a-și mări cunoștințele generale militare. Este energic și un foarte bun instructor. Se ocupă mult de bunul trai al soldatului. Însărcinat cu instrucția și educația unui pluton de*

recruți contingent 1920 din compania II-a a dat rezultate foarte frumoase, după cum s-a constatat aceasta și de către dl comandant al diviziei IV P.S. la inspecția ce a făcut recruților. În general este un ofițer foarte bun, muncitor și de nădejde. Îl caracterizez: merită a înainta.

Anul următor i-a adus aceleași bune aprecieri: *Sănătos, rezistent, poate suporta o campanie. Ofițer inteligent, poate să-și aprofundeze o cultură superioară. [...] Serviciul îl îndeplinește conștiincios și priceput. Este disciplinat și comandă foarte bine. A instruit un pluton de recruți din clasa anului 1920. Rezultatele au fost foarte bune. Ca ofițer subaltern în companie a dovedit aprecieri bune. Va deveni un f. bun ofițer. Merită a înainta.*

Între septembrie 1920 și mai 1921 a fost ofițer-elev la Școala Specială de Infanterie din cadrul Inspectoratului Tehnic al Infanteriei, de la Sfântu Gheorghe.

În foaia de absolvire este consemnat *Bine pregătit. Bun instructor și conducător. Muncind cum a început va fi un f. bun ofițer. Caracter bun, dar nu destul de ferm [...] Spirit de hotărâre. Disciplinat. Bun camarad. Judecă bine.*

Aprecierea de serviciu de la Regimentul 4 „Ilfov” nr. 21 reține: *Sănătos, poate face campanie. Fizic plăcut. Ținută corectă. Se prezintă bine la front. Inteligent. Disciplinat, bun instructor. Ca [sic!] comandant de pluton a dat probe că [sic!] cunoaște foarte bine regulamentele și le aplică cu pricepere. S-a achitat bine de toate serviciile ce i s-au încredințat. Se prezintă bine în societate, modest în cheltuieli, corect și supus. Cunoștințe generale în formare; pune mult zel în a-și mări cunoștințele. Sub toate aspectele, muncind pe aceiași cale, va deveni un foarte bun ofițer. Îl propun la înaintare în gradul de locotenent. Merită a înainta. Comandantul Brigăzii 8 Infanterie contrasemna: Mențin notele date ofițerului de comandantul său de regiment și caracterizarea. Merită a înainta.*

În perioada mai 1921–septembrie 1922, a activat la Școala de Ofițeri Geniu București, în funcția de comandant pluton.

În foile calificative corespunzătoare acestei perioade se notează: *Sănătos, deși a suferit de scarlatină în cursul anului; totuși este rezistent, poate suporta campania. Ofițer cu aptitudini intelectuale dezvoltate, priceput și capabil. Aptitudini militare în formare; se afirmă prin energie și spirit de disciplină. Educația militară în curs de dezvoltare. Conduită foarte bună. Serios și hotărât în acțiunile sale. Serviciul îl îndeplinește în mod conștiincios și stăruitor. A îndeplinit în corp funcția de instructor și comandant de pluton. S-a achitat bine, dovedind tact și cunoștințe suficiente. Poate comanda un pluton de infanterie în foarte bune condiții. Nu a avut ocazia să noteze pe subalterni. Merită a înainta la gradul de locotenent, având vechimea, pentru care îl propun la gradul următor, caracterizându-l merită a înainta. [...] În viitor, dacă va pune în mod temeinic la*

contribuție calitățile sale intelectuale în interesul serviciului va merita înaintarea excepțională.

În perioada septembrie 1922-septembrie 1924, a urmat cursurile Institutului Național de Educație Fizică – Secția Militară, obținând Certificatul nr. 67 din 31 august 1924.

A reușit al 25-lea din 30, cu media 7,34. În acest an ofițerul a avut o conduită bună; a dat probe de pricepere și aptitudine și a fost declarat apt; Aplică cele învățate la institut.

Directorul acestei instituții, colonelul, viitor general, Virgil Bădulescu îl caracteriza 1) *sănătos, rezistent, poate participa la o campanie imediată;* 2) *posedă cu prisosință cunoștințele generale și militare impuse gradului, se instruiște neconținut;* 3) *perseverent, cu încredere în sine;* 4) *bun camarad, manierat în societate;* 5) *a urmat cursurile acestui institut și a obținut media generală 7,34 [...], reușind a se califica al 25-lea din 30;* 6) *apt a i se încredința organizarea și conducerea educației fizice în corp. Apt a conduce compania;* 7) *se ocupă cu pricepere de instrucția și educația subalternilor;* 8) *merită a înainta.*

A fost înaintat la gradul de locotenent în baza Înaltului Decret nr. 1659, la 1 aprilie 1923.

Timp de cinci ani (septembrie 1923-septembrie 1928) a îndeplinit funcția de comandant de pluton la Școala de Ofițeri Geniu București. În toată perioada a fost apreciat la superlativ, indiferent de comandantul avut.

Ofițerul a urmat cursurile practice ale Institutului Național de Educație Fizică, [...] calificat ca instructor de educație fizică și calificat al 25-lea între 30, cu media generală 7,34. Ofițerul este sănătos și rezistent, poate suporta greutatea unei campanii. Se bucură de frumoase aptitudini fizice, mănuieste bine sabia și florea și a fost însărcinat, pentru anul școlar 1924-1925, cu educația fizică a elevilor în aer liber și ca ajutor al profesorului de scrimă, însărcinări de care ofițerul se achită mulțumitor. Deocamdată nu poate să aplice toate cunoștințele sale asupra educației fizice, deoarece școala nu are aparatele și locurile de tenis, fotbal etc. necesare.

Începând cu anul 1924, locotenentul Constantin F. Nicolescu a comandat plutonul de recruți al companiei trupă școală; a predat Cursul de educație fizică la toți elevii școlii, căci el este absolvent al Institutului de Educație Fizică; în lunile mai și iunie a.c., când elevii au mers în aplicațiile de vară, el a îndeplinit

Capitanul Constantin F. Nicolescu

funcția de ofițer cu aprovizionarea, iar de la 15 august comandă un pluton din compania de subofițeri. Ofițer bun din toate punctele de vedere. Sănătos, rezistent, ținută curată și îngrijită. Purtare bună. Bine educat. Cunoaște și aplică bine regulamentele armii. Multă stăruință, pricepere și bunăvoință depune în predarea Cursului de educație fizică. Absolvent al Institutului de Educație Fizică, aduce servicii reale școlii. Nu are vicii. Fire blândă. Cu dorința de a-și completa cunoștințele. Aduce servicii reale școlii. Va fi un prea bun ofițer folositor oștirii.

În baza Ordinului Serviciului Personal din Ministerul de Război nr. 43461 din 9 decembrie 1925, timpul în care ofițerul a urmat cursurile Institutului Național de Educație Fizică a fost considerat stagiul la trupă și a fost consemnat pentru înaintarea în grad.

În grad de maior

Pentru anul școlar 1925-1926, comandantul instituției nota: *Mențin în totul bunele aprecieri și note ce am dat anul trecut locotenentului Nicolescu Constantin. A comandat un pluton la Compania 4 de subofițeri activi și de rezervă, mai predă Cursul de educație fizică la ofițerii elevi și la parte din elevii școlii fiind absolvent al Institutului de Educație Fizică. Se achită foarte bine de însărcinările ce i s-au dat.*

Depune stăruință, pricepere și multă bunăvoință în instruirea unității sale. Posedă cultură generală și profesională. Doritor a-și completa cunoștințele. Purtare foarte bună. Bun camarad, disciplinat, ordonat.

Calitățile probate l-au calificat, în anul următor, să îndeplinească funcțiile de instructor de educație fizică la ofițerii-elevi și elevi; profesor de limba română, transporturi militare și regulamente militare; comandant (locuitor) al escadronului școală.

În activitatea sa a dovedit pricepere, cunoștințe și tact. Notează fără părtinire și corect. Poate comanda o companie, precum și a o administra. Merită a înainta la gradul de căpitan, la care îl propun, având vechimea cerută de Legea din aprilie 1923.

Împreună cu George Borneanu și Grigore Ernescu realizează „Memorator pentru Bacalaureat”³, cuprinzând întrebări și răspunsuri la materiile prevăzute în programa pentru bacalaureat a Ministerului Instrucțiunii Publice, respectiv *L. română, L. franceză, Filozofia, Logica, Istoria Românilor, Istoria Antică și Universală, Geografia României, Instrucția Civică, Fizica, Chimia, Botanica, Zoologia, Geologia, Anatomia și Biologia*. Lucrarea a fost redactată de tinerii locotenenți pentru

La cursurile de schi ale Institutului Militar de Educație Fizică, împreună cu generalul Emil Pălăngeanu

că aceștia constataseră *greutățile întâmpinate de candidații la examenul de bacalaureat și s-au gândit la posibilitatea unei ușurări în pregătirea lor.* În „Introducere”, autorii își exprimă speranța că munca [sic!] *candidaților este ușurată, având concentrate sub formă de răspunsuri precise toate chestiunile cerute și prevăzute în program.* Lucrarea se dorea a fi *un adevărat ghid, la împropătarea în minimum de timp, a tuturor cunoștințelor aprofundate în cei 8 ani de studiu.*

La 1 aprilie 1928, locotenentul Constantin F. Nicolescu a fost transferat la Ministerul de Război – Direcția IX Școli Militare, în calitate de inspector de educație fizică, fiind repartizat mai întâi la Biroul 1 Elevi, apoi la Biroul 4 Personal și Profesori și cu începere de la 1 septembrie 1928, la Serviciul Stat Major al Inspectoratului. *În toate serviciile nu a avut decât atribuții de executant, de care s-a achitat mulțumitor. Este student la Universitatea de Litere. Din această cauză nu a putut să-și pună în evidență calitățile și aptitudinile militare, pe care șefii anteriori le apreciază în mod elogios. Având în vedere trecutul său care este cu desăvârșire favorabil, precum și modul destul de mulțumitor cu care și-a făcut serviciul la această direcție, îl caracterizez ca un bun ofițer și îl propun: merită a înainta la vechime în gradul de căpitan.*

Carierea sa este marcată de calitățile de pedagog, de dragostea pentru cei tineri. A fost profesor la Oficiul Național de Educație Fizică (mai 1929–septembrie 1932), inspector de educație fizică la Direcția Liceelor Militare (septembrie 1932–septembrie 1936) și profesor la Institutul Militar de Educație Fizică (septembrie 1936–septembrie 1939).

Pe file îngălbenite de timp sunt consemnate aprecieri care nu pot fi uitate și pe care le prezentăm, în continuare, spre aducere aminte.

În anul 1928, colonelul Virgil Bădulescu notează: *Venit la oficiu la 1 noiembrie 1928 pentru a urma cursurile ISE⁴ Fizică, dorind a se specializa în această ramură. Rezistent și bine antrenat pentru a suporta greutățile unei campanii. Ținută corectă. Cultură generală frumoasă. Disciplinat și autoritar. Are curajul răspunderii. E punctual la cursuri.*

A fost înaintat la gradul de căpitan la 10 mai 1929.

1929. *Sănătos, rezistent, poate lua parte la o campanie imediată. Posedă o cultură generală frumoasă. Este licențiat în Educație Fizică și student în anul III la Facultatea de Drept. Disciplinat și autoritar. Are curajul răspunderii. Îndeplinește funcția de profesor la Institutul Militar de Educație Fizică.*

1930. *Înfățișare frumoasă, sănătos, nu prea rezistent. Nu știe să încalce, la scrimă mediocru, bun trăgător de pistol, prestantă satisfăcătoare. Ofițer cu inițiativă, multă putere de muncă, caracter ferm. Inteligent, cu judecată bine formată; cultură generală foarte îngrijită, având și licența în Drept și Educație Fizică. Ofițer disciplinat cu simțul datoriei dezvoltat, cu curaj de răspundere. Manierat și modest. Îndeplinește funcția de inspector de studii la Institutul Militar de Educație Fizică și predă Cursul de istorie al educației fizice, însărcinări de care s-a achitat cu foarte bune rezultate. Redactează „Buletinul Educației Fizice”⁵. În concluzie, ofițer prea bun și de nădejde. Fiind nou în grad nu face obiectul vreunei propuneri.*

1931. *Sănătos, rezistent, cu bune aptitudini fizice, fiind absolvent al Institutului Superior de Educație Fizică. Are multă inițiativă, putere de muncă și conștiincios în îndeplinirea*

îndatoririlor sale. Caracter hotărât, dotat cu o bună inteligență și ajutat de o judecată serioasă și bineformată. Sunt însușiri care caracterizează pe căpitanul Nicolescu ca un foarte bun ofițer în specialitatea Educație Fizică. Posedă cunoștințe de cultură generală și datorită puterii sale de muncă a luat licența în Drept. Calitățile sale militare îl desăvârșesc ca un foarte bun ofițer, disciplinat, manierat, modest și bun camarad. La Serviciul Propagandei, unde își desfășoară activitatea, s-a achitat cu multă pricepere de însărcinările avute și a dat dovadă de o personalitate productivă în interesul instituției. Este șeful Biroului Publicații din Serviciul Propagandei și are și redacția Buletinului Oficiului, organul nostru de propagandă. Modul cum conduce acest birou îi face o deosebită cinste, iar instituției îi aduce un real serviciu. Este confirmat pe art. 60 L.I.A⁶ și pentru calitățile și însușirile sale militare și profesionale, îl caracterizez ca un excelent ofițer de specialitate.

1932. *Sănătos, rezistent, cu suficiente aptitudini fizice pentru a suporta greutățile unei viitoare campanii. Judecată clară. Inteligent. Posedă cunoștințele generale și de specialitate. Disciplinat. Punctual la serviciu. Are purtare demnă în societate și în contact cu camarazii săi. Caracter hotărât, muncitor, conștiincios în îndeplinirea serviciului. Fiind confirmat pe art. 60 specialitatea „Educație Fizică” este șeful Biroului Publicații și conduce redacția Buletinului Oficiului, organul de propagandă al Oficiului Național pentru Educație Fizică. Este licențiat în Drept. De toate însărcinările ce i-au fost încredințate, potrivit cu specialitatea sa, căpitanul Nicolescu Constantin s-a achitat destul de bine, datorită muncii și priceperii cu care este dotat. În rezumat, este un bun ofițer de specialitate.*

Împreună cu Dr. Gh. Balcăș, căpitanul Constantin F. Nicolescu publică prima lucrare de acest fel de la noi din țară – „Skiul. Tehnica mișcărilor și modul lor de întrebuițare. Material, întreținere, îmbrăcăminte etc.”⁷. În introducere cei doi autori își justifică demersul: *Toate sporturile implică deprinderea și executarea unui număr de mișcări noi, adaptate unui scop precis, pentru un maximum de randament cu minimum de efort. Practicarea schiului constituie un sport complet indicat de știința educației fizice. El angajează întreaga musculatură a corpului, mărește mobilitatea articulațiilor, realizează o perfectă coordonare a tuturor mișcărilor; activează marile funcții ale organismului: respirația, circulația, asimilația și dezvoltă spiritul de inițiativă și sângele rece. În munte, acest sport reclamă toate calitățile de alpinist, solicitând vigilența întregului sistem nervos, rapiditatea reflexelor și educarea tuturor simțurilor. Pe lângă faptul că practicarea schiului constituie un sport complet, cu indicarea dezideratelor de mai sus, este și unicul mijloc eficace și rapid, pentru deplasările în munți, în timpul iernii, aducând un prețios aport realizărilor turistice, fără care, această activitate ar fi mult redusă, poate chiar inexistentă, în acest anotimp.*

În continuare se arată: *schiul fiind în aparență un sport ușor, mulți începători se hazardează în excursii după ce au reușit să se*

Breaza,
la Comandamentul Organizației
„Munca Tineretului Român”

mențină pe schi, ne mai voind să-și piardă timpul cu însușirea diferitelor mișcări absolut necesare acestui sport. Satisfăcuți de încercări rudimentare, rămân în cel mai bun caz schiori mediocri sau ajung la accidente grave și inevitabile, pe care le atribuie neșanse și astfel întrerup practicarea unui sport atât de folositor. Mișcările tehnice ale acestui sport trebuie pătrunse cât mai mult de toți cei care-l practică, nimeni neputând ajunge bun schior, decât prin deprinderea lor și în urma unui antrenament lent, progresiv și bine condus.

Concluzia argumentelor era că indicarea mijloacelor necesare exercitării acestui sport ca material, îmbrăcăminte, încălțăminte, întreținere etc., precum și tehnica tuturor mișcărilor, cu modul lor de întrebuițare, fac obiectul acestei lucrări, ce constituie încercarea de a pune la dispoziția celor care nu pot urma un curs special, elementele necesare practicării lui corecte.

1933. Sănătos, rezistent, poate suporta cu ușurință greutatea unei viitoare campanii. Judecată clară, inteligent, vioi. Disciplinat, ordonat, punctual la serviciu. Bun camarad. Purtare demnă în societate și față de camarazi. Caracter hotărât, muncitor și conștiincios la serviciu. Are frumoase cunoștințe generale, precum și cele pentru specialitatea ce are. Este licențiat în Drept. La Oficiul Național pentru Educație Fizică a îndeplinit funcția de șef al Biroului Publicații, conducând redacția Buletinului Educației Fizice. În prezent i s-a încredințat Biroul Propagandei, unde lucrează cu toată priceperea și din convingere. În rezumat, căpitanul Nicolescu Constantin este un element bine pregătit în specialitatea sa, muncitor și conștiincios. [...] Având vechimea cerută de Legea înaintării în armată îl propun: merită a urma Cursul pregătit pentru ofițerii superiori în specialitatea „Educație Fizică”, art. 60.

În acest an, în revista „Educația fizică”⁸, căpitanul Constantin F. Nicolescu a publicat un articol – Regulament al educației fizice în armată – pe care îl reproducem în integralitate, fiind o impresionantă pledoarie pentru o reglementare strictă a domeniului.

Necesitatea ed. fizice în armată nu o contestă nimeni astăzi. Dar practica sa fiind lăsată oarecum la voia întâmplării și redusă la o aplicare facultativă, ce variază fatal de la corp de trupă la corp de trupă, eficacitatea ed. fizice este în fapt anulată. Sportul – această ramură dintr-o educație fizică completă – nu poate fi lăsat la infinit sub un regim destrămat și lipsit de unitate. Dacă credem în valoarea educativă a sportului, în utilitatea sa din punct de vedere fizic și moral a pregătirii ostașului, atunci trebuie să-i dăm o organizare riguroasă pusă la punct. Educația fizică nu va avea un regulament militar special pentru ea.

În linii mari, principiile călăuzitoare ale acestui regulament sunt simple.

1) O singură doctrină va trebui să prezideze la alcătuirea regulamentului. Va trebui ales un anumit sistem, o anumită școală și numai pe bazele ei va trebui să lucrăm. Căci a compila mai multe doctrine – franceză, germană, suedeză etc. – înseamnă a le strica pe toate în parte și a face un amalgam incoerent și inaplicabil. Să optăm pentru o singură doctrină, după un atent examen al tuturor și apoi să clădim numai pe directivele doctrinare alese, întreaga structură a regulamentului.

2) Educația fizică în armată va trebui să fie organizată în strânsă legătură cu educația din școli. Să se creeze o continuitate

a activității și pedagogiei sportive din școala primară până în armată, așa încât cursul primar, cursul secundar, învățământul universitar și serviciul militar să fie treptele ascendente ale unei adevărate piramide. Altminteri, a relua lucrurile de la capăt, la fiecare nouă etapă, înseamnă o inutilă cheltuială de timp și efort.

3) Pregătirea fizică și pregătirea profesională să fie în armată, ca pretutindeni, într-un raport ca să le permită amândurora o dezvoltare armonioasă. Jumătate din timp să fie dedicat pregătirii pur tehnice a ostașului, pregătirii sale strict militare, iar cealaltă jumătate din timp să fie rezervată educației fizice, care completează dealtminteri și înlesnește pregătirea profesională. Cu un ceas sau jumătate de ceas pe zi așa cum se obișnuiește azi, programul rațional al unei educații fizice complete nu poate fi nici pe sfert îndeplinit.

4) Toate aceste măsuri vor fi eficace și creatoare numai sub o singură condiție: aplicarea lor strictă și obligatorie. Să nu se lase executarea programului la bunăvoința celor însărcinați cu aplicarea lui. Să se dea aceeași riguroasă obligativitate pe care o are serviciul militar în genere. Și pentru ca această obligativitate să fie reală, trebuie să fie controlată prin inspecții regulate, cu toate consecințele obișnuite unei inspecții. Ofițerul să știe că activitatea sa în materie de educație fizică este la fel de prețuită ca și în materie de pregătire tehnică și că lipsurile îi sunt la fel sancționate.

Un regulament construit pe cele patru principii, pe care le-am enunțat, ar fi singurul în stare să organizeze precis și rodnic educația fizică în armată. Vom fi îndreptățiți să așteptăm de la aplicarea lui cele mai frumoase rezultate.

1934 [...] Faptul că a urmat și Dreptul, fiind licențiat, aceasta a contribuit a-i mări orizontul gândirii, al logicii, mărindu-i astfel însușirile și făcând din căpitanul Nicolescu un element dinamic, productiv în specialitatea Educație Fizică. Dotat cu inteligență și dublat de o pregătire îngrijită prin studiile făcute la Facultatea de Drept și Institutul Superior de Educație Fizică, la care a contribuit și experiența, a devenit un autor apreciat și un publicist încercat. Pe baza acestor calități este un bun element de propagandă pentru instituție și pentru ideea însăși a Educației Fizice. Bun pedagog; însușirea a contribuit a fi un bun ajutor de profesor al Cursului de Istoria țării și organizarea educației fizice la Institutul Militar de Educație Fizică. Ca șef al Serviciului Propagandei, s-a achitat în mod lăudabil de delicatele însărcinări ce izvorăsc din îndeplinirea acestui serviciu. Manierat, delicat, cu mult tact, știe să păstreze relațiile cu autoritățile și particulari cu care vine în contact prin natura serviciului lui. Exigent în serviciu, însă drept cu subalternii pe care îi stimulează la lucru fără ai oprima. Muncitor până la sacrificiu, cu încredere în activitatea ce desfășoară, priceput în felul de a lucra, fire temperată, contribuie ca ofițerul să fie un element folositor instituției și societății și să se poată conta pe serviciile sale. Fiind avansat căpitan la data de 10 mai 1929, are astăzi vechimea cerută de L.I.A. și îl propunem la: „Merită a urma cursul pregătit pentru ofițerii superiori în specialitatea Educație Fizică art. 60”.

Colonelul Constantin F. Nicolescu

Sub egida Oficiului Național de Educație Fizică, căpitanul Constantin Nicolescu a publicat „Educația fizică [sic!] ca factor al educației intelectuale și morale”. În abordarea temelor „Educația fizică și morala”, „Educația fizică și educația intelectuală”, „Educația fizică și spiritul de ordine și disciplină”, „Educația fizică și spiritul de camaraderie”, autorul a plecat de la constatarea:

de multe ori auzim vorbindu-se de educația intelectuală, educația morală, educația fizică, educația religioasă, educația estetică etc. în realitate, educația este una și aceeași, este un tot indestructibil pe care cugetătorii clasici și moderni au căutat să-l împartă pentru a putea fi mai bine înțeles și pentru a se vedea că pentru realizarea unui întreg armonios nu trebuie neglijat niciun component al acestui întreg.

În anul 1935 a urmat Cursul Pregătitor pentru Ofițeri Superiori – fiind declarat „reușit”. La absolvire a fost apreciat la superlativ [...] *nici o absență. Și-a asimilat cunoștințele dând dovadă de o deosebită putere de muncă și inteligență. A intrat în acest curs perfect pregătit, având tipărite numeroase lucrări personale în specialitate. La lucrările date în timpul cursului a obținut media generală 9,35. Este un excelent element, foarte bine pregătit pentru gradul imediat superior. A terminat cursul cu calificativul „foarte bine”.*

În anul 1935, căpitanul Nicolescu realizează „Colecții de legi pentru ofițeri”¹⁰. În cuprins sunt prezentate atât actele normative, regulamentele lor de aplicare, precum și principalele formulare ce trebuie completate pentru diverse delictive.

În luna noiembrie 1936 i s-a încredințat, prin delegație, funcția de inspector didactic de specialitate pentru îndrumarea și controlarea educației fizice în învățământul din liceele militare.

1931. Balcic. Aici la ieșirea din biserică, alături de nașa Principesa Ileana și ofițerii Ioan D. Dimăncescu, Emil Pălăngeanu și Puiu Pavel

psiho-pedagogice care le avea în domeniu.

În afară de aceasta, căpitanul Nicolescu Constantin își consacră timpul liber, scriind lucrări cu caracter militar și didactic, apărute până acum în număr de 16 și al căror subiect a fost tratat de ofițer, sub formă de conferințe, în calitate de conferențiar al Institutului Superior Militar de Educație Fizică, consemna subdirectorul

Liceelor Militare, locotenent-colonelul Dr. ing. C. Pană.

În anul 1937, colonelul V. Atanasiu, comandantul secund al Organizației „Munca Tineretului Român” – Președinția Consiliului de Miniștri, nota Îndeplinește funcția de șef de birou pentru educația fizică. În calitate de inspector didactic de specialitate a inspectat mersul educației fizice la liceele militare, activitatea străjerească, instrucția militară și premilitară a elevilor. A dat directive profesorilor de educație fizică de la liceele militare, de felul cum trebuie predate componentele educației fizice: gimnastica, jocurile, sporturile și în special de felul cum trebuie făcute

sporturile la liceele militare pentru admitere în școlile pregătitoare de ofițeri. În toate aceste ocazii, maiorul Nicolescu F. Constantin a depus mult zel în reușita acțiunilor sale. [...] La Institutul Militar de Educație Fizică a predat Cursul de istoria educației fizice și Cursul de organizarea educației fizice. A tipărit cărți în legătură cu educația fizică și învățământul. [...] Concluzii: Este un foarte bun ofițer superior în specialitatea sa.

La Balcic, împreună cu soția și cu Principesa Ileana și soțul ei, arhiducele Anton de Habsburg

Directorul Liceelor Militare, generalul I.S. Demetrescu, confirma: *Maiorul Nicolescu F. Constantin a continuat a-și îndeplini serviciul cu aceeași conștiință și tragere de inimă ca și în trecut. Îi mențin în total bunele aprecieri, atât ale șefilor săi direcți, cât și ale subsemnatului. Îl califică ca pe un foarte bun ofițer superior în specialitatea educației fizice, folositor armatei îndeosebi în învățământului militar.*

A fost avansat la gradul de maior în baza Înaltului Decret nr. 1514, de la 31 martie 1938.

În anul școlar 1938-1939, în calitate de șef al Biroului IV Educație Fizică, a pus la punct programa analitică a învățământului secundar, organizând educația fizică la școli, pe baze științifice. În calitate de îndrumător al cohortei Liceelor Militare, a dat impulsul necesar și mi-a fost de un real folos atât în organizarea unităților străjerești, cât și în îndrumarea lor după noile principii ale străjeriei, consemna subdirectorul Liceelor Militare.

La 1 iulie 1939, maiorul Constantin F. Nicolescu a fost mutat la Direcția Căminelor Culturale din Serviciul Social, cu misiunea de a ține o serie de conferințe la școlile Serviciului Social, însărcinare de care s-a achitat în mod lăudabil. A urmat cursul Școlii de comandanți ai Serviciului Social, când

s-a remarcat prin bogatele sale cunoștințe, dar mai ales prin spiritul nou ce a introdus în școală prin marea sa experiență de profesor și pedagog. Deși face parte din învățământul militar, totuși ofițerul a fost la Regimentul 1 Vânători, aproape 30 zile, pentru instruirea batalionului pe care-l avea la mobilizare. Ofițer cult, inteligent, cu spirit viu și prezent oricând asupra chestiunilor ce se discută, bun camarad, caracter tare, energic și hotărât în atribuțiile sale. În concluzie este un ofițer de mare nădejde și de multe speranțe – nota subdirectorul instituției, locotenent-colonelul Checulescu.

Directorul Căminelor Culturale Ostășești nota pe foaia calificativă: *Mențin în totul aprecierile subdirectorului Căminelor Culturale Ostășești. Maiorul Nicolescu F. Constantin a fost mutat la Serviciul Social – Direcția Căminele Culturale Ostășești tocmai pentru că era în măsură să contribuie în specialitatea sa „educația fizică” la realizarea programului de educație integrală al Căminelor Culturale Ostășești. Îl cunosc personal încă de când a urmat cursurile Institutului Superior de Educație Fizică și a prestat rodnice servicii la Oficiul Național de Educație Fizică. Ofițerul a continuat să se mențină pe aceeași linie de activitate stăruitoare fiind un element de mare preț pentru armată.*

Din septembrie 1939 a fost profesor de educație fizică la Școala de Ofițeri Jandarmi, conducând programele de gimnastică, jocuri și sporturi cu elevii anului 1, 2 și 3, obținând cele mai bune rezultate. [...] În relațiile cu elevii și ofițerii din cadrele școlii, a arătat că și-a cultivat nu numai fizicul, dar și sufletul.

Este un perfect camarad, cu însușiri sufletești din cele mai alese. Distins în ținută și în maniere.

În continuare, comandantul școlii nota: *rezultatele obținute la finele anului școlar [...] îl indică ca pe un desăvârșit profesor și perfect educator. Ceva mai mult, în afara orelor de program, s-a oferit să întocmească un studiu comparativ – fiind licențiat în drept – între atribuțiile Jandarmeriei Pretorale și ale celorlalți factori chemați să aplice justiția în timp de război. Și această lucrare a evidențiat frumoasa pregătire juridică a acestui distins ofițer. Calitățile sale sufletești, puterea sa de muncă și pregătirea profesională temeinică ce o are, sunt dovada că acest ofițer va face o frumoasă carieră. Îl caracterizez: ofițer de elită.*

În perioada septembrie 1939–iulie 1940, a deținut funcția de comandant de centru la Inspectoratul Pregătirii Premilitare București.

1918. Împreună cu sora Elena, fratele Ștefan (în picioare) și un prieten, fost învățător

La 10 iulie 1940, maiorul Constantin F. Nicolescu a fost mutat la Subinspectoratul Universitar Școlar București, fiind numit comandantul Centrului I Universitar Școlar. Deși venit de curând în pregătirea premilitară, a căutat să se pună imediat la curent cu normele și directivele de instrucție ale Inspectoratului P.P.¹¹, reușind să imprime subcentrelor de sub comanda sa un suflu nou în instruirea și îndrumarea tineretului. Ofițer cu o pregătire profesională superioară, cu o metodă deosebită și rațională, a

contribuit la îndrumarea ofițerilor de rezervă ca instructori și educatori. Energic și cu multă putere de muncă, nota inspectorul Pregătirii Premilitare al Municipiului București.

În foia sa calificativă este consemnat, în continuare, [...] a muncit cu foarte mult zel și pricepere. A lucrat și peste orele de program în fiecare zi, numai așa am putut executa la timp ordinele primite – mai ales după decretarea mobilizării – și numai așa am reușit să punem la serviciile ordonate de Marele Cartier General pe toți premilitarii de pe întinsul țării. Datorită activității intense a acestui ofițer, care nu și-a prețuit timpul, am ajuns la convingerea că te poți rezema pe el în cele mai bune situații și că e capabil să ducă ori și ce însărcinare la cel mai frumos rezultat. Ofițer dinamic. [...] Lucrările biroului au fost totdeauna la curent și bine întocmite, deoarece pe lângă puterea de muncă și priceperea necesară are foarte bune cunoștințe profesionale și o aleasă cultură generală. În concluzie: maiorul Nicolescu F. Constantin este un foarte bun ofițer superior și un om de mare nădejde. Acest ofițer merită cu prisosință să înainteze la gradul de locotenent-colonel la alegere când îi va veni rândul.

În perioada 31 iulie–6 octombrie 1941, maiorul Constantin F. Nicolescu a fost mutat la Comenduirea Pieței Chișinău, fiind numit șeful Biroului Juridic, Cercetări și Anchete, îndeplinind prin cumul și funcția de ajutor de comandant.

În conducerea Biroului Juridic a dat dovadă de excelente calități rezolvând litigiile grele și reușind, prin informațiile furnizate

Serviciului Secret, să se dea de urma unui grup de parașutiști care au fost arestați și trimiși judecății. A triat sute de refugiați transistrieni, a înființat registre pentru populația civilă și militară din care multe au fost folosite de Serviciul Secret. A dat dovadă de multă pricepere în organizarea patrulărilor și raziilor prin oraș. Anchetele făcute de maiorul Nicolescu F. Constantin au fost totdeauna laborioase și adevărul a fost scos la iveală din cazurile cele mai încurcate. Pregătirea morală: Maiorul Nicolescu F. Constantin este de o cinste și moralitate desăvârșită. Făcând serviciul la Comenduirea Chișinău în împrejurări când acest Comandament avea atribuții judecătorești și de municipalitate, a dat dovadă de o cinste, de o pricepere și de o putere de muncă ce îi fac cinste. Concluzii: Un ofițer eminent, bine pregătit, prin calitățile sale a fost avansat la gradul de maior la excepțional, merită a înainta la gradul de locotenent-colonel tot la excepțional, nota colonelul Crăciunescu, comandantul Comandurii Pieței Chișinău.

La 7 noiembrie 1941 a fost mutat la Organizația „Munca Tineretului Român” – Președinția Consiliului de Miniștri, unde a deținut funcția de șef Serviciu Educație Fizică, până în septembrie 1944.

A fost avansat la gradul de locotenent-colonel în baza Înalțului Decret nr. 2055, de la 18 iulie 1942.

În anul 1942, *Ofițerul a fost trimis în Germania la Comandamentul R.A.D. unde a studiat organizarea și funcționarea serviciului similar în organizația germană. Întors, a adecvat învățămintele căpătate adaptându-le posibilităților noastre și aceasta datorită aprecierii făcute de toți șefii ce i-a avut până în prezent.*

Pentru merituosa sa activitate i-a fost conferită „Steaua României” în grad de ofițer, conform Înalțului Decret Regal nr. 436, publicat în „Monitorul Oficial” din 3 martie 1943.

Și în noul domeniu de activitate, a reușit să obțină rezultate apreciate la cel mai înalt nivel, atât comandantul Organizației „Munca Tineretului Român”, generalul adjutant Emil Pălângeanu, cât și adjunctul său apreciind: *Locotenent-colonelul Nicolescu F. Constantin a continuat și în acest an a conduce Serviciul Educației Fizice din Comandamentul Organizației M.T.R. în aceleași laudabile condiții ca în anul precedent. Ofițer foarte bun sub toate raporturile; referindu-mă la aprecierile din trecut nu pot decât să confirm și să adaug încă laude asupra modului cum a înțeles să-și îndeplinească serviciul. Poate servi ca exemplu de conștiinciozitate și de model cum trebuie să-și îndeplinească cineva datoria sa. În acest an, pe lângă conducerea Serviciului Educației Fizice pe comandament, a îndeplinit și funcția de ajutor șef de corp, funcție administrativă de care s-a achitat de asemenea în mod cu totul laudabil. Ofițer care prezintă în întregime toate calitățile care mă îndreptătesc a-l aprecia ca un foarte bun ofițer superior. [...] A condus ambele servicii cu atâta competență încât laudele ce i s-ar aduce nu ar putea egala realitatea. Ofițer superior de nădejde, pe care se poate conta în împrejurări cât de grele. În concluzie: Foarte bun ofițer superior și în conformitate cu Ordinul General nr. 94 din 1944, se propune a fi admis la o comandă superioară pe specialitate pentru gradul de colonel.*

La 31 ianuarie 1945 a fost mutat la Statul Major al Aerului, îndeplinind funcția de consilier pentru Educație Fizică în Aeronautică. În această calitate: a alcătuit programe de educație

fizică în unitățile de Aeronautică, urmăriind prin inspecții și controale aplicarea lor, dând îndrumări practice pentru execuție; a organizat concursurile de sporturi de iarnă la Sinaia, la care Aeronautica a luat parte, obținând rezultate frumoase; a organizat un meci internațional de baschet între echipa reprezentativă a aviației române

La plimbare în Cișmigiu, cu soția lui Elena Nicolescu (născută Verdeanu) și cumnata sa, Elvira

și echipa americană, având ca rezultat victoria echipei române; a alcătuit bareme pentru probele fizice la examenul de admitere în școlile militare aeronautice; a făcut parte din comisiile de admitere în școlile de ofițeri pentru educația fizică. În toată activitatea sa a dovedit temeinica sa pregătire și ca merite, elogiatoarele aprecieri din întreaga sa carieră. Foarte bun ofițer.

La 14 iunie 1945 a fost avansat la gradul de colonel, conform Înalțului Decret nr. 1971.

În perioada 1 noiembrie 1945-15 aprilie 1946, colonelul Constantin F. Nicolescu a fost șeful Serviciului Educație Fizică la Comandamentul Aeronauticii Regale, unde a obținut rezultate unanim apreciate.

Un exemplu al îndeplinirii datoriei, de o conștiință rară. Pregătirea sa profesională și intelectuală îl situează printre ofițerii de elită. Mențin în totul toate aprecierile ce am făcut în trecut ofițerului. Va merita în carieră înaintarea excepțională. Foarte bun ofițer superior, consemna în foaia calificativă șeful Statului Major al Aerului, generalul aviator V. Caloianu.

La 15 aprilie 1946, colonelul Constantin Nicolescu a fost mutat la Inspectoratul General al Armatei pentru Educație Cultură și Propagandă, unde a funcționat până la 1 mai 1947, când a fost trecut în cadrul disponibil conform Înalțului Decret nr. 841.

Absolut surprinzătoare este ultima sa notare de serviciu. Am aprecia noi și pentru faptul că distinsul ofițer nu s-a putut acomoda cu valorile promovate pentru crearea noii armate populare.

Colonelul Nicolescu F. Constantin atât în funcția de șef al Secției de Educație Sportivă, cât și ca [sic!] comandant al C.M.E.F.-lui a avut rezultate negative, din cauză că este lipsit de spiritul organizatoric și de inițiativă. De asemenea, a fost depășit de problema Sportului care, desfășurându-se în toată Armata, câștiga din zi în zi mai multă importanță. A cerut la un moment dat să fie numit comandantul C.M.E.F., o funcție inferioară, acest centru

fiind subordonat Secției Sportului din Inspectoratul General al Armatei pentru Educație al cărui titular a fost. Ulterior s-a văzut explicația. Colonelul Nicolescu F. Constantin în calitate de comandant al acestui centru a comis o serie de abuzuri și ilegalități care au dat loc la o anchetă, în urma căreia a

fost trecut în cadrul disponibil din oficiu. Faptele comise și dovedite neîngăduind rămânerea sa mai departe în rândurile armatei. Nu poate face obiectul vreunei propuneri, fiind compromis din punct de vedere al cinstei și corectitudinii. Sunt cuvintele inspectorului general al armatei pentru educație și propagandă, care ne lasă un gust amar.

În autobiografia sa, colonelul Nicolescu scria: *Din 30 ianuarie 1945 până în aprilie 1946 am fost mutat la*

Alături de camarazi, în timpul unor exerciții militare

Marele Stat Major al Aerului ca șef al educației fizice din aviație, unde am funcționat în această calitate până la 15 aprilie 1946, când am fost mutat la Inspectoratul Educație, Cultură și Propagandă ca șef al sporturilor pentru armată, funcție pe care am ocupat-o până la 30 august 1947, când am fost trecut în rezervă la cerere, pentru caz de boală. NU AM FOST JUDECAT DE NICI UN FEL DE INSTANȚĂ, NICI CIVILĂ ȘI NICI

MILITARĂ.

La 20 februarie 1960, colonelul Constantin F. Nicolescu a fost trecut în retragere, conform Ordinului nr. MC 00178.

A murit la 9 august 1968, și a fost înmormântat la Cimitirul Bellu civil fără onoruri militare, urmând ca salvele ce i se cuveneau să fie înlocuite prin bătăile de inimă pe care noi, cei de azi, i le dăruim cu totală îndreptățire, la 45 de ani de la plecarea sa la cele veșnice.

**A VERY GOOD OFFICER IN HIS PHYSICAL EDUCATION SPECIALITY
COLONEL CONSTANTIN F. NICOLESCU
LUMINIȚA GIURGIU, PH.D.**

Abstract: One of the initiators of introduction and practice of physical education in Romania's Army was Colonel Constantin F. Nicolescu. His career was appreciated with superlative qualifiers either it evolved in military units or military and civil learning institutions or at "Romanian Youth Labor" Organization.

Keywords: Military Highschools Department, Review "Physical Education", "Romanian Youth Labor" Organization, National Office of Physical Education, Army General Inspectorate for Education, Culture and Propaganda

NOTE

¹ Serviciul Istoric al Armatei.

² Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice, Fond DCI/1974, nr. crt. 10981.

³ Tipografia „Lupta”, N. Stroilă, București, 1928.

⁴ Institutul Superior de Educație Fizică – n.r.

⁵ Între articolele publicate, în perioada 1928-1932, la revista „Educația Fizică”, putem menționa: *Ce nu înțelege marele public, Un început, Cursul de schi la IMEF, Ramajul, Concursurile militare, De la ONEF, Regele Carol al II-lea și educația fizică în România, Conferința D-lui M. Berceanu la ONEF, Tabăra de vară organizată de ONEF la Techirghiol Eforie, Despre alpinism și originile lui, Românii și educația fizică, Ziua sporturilor în România, Gimnastica la Heleni, Marele Voievod Mihai la cursul de înot, Pregătirea fizică în Evul Mediu, Serbarea sportivo-militară de la Regimentul 6 Gardă, Despre*

istoria și organizarea educației fizice, Contribuții la istoria educației fizice la Români, Palestere și gimnazii, Tabăra de vară a ONEF-ului la Techirghiol Eforie, Vizita M.S. Regelui Carol al II-lea la ONEF, Regiunea Techirghiol, Instrucție prin educație fizică, Deschiderea cursurilor ISEF, Renașterea și educația fizică, Serbarea sportivă militară a Regimentului de Gardă „Mihai Viteazul” pe Stadionul ONEF.

⁶ Legea înaintărilor în armată – n.r.

⁷ Tipografia Victor Branisce, Brașov, 1932.

⁸ Revista „Educația fizică”, aprilie 1933, pp. 87-88.

⁹ Tipografia „I.C. Văcărescu”, București, 1934. Cartea a fost prezentată cu ocazia Expoziției demonstrative a Educației Fizice a ONEF.

¹⁰ Tipografia Penitenciarului „Văcărești”, 1935.

¹¹ Inspectoratul Pregătirii Premilitare – n.r.

COLONELUL JOZEF BECK, MINISTRUL DE EXTERNE AL POLONIEI, REFUGIAT ÎN ROMÂNIA. PERIOADA PETRECUTĂ LA SNAGOV (IUNIE – OCTOMBRIE 1940)

Dr. Alin SPÂNU¹

La 23 august 1939, Germania a încheiat un tratat cu URSS, considerat *cea mai sinistrală alianță diplomatică a veacului al XX-lea*² ceea ce, pe termen lung, a avut drept consecință izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial și, ulterior, ofensiva comunismului pe plan mondial.

Primul punct din acest pact, mai exact din anexele secrete, a fost pus în practică de Germania, la 1 septembrie 1939, atunci când a atacat Polonia, sub pretextul creării unui culoar către orașul liber Danzig/Gdansk și sprijinirii minorității germane, considerată a fi oprimată și discriminată de guvernul de la Varșovia. Superioritatea cantitativă și calitativă a armatei germane asupra celei poloneze a fost indiscutabilă și, în doar câteva zile, în pofida unor rezistențe eroice, Wehrmachtul și-a atins obiectivele preconizate³.

Ca și cum această presiune nu era de ajuns, la 17 septembrie, sub pretextul protejării populației ucrainene și belaruse, URSS a trimis Armata Roșie pe teritoriul Poloniei, aplicând astfel cea de a doua parte a pactului Ribbentrop-Molotov, împărțirea acestui stat. În acest context, foarte mulți polonezi – civili, militari, membrii ai guvernului – au ales drept refugiu temporar sau definitiv România.

Odată cu sosirea miniștrilor și liderilor militari de la Varșovia, statul român a fost pus într-o situație extrem de delicată. Pe de o parte, guvernul de la București a rezistat presiunii Germaniei de a-i trimite înapoi în Polonia pentru a fi anchetați și judecați de germani, iar pe de altă parte, Londra și Parisul au cerut cu insistență ca aceștia să fie lăsați să tranziteze România pentru a continua lupta politică în spațiile democratice.

Inițial instalați la Cernăuți – în Palatul Mitropolitan și la reședința rezidentului regal – oamenii politici din țara cotropită au inițiat acțiuni politice care încălcau legile neutralității. Președintele Ignacy Moscicki⁴ a adresat o proclamație către toți polonezii de a continua lupta de eliberare și i-a primit pe ambasadorii Marii Britanii și Greciei din România, iar colonelul Jozef Beck⁵, ministrul de Externe, a refuzat să declare că membrii guvernului renunță la activitățile politice, toate

acestea conducând la decizia autorităților române de dispersare a demnitarilor refugiați și menținerea unei supravegheri stricte asupra lor.

Victor Slăvescu⁶, ministrul Înzestrării Armatei, povestește în amintirile sale despre cum s-a comportat mareșalul Smigly-Rydz⁷ atunci când a fost informat că trebuie să se mute la Craiova. Înfruntându-l pe generalul Gavrilă Marinescu⁸, subsecretar de stat la Ministerul de Interne și cel care s-a ocupat de primirea și instalarea demnitarilor polonezi, mareșalul a *adoptat o atitudine de aroganță și de mândrie, spunând că nu este tratat bine de o țară aliată și amică și nu este lăsat să rămână în mijlocul trupelor sale*⁹. La acest reproș, generalul Marinescu a răspuns: *În acest caz, domnule Mareșal, trebuia să rămâneți în Polonia, căci acolo sunt trupele poloneze*¹⁰, la care interlocutorul a rămas fără replică.

1939. Slatina. Militari polonezi refugiați

La acestea s-au adăugat presiunile Germaniei care, prin vocea lui Wilhelm Fabricius¹¹, ministrul celui de-al III-lea Reich la București, s-a adresat Ministerului Afacerilor Străine român, pe 15 și 18 septembrie 1939. În prima intervenție, Fabricius a reproșat guvernului român că a permis tranzitarea tezaurului polonez prin România, deoarece acesta putea fi folosit la lupta împotriva Germaniei. Pe 18 septembrie însă, au avut loc două întrevederi ale

reprezentantului Berlinului cu Grigore Gafencu¹², ministrul român de Externe, în care a cerut domiciliu obligatoriu pentru demnitarii polonezi și a apreciat că România este singura vinovată de aceste fapte, întrucât a permis polonezilor să treacă granița.

Primii doi oameni din statul polonez au fost cazați în palatul Mihail din Craiova (după un scurt popas al lui Moscicki la Bicaz), din 5 noiembrie 1939, după care președintele a plecat cu trenul în Elveția (25 decembrie 1939), iar mareșalul a fost mutat la Dragoslavele – Muscel. Premierului Skladkowski i s-a pus la dispoziție o locuință în Băile Herculane, apoi a fost transferat în București, de unde, la 22 iunie 1940, a părăsit România cu destinația Turcia.

Colonelul Beck a fost cazat, succesiv, la Cernăuți, Slănic-Moldova, Snagov, Herculane, Brașov și în comuna Singureni – Giurgiu, unde a încetat din viață, din motive medicale, în 1944.

Josef Beck

La Snagov, Jozef Beck a sosit la 26 iunie 1940, după ce, cu o zi înainte, Prefectura Poliției Capitalei – Serviciul Controlul Străinilor a anunțat Comandamentul Corpului de Jandarmi (în continuare CCJ – n.n.) că ministrul de Interne *a fixat domiciliu forțat*¹³ în localitate. În ziua respectivă, Direcția Generală a Poliției (în continuare DGP – n.n.) a anunțat telefonic sosirea la Snagov și cazarea la vila Teodoride a soților Beck și Sokolovski, aceștia neavând voie a părăsi localitatea *fără autorizația Ministerului*¹⁴. Corpul de Jandarmi a transferat răspunderea preluării refugiaților polonezi Legiunii de Jandarmi Ilfov, iar maiorul Moldoveanu a fost însărcinat *cu luarea în primire a celui în cauză, care l-a și primit cu proces-verbal*¹⁵ [sic!]. Paza a fost compusă din lt. (r.) Vasile Mihăilescu și 6 agenți sub acoperire, detașați la postul de jandarmi Dobroșești. Aceștia erau plutonierii Șt. Bembea, Dt. Crăciunescu (din echipa Corpului de Jandarmi), D. Onofrei, I. Tică, sergenții-majori N. Martinescu și I. Costin (din echipa Regimentului 2 Jandarmi „Bucegi”). De la 1 august 1940 însă, măsurile de pază au fost întărite, iar dispozitivul a fost mărit cu încă 8 jandarmi (3 reanșajați și 5 militari în termen)¹⁶.

Șeful Serviciului Jandarmeriei, structura informativă a Corpului de Jandarmi, colonelul Dumitru Geormăneanu, a înaintat ministrului de Interne, la 2 iulie 1940, un referat cu propunerile privind drepturile și libertățile de care col. Beck ar trebui să dispună. Printre acestea figurau plimbările pe jos în localitate și cele cu barca pe lac.

Primul incident între cei cazați la vila Teodoride și paznici a avut loc chiar în ziua de 2 iulie 1940, atunci când Edwiga Beck a trecut lacul Snagov însoțită de un conațional, Pavloviz, care *n-a vrut să se legitimizeze*¹⁷, ceea ce a atras controlul riguros al postului de pază. Acest lucru a supărat-o pe Edwiga Beck, iar Pavloviz a întrebat ironic jandarmii dacă *guvernul român n-are altceva mai bun de făcut*¹⁸. Pe raportul locotenentului Mihăilescu în care a fost prezentat incidentul de securitate, generalul Ioan Bengliu¹⁹, comandantul Corpului de Jandarmi, a adnotat: *Să se raporteze Ministerului [de Interne] ca să pună în vedere fostului ministru Beck să respecte consemnele, el și toți care vin să-l vadă*²⁰.

La jumătatea lunii iulie 1940, Direcția Generală a Poliției – Corpul Detectivilor a comunicat Corpului de Jandarmi – Serviciul Jandarmeriei că, din ordinul Ministerului de Interne, *s-a fixat domiciliu obligatoriu la Curtea de Argeș*

*d-lui. col. Beck Joseph împreună cu familia, personalul de serviciu, un șofer și un valet de cameră*²¹.

A doua zi, 16 iulie 1940, locotenent-colonelul Alexandru Ionescu, comandantul Legiunii de Jandarmi Ilfov a răspuns că fostul ministru este *bolnav de colită*²², fiind imobilizat la pat, și *roagă*²³ să i se trimită un medic. Căpitanul medic Alexandru Vișan l-a vizitat și a constatat că pacientul suferă de *bronșită cronică consecutivă fumatului (bronșită tabagică)*²⁴, dar și de dispepsie cu dureri în zona apendiculară, din care cauză are *scaune rare cu pușin sânge*²⁵. S-a recomandat *repaus și tratament medical timp de 4-5 zile*²⁶, împreună cu un regim alimentar.

Având în vedere această stare de lucruri, ministrul de Interne a revenit asupra deciziei și a acceptat *rămânerea pe loc*²⁷ a liderului polonez. Abia pe 19 iulie 1940 pacientul a mai ieșit din casă, și atunci *pentru câteva minute*²⁸, timp în care a vorbit cu un conațional, generalul Koelisoski, venit în vizită.

În ziua următoare, la vilă a sosit un alt musafir, Roman Rogaiski, cu care Beck a făcut o plimbare până la debarcader. Roman Rogaiski a rămas la vilă până pe 22 iulie 1940, când s-a reîntors la domiciliul său din București, Hotel Excelsior. În aceeași zi, subiectul monitorizat a făcut plajă timp de 35 de minute și a discutat timp de două ore cu un alt conațional, Orek Boreski.

Prima analiză a modului cum funcționează măsurile de pază și protecție la Snagov a fost întocmită la 21 iulie 1940. Cu acest prilej, generalul Ioan Topor²⁹, comandantul Corpului de Jandarmi, și colonelul Dumitru Geormăneanu, șeful Serviciului Jandarmeriei, au propus limitarea vizitelor la vila Teodoride, iar locatarul acesteia să nu mai treacă lacul pentru a lua masa la restaurant în pădurea Snagov. Motivul era reprezentat de faptul că nu se puteau preveni *eventuale intenții de dispariție*³⁰, mai ales că dincolo de lac se afla pădurea și șoseaua București – Ploiești,

La biroul său

iar jandarmii din pază *nu au la îndemână un mijloc de locomoție rapidă*³¹ prin care să descurajeze un asemenea act. Raportul a avut efectul scontat și, la 27 iulie 1940, Ministerul de Interne a *interzis complet orice deplasare din Snagov, vila Teodoride*³², fostului demnitar de la Varșovia.

Mai mult, începând din 22 iulie 1940, Serviciul Jandarmeriei a cerut Regimentului 2 Jandarmi „Bucegi” și Legiunii de Jandarmi Ilfov să raporteze telefonic, *în fiecare seară, până la orele 21.00*³³ activitatea zilnică a celui supravegheat³⁴.

Următoarele două săptămâni, monitorizarea activităților zilnice desfășurate de colonelul Beck nu a evidențiat nimic deosebit. Acesta a făcut plimbări cu barca pe lac, a înotat, a fost vizitat de generalul I. Gorceakovski, Boris Poveski și alți polonezi.

În ultima zi a lunii iulie 1940, oaspetele de la Snagov a fost vizitat, timp de o oră, de un director din Ministerul de Interne, Aslan, și de Stanislas Savorski, consilier în cadrul Ambasadei Poloniei din București. În continuare, jandarmii au constatat o înmulțire a vizitelor la Dobroșești, în cea mai mare

Alături de înalți demnitari militari germani

parte polonezi: ing. Plotzlovici, Marian Marinov, Todinet Schetzel, Eadela Irti, Former Stan Marian, Ladislau Vlașcovici, Marian Gorkovski etc.

Șeful Corpului Detectivilor din DGP, inspectorul Paul C.C. Dobrescu a întocmit un referat, la 4 august 1940, privind măsurile de securitate din jurul vilei Teodoride, în urma unei inspecții

la obiectiv. Acestea erau considerate *prea riguroase*³⁵ și s-a procedat la *indulcirea măsurilor de pază*³⁶, fără însă a fi diminuate, elementele de siguranță a acestora. În plus, șeful gărzii, locotenentul Mihăilescu, era un *temperament tăcut și nesociabil*³⁷, nu cunoștea limba franceză sau germană, ceea ce îngreuna dialogul cu locatarul vilei, astfel că Dobrescu a propus înlocuirea sa cu un alt ofițer de jandarmi.

Același inspector a anunțat Corpul de Jandarmi, la 10 august 1940, că la Snagov a fost detașată o echipă (comisarul Oproiu și 3 agenți) pentru 8-10 zile, deoarece existau informații *că se încearcă evadarea sau răpirea colonelului Beck*³⁸. În scopul desfășurării în bune condiții a misiunii, Paul C.C. Dobrescu a menționat că echipa detectivilor *lucrează independent*³⁹ și nu trebuia desconspirată, în cazul când ar fi descoperită, de agenții jandarmi.

La sfârșitul lunii august 1940, nou-creata Direcție Generală a Poliției și Siguranței Statului⁴⁰, Direcția Ordinii, a comunicat gărzii de la Dobroșești vizitatorii permanenți ai colonelului Beck – familia, secretarii, șoferul și personalul de serviciu – pentru toți ceilalți fiind obligatorie aprobarea Ministerului de Interne.

Întărirea și extinderea măsurilor de siguranță au avut ca rezultat identificarea unui interes crescând față de locatarul din Snagov. Astfel, la 20 august 1940, doi străini care vorbeau limba germană au închiriat barca și serviciile lui Gheorghe Toader, pentru o plimbare pe lac. În timpul plimbării, *prefăcându-se că se interesează de o cameră mobilată în apropierea vilei Teodoride*⁴¹, l-au chestionat pe barcagiu despre situație și starea refugiaților polonezi din zonă, precum și dacă fostul ministru este vizitat de un general. Ghinionul acestor vizitatori a fost că barcagiul cunoștea limba germană și a înțeles exact ce doreau aceștia să afle și, în plus, i-a recunoscut că au mai vizitat localitatea în urmă cu circa două săptămâni.

Luna septembrie s-a dovedit a fi una extrem de efervescentă în viața politică din România. Regele Carol al II-lea, cel care și-a impus voința politică în februarie 1938, a fost obligat să abdice după ce, în vara anului 1940, România a fost obligată să cedeze vecinilor circa o treime din teritoriul național fără a opune o minimă rezistență.

Din 4 septembrie 1940, prim-ministru a fost numit generalul Ion Antonescu, iar din 14 septembrie 1940, România a fost proclamată stat național-legionar⁴².

În zilele de 8 și 14 septembrie 1940, oaspetele vilei Teodoride a vizitat-o pe doamna Diamandi, proprietara unei vile aflate în vecinătate. În ziua de 26 septembrie 1940, Inspectoratul General al Jandarmeriei (în continuare IGJ – n.n.) a comunicat la DGP că fostul șef al diplomației poloneze *solicită să meargă la București pentru tratament dentar, plângându-se că suferă îngrozitor*⁴³ și nu se poate odihni. Două zile mai târziu D. Dumitrescu, director în Siguranța Generală, l-a vizitat pe oaspetele de la Snagov, cu care a avut o conversație de circa o oră.

Noul comandant al IGJ, generalul Constantin Z. Vasiliu⁴⁴, a trimis către DGP – Direcția Poliției de Siguranță, la 30 septembrie 1940, un referat privind cheltuielile efectuate cu paza refugiatului polon. Deși paza era în sarcina IGJ, toată activitatea acestuia era raportată la DGP, astfel încât *beneficiarul* trebuia să achite chiria imobilului și misiile jandarmilor detașați la Dobroșești. Subsecretarul de stat la Ministerul de Interne pentru Poliție și Siguranță, Alexandru Rioșanu⁴⁵, l-a vizitat pe colonelul Beck la 4 octombrie 1940 și a discutat cu acesta timp de 45 de minute (17.00-17.45)⁴⁶. În urma întrevederii, *subiectul* a primit permisiunea să se plimbe cu barca pe lac, să viziteze parcul Snagov și comuna Dobroșești, precum și să primească vizitele prietenilor, cunoscuților și, la nevoie, ale medicilor.

Un incident de securitate, fără urmări grave, s-a petrecut la 9 octombrie 1940, când Vasile Sabie și Gheorghe Păstaie au cerut insistent să vorbească cu locatarul vilei Teodoride. În urma refuzului oaspetelui străin, cei doi au început să vocifereze și să profereze amenințări, fapt pentru care au fost reținuți și duși la postul de jandarmi din localitate, unde s-a constatat că erau în stare de ebrietate⁴⁷.

Totuși, în luna octombrie 1940, s-a petrecut și un alt incident despre care, însă, nu se dețin foarte multe date concrete. La 21 octombrie 1940, DGP a înaintat un raport ministrului de Interne *în urma încercării de evadare de la domiciliul forțat*⁴⁸ a colonelului Beck. A doua zi, IGJ a informat Inspectoratul de Jandarmi București despre începerea unei anchete mixte, în colaborare cu DGP, referitoare la *încercarea de evadare de la domiciliul obligatoriu Dobroșești*⁴⁹ a fostului ministru. Totodată, Inspectoratului de Jandarmi București i s-a pus în vedere *să se desfășoare paza respectivă*⁵⁰, de la Dobroșești, ceea ce înseamnă că vectorul monitorizat a fost mutat în altă locație. Unele ipoteze consideră că această tentativă de evadare a fost posibilă datorită *unor persoane din anturajul lui Ion Antonescu, care s-au făcut „că nu observă plecarea”*⁵¹, iar altele au apreciat *vigilența poliției legionare*, cea care, se pare, l-ar fi reținut pe fugar⁵².

În ședința Consiliului de Miniștri din 22 octombrie 1940, generalul Ion Antonescu a afirmat că Beck *și-a scos pașaport de la o legație străină și, încercând să fugă, a fost prins*⁵³, în pofida faptului că își luase angajamentul că nu va acționa pentru prejudicierea intereselor României și a raporturilor internaționale. Paza demnitarului de la Varșovia s-a aflat constant în atenția Conducătorului Statului, care i-a chestionat pe șefii Ministerului de Interne, respectiv ai Poliției și Jandarmeriei, despre situația măsurilor de siguranță.

La 21 decembrie 1940, Ion Antonescu a afirmat extrem de clar: *Dacă fuge Beck, mi se creează cele mai mari dificultăți cu Germania*⁵⁴, iar Alexandru Ghika, directorul general al Poliției a replicat: *Eu îl păzesc și ca să nu fugă el, și ca să nu-l fure alții*⁵⁵.

Cine era interesat de șeful diplomației poloneze? *Se bat englezii și nemții pe el*⁵⁶ a afirmat subsecretarul de stat din Ministerul de Interne, Alexandru Rioșanu, care avea certitudinea că *tot englezii*⁵⁷

austatînspatele tentativei de evadare a colonelului Beck. Generalul Antonescu, în ședința de guvern din 10 ianuarie 1941, a făcut o declarație surprinzătoare, privind o ofertă a Gestapo-ului de a-l răpi pe regele Carol al II-lea din Spania, iar în

Mănăstirea Snagov

schimb să-i primească pe colonelul Beck și mareșalul Smigly-Rydz. Răspunsul generalului a fost negativ și motivat de faptul că *nu putem accepta acest lucru, decât dacă ni se dau garanții că celor pe care îi vom da noi nu li se va întâmpla nimic*⁵⁸.

Noul domiciliu al colonelului Beck a fost stabilit în București, str. Toma Stelian nr. 2, locuința fostului șef al Serviciului Secret, Mihail Moruzov⁵⁹. În noua conjunctură, sarcina protecției fostului demnitar polonez a revenit în exclusivitate DGP și Prefecturii de Poliție a Capitalei.

Încheiem cu satisfacția că, cel puțin în România, colonelul Beck nu a avut de suferit din cauza atitudinii și opiniilor sale, oricât de mult s-au străduit dușmanii săi să pună mâna pe el. Referitor la refuzul generalului Antonescu de a-l ceda germanilor, acesta a oferit un răspuns caracteristic, singurul prin care îl putea apăra pe fostul ministru și a-l păstra în România: *este o chestiune de onoare pentru*

*Țara Românească și eu nu vreau să mă dezonozez*⁶⁰.

Fostul ministru de Externe al Poloniei a rămas în România, fiind cazat în București și, după bombardamentele anglo-americe de la începutul lunii aprilie 1944, în comuna Stănești (azi, Singureni), satul Stejaru din județul Vlașca (azi Giurgiu). Datorită afecțiunilor medicale, Jozef Beck s-a stins din viață la 7 iunie 1944 și a fost înmormântat în cimitirul Bellu din București. La cererea guvernului polonez, în martie 1991, sicriul său a fost deshumat și predat pentru a se reîntoarce în țara căreia îi aparținea și pe care a slujit-o.

COLONEL JOZEF BECK, POLAND MINISTER FOR FOREIGN AFFAIRS, REFUGEE IN ROMANIA. THE PERIOD SPENT AT SNAGOV (JUNE-OCTOBER 1940)

ALIN SPĂNU, PH.D.

Abstract: After Poland was dismembered in 1939, Romania was the host of high military and civil officials and also the host of the refugee population. Colonel Jozef Beck, the Minister for Foreign Affairs stayed in several places, one of those being Snagov. The security was assured by the Ministry of Internal Affairs, his wife and he being carefully observed.

Keywords: Jozef Beck, Poland, refugee, Snagov, Teodoride villa

NOTE

¹ Centrul de Studii Euro-Atlantice.

² Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paideia, București, 1999, p. 366.

³ Pe larg despre desfășurarea ostilităților în: Locotenent-colonel Radu Dinulescu, Căpitan Gheorghe Pătrașcu, *Războiul germano-polonez. Desfășurare și comentarii*, București, 1939.

⁴ Ignacy Moscicki (n. 1867, Mierzanow – Plock – d. 1946 Versoix – Elveția) fizician și om politic polonez. Profesor la Universitatea din Freiburg, la Lwow (1913), președinte al Poloniei (1926, reales în 1933). La 22 iunie 1937 a fost ales președinte de onoare al Academiei Române. Pe larg despre situația sa, a guvernului polonez și a civililor refugiați în România, a se consulta Nicolae Videnie, *Refugiații polonezi în România (1939-1945)*, în revista „Dosarele Istoriei”, an. XI, nr. 3 (115)/2006, pp. 33-38.

⁵ Jozef Beck (n. 1894, Varșovia – d. 7 iunie 1944, Stănești – Vlașca), luptător pentru independența Poloniei în Legiunea lui Jozef Pilsudski,

șef de cabinet al acestuia (1926-1930), subsecretar de stat (1930-1932), ministru al Afacerilor Străine (1932-1939), a semnat cu Germania un pact de neagresiune pe 10 ani (1934). În septembrie 1938 a obținut cedarea de către Cehoslovacia a regiunii miniere Teschen, dar s-a opus retrocedării orașului Danzig către Germania (1939).

⁶ Victor Slăvescu (n. 5 iunie 1891, Rucăr – Argeș – d. 24 septembrie 1977, București) doctor în științe economice și în filozofie (1914), cadru didactic universitar, membru corespondent (1936) și titular (1939) al Academiei Române; subsecretar de stat (14 noiembrie 1933-5 ianuarie 1934), ministru de Finanțe (5 ianuarie 1934-1 februarie 1935) și ministrul Înzeestrării Armatei (1 februarie 1939-3 iulie 1940).

⁷ Edward Rydz-Smigly (n. 1886, Lwow – d. 1941, Varșovia) mareșal polonez, discipol al mareșalului Jozef Pilsudski, comandant de regiment în Legiunea poloneză. Lider militar, în perioada 1918-1920, în luptele contra ucrainenilor și bolșevicilor, inspector general al armatei (1935), mareșal (1936), a devenit al doilea om în stat și comandantul armatei.

Pe larg despre dispariția sa de la Dragoslavele – Muscel, în decembrie 1940, a se consulta: Alin Spănu, *Evadarea mareșalului Smigly-Ridz*, în revista „Magazin Istoric”, nr. 9 (438)/2003, pp. 23-27.

⁸ General Gabriel (Gavrilă) Marinescu (n. 7 noiembrie 1886, Tigveni – Argeș – d. 26/27 noiembrie 1940, închisoarea Jilava) militar de carieră, decorat cu crucea „Mihai Viteazul” în Primul Război Mondial, l-a sprijinit pe Carol al II-lea după venirea acestuia (1930) și a fost numit prefect al Poliției Capitalei (1930-1937), subsecretar de stat la Ministerul de Interne, ministru de Interne (21-28 septembrie 1939), ministru al Ordinii Publice (28 septembrie-24 noiembrie 1939). Reținut de autoritățile legionare și deșus la închisoarea Jilava, a fost asasinat împreună cu alți circa 60 de oameni politici, polițiști și militari care au acționat contra Gărzii de Fier.

⁹ Victor Slăvescu, *Note și însemnări zilnice, II, 2 ianuarie 1938 – 31 decembrie 1939* (ediție îngrijită, cuvânt înainte și indice de Georgeta Penelea-Filitti), Editura Enciclopedică, București, 1996, p. 428.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Wilhelm Fabricius (n. 1882 – d. 1964) diplomat german din 1910. În perioada 29 aprilie 1936-30 ianuarie 1941 a fost ministru plenipotențiar al Germaniei la București.

¹² Grigore Gafencu (n. 30 ianuarie 1892, București – d. 30 ianuarie 1957, Paris) om politic, diplomat și publicist. Fondator și director al publicațiilor „Revista Vremii”, „Argus” și „Timpul”. Membru al Partidului Țărănesc și, ulterior, al Partidului Național-Țărănesc. Secretar general al Ministerului Afacerilor Străine (1928), secretar de stat la Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor (noiembrie 1929-iunie 1930), la Președinția Consiliului de Miniștri (iunie-octombrie 1930), la Externe (iunie-octombrie 1932), la Industrie și Comerț (iunie-noiembrie 1933). Ministru de Externe (22 decembrie 1938-3 iulie 1940) și ministru plenipotențiar al României la Moscova (10 august 1940-22 iunie 1941). Din noiembrie 1941 s-a stabilit în Elveția.

¹³ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare ANIC), fond Inspectoratul General al Jandarmeriei (în continuare IGJ), dosar 22/1940, f. 1.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Au fost detașați la vila Teodoride sergenții-majori Moldoveanu (motociclist, pentru eventuale ordine urgente), I. Olteanu și N. Taras (de la posturile de jandarmi vecine), sergentul I. Alexandru și caporalul A. Șogor (de la postul de jandarmi Dobroșești), fruntașii P. Matei, C. Dănescu și I. Mistache (care era și bucătarul postului de gardă).

¹⁷ ANIC, fond IGJ, dosar 21/1940, f. 2.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ General Ioan Bengliu (n. 1881, Târgu Jiu – d. 26/27 noiembrie 1940, închisoarea Jilava) a fost inspector general al Jandarmeriei în perioada 1938-1940. După venirea legionarilor la putere (14 septembrie 1940), a fost arestat și deșus la închisoarea Jilava, unde a fost asasinat împreună cu peste 60 de persoane care au acționat represiv contra Gărzii de Fier.

²⁰ ANIC, fond IGJ, dosar 21/1940, f. 2.

²¹ Ibidem, f. 9.

²² Ibidem, f. 14.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem, f. 18.

²⁸ Ibidem, f. 22.

²⁹ Generalul Ioan R. Topor a fost inspector general adjunct al Jandarmeriei în perioadele 1937-iulie 1940 și septembrie 1940-august 1944. În perioada iulie-septembrie 1940 a fost însărcinat cu conducerea acestei instituții.

³⁰ ANIC, fond IGJ, dosar 21/1940, f. 246.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem, dosar 22/1940, f. 17.

³³ Ibidem, f. 16.

³⁴ Datele care trebuiau transmise erau următoarele: ce a făcut de la deșteptare până la culcare; cu cine a vorbit; cine l-a vizitat; orice alte constatări se vor mai face.

³⁵ ANIC, fond IGJ, dosar 22/1940, f. 29.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem, f. 36.

³⁸ Ibidem, dosar 21/1940, f. 58.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Prin Decretul-lege nr. 2370 din 12 iulie 1940, publicat în „Monitorul Oficial”, partea I, nr. 160 din 13 iulie 1940, Direcția Generală a Poliției, Corpul de Jandarmi și Prefectura Poliției Capitalei au fost unificate într-o singură instituție, denumită Direcția Generală a Poliției și Siguranței Statului.

⁴¹ ANIC, fond Direcția Generală a Poliției (în continuare DGP), dosar 111/1940, f. 6.

⁴² Pe larg despre situația și evenimentele petrecute în această perioadă a se consulta: A. Simion, *Regimul politic din România în perioada septembrie 1940 – ianuarie 1941*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976; Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *România după Marea Unire*, vol. II, partea a II-a (noiembrie 1933-septembrie 1940), Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988 pp. 1045-1543; Ioan Scurtu, *Istoria României în anii 1918 – 1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1996, pp. 161-188; Ioan-Aurel Pop, Ioan Bolovan (coordonatori) *Istoria României. Compendiu*, Institutul Cultural Român, Cluj-Napoca, 2004, pp. 602-609.

⁴³ ANIC, fond IGJ, dosar 22/1940, f. 76.

⁴⁴ General Constantin Z. Vasiliu (n. 16 mai 1882, Focșani – d. 1 iunie 1946, închisoarea Jilava) a deținut funcția de inspector general al Inspectoratului General al Jandarmeriei (din 19 septembrie 1940) și subsecretar de stat pentru Poliție și Siguranță din Ministerul Afacerilor Interne (din 3 ianuarie 1942) până la 23 august 1944, când a fost arestat imediat după mareșalul Ion Antonescu. Pentru mai multe detalii despre viața și activitatea sa, a se consulta: Alin Spănu, *Fișă biografică: Generalul Constantin Z. Vasiliu (1882-1946)*, în „Revista Jandarmeriei”, nr. 21-22 (215-216)/1 noiembrie 2000, *Suplimentul Literar și Artistic*, pp. 1 și 3.

⁴⁵ Alexandru Rioșanu (n. 20 februarie 1892, București – d. 30 august 1941, Cernăuți), ofițer de cavalerie în perioada 1913-1938, a deținut funcția de subsecretar de stat la Ministerul de Interne în perioada 7 septembrie 1940-27 ianuarie 1941.

⁴⁶ ANIC, fond IGJ, dosar 22/1940, f. 206.

⁴⁷ Ibidem, f. 221.

⁴⁸ Ibidem, dosar 22/1940, f. 79.

⁴⁹ Ibidem, f. 78.

⁵⁰ Daniel Hrenciuc, *România și Polonia 1932-1939. Relații politice și diplomatice*, Editura Universității Suceava, 2005, p. 170.

⁵¹ Rolf Pusch, Gerhard Steltzer, *Diplomați germani la București 1937-1944* (traducere de Ileana Sturza și Cristian Scarlat), Editura ALL, București, 2001, p. 134.

⁵² *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu* (ediție de documente întocmită de Marcel-Dumitru Ciucă, Aurelian Teodorescu, Bogdan-Florin Popovici), vol. I (septembrie-decembrie 1940), București, 1997, p. 304.

⁵³ Ibidem, p. 708.

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ *Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu* (ediție de documente întocmită de Marcel-Dumitru Ciucă, Aurelian Teodorescu, Bogdan-Florin Popovici), vol. II (ianuarie-martie 1941), București, 1998, p. 49.

⁵⁶ *Stenogramele...*, vol. I, p. 708.

⁵⁷ *Stenogramele...*, vol. II, p. 48.

⁵⁸ Mihail Moruzov (n. 8 noiembrie 1887, Zebil – Tulcea – d. 26/27 noiembrie 1940, închisoarea Jilava) a fost șeful Serviciului Secret de Informații al Armatei Române în perioada 1924-1940. Pentru mai multe detalii despre viața și activitatea sa a se consulta: Ion Pavelescu, *Enigma Moruzov. Cel mai mare spion din istoria României*, Editura Gaudeamus, Iași, 1995; Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov și Serviciul Secret de Informații al Armatei*, Editura INI, București, 1996.

⁵⁹ *Stenogramele...*, vol. II, p. 48.

⁶⁰ Pe larg despre perioada petrecută la Stănești (Singureni) a se consulta: Milică Moldoveanu, *Ultimele zile ale lui Jozef Beck*, în revista „Magazin Istoric”, an. XXXVII, nr. 3 (432)/martie 2003, p. 26.

GENERALUL DE BRIGADĂ PROFESOR VIRGIL BĂDULESCU

Colonel prof. Dr. Ioan ARMANU'

Generalul de brigadă
prof. Virgil Bădulescu

Ofițeri din Engers pe Rhein/Germania, pe care a absolvit-o în anul 1902.

A fost înaintat la gradul de sublocotenent pe timpul practicii efectuate la Regimentul 34 Fusilieri din Divizia IV germană.

Comandantul acestui regiment, colonelul von Briesen, în aprecierea trimisă Ministerului de Război din România, îl caracteriza

astfel pe tânărul ofițer român: *Sublocotenentul Bădulescu de la prezentarea sa în acest regiment a avut întotdeauna o conduită ireproșabilă, spre mulțumirea cea mai înaltă a superiorilor săi, dovedind că posedă o educație prea bună sub toate raporturile. Dotat cu un caracter solid, e înzestrat cu aptitudini militare și a adus bune servicii, cu toate dificultățile cauzate de limba străină. În Școala de Război a câștigat asemenea deplină recunoștință din partea superiorilor săi, atât ca persoană, ca știință ce o posedă, cât și ca modul de a o aplica în practică. De la avansarea sa la gradul de ofițer, se distinge prin conștiință, zel la serviciu și însușiri militare, astfel că promite să devină un ofițer distins. În cercurile camarazilor și-a câștigat simpatia deplină prin caracterul său sincer, amabil și îndatoritor.*

Revenind în țară, în anul 1903, a fost repartizat ca ofițer instructor la Batalionul 2 Vânători; a fost mutat, în anul 1904, la Batalionul 9 Vânători, iar în perioada 1905-1906 a fost detașat la Școala copiilor de trupă de la Mănăstirea Dealu.

A fost înaintat în gradul de locotenent la data de 10 mai 1907.

În anul următor a îndeplinit funcția de comandant de pluton elevi la Școala Militară de Infanterie și Cavalerie din București,

fiind caracterizat de comandantul lui astfel: *Conduită exemplară. Inteligent, cu judecată clară și dreaptă. Are cunoștințe militare și generale suficiente gradului imediat superior. Cunoaște și aplică prea bine regulamentele. Comandă un pluton de elevi și se ocupă foarte mult de instrucția și educația militară a acestora*⁴.

În perioada 1910-1913 a fost trimis de Ministerul de Război, împreună cu sublocotenentul Justin Marinescu, să urmeze cursurile Institutului Regal Central de Gimnastică din Stockholm – Suedia. În timpul studiilor a participat la seminarul de practică pedagogică și a făcut aplicații la

„Educația fizică este o problemă națională de prim ordin, la a cărei rezolvare trebuie să pășim fără întârziere”

1927. General Virgil Bădulescu

la seminarul de practică pedagogică și a făcut aplicații la Regimentul de Gardă din Stockholm, iar în anul 1911, în perioada 9 iunie-18 august, a frecventat cursul de pregătire al conducătorilor de jocuri desfășurat la Centrul de Pedagogie pentru jocurile de mișcare de la Kaas⁵. La absolvirea acestui institut studentul Bădulescu a devenit profesor de gimnastică (educație fizică).

Revenit în țară, din luna noiembrie a anului 1913, până în anul 1916, căpitanul profesor Bădulescu a fost detașat la Liceul Militar de la Mănăstirea Dealu, unde i-a fost încredințată conducerea unei companii de elevi și organizarea Catedrei de educație fizică.

La 3 noiembrie 1916, prin Ordinul nr. 294 al Marelui Cartier General⁶, căpitanul Bădulescu a fost numit **comandant al Corpului Vânătorilor de Munte**, unitate nou înființată prin transformarea Școlii Militare de Schiori din București.

Unitatea nou constituită a ajuns în orașul Târgu Neamț, garnizoana sa de reședință, în data de 21 decembrie 1916, după un lung marș de peste 400 km, efectuat în condiții de iarnă și lipsuri de tot felul.

În data de 27 decembrie 1916, Corpul Vânătorilor de Munte a fost transformat, printr-un alt ordin al Marelui Cartier General, în Batalionul de Vânători de Munte, iar

Virgil Bădulescu,
în grad de locotenent-colonel

de Ziua Unirii, 24 ianuarie 1917, militarii acestuia au depus jurământul de credință în fața comandantului lor.

Căpitanul Bădulescu a folosit la instrucția militarilor primului batalion de vânători de munte mijloacele specifice educației fizice, aceștia fiind în măsură să execute cu succes misiuni de luptă ce presupuneau eforturi prelungite, în zone muntoase și împădurite.

Intrând în război și înfăptuind glorioase fapte de arme alături de militarii batalionului, căpitanul Bădulescu Virgil a fost decorat cu Ordinul „Mihai Viteazul” clasa a III-a, ex officiu „Cavalerul Legiunii de Onoare”, Ordinul „Sfântul Vladimir” cu spade clasa a IV-a⁷ și a fost înaintat excepțional la gradele de maior și locotenent-colonel.

Pentru a exemplifica aceste fapte de arme, în aprecierea de serviciu întocmită pentru perioada 1916-1918, comandantii săi notau: *pentru curajul și activitatea desfășurată mai ales pe câmpul Dobrogei, în fața inamicului, comandantul Diviziei a 15-a, generalul Grigorescu și comandantul Armatei de Nord, generalul Prezan, aprobă propunerea de înaintare excepțională a căpitanului Bădulescu Virgil⁸ la gradul de maior, această înaintare în grad survenind la data de 1 noiembrie 1916.*

De asemenea, în Raportul special nr. 2908 din 27 august 1917 pentru înaintarea excepțională a maiorului Bădulescu în condițiile art. 21, al. 2, lit. O, al comandantului Diviziei 7, generalul Rujinschi, se arată că: *maiorul Bădulescu a operat sub ordinele mele în perioada de la 30 iulie-27 august 1917 și că: la acțiunea de pe Cireșoia a atacat această înălțime având ca obiectiv P.T.772. A pornit la atac pe valea Rupturilor, având la dreapta pe valea Bogata, Regimentul 27 Bacău, iar la stânga Regimentul 15 Războieni. A atacat cu vigoare, a condus lupta de aproape și, ajutat de R. 27 care amenința spatele inamicului, a reușit a respinge pe inamic, a preluat înălțimea 764, a făcut prizonieri și a capturat mitraliere; fiind în rezervă la flancul stâng al Brigăzii a 14-a, obârșia pârâului Boghe, a făcut față în mod energic și totdeauna la timp, respingând numeroase atacuri.*

În concluzie, **Maiorul Bădulescu este un ofițer de cea mai mare vitejie. Excelent organizator și conducător. Batalionul său s-a prezentat în mod admirabil și a luptat cu toată vitejia capabilă de niște soldați viteji. A format din Batalionul de Vânători de Munte o unitate de cea mai mare valoare tactică. Ofițer inteligent, sănătos, cu o putere extraordinară de muncă** (s.n.)⁹.

În memoria faptelor de arme și a jertfelor aduse de primul Batalion de Vânători de Munte în timpul Primului Război Mondial, în orașul Târgu Neamț, a fost ridicat un monument care scrutează zarea de la aceeași înălțime cu Cetatea Neamțului. Partea dinspre vârf a monumentului este executată din plăci în formă de creangă de brad, semnul de armă al vânătorilor de munte. În partea de mijloc, un brâu cu o cruce încinge monumentul, care are în jumătatea inferioară mai multe plăci comemorative, două dintre acestea fiind vegheate de un vultur gata de zbor. Pe una dintre ele sunt înscrise numele vânătorilor de munte căzuți pe câmpul de onoare, iar pe alta, sunt săpate în piatră pentru eternitate,

următoarele rânduri:

De pe aceste plaiuri și-a luat zborul în zorii zilei de 27 iulie 1917 primul Batalion de Vânători de Munte sub comanda maiorului Virgil Bădulescu. Înfruntând urgia focului dușman, vânătorii de munte au înscris pagini de glorie în istoria războiului nostru de întregire, la Târgu Ocna, Măgura, Cireșoia, Oituz.

La baza monumentului, un grilaj micuț și o placă de piatră cu o cruce albă ne indică mormântul celor 196 ostași din corpul vânătorilor de munte și din alte corpuri de trupă căzuți în luptele războiului de întregire.

Maiorul Bădulescu a fost avansat la gradul de locotenent-colonel la data de 1 septembrie 1917, pe când era la aceeași unitate de vânători de munte, iar începând cu data de 8 martie 1919 a fost detașat la Inspectoratul Învățământului Militar.

La data de 1 aprilie 1920 a fost avansat la gradul de colonel și i s-a încredințat conducerea Biroului Educației Naționale¹⁰ din Marele Stat Major. În această calitate a desfășurat o activitate demnă de laudă, menită să inaugureze o eră de îndrumare fericită, în special în domeniul educației fizice. În această direcție a elaborat directive, planșe și manuale de gimnastică pentru educația fizică în armată și instrucțiuni pentru jocuri și sporturi. În timpul verii anului 1920 a organizat în colaborare cu Misiunea Americană Y.M.C.A. (Asociația Creștină a Tinerilor), două cursuri de vară pentru ofițeri și subofițeri din toate armeele. A întocmit de asemenea, modelele de câmpuri de sport pentru garnizoane. A elaborat încă un proiect de Lege cu privire la organizarea educației fizice și pregătirii prerementare a tineretului, proiect care se află depus în Parlament. Într-un cuvânt, prin instrucțiuni, directive și revista „Izvor de energie” ofițerul desfășoară o activitate rodnică în materie de educație națională. Dă, de asemenea, concurs dezvoltării Societății „Caselor Ostășești”, menite să concureze și acestea, la educația național-patriotică a oamenilor în corpurile de trupă. Cu privire la cunoștințele militare, m-am convins că locotenent-colonelul Bădulescu Virgiliu se ține neconținut la curent, astfel încât intrunește toate condițiile de a fi înaintat la excepțional la gradul de colonel și a i se încredința comanda de regiment. Apreciez însă că ar fi în interesul oștirii să fie întrebuințat decât 1-2 ani în specialitatea sa, pentru a săvârși opera de îndrumare a armatei și tineretului pe făgașul educației fizice (s.n.)¹¹.

În ținuta cavalerilor Ordinului „Mihai Viteazul”

Fanionul Brigăzii 61 Vânători de Munte „General Virgil Bădulescu”

În anul 1921 a editat publicația românească de specialitate intitulată „Izvor de Energie” patronată de către Ministerul de Război și enumerată în caracterizarea de mai sus, iar în anul 1922 a înființat **Oficiul Național de Educație Fizică** (în continuare O.N.E.F. – n.n.), **Institutul Național de Educație Fizică** (în continuare I.N.E.F.

Armată, în specialitatea „Învățământul din Liceele Militare și Educația Militară”. După o carieră atât de folositoare Instituției pe care o servește s-a încoronat o răsplătă binemeritată. Acest mare grad îi va aduce autoritate și va impune și mai multă încredere tuturor elementelor chemate a lucra sau colabora cu șeful M.St.M. În cursul anului a pus cel mai mare interes pentru ca să convingă autoritățile și diferitele instituții de grija ce trebuie să se poarte în educația fizică și patriotică a tineretului. Pentru interesele armatei, în definitiv, ale apărării naționale, ce este motivul cel mai principal cu privire la tineret și instrucția preregimentară. Conduce O.N.E.F. cu multă competență și face ca acesta să fie îmbrățișat de toată lumea ce își dă seama de această operă națională. În definitiv, un element de valoare și de mare necesitate pentru armată. Semnează: generalul de divizie adjutant Nicolae Condeescu – Inspectorul General al Comandamentelor Teritoriale din Ministerul Apărării Naționale¹⁴.

Din anul 1921, când a îndeplinit funcția de director al O.N.E.F., a mai lucrat ca general de brigadă activ la Inspectoratul Pregătirii Premilitare în funcția de consilier tehnic în probleme de educație fizică, din anul 1936 până la data de 6 octombrie 1939, când a trecut în rezervă.

Căpitanul Bădulescu, dreapta în picioare, pe frontul de la Oituz în prezența Principelui Carol, Principesei Maria, Principelui Nicolae și Principesei Mărioara

– n.n.) și **Secția militară** a acestuia, devenită ulterior **Institutul Militar de Educație Fizică** (în continuare I.M.E.F. – n.n.).

A îndeplinit funcția de *director al I.N.E.F. între anii 1922–1930, director al O.N.E.F. în perioada 1921–1935 și șef al catedrei de gimnastică a A.N.E.F. din 1922 până în 1940* (s. n.)¹².

În anul 1923, ca director al O.N.E.F. a editat revista „**Buletinul Educației Fizice**” (s.n.), iar la 9 mai 1926 a inaugurat **Stadionul „A.N.E.F.”** (s.n.), *primul stadion din țara noastră, construit de ofițerii, cadrele didactice și studenții de la I.M.E.F. și I.N.E.F. și de ostașii puși la dispoziție de către ministrul de Război, generalul George Mărdărescu*¹³.

În perioada 1927–1935 a construit căminul, cazinoul și poligonul studenților din București, precum și complexul sportiv, bazinul de înot și poligonul de tir de la Eforie Nord.

La 15 aprilie 1933 a fost înaintat la gradul de general de brigadă conform articolului 60 din *Legea Înaintării în*

*făcut în acest an în diferite centre străine ca Germania, Italia, Grecia, Suedia, este sigur că în curând va pune bazele unei dezvoltări într-un ritm accelerat al sportului, în general, și al tirului redus în special, pentru tineret. Este un ofițer general de valoare în specialitatea ce și-a ales-o*¹⁵.

Generalul Virgil Bădulescu a încetat din viață la

Ecusonul de mânecă al uniformei cadrelor Brigăzii 61 Vânători de Munte „General Virgil Bădulescu”

27 decembrie 1944, la vârsta de 62 de ani și a fost îngropat la cimitirul Bellu Militar.

Referitor la moartea generalului Bădulescu, ziarul „Universul” din 30 decembrie 1945 consemna sub semnătura generalului Constantin Dragu: *Atrecut în viața veșnică un brav și destoinic ostaș. Un suflet ales – mare personalitate creatoare, mai ales în domeniul educației fizice și sportului românesc. Tineretul l-a proclamat, pe bună dreptate: Părintele educației fizice și a sportului, din țara noastră. Generalul Virgil I. Bădulescu, prin operele înfăptuite, trece în lumea veșniciei încărcat de glorie nemuritoare. Va fi veșnic pildă tineretului neamului, care desigur îi va ridica un bust la Stadionul O.N.E.F., stadion înființat de el și care a făcut educația lumii sportive. Tineretul Neamului trebuie să urmeze pilda măreață a marelui dispărut și să ridice, cât mai sus, educația fizică și sportul românesc, pentru propășirea neamului* (s.n.).

Pentru activitatea desfășurată, generalul Virgil Bădulescu a fost decorat cu „Legiunea de Onoare” a Franței și „Crucea Comemorativă a Războiului din 1916-1918” (în anul 1918), „Steaua României” în grad de ofițer (1922), „Crucea de Război” a Cehoslovaciei (1925), „Meritul Cultural pentru

Sport și Cercetare” (1929), medalia „Regele Ferdinand Întregitorul” (1931), „Ordinul Spadei” și gradul de comandor, acordate de regele Gustav al Suediei (1940)¹⁶.

Foia matricolă

ÎN SEMN DE PREȚUIRE, RESPECT ȘI RECUNOȘTINȚĂ VEȘNICĂ PENTRU GENERALUL PROFESOR BĂDULESCU VIRGIL (s.n.) în interiorul Monumentului de la Târgu Ocna – Măgura, ridicat în cinstea eroilor care au luptat pentru întregirea neamului și apărarea țării în Primul Război Mondial din 1916-1918, la loc de onoare și cinste se află fotografia maiorului Virgil Bădulescu îmbrăcat în ținuta specifică decorației primite: Crucea de Cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul”. Pe inscripția ce însoțește fotografia sunt inserate pentru cei care trec pragul acestui monument, următoarele: *Maiorul Virgil Bădulescu, comandant al primei unități de Vânători de Munte (1916-1920), decorat cu Ordinul Mihai Viteazul, clasa a III-a, pentru merite în bătălia Oituz – Târgu Ocna*¹⁷.

Brigada 61 Vânători de Munte din Miercurea Ciuc poartă numele (s.n.) celui ce a întemeiat primul batalion de vânători de munte, iar aici, ca și în multe unități militare de vânători de munte tronează, la rang de cinste, tabloul generalului.

Cursul de Perfecționare în domeniul Educației Fizice și Sportului din Armata Română a organizat la date diferite, o

serie de manifestări dedicate promotorului educației fizice și sportului și a învățământului superior de specialitate din țara noastră, astfel:

– o expoziție de fotografie, în data de 18 mai 2011, la sediul instituției, cu tema: *Generalul Bădulescu Virgil, promotor al mișcării sportive și al învățământului de profil din societatea românească*;

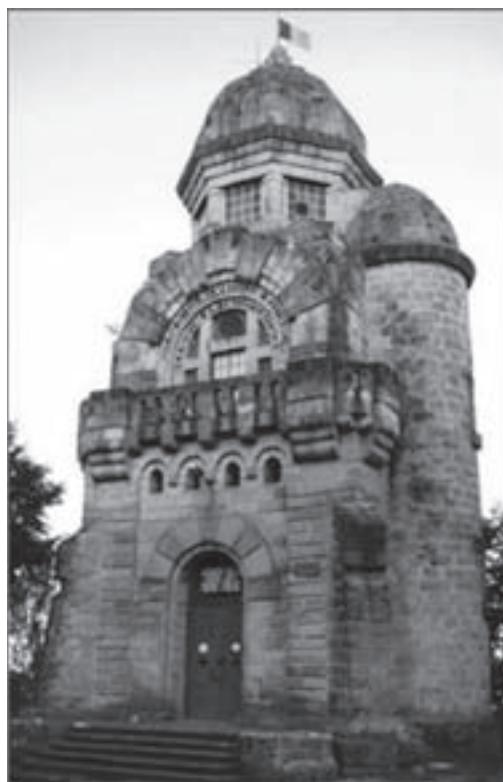
– un marș pe distanța Târgu Neamț – București cu ocazia *Zilei Vânătorilor de Munte* – 3 noiembrie, și fixarea unor plăci comemorative pe monumentul din localitate, eveniment descris în

Ceremonialul conferirii Cupei sportive transmisibile „General Virgil Bădulescu”

Monumentul Vânătorilor de Munte
de la Târgu Neamț

Monumentul
de la Târgu Ocna – Măgura

„Monitorul de Neamț” din data de 17 noiembrie 2012;

– participarea cu referate la *Sesiunea de comunicări științifice* și la *expoziția* dedicată generalului Bădulescu Virgil, organizate la sediul Comitetului Olimpic și Sportiv Român (C.O.S.R.), în anul 2012;

– Statul Major al Forțelor Terestre acordă anual, la *Olimpiada de vară a sportului militar liceal*, Cupa transmisibilă „General profesor Bădulescu Virgil”, colegiului militar liceal al cărui lot se clasează pe locul I¹⁸.

Generalul Virgil Bădulescu a fost nominalizat ca personalitate marcantă în „Enciclopedia educației fizice și sportului din România”, editată de Ministerul Tineretului și Sportului la București, în anul 2002, și în „Educația Fizică în Armata Română – file de istorie”, editată de Academia Forțelor Terestre Sibiu, în anul 2011.

**A REMARKABLE PERSONALITY OF MILITARY PHYSICAL EDUCATION
AND MOUNTAIN TROOPS. BRIGADE GENERAL PROFESSOR VIRGIL BĂDULESCU
COLONEL PROF. IOAN ARMANU, PH.D.**

Abstract: A remarkable personality, General Virgil Bădulescu was appreciated during his career with superlative qualifiers. In 1916 was named commandant of Mountain Troops Corps which was new created in the Romania's Army. His name is tied to the creation in 1922 of the National Office of Physical Education, National Institute of Physical Education and Military Institute of Physical Education, the issue of “Physical Education Official Gazette” and the inauguration of “A.N.E.F.” stadium.

Keywords: Brigade General Virgil Bădulescu, Mountain Troops Corps, National Office of Physical Education, Military Institute of Physical Education, “A.N.E.F.” stadium

NOTE

¹ Statul Major al Forțelor Terestre.

² Conform Memoriului (dosarului) personal acesta avea prenumele Virgiliu.

³ Această zi de naștere este specificată în memoriul personal al ofițerului; în unele lucrări se întâlnesc alte date atribuite nașterii generalului Bădulescu: 6 octombrie 1882, 8 octombrie 1882, 16 octombrie 1882, 23 octombrie 1882 etc.

⁴ Arhivele Militare Române (în continuare A.M.R.), fond D.C.I., Memoriul personal al ofițerului Bădulescu Virgiliu, aprecierea pe anul 1908.

⁵ Col. prof. (r) V. Teodorescu, *Generalul Bădulescu. Părintele Sportului Românesc*, Manheim, Germania, p. 3.

⁶ Col. (r) Gh. Suman, col. (r.) V. Pricop, *Istoria vânătorilor de munte din Armata Română*, București, Editura Militară, 1998, p. 48.

⁷ A.M.R., fond D.C.I., Memoriul personal al ofițerului Bădulescu Virgiliu, foaia calificativă pe anii 1916-1918.

⁸ Ibidem.

⁹ Ibidem, Raportul special nr. 2908 din 24 septembrie 1917.

¹⁰ Educație fizică.

¹¹ A.M.R., fond D.C.I., Memoriul personal al ofițerului Bădulescu Virgiliu, foaia calificativă pe anul 1921 semnată de șeful Secției a III-a din M.St.M., colonel Al. Rizeanu.

¹² N. Băiașu, V. Teodorescu, T. Foldvari, *Evoluția ANEF-ului în 70 ani*, Mannheim, 1992, p. 9.

¹³ Col. prof. (r) V. Teodorescu, *Op. cit.*, p. 2.

¹⁴ A.M.R., fond D.C.I., Memoriul personal al ofițerului Bădulescu Virgiliu, foaia calificativă pe anul 1933.

¹⁵ Ibidem, foaia calificativă pe anul 1938.

¹⁶ Col. prof. (r) V. Teodorescu, *Generalul Bădulescu Părintele Sportului Românesc*, Manheim, Germania, pp. 21-22.

¹⁷ Ibidem, p. 6.

¹⁸ Cupa transmisibilă „General profesor Bădulescu Virgil” rămâne în posesia lotului sportiv al colegiului militar care se clasează pe locul I în clasamentul general, timp de trei ani la rând.

RAVAGIILE UNEI FURTUNI DECLANȘATE ÎN PREAJMA MĂRII NEGRE (1944)

Prof. Vasile TUDOR

Cu numai câteva zile înainte de înfricoșătoarele bombardamente americane asupra Bucureștiului și Ploieștiului, mai precis la 1 aprilie 1944, un planor „DFS-230” pilotat de sg. Leon Bădulescu a decolat, din ordin, de la Tecuci spre Cetatea Albă, pentru a transporta 700 kg muniție.

De remarcat că aceste planoare fuseseră achiziționate din Germania tocmai pentru faptul că ne lipseau avioanele multi-motoare necesare unui front îndepărtat. Deși erau de construcție lemnoasă, puteau încărcă cu ușurință 1 000 kg de materiale sau 9 infanteriști împreună cu un tun de calibru 33 mm.

În timpul cât planorul era remorcat de avion, vremea s-a stricat aproape brusc, începând să ningă și chiar să viscolească, împiedicând pilotul planorist să vadă avionul remorcher, fapt pentru care a declanșat cablul cu care era legat de avion și a aterizat lângă localitatea Frumușica Nouă.

După aterizare atât planorul, cât și avionul au fost bine ancorate la sol. Dar peste câteva ore o furtună s-a declanșat tot mai puternic în toată Basarabia și o bună parte din Moldova. A smuls planorul din ancore și, în ciuda încărcăturii pe care o avea, l-a întors peste cap, avariindu-i destul de grav ampenajele și o aripă.

În noaptea de 2 aprilie, pe la orele 3, furtuna a ajuns și pe aerodromul de la Tecuci pe care se găseau foarte multe avioane de toate categoriile. Acolo vântul care avea 50-60 km/oră, a făcut adevărate ravagii smulgând ancorele avioanelor mai ușoare ca cele de tip „Fleet”, „Fiesler” ori „IAR-38”.

Pe avionul „Fleet” nr. 240 l-a împins furtuna circa 300 m până în fața hangarului A.S.A.M. unde a fost pus pilon, pe cel cu nr. 293 l-a dus 50 m și l-a răsturnat, iar pe nr. 299 l-a smuls din ancore plimbându-l circa 500 m până în șoseaua națională Tecuci – Mărășești, unde avionul s-a oprit capotat. De asemenea, avioanele „IAR-39” nr. 58 și 26, precum și „IAR-38” nr. 31 au fost smulse din ancore și au avut rupte planurile inferioare din cauza răsturnărilor, și altele întoarse și cu bechiile rupte.

La ora 5.30, când a venit personalul, pe terenul de la Tecuci furtuna era așa puternică

încât învrtea elicele la avioanele grele ca „Savoia” de bombardament. Au fost avioane luate chiar din mâinile personalului care a încercat să oprească dezastrul ținându-le de aripi sau de roți.

Cei de la Flotila de Informații care aveau acolo avioanele Escadrilelor 115 și 116 Legătură, toate de construcții mai ușoare, au avut cele mai multe pagube, în ciuda eforturilor personalului de a se opune efectelor furtunii. De reținut că, la Tecuci erau hangare în care s-ar fi putut adăposti multe avioane, dar erau ocupate cu avioanele aflate în reparație pentru front.

Avionul „Fleet” împins pe roți până la marginea șoselei Tecuci – Mărășești, unde s-a răsturnat

Avionul „Fleet” văzut din spate

THE DEVASTATIONS OF A STORM WHICH STARTED NEAR BLACK SEA (1944)

PROF. VASILE TUDOR

Abstract: The beginning of April 1944 was marked by a violent storm and snowing. The airplanes from Tecuci airport suffered important damages many of them being overturned because of the wind.

Keywords: Tecuci airport, storm, „Savoia”, overturn, „IAR”

UN DESTIN CONTROVERSAT – GENERALUL-COLONEL VICTOR PRECUP

Prof. Cornelia GHINEA

În activitatea mea de peste 30 de ani în cadrul Arhivelor Militare am avut prilejul să citesc, să cercetez și să mă informez asupra vieții unor mari personalități militare. Cu fiecare dosar personal ce-mi cădea sub privirea ochilor mă minunam de odiseea destinului acestor oameni și în sinea mea exclamam cu respect și mândrie: ce bărbați bravi au slujit Armata Română; pornind de la studiile pe care le-au parcurs, carierele militare atât în timp de pace, cât mai ales în timp de război, modalități, stratageme prin care au știut să-și păstreze demnitatea de ostași, care nu și-au trădat niciodată crezul, jurământul de militar, punând de cele mai multe ori mai presus dragostea de țară decât propriile vieți.

Printre personalitățile militare cunoscute cu interes și curiozitate, am studiat și dosarul personal al generalului-maior Victor Precup, care, în anul 1945, a fost primul director superior al armatei pentru Educație, Cultură și Propagandă. Din punctul meu de vedere aș putea împărți biografia sa în două părți, cea dintâi trezindu-mi admirație până la anul 1934, iar partea a doua – deziluzie.

Născut într-o familie modestă, cu 7 copii, la 3 aprilie 1889, în comuna Miercurea Sibiului, primele clase le-a urmat în localitatea natală; între anii 1901-1905 a fost elev al unui liceu din Sibiu și apoi al Școlii de Cadetși din același oraș. La absolvirea acestei instituții de învățământ militar a fost avansat sublocotenent în Regimentul austro-ungar „Maria Tereza” nr. 32 din Viena. Cu această unitate a luptat în Primul Război Mondial, din 1914 până în noiembrie 1918, pe frontul de sud din Serbia, apoi pe cel de est din Rusia și în Italia, la Piave.

După înfrângerea armatei austro-ungare, la sfârșitul lui octombrie 1918, s-a integrat în Armata Română, devenind membru al Legiunii Române din Ardeal. La 17 noiembrie 1918 a fost primit în cadrele active ale Armatei Române cu gradul de căpitan și vechimea pe care a avut-o în armata austro-ungară.

Acest eveniment din viața lui s-a petrecut într-un context de răscruce al istoriei poporului român, marcat de publicarea de către Consiliul Național Român Central, la 5/8 noiembrie 1918, a manifestului intitulat *Către popoarele lumii*, în care se exprima cu tărie hotărârea unanimă de a se înfăptui un singur stat național și întregit al românilor. În febra acțiunilor desfășurate de Consiliul Național Român Central de la Arad pentru unirea tuturor forțelor progresiste pentru unirea Transilvaniei cu România, căpitanul Victor Precup s-a adresat forțelor din Sibiu pentru a găsi o modalitate de a ajunge la Iași, pentru a lua legătura cu cei din conducerea țării cu scopul de a le solicita intrarea cât

mai urgentă a trupelor române în Ardeal.

Profesorul dr. Nicolae Bălan s-a oferit să îndeplinească această misiune, însoțit fiind de cpt. Victor Precup, care a primit legitimația de voluntar nr. 692 a Legiunii Române din Sibiu, cu următorul cuprins *Legitimație pentru domnul cpt. Victor Precup, care este persoană de încredere și trimisul Legiunii Române și al Comitetului Național*

Generalul-maior Victor Precup

Român. Toate oficiile și organele oficiale sunt rugate a-i da numitului domn o mână de ajutor în misiunea sa.

La 5/18 noiembrie 1918 au ajuns la Iași, unde au avut loc mai multe întâlniri cu personalități militare și politice ale vremii, fiind primiți, la 7/20 noiembrie 1918, de către Regele Ferdinand, Regina Maria și profesorul Nicolae Iorga. În scurt timp roadele misiunii lor au început să prindă contur, culminând cu încredințarea unor sarcini nobile, istorice de a efectua un zbor la Blaj cu scopul transmiterii documentelor și manifestelor necesare înfăptuirii Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918. Cei doi soli au aterizat pe Câmpia Libertății, unde au fost întâmpinați de o mulțime de oameni, care i-au numit *vestitorii biruinței*.

Această faptă i-a asigurat tânărului căpitan o cunoaștere imediată în Armata Română. Dorind să-și consolideze cunoștințele militare a urmat și Școala Superioară de Război. Odată cu absolvirea acestei înalte instituții de învățământ militar, între anii 1922 și 1934, a ocupat înalte funcții și demnități militare.

Cu o deosebită cultură și o viziune critică asupra stării de spirit existentă în societate, între anii 1933 și 1934, a depășit, a ignorat prevederile statutului de militar și s-a implicat în viața social-politică a țării. La 7 aprilie 1934 a fost adoptată *Legea pentru apărarea ordinii în stat* de guvernul Tătăărăscu și aprobată tacit de Carol al II-lea, care a dus la nemulțumiri atât în rândul populației civile, cât și al armatei. Insatisfacțiilor generale, la care s-au adăugat și cele personale, l-au determinat pe Victor Precup să inițieze o tentativă de lovitură de stat. În urma eșuării complotului, la 2 iulie 1934, Direcția Personal a Ministerului Apărării Naționale a comunicat Inspectoratului Infanteriei că prin

Înaltul Decret nr. 1550 din 31 mai 1934, locotenent-colonelul Precup Victor a fost șters din controalele armatei la 5 mai 1934, fiind condamnat la 10 ani de închisoare, retrăgându-i-se totodată cele 8 decorații românești și străine cu care fusese distins de-a lungul timpului.

Începând cu data încarcerării sale, în 1934, viața lui Victor Precup, pornit dintr-o familie modestă și mesager al documentelor care au dus la Marea Unire, s-a schimbat fundamental.

Încarcerat la Doftana, din cei 10 ani de condamnare, a stat după gratii șapte ani, fiind pus în libertate la 12 septembrie 1940.

Pentru Victor Precup întâlnirea cu fruntașii comuniști închiși a fost covârșitoare, în autobiografia sa mărturisind că: *La Doftana am învățat mai mult decât în toate școlile împreună din viața mea, din școala elementară până la universitate. Aici, partidul m-a crescut și educat în spiritul luptei pline de abnegație și jertfe pentru triumful comunismului.*

Privind în ansamblu biografia lui Victor Precup am constatat că acest om a avut o viață complexă, intensă, interesantă, de ce nu și controversată cu propria-i ființă.

Surprinzător a fost faptul că acel ofițer din armata austro-ungară, om de încredere și curaj, căruia i s-a încredințat misiunea istorică de a fi mesagerul dorinței transilvănenilor de a se uni cu frații lor din Regat, începând cu anul 1934, dată la care a fost încarcerat la Doftana, și-a schimbat ideile, convingerile ce însemnau binele României Mari.

Deși cu o serioasă pregătire intelectuală și militară, analizându-i viața se desprinde constatarea că el nu a reușit să-și uite condiția socială din care a provenit: *Dacă o soartă fericită a făcut să fiu născut fiu de proletar și ca atare să am o copilărie tristă și grea, tot ea m-a îndreptat la lupta pentru cuceririle revoluționare ale clasei muncitoare din care fac parte, pentru libertate, o viață mai bună și pentru partid.*

Concluzia pe care o formulează în autobiografia, dată la 21 mai 1949, este elocventă pentru crezul în care a trăit în cea de-a doua parte a vieții: *Viața întregă îmi este închinată muncii și luptei revoluționare ca un activist devotat trup și suflet cauzei partidului. Aceasta a fost atitudinea mea, aceasta este situația mea rezultată dintr-o bogată muncă creatoare și din lupte revoluționare în timp de peste 18 ani¹.*

Documentul este redat în integralitate, respectând ortografia originală.

Autobiografie

Precup Victor, general-colonel în rezervă, născut la 3 aprilie 1889, în comuna Miercurea – Sibiului, din părinți muncitori – proletari².

Crescut împreună cu 6 frați și surori, în cea mai pură morală proletară, în cinste și corectitudine, am avut foarte multe suferințe și umilințe de îndurat – mai ales în frageda copilărie – din partea mediului inconjurător al societății burgheze, aceasta din cauza originii noastre proletare, „de jos” cum spuneau ei.

Am urmat școala elementară din comuna natală, apoi liceul și școala militară din Sibiu.

La 18 august 1909 am fost promovată ofițer în Regimentul austro-ungar „Maria Tereza” nr. 32, din Viena. Cu acest regiment am făcut Primul Război Mondial, din 1914–1918, pe frontul de sud din Serbia, apoi pe cel de Est din Rusia țaristă, iar pe urmă în Italia, pe Piave.

În acest război am fost rănit de două ori și odată bolnav de tifos.

Cu excepția, în total a 5 luni, necesare vindecării rănilor și a bolii, tot timpul de 4 ani și 5 luni, am fost pe front.

În 1917–1918 am urmat un curs de 6 luni al Școlii Superioare de Război (Academia Militară) austriacă. După terminarea acestui curs am fost repartizat ca ofițer de stat major în gradul de căpitan la o mare unitate de pe frontul din Italia de Nord.

După prăbușirea armatei austro-ungare, de la finele lui octombrie 1918, luând parte activă la revoluția ce a urmat și la actul de unire al Ardealului, am intrat în Armata Română, încă de la începutul lunii noiembrie 1918.

Am urmat Școala Superioară de Război – Academia Militară română, din 1919–1921, pe care am absolvit-o cu mențiunea „bine”, obținând la tactică și strategie cea mai mare notă pe clasă; am dat în același timp și examenul de ofițer superior, după care am fost înaintat la gradul de maior și promovată ofițer de stat major.

În aprilie 1934, fiind locotenent-colonel de stat major la Ministerul de Război, am fost arestat și condamnat la 10 ani reclusiune pentru complot contra regelui și a guvernului liberal Tătărescu.

Am fost încarcerat la Doftana, unde am executat aproape 7 ani din pedeapsă și unde mi s-a aplicat un regim sever de distrugere.

Din primele clipe ale sosirii mele la Doftana, cu tot regimul tăcerii, am luat contactul cu tovarășii comuniști și antifasciști aflați acolo și cu colectivul de conducere. Mi s-a fixat o linie de conduită și de acțiune în închisoare. M-am legat imediat și sufletește de acești tovarăși și alături de ei am activat și suferit. Împreună am suportat zilele bune și mai ales cele rele și grele, am muncit și luptat și am împărțit suferințe și umilințe.

La Doftana am învățat mai mult decât în toate școlile împreună, din viața mea, de la școala elementară până la universitate.

Aici, Partidul m-a crescut și educat în spiritul luptei pline de abnegație și de jertfe, pentru triumful ideilor comunismului.

Cu această educație și cu imboldul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej am pornit, din viața zbuciumată a regimului distrugător al Doftanei, la muncă și luptă fără preget în condițiile grele ale ilegalității, înfruntând furtuna reacțiunii și a terorii, mereu în primele rânduri ale luptătorilor comuniști, luptând cu ură înverșunată împotriva dușmanului de clasă.

Din cauza despărțirii, în ziua de 12 septembrie 1940, cu inima plină de durere m-am smuls din îmbrățișările tovarășilor dragi și scumpi; dar am plecat întărit și călit în focul suferinței și al luptei comune dusă alături de cei mai buni și hotărâți tovarăși, gata a înfrunta orice obstacol spre a învinge.

Despre atitudinea și activitatea mea de la Doftana vorbesc și rapoartele nenumărate trimise de conducerea închisorii adresate Siguranței, rapoarte descoperite recent de Organele partidului în arhiva Doftanei.

În această perioadă de timp am executat multe acțiuni de luptă revoluționară, ca:

În urma circulării Partidului Comunist Român din 8 iulie 1941, acesta sublinia din nou sarcina și răspunderea istorică a comuniștilor față de poporul român.

La 1 octombrie 1941 apare Platforma Partidului Comunist Român, chemând masele populare din România la luptă împotriva hitlerismului și a dictaturii antonesciene.

La 3 octombrie 1941, primesc sarcina să fac legătura delegaților C.C. al P.C.R. cu partidele „așa zise istorice” și cu partidul social-democrat, pentru formarea unui front democrat în vederea organizării luptei în țara noastră pentru zdrobirea fascismului german, pentru alungarea cotropitorilor fasciști din România, pentru dobândirea bandei de fasciști de la cârma țării în frunte cu mareșalul Antonescu și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste pentru eliberarea țării de sub jugul fascist german, pentru victoria Uniunii Sovietice, pentru o Românie liberă și independentă.

Această primă sarcină mai importantă a fost împlinită de mine cu cea mai mare exactitate, cu elan și curaj, din dragoste și devotament față de Partid și față de clasa muncitoare.

A urmat apoi o serie întreagă de sarcini mai importante:

– Procurarea mijloacelor materiale pentru nevoile și luptele organizate de C.C. al Partidului Comunist Român. În acest scop am contribuit timp de 2 ani numai direct cu mijloacele rezultate din munca mea personală, ca apoi în ultimii 2 ani, când și cheltuielile Partidului au sporit prin proporția mare a acțiunilor și luptelor organizate de P.C.R., să fiu nevoit să procur fonduri importante pe alte căi, procedeu ce a urmat până la izbânda din 23 august 1944.

– Am susținut, de asemenea, diferite procese ale oamenilor muncii – activiști comuniști – în fața instanțelor judecătorești prin achitarea cheltuielilor cu avocații pentru apărarea lor și am ajutat familiile acestora.

– Am contribuit la lupta pentru efectuarea unor schimbări în conducerea Partidului din ilegalitate și pentru eliberarea din lagăr a unor tovarăși de frunte ai Partidului, dar mai ales am organizat și mobilizat mase muncitorești în formațiunile de luptă patriotice – partizani – în vederea pregătirii acțiunii de la 23 august 1944, a acțiunilor de luptă cu trupele germane la porțile Capitalei și a celor cu elementele reacționare din toamna anului 1944 și din primăvara lui 1945 etc.

Alte misiuni politice importante, dar mai ales „delicate” ce am avut de îndeplinit, le-am executat cu grijă și chibzuală și cu cele mai bune rezultate.

Toate sarcinile primite în timpul ilegalității, din perioada de la 1940 la 1944, deși în condiții foarte grele de luptă, sfidând orice pericol și urmări ce mă așteptau, le-am îndeplinit cu rezultate bune; de altfel, evenimentele ce au urmat și care au dus la izbânda Partidului și a clasei muncitoare, sunt cele mai grăitoare dovezi.

Am fost șeful de stat major al Formațiunilor de Luptă Patriotice – Partizani – al cărui comandant era tovarășul Emil Bodnăraș.

Întreaga mea activitate din ilegalitate este cunoscută – în afară de C.C. al P.C.R. – de tovarășul Gh. Gheorghiu Dej, apoi de tovarășul Emil Bodnăraș, Rangheț I., Orban și C. Pârvolescu, precum și de alți tovarăși.

După 23 august 1944 și până la 1 mai 1945 am activat la C.C. al Partidului Comunist Român în calitate de responsabil al resortului armatei.

În 1945, cu gradul de general-maior, în calitate de Director Superior al Armatei pentru Educație, Cultură și Propagandă, am plecat pe frontul de vest din Cehoslovacia împreună cu peste o mie de ofițeri și subofițeri politici, pentru a introduce în armatele operative „Aparatul Politic”. Cu toate greutățile și rezistențele întâmpinate, cu toată izolarea câmpului de luptă, am dat la o parte toate obstacolele reușind a-mi îndeplini misiunea, îndreptând armata pe drumul democrației și infiltrând ideea necesității introducerii politicii în armată, rezultat care a constituit baza fâuririi „Armatei Populare”. În munca mea am fost susținut cu eficacitate de către comandanții și ajutorii lor politici ai Comandamentelor Grupurilor de Armate din Frontul „Malinowski”.

În august 1945, înapoiindu-mă din Cehoslovacia, am purces la dezvoltarea și întărirea educației culturale, ideologice și politice în toate elementele armatei. Astfel, am înființat ziarul „Glasul Armatei” și am pus bazele „Teatrului Armatei” și al „Ansamblului Artistic al Armatei”.

În august 1946, am fost numit comandant al C.VI T. (Corpul VI Teritorial – n.r.) din Cluj, iar în august 1947 comandant al Regiunii IV Militară la Iași, îndeplinindu-mi funcțiile avute în condiții ireproșabile din toate punctele de vedere, îndeplinindu-mi cu cinste toate sarcinile.

La 1 februarie 1948, am trecut, cu gradul de general-colonel, în alt câmp al muncii, în funcția de Primar General al Municipiului Cluj, apoi am fost numit președinte al Camerei de Industrie și Comerț din Cluj, funcție pe [care] am îndeplinit-o până la desființarea acestei instituții – 25 februarie 1949.

Din martie până la 15 mai 1949, am îndeplinit funcția de inspector-șef la Direcția Comercială a județului Cluj. În același timp, la 1 mai 1949, mi s-a încredințat președinția Consiliului de Administrație a Societății „Sovromlemn”.

La 15 mai 1949, am fost numit și în funcția de consilier-tehnic la Confederația Generală a Muncii.

Din punct de vedere material, părinții mei fiind oameni cu totul săraci, cu 7 copii, am avut foarte mult de suferit atât în timpul copilăriei și adolescenței, cât și în primii 3 ani de carieră militară. În 1912 am câștigat la loteria de stat austriacă o sumă apreciabilă în acel timp, care bine gospodărită a pus capăt grelelor lipsuri materiale.

În Primul Război Mondial, din 1914–1919, timp de 4 ani și 3 luni, solda mea a fost încasată de părinții mei, aceasta în baza dispozițiilor prevederilor lucrărilor de mobilizare pentru caz de război. Ofițerii de pe front aveau în afară de soldă și o misie de campanie egală și cu 1 ½ soldă, suma pe care nu o puteam

cheltui pe front și din care mai mult de jumătate o trimiteam, de asemenea, părinților, prin poșta de campanie. Fiecare ofițer a avut posibilitatea să facă aceste economii, în afară de aceia care chefuiau și jucau cărți. Astfel, după terminarea războiului, m-am trezit cu o sumă importantă strânsă de părinții mei din drepturile mele economisite, la care nu mă așteptam și la care nu visam niciodată. Din această sumă provenită din economie și ducerea unui trai sobru, într-o perioadă de timp când viața era în continuu pericol de moarte și în mizeria câmpului de luptă și a luptelor de fiecare moment, mi-am cumpărat apoi o casă la Cluj și am instalat un mic atelier de confecționat păslă. Conducerea acestei mici industrii neexistente încă în țară, în care persoana mea nu era angajată, realiza foarte puțin, iar în timpul executării pedepsei mele la Doftana, eu fiind proscris, conducătorul ei fura totul.

În 1944, întreaga clădire și atelierul au fost complet distruse de bombardamentele americane.

În ziua eliberării mele din închisoare, Clujul era cedat Ungariei hortiste.

Am ținut cu toată tăria, ca fierului vechi rămas sub cerul liber, să-i dau din nou viață și să pun atelierul iarăși în serviciul Patriei. Am găsit o firmă, care s-a angajat, în schimbul unor beneficii cedate din partea mea, să repare și să completeze lipsurile, spre a pune din nou în valoare atelierul. Astfel am dat din nou o mică, dar necesară industrie statului. Păcat însă, că după ½ de an de la naționalizarea acestei firme, atelierul aflat sub egida statului a dat faliment, trebuind să lichideze; aceasta fie din nepricepere și lipsă de experiență, fie din alte motive care au dus la faliment.

Prin călătorii în timpul concediilor și prin războiul purtat în diferite țări, am avut ocazia să vizitez toate țările din Europa – cu excepția Angliei; țările din Africa de Nord: Maroc, Algeria, Tunisia, Egipt; Rusia țaristă cu toate ținuturile ei până la Vladivostoc, iar de aici în Japonia, Manciuria, apoi Palestina și Asia Mică. Toate aceste țări le-am vizitat în perioada 1912-1914 și 1919-1933.

Prin acest mijloc am putut cunoaște diferite popoare cu particularitățile lor, viața și obiceiurile lor, a le cunoaște țara cu nenumărate monumente istorice și naturale, ridicându-mi astfel nivelul cultural, economic și politic și câștigând o sumedenie de experiențe.

Toate învățămintele și experiențele acumulate în decursul unei munci de o viață întreagă, le-am pus, prin funcțiunile și demnitățile ce am îndeplinit, exclusiv în slujba poporului și numai pe linie de partid.

Dacă o soartă fericită a făcut să fiu născut fiu de proletar și ca atare să am o copilărie tristă și grea, tot ea m-a îndreptat la lupta pentru cuceririle revoluționare ale clasei muncitoare din care fac parte, pentru libertate, o viață mai bună și pentru partid.

Marea Revoluție Socialistă din octombrie 1917, la care am participat și eu personal la Petrograd, m-a convins de necesitatea însușirii experienței istorice a bolșevismului și de adevărul că lupta revoluționară este singura cale a eliberării proletariatului.

Înarmat cu aceste experiențe revoluționare real trăite și întărit cu morala proletară în care am fost crescut, am început activitatea revoluționară încă din 1921.

Credincios internaționalismului proletar, am arătat poporului muncitor că singura cale pentru eliberarea sa de sub jugul capitaliștilor și moșierilor, este calea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie!

Știm cu toții că activitatea și lupta revoluționară cere sacrificii mari, totuși am înfruntat toate greutățile cu curaj și neînduplecată voință.

În cei 30 de ani de existență a Partidului și mai ales în ultimii 18 ani, activitatea, experiența și puterea mea de muncă, cunoștințele mele, toată ființa mea au fost dăruite luptei împotriva robiei imperialiste și a exploatării muncitorilor și țăranilor, luptei pentru pace și o viață mai bună și mai ușoară, pentru independență națională, democrație și socialism s-au desfășurat sub ochii și îndrumările Partidului.

Fie că am luptat în mediul unei vieți zbuciumate a regimului distrugător al Doftanei, fie că munca și lupta am dus-o în condițiile grele ale ilegalității înfrângând furtuna reacțiunii și terorii, fie că mă găseam în pregătirea sau lupta pentru doborârea dictaturii antonesciene și întoarcerea armelor împotriva cotropitorilor germani, fie că mă avântam apoi cu înflăcărare revoluționară, cu devotament neclintit față de cauza clasei muncitoare, pe mărățele șantiere ale democratizării armatei, fie că mă găseam în mersul nostru victorios înainte spre socialism și comunism, în munca și lupta pentru îndeplinirea cu cinste a sarcinilor, am ținut mereu seama de următoarele îndatoriri importante:

- Unitatea de partid, prin toate mijloacele, am apărat-o și o voi apăra ca o condiție principală a forței și tăriei partidului.

- Linia politică a partidului am respectat-o neîntreput, prin lupta activă pentru îndeplinirea hotărârilor partidului și a statului, prin respectarea și întărirea disciplinei de partid și prin dezvoltarea democrației interne de partid.

- În toate împrejurările și cu toate ocaziile, prin toate mijloacele am contribuit la munca de educare a cadrelor și contribuți și în prezent.

- Numai în condițiile dezvoltării, prin toate mijloacele, a autocriticii și criticii de jos, putem birui cu succes și putem înlătura toate obstacolele care stau în calea înaintării noastre spre socialism.

Autocritica stă la însăși baza partidului nostru; ea trebuie să fie una din cele mai serioase forțe care împinge înainte dezvoltarea spre socialism și apoi spre comunism.

Prin autocritică și critică se scot la iveală lipsurile din muncă și se pot lua măsuri imediate pentru înlăturarea lor.

Ascuțirea vigilenței revoluționare, întărirea disciplinei și a unității de partid, lichidarea lipsurilor în muncă prin folosirea criticii și autocriticii, dezvoltarea inițiativei creatoare și a curajului răspunderii, sinceritatea și cinstirea față de partid și de stat, le-am considerat și respectat totdeauna ca pe cele mai însemnate sarcini.

Departate de orice suflu de optimism și împăciuatorism, de vanitate și ambiție, străin de înfumurare și de admirație față de propriile succese în muncă și în luptă, nu m-am oprit la ceea ce am realizat, ci am privit mereu înainte, am stârpit orice manifestare de oportunism, am combătut și demascat orice deviere de la linia partidului, care nu este întâmplătoare, ci ea reprezintă lipsa de combativitate împotriva dușmanului de clasă, pătrunderea influenței elementelor mic-burgheze și burgheze în rândurile clasei muncitoare și în partid, reprezintă o politică antiproletară.

Pregătirea profesională, economică, socială, ideologică și politică acumulată în decursul muncii și luptei unei vieți întregi și mai ales în cei șapte ani de la Doftana și în cei patru ani de luptă ilegală, și cu toată vârsta mea, nu o întrerup nicio clipă și cu nicio ocazie, considerând, că numai cadre înarmate cu cunoștințe cât mai temeinice în toate domeniile tehnice, economice și politice, pot conduce cu succes munca de construire a bazelor socialismului, pot folosi forțele și mijloacele materiale și spirituale cu o cât mai mare eficacitate, în vederea accelerării ritmului înaintării Republicii noastre spre socialism și sunt în stare să prevină și să zdrobească uneltirile elementelor dușmănoase.

Atunci, când era vorba de cuceriri revoluționare, n-am precupețit nici sănătate, nici oboseală și nici pericol sau viață și m-am avântat în luptă cu elan bolșevic și în spiritul abnegației și sacrificiului pentru cauza partidului și a clasei muncitoare.

Am făcut parte, totdeauna, din avangarda marilor „acțiuni revoluționare”, lucru ce vă este cunoscut, lupt și muncesc și astăzi – cu toți cei 63 de ani ai mei – ca și cel mai înaintat luptător.

Viața întreagă îmi este închinată muncii și luptei revoluționare, ca un activist devotat trup și suflet cauzei proletariatului.

Totdeauna am combătut servilismului și bizantinismul. La fel am procedat și față de formarea de „biserițe”, de „familițe” sau de „oameni de-ai noștri” etc. Selecționarea cadrelor trebuie să se facă după calitatea lor politică și profesională și nu după alte criterii ca: prietenie, rudenie, devotament personal etc. Această situație este periculoasă; ea duce la înconjurarea cu oameni lingușitori, servili, oportuniști incapabili, iar oamenii cinstiți și devotați, care pun suflet în muncă și sunt capabili și care luptă împotriva lipsurilor, sunt îndepărtați.

Educat și călit în școala revoluționară a Partidului Comunist Român de la Doftana de către tovarăși încercați ai muncitorimii și în lupta dârză cu dușmanul de clasă din ilegalitate, prin munca și lupta de la 23 august 1944 și până astăzi, am contribuit și eu la crearea unei scumpe tradiții revoluționare a Partidului nostru și a cadrelor de conducere.

Partidul și-a întemeiat această tradiție pe învățămintele experienței de un secol al mișcării muncitorești internaționale și pe experiența marelui Partid Comunist al Uniunii Sovietice.

Aceasta a fost atitudinea mea, aceasta este situația mea rezultată dintr-o bogată muncă creatoare și din lupte revoluționare în timp de peste 18 ani.

București, 21 mai 1949.

General-colonel r.

Consilier Tehnic C.C.M.

Precup Victor

A CONTROVERSIAL DESTINY – GENERAL-COLONEL VICTOR PRECUP – PROF. CORNELIA GHINEA

Abstract: The biography of General-Colonel Victor Precup is an interesting case of dramatic and radical change of beliefs. He started as a Romanian serviceman who served in the Austrian-Hungary Army, next he was an active militant of the unification of Transylvania with Romania in December 1918 and then he was a radical activist of the Romanian Communist Party.

Keywords: Victor Precup, Transylvania, December 1, 1918, Romanian Communist Party, activist

NOTE

¹Vezi pe larg Cornelia Ghinea, *O viață furtunoasă. Biografia generalului-maior Victor Precup, în 1918 un vis împlinit*, Societatea Culturală „Ploiești Mileniul III”, Ploiești, Editura Universității Petrol și Gaze, 2008, pp. 316-324.

²Arhivele Militare Române, fond Dosare personale, Memorii bătrâni, lt.col., litera P, dosar nr. 8.

EMIL BODNĂRAȘ ȘI ARMATA DE TIP NOU

Comandor Dr. Marian MOȘNEAGU¹

Fiul Elisabetei și al lui Ioan Bodnăraș, Emil Bodnăraș s-a născut la 10 februarie 1904 în municipiul Câmpulung Moldovenesc, județul Suceava².

După terminarea studiilor liceale din localitate, în 1924 s-a înscris la Facultatea de Drept din Iași, ale cărei cursuri nu le-a frecventat din cauza veniturilor materiale precare. În 1925 s-a înscris la Școala Militară de Ofițeri de Artilerie din Timișoara, pe care a absolvit-o la 1 iulie 1927, ca șef de promoție, cu gradul de sublocotenent³.

Repartizat în funcția de comandant de pluton în Regimentul 12 Artilerie Sadagura, a urmat ulterior Școala Specială de Ofițeri de Artilerie, pe care a absolvit-o în 1930, tot ca șef de promoție, la 10 mai 1931 fiind avansat la gradul de locotenent.

Unitatea din care făcea parte era cantonată în apropierea orașului Cernăuți. Deși s-a făcut remarcat prin inteligență și calități profesionale deosebite, superiorii săi îi reproșau *lipsa de tact, bețiile și frecventarea unor persoane lipsite de patriotism*. E posibil ca în această perioadă să fi intrat în contact cu persoane care i-au influențat decisiv convingerile politice.

La 31 octombrie 1938 a fost avansat la gradul de căpitan, iar la 9 februarie 1946 la cel de maior.

Prin Înaltul Decret nr. 416/1946, pe 31 august 1946 a fost trecut în rezervă⁴.

În februarie 1932 a dezertat, fugind în Uniunea Sovietică, dosarul său de cadre de la Moscova menționând ocupația de contabil, practică între 1932 și 1935, la Moscova și Astrahan. E foarte probabil să fi fost doar o acoperire; cu siguranță, la Moscova, Emil Bodnăraș a frecventat o școală a serviciilor speciale sovietice.

În 1935 a fost condamnat, în contumacie, la 10 ani muncă silnică pentru dezertare în timp de pace și sustragere de acte. În același an a revenit în țară, pentru a îndeplini misiuni speciale încredințate de GRU⁵. Fiind recunoscut în tren de un fost coleg, a fost arestat în Gara de Nord din București. Și-a executat pedeapsa la Brașov, Doftana (unde l-a cunoscut pe Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu care a devenit foarte apropiat) și Caransebeș, în 1940 devenind membru de partid. În același an i s-a redus pedeapsa la 2 ani și 6 luni, fiind reținut la Caransebeș (28 iunie 1940-12 noiembrie 1942). La eliberare *tovarășii mi-au dat și o sumă de bani mai importantă, 50 000 de lei, pe care am ascuns-o într-o lădiță ce urma să fie expediată la fratele meu cu bainele și lucrurile mele, iar asupra mea personal 10 000 de lei. Pe atunci erau bani mulți*. A plătit 8 000 de lei comisariului de siguranță care elibera actele pentru a-l convinge să treacă cu vederea amănuntul cetățeniei sovietice care l-ar fi obligat să rămână în lagăr.

S-a stabilit la Galați, la unul dintre frații săi⁶. Aflat în libertate, a devenit un membru de bază al facțiunii *naționale* din Partidul Comunist. Timp de 2 ani a organizat negoț cu var, ciment și țigle, ceea ce i-a permis lungi călătorii prin țară.

La Târgu Jiu a simulat o criză de apendicită, fiind internat în aceeași celulă de spital cu bolnavul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Acolo s-a decis îndepărtarea lui Ștefan Foriș din fruntea partidului și evadarea lui Dej. Împreună cu Iosif Rangheț și Constantin Pârvulescu, Bodnăraș l-a destituit pe Ștefan Foriș din toate funcțiile deținute în partid în aprilie 1944, susținând că există o directivă în acest sens din partea Internaționalei Comuniste (ceea ce nu era adevărat). Ștefan Foriș va fi asasinat un an mai târziu, într-o conspirativitate totală. Până la evadarea lui Dej din august 1944, Partidul Comunist a fost condus de triumviratul Bodnăraș – Pârvulescu – Rangheț.

Înainte de actul de la 23 august 1944 s-a ocupat de organizarea gărzilor patriotice. Sub numele conspirativ de *inginerul Ceaușu* a participat la lovitura de stat prin care guvernul Antonescu a fost răsturnat. A făcut parte din grupul de comuniști care l-a reținut pe Ion Antonescu și pe ceilalți arestați într-o locuință conspirativă a partidului până la preluarea de către sovietici. În urma alegerilor din partid din 1945 a devenit membru al Comitetului Central și al Biroului Politic al Partidului Comunist Român, iar din 1946 a fost deputat PCR în toate legislaturile Marii Adunări Naționale. Între martie 1945 și noiembrie 1947 a fost secretar general la Președinția Consiliului de Miniștri, însărcinat cu supravegherea serviciilor secrete și șeful Serviciului Secret al Armatei.

În perioada 30 decembrie 1947-3 octombrie 1955 a fost ministru al Forțelor Armate, funcție care i-a adus și avansarea la gradul de general-colonel.

Devenit unul dintre oamenii importanți ai regimului Gheorghiu-Dej, a ocupat succesiv funcții importante, precum ministrul Transporturilor și Telecomunicațiilor (20 martie 1957-27 aprilie 1959), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (20 august 1954-4 octombrie 1955, 20 martie 1957-17 martie 1965) și prim-vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (4 octombrie 1955-19 martie 1957, 21 august 1965-9 decembrie 1967).

Ca ministru al Apărării a fost artizanul sovietizării armatei: a trimis un număr important de generali și ofițeri români loiali cauzei comuniste pentru a studia în diferite academii militare din URSS, a solicitat Moscovei și a beneficiat de consilieri militari sovietici care au funcționat pe lângă comandanții de la toate eșaloanele, a declanșat operațiunea de epurare a

Emil Bodnăraș

Generalul-colonel Emil Botnaraș, ministrul Apărării Naționale între 30 decembrie 1947 și 3 octombrie 1955

cadrelor Armate Regale, considerate lipsite de atașament față de regimul comunist și a introdus conceptul de *armată populară, de tip nou*.

În timpul revoluției ungare din 1956 a fost însărcinat cu înăbușirea oricăror reacții *contrarevoluționare* în România. Ulterior a jucat un rol important în retragerea trupelor sovietice din România în 1958.

După moartea lui Gheorghiu-Dej, Emil Bodnăraș a avut o contribuție importantă la ascensiunea lui Nicolae Ceaușescu, al cărui colaborator a devenit. Între 1967 și 1976 a ocupat funcția de vicepreședinte al Consiliului de Stat.

A decedat la 24 ianuarie 1976, fiind înmormântat în Cimitirul din Iaslovăț, județul Suceava.

Cuvântarea generalului-colonel Emil Bodnăraș la Conferința cu comandanții de mari unități, din 14 iulie 1949, este reprezentativă pentru viziunea și sensul transformărilor pe care avea să le cunoască Armata Română la începutul anilor '50⁷.

Tovarăși,

Eu cu acest termen anticipez asupra unei măsuri pe care conducerea noastră o consideră necesară în noile condiții politice de dezvoltare a Armatei sale, consacrare ca termen unic în raporturile noastre interioare. În felul acesta să punem capăt și în raporturile noastre denumirilor trecutului burghez al Armatei noastre, rămânând ca, firește, să nu ne mulțumim numai cu formula, ci să lucrăm serios ca acestei formule să-i asigurăm și conținutul necesar.

Este primul ordin și prima instrucțiune asupra aplicării acestei formule, care caracterizează noul conținut pe care îl dăm armatei în timpul apropiat.

E cam demult de când n-am avut prilejul să stăm de vorbă în felul cum am făcut-o până acum de două ori. În intervalul asta de la ultima conferință, mult mai rar decât cel de astăzi, s-au produs multe schimbări în dezvoltarea organismului nostru militar, schimbări care caracterizează pași înainte, pași consecvenți pe drumul trasat de Conducerea Partidului nostru și a Guvernului, în făurirea unei Armate de tip nou, Armata Populară Română.

Conducerea noastră s-a putut așeza în acest interval, în munca ei, pe baze științifice. A putut să pună la baza hotărârilor ei experiența oamenilor sovietici, experiența și teoria cea mai avansată, atât la construirea societății de tip nou, cât și a forțelor și mijloacelor de apărare a acestei societăți.

Priceperea teoretică și practica stalinistă în construirea forțelor armate, priceperea teoriei și experienței care zilnic ni se transmite de către consilierii militari sovietici pe care-i avem de la o vreme încoace în mijlocul nostru, materialele, regulamentele, instrucțiunile, sfaturile și ajutoarele care le primim din partea Armatei Sovietice, numai așa am putut realiza sarcinile trasate de Partid și de Guvern, numai așa putem astăzi, făcând un sumar bilanț al muncii noastre, înregistra succese și succese nu mărunte, succese însemnate. Putem afirma fără greș că în condițiile de astăzi, Armata destinată să apere independența și suveranitatea națională a poporului nostru este așezată pe temelii pe care nu le-a avut, și are în fața ei perspective pe care niciodată nu le-am cunoscut în istoria dezvoltării ei.

Să fii considerat prieten și aliat cu Marea Armată Sovietică, să fii considerat în munca ta egal cu oamenii constructori ai acestei uriașe și puternice Armate, înseamnă un imens sprijin, înseamnă un imens pas înainte.

Noi am avut în trecutul nostru militar „sprijinul” – pus între ghilimele – și altor țări, noi știm ce-a reprezentat acest sprijin: mijloc pentru aservirea libertății noastre intereselor străine de ale ei.

Astăzi lucrurile stau altfel și pentru că stau altfel putem afirma fără greș că munca noastră înregistrează reale succese.

Totuși mai avem încă o mulțime de lipsuri, lipsuri care se evidențiază mai izbitor astăzi, alături de succesele, de realizările pe care le constatăm și care supără astăzi mai mult decât ieri, când aveam condiții diferite de cele de astăzi.

Și de aceea este bine în încheierea pe care o facem acestei ședințe de lucru, să ne oprim asupra acestor lipsuri și cu acest prilej să precizăm anumite lucruri acolo unde nu am reușit până acum să aducem aceste precizări, să lămurim o serie de aspecte din lupta noastră constructivă, pentru a înarma comandanții noștri de mari unități, loctătorii politici, șefii de stat major și Serviciul de Informații, cu mijloace mai bune pentru înlăturarea acestor lipsuri.

Nucleul de bază al conducerii

În domeniul politic cu care începem, pentru că fără o muncă politică sănătoasă, justă, temeinică, după cum am avut prilejul în repetate rânduri să afirmăm și în coloanele presei noastre și în diversele declarații făcute nu numai de factorii de răspundere militară, ci și de factorii noștri de răspundere politică, fără această muncă politică, temeinică, construirea unei Armate de tip nou, armată apărătoare a intereselor poporului, nu este posibilă.

În munca noastră politică au intervenit o serie de îmbunătățiri, accentuând în același timp și o serie de lipsuri.

1950. În mijlocul cadrelor Școlii Militare de la Breaza

munca lor, să nu se îmbine în mod armonios. În privința aceasta, Regulamentul precizează la articolul 82 și spune că: „Munca politică în Armata Republicii Populare Române se organizează pe baza hotărârilor Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, ale Guvernului, a ordinelor și directivelor Ministerului Apărării Naționale și a Direcției Superioare Politice a Armatei și se realizează de către comandanții, locțiitorii politici ai comandamentelor, cadrele aparatului politic, organizațiile de partid și de tineret”.

Deci, în realizarea muncii politice în armată, responsabilitatea comandantului este angajată pe prim-plan, iar munca politică în armată se face pe baza directivelor Partidului și a Guvernului, directivelor Ministerului și a Direcției Superioare Politice, de către comandanți și locțiitori politici.

Ființează astăzi în unitățile noastre organizațiile de partid și de tineret. Știm că unii comandanți și multe din cadrele noastre nu și-au prea dat seama și poate încă nu-și dau seama ce cotitură imensă, în clădirea Armatei Populare, însemnează apariția în unitățile noastre a organizațiilor de partid și a tineretului muncitor. Dacă până ieri locțiitorul politic era simplu și denumirea îl caracteriza, până într-un anumit punct al dezvoltării Aparatului Politic, elementul reprezentativ – în concepția comandanților noștri – în educație, propagandă și cultură, astăzi, având în sprijinul său și sub conducerea sa organizațiile de partid și tineret, el devine reprezentantul Partidului, forța de bază destinată să susțină în mod organizat autoritatea, ordinele, disciplina și toate măsurile conducerii unităților noastre, în mod organizat, cu sprijinul unei forțe organizate, cea mai disciplinată forță, forța Partidului, forța organizațiilor create de Partid, ca detașament de luptă revoluționară, detașament de avangardă, suprema formă de organizare a clasei muncitoare, organizarea în Partid.

Rolul Partidului, rolul locțiitorului politic a devenit din acest moment al creării organizațiilor de partid și de tineret în unități mult mai evident decât a fost până acum și răspunderea mult mai mare și, în același timp, și răspunderea comandantului mult mai serioasă față de locțiitorul politic, față de rolul său, față de forța pe care el o reprezintă. Nu mai este un om care poartă un grad, este elementul responsabil și direct conducător al organizației de partid și de tineret în Armată. Acest lucru trebuie bine reținut.

S-au adus aici câteva precizări cu privire la funcțiile șefului de stat major. Ele au fost necesare și utile, dar tabloul ar rămâne incomplet dacă nu am lămurii pe deplin, odată cu responsabilitatea șefului de stat major și a poziției sale în unitate, poziția și responsabilitatea comandantului și poziția și responsabilitatea locțiitorului său politic. De aceea, în completare la ceea ce șeful Marelui Stat Major⁸ a arătat cu privire la șeful de stat major al unității, trebuie să venim cu acele prevederi regulamentare care privesc pe comandant și pe locțiitorul politic.

Aceste trei elemente, comandant, locțiitor politic și șef de stat major, formează nucleul de bază al conducerii. Nu poate fi hotărâtoare, în structura Armatei de tip popular, o măsură justă, un ordin just, fără ca aceste trei elemente, în responsabilitatea și în

Dar Regulamentul nu se mulțumește numai cu această enunțare de principii, el merge și precizează în continuare la articolul 84: „Locțiitorul politic al comandantului răspunde împreună cu comandantul de situația operativă, politică și administrativă a unității. Comandantul este obligat să consulte în toate problemele care privesc unitatea pe locțiitorul său”.

Nicăieri Regulamentul nu este atât de categoric în a spune spre exemplu că [sic!] comandantul este obligat, în toate problemele care privesc unitatea, să consulte pe șeful său de stat major. Comandantul poate lua o hotărâre și fără să-l consulte pe șeful său de stat major, dar comandantul nu poate lua nicio hotărâre bună, justă și valabilă, în spiritul Regulamentului, fără să consulte neapărat și obligatoriu pe locțiitorul său politic. După cum găsim în continuare la articolul 91, ideea definită și mai clar: „În organizarea luptei, locțiitorul politic al comandantului este obligat să ia parte la luarea hotărârilor”.

Deci și prin obligarea locțiitorului politic de a participa la luarea hotărârilor, cât și prin definirea făcută la articolul 84, care impune comandantului obligația să consulte pe locțiitorul său politic, poziția acestuia este bine definită și nici nu poate fi altfel; ca reprezentant al Partidului, ca reprezentant al forței pe care Partidul o reprezintă, el nu poate să aibă un alt rol, decât rolul de a fi în permanență consultat de către comandant.

Șeful de stat major fără îndoială că este o verigă de bază în nucleul de comandă. El este elementul de permanență, el este tehnicianul, el este specialistul, asupra căruia Regulamentul pune sarcina sa unică, pe care n-o dă nimănui, nici locțiitorului politic, care este un element de comandă alături de comandant și care participă la hotărâri care, împreună cu ale comandantului, se transmit prin șeful de stat major, ca să se asigure o unitate perfectă în exercitarea conducerii, printr-un element asupra căruia Regulamentul precizează responsabilitățile care îi revin și le înșiră într-o serie de prescripții începând cu articolul 59, asupra atribuțiilor șefului de stat major.

Prin complexitatea acestor atribuții, ca executor principal al voinței comandantului, care nu poate fi concepută fără a locțiitorului politic, șeful de stat major este considerat normal, pentru absențele de scurtă durată ale comandantului, locțiitorul acestuia, adică al

1950. La popota Școlii Militare de la Breaza

comandantului, atunci când acesta lipsește, fără ca prin aceasta să se micșoreze rolul de responsabil al locțiitorului politic, alături de comandant, devenit acum din fostul șef de stat major.

Deci în nicio clipă nu funcționează vreo mișcare, vreo reducere a rolului acestui factor de bază, reprezentant al Partidului, iar noi, prin ordinele pe care le-am dat ca să precizăm această situație și mai clar, am arătat: acolo unde absența depășește un anumit număr de zile, eșalonul superior își rezervă dreptul și are datoria să vadă cui încredințează efectiv înlocuirea la comandă. Deci, prescripția prin înlocuirea automată prin șeful de stat major este acea prescripție care operează pentru o durată scurtă. Pentru o durată mai mare, ordinul precizează: până la batalion, hotărârea o ia comandantul de divizie, iar pentru regimente și similare, hotărârea o ia Regiunea Militară, aceasta însemnează comandantul Regiunii și locțiitorul politic al Regiunii, iar pentru eșaloane mai sus de regiment, hotărârea se ia de către ministru, prin Direcția Cadrelor.

Cumoașteți acest lucru. Noi am vrut să definim precis cadrul în care operează mecanismul înlocuirilor, fără a leza prescripțiile Regulamentului, care sunt destul de limpezi în această privință. Am ținut să aduc această precizare pentru că în materia rapoartelor dintre comandant, locțiitor politic și șef de stat major am avut de-a face cu destul de multe confuzii, care au mers la un anumit moment dat în sensul unui automatism, care ne-a pus în situații nu tocmai plăcute, iar pe locțiitorii politici în situații pentru care noi n-am avut motive să-i învidiem. De exemplu, să se pomenească un maior comandantul unei divizii, locțiitorul politic să-și vadă rolul său dintr-o dată întunecat prin această avansare fără voia lui, în condiții în care existau posibilități de a soluționa în cadrul prescripțiilor regulamentare, pentru o durată lungă eșalonul superior să-și ia toată răspunderea pentru numirea acelu locțiitor. După cum am avut impresia, într-o serie de cazuri, că ordinul pe care l-am dat cu privire la funcționarea mecanismului înlocuirilor, a fost interpretat de unii așa: „Locțiitor politic,

poți să-ți faci cruce [sic!], niciodată n-ai să fii tu acela care ai să fii la comandă!”

De aceea am ținut să aduc aceste precizări, care vă rog să le menționați și ajunși la comandamentele dvs., să le precizați mai bine și mai citiți Regulamentul în această chestiune, asupra rolului și răspunderilor și ale comandantului și ale locțiitorului său politic și ale șefului de stat major.

Fără o justă aplicare a acestor prescripții și fără o bună înțelegere a rolului și a buneii funcționări a responsabilităților acestui nucleu de conducere, nu numai autoritatea conducerii va suferi – și asta pentru noi este esențialul, căci este foarte grav – dar inevitabil va suferi și autoritatea fiecăruia în parte, și a comandantului și a locțiitorului politic și a șefului de stat major. Or, nouă o asemenea situație nu ne poate fi indiferentă câtuși de puțin și atunci trebuie să stăruiem în a veghea ca raporturile să se desfășoare în spiritul regulamentului, pe linia recomandată de conducerea noastră politică, pe linia sublinierii autorității comandantului, însă autoritate atâta vreme valabilă câtă vreme se reazemă pe acea puternică forță care o reprezintă Partidul.

Comandantul care pierde reazemul – reprezentat prin locțiitorul său politic – cu Partidul, încetează inevitabil să mai aibă autoritate în fața unității pe care o conduce. Acest lucru nu trebuie uitat; după cum comandantul care renunță a-și exercita atributul de responsabilitate la care este obligat prin prescripția regulamentară și devine un simplu pion pe care îl mișcă unul sau altul din subalternii săi sau din ajutoarele sale, la fel lezează grav autoritatea comandantului și decade de la dreptul de a comanda.

Dacă ați urmărit coloanele „Glasului Armatei”, care a consacrat personalității, rolului și autorității comandantului de tip nou, un număr de articole, veți constata ce concepții morale, ce concepții înalte am pus la baza aceasta.

Noi vrem să vedem comandanți care nu cu ochii închiși să iscălească o hârtie pe care i-o întinde locțiitorul său politic și care vădit face o greșeală să-l pună pe comandantul de Regiune doar să contrasemneze o hârtie semnată de locțiitorul politic maior. Un

La popotă, alături de soldați

Septembrie 1950, alături de marinari la Constanța

politic, aparatului său și organizației de partid, apoi el în orice caz va fi întrebat stăruitor dacă a creat loțiitorului politic și aparatului său toate condițiile ca să-l poată ajuta în exercitarea responsabilității.

Beneficiile luptei de clasă

În condițiile de dezvoltare ale Armatei noastre, de pășire la crearea hotărâtă a armatei de tip popular, soluțiile de altădată nu mai sunt bune. Măsurile noastre trebuie să fie întregi și ele nu pot avea altă bază justă decât baza pe care o indică poziția și atitudinea Partidului, bază care pleacă de la lupta de clasă și care indică măsuri cu caracter de clasă, ori de câte ori este vorba de un ordin, de o hotărâre. Fără asemenea măsuri, fără a așeza măsurile noastre pe bază de clasă, vom fi întotdeauna în situația de a greși și de a greși profund.

Atitudinea aceasta pornind de la criteriul de clasă, trebuie să caracterizeze preocuparea comandantului și în ceea ce privește cadrele sale, și în ceea ce privește trupa sa, și în ceea ce privește măsurile pe care le ia, și în ridicarea cadrelor și în ridicarea autorității sale. Aici, loțiitorul politic trebuie să vegheze ca [sic!] comandantul să nu fie înclinat să facă compromisuri pe spînarea intereselor clasei muncitoare. Astăzi aceste compromisuri nu mai pot avea loc. Lucrurile sunt clare. După cum, în exercitarea atribuțiilor sale, comandantul trebuie să vegheze ca munca politică să nu înceapă să fie lipsită de conținut.

asemenea comandant renunță a-și exercita responsabilitatea politică la care este obligat prin Regulament, și nu face niciun serviciu Partidului sau oamenilor pe care îi reprezintă în unitate, pe care îi comandă. Dimpotrivă, expune, compromite pe loțiitorul său politic. Sau comandantul care acceptă fără critică, fără să discute serios, fără să analizeze pe loțiitorul politic, o măsură pe care acesta o propune, încetează să joace rolul definit de Regulament.

Un comandant care acceptă cu ușurință ca loțiitorul său politic să-i spună „De mâine, la popota ofițerilor trebuie să mănânce fotbalistii soldați” și nu se cutremură la pasul acesta care poate să aibă consecințe grave, și nu caută să epuizeze toate mijloacele pentru a convinge pe loțiitorul său politic că face o greșeală serioasă și să mai întrebe și eșalonul superior, este un comandant care renunță la funcția sa, cum o definește Regulamentul. Nu este ușor să stai de veghe la atribuțiile tale, să nu cazi în greșeala de a renunța la ele. Nu este ușor, este greu. Dar noi niciodată nu vom renunța a pretinde comandanților noștri să-și exercite aceste atribuții și să-și manifeste real responsabilitatea alături de loțiitorii lor politici și cu sprijinul acestora, dar cunoscând nivelul loțiitorilor noștri politici, suntem siguri că ori de câte ori ei vor constata că o măsură de-a lor nu este destul de bună, ei vor da dreptate comandantului, dar vor lupta dârz acolo unde socotesc că ea este justă și că ea nu poate să facă decât să ridice prestigiul și autoritatea comandantului.

Cerem comandanților să-și încadreză atitudinea, în exercitarea comandamentului lor, în prescripțiile regulamentare, pornind de la baza angajării responsabilității lor integrale. O situație politică proastă într-o unitate, nu mai poate astăzi, în condițiile în care acest Regulament este în vigoare, pune la adăpost pe comandant și expune numai pe secundul politic. Nu. În aceeași măsură, comandantul va fi tras la răspundere pentru o stare politică proastă, căci dacă nu se pricepe el să ajute activ și efectiv la ridicarea stării politico-morale, sarcină care în primul rând revine loțiitorului

De ce am adus noi loțiitorii politici de la marile unități aici. Nu ca, după ce termină aceste cursuri, să-i întoarcem cu zvonurile Comandamentului Regiunii I Militare confirmate, pentru a lua locul comandanților, dar evident îi pregătim să fie în stare la nevoie să ia locul, dacă acești comandanți nu corespund. I-am adus să le îmbunătățim cunoștințele lor profesionale, pentru a da muncii politice conținut, căci munca politică în Armată nu se face de dragul muncii politice. Organizațiile de partid în Armată nu există de dragul existenței lor și munca politică în Armată, care se realizează prin aparatul politic, prin organizațiile de partid și de tineret, se

Fortarea unui curs de apă

face de dragul ridicării valorii profesionale. Fără cunoștințe profesionale, munca politică pierde din conținut, devine formală, birocratică, ruptă de viață, fără rost. Noi nu putem concepe lucrători politici de valoare în Armată fără o bună cunoaștere a problemelor profesionale; nu putem concepe un organizator

Vânătorii de munte în timpul desfășurării unui exercițiu

bun de partid în fabrică, fără să cunoască problemele de producție, problemele de organizare a muncii, problemele de economie. Aceasta nu se poate; așa nu putem concepe în Armată responsabili politici, loțiitori politici fără să cunoască problemele.

Ei bine, comandanții, acolo unde noi nu reușim prin cursuri, prin școli, să ridicăm valoarea profesională a cadrelor noastre politice, pentru a da muncii lor politice adevăratul conținut și valoare superioară, sunt obligați să se ocupe de nivelul profesional al loțiitorilor politici, să-i ajute și să atragă atenția acolo unde constată lipsuri în pregătirea lor profesională, căci inerent aceste lipsuri vor produce grave și serioase lipsuri în munca politică.

Dacă tovarășul respectiv, de care am amintit, de la o regiune militară, cunoștea și aprofunda profesional, mai adânc, problema disciplinei militare, problema raporturilor care există în Armată, nu putea să ajungă la concluzia să recomande cu ușurință ca popota ofițerilor să fie pusă la dispoziția soldaților care încadrează o echipă sportivă; el și-ar fi dat seama că intră în conflict cu legile esențiale și fundamentale ale organismului militar. Armata nu este cooperativă, sau cartel, sau asociație de muncă. Aici guvernează legi de fier. Dacă tovarășul respectiv aprofunda profesional, mai adânc, structura Armatei, nu putea să ajungă la concluzia să interpreteze ordinul nostru de acordare de concedii, ca fiind executat pe furis, hoțeste, noaptea. Nu i-am furat noi căciula; și dacă comandantul era stăruitor asupra pregătirii profesionale a loțiitorului său politic, îl trăgea serios de mână și îl zgâlțâia și îi spunea: „Ascultă, tovarășe, pune-te pe tine la punct să înțelegi ce este acest mecanism militar, să înțelegi că măsurile în Armată nu se pot lua așa cum erai obișnuit într-un colectiv de muncă, unde nu se cerea o asemenea disciplină și obligații”.

Iată de ce nu putem discuta de muncă politică, de o bună pregătire profesională care ea abia îi dă conținut, după cum munca politică se poate de pe bază empirică să se ridice la bază științifică.

Fără o cunoaștere precisă a organismului militar, a legilor sale de dezvoltare, a sarcinilor și condițiilor sale se poate aluneca la greșeli de tipul celor dintr-o garnizoană. De dragul străngerii relațiilor dintre cadre s-a găsit soluția să se recomande vizite protocolare. Căpitanul Ionescu face vizita plutonierului Stan la ora 5. La ora 5.30 acesta îi înapoiază vizita. Și asemenea lucruri de felul acesta.

A lipsit acolo înțelegerea mecanismului militar, o înțelegere a democrației în chip mic burghez, distrugător a oricăror raporturi de disciplină.

Fără o aprofundare serioasă a ceea ce profesional reprezintă o armată și îndeosebi o armată a unei democrații populare, se poate ușor întâmpla neavând această cunoaștere ca un loțiitor politic, care

este fără îndoială un element de valoare, să meargă până acolo încât față de comandantul său de regiune militară să-și permită atitudini care să-l pună într-o lumină nu tocmai bună. Noi constatăm situații pe această linie.

Tovarăși,

Noi stăruim, comandanți și loțiitori politici, fiți în această privință cei mai neobosiți luptători în a combate aceste lipsuri care caracterizează unitățile noastre.

Și reciproc să vă ajutați, pentru că altfel vom cădea din groapă în groapă și ordinele vor ieși anapoda ca în atâtea prilejuri, acolo unde comandantul și loțiitorul politic n-au reușit să stabilească raporturile prescrise de Regulament, atunci când definește responsabilitatea.

Era o vreme când unii comandanți spuneau: loțiitorul politic e de vină. Orice atitudine de acest fel va fi sancționată de noi cu severitate. Nimic nu mai poate să justifice această atitudine: eu cred într-un fel și loțiitorul în altul.

Comandanții să fie atenți și să analizeze profund măsura pe care loțiitorul politic o ia și să aibă grijă să spună: „Uite, eu cred că nu-i just; hai să vedem cum facem ca măsura să fie bună”. Și dacă nu se poate descurca, să meargă la instanța superioară și să se descurce. Să nu se apuce pe cărări diferite.

Ofițerul de informații – auxiliar al conducerii

În mod asemănător stau lucrurile și cu ofițerul de informație. Șeful informațiilor este un element extrem de important în organul de conducere. Fără informații, fără mijloacele de a cunoaște situația, starea de spirit, condițiile în care unitatea este pusă să lucreze nu se pot lua hotărâri.

De aceea, șeful informațiilor este o verigă foarte prețioasă, un auxiliar extern și important al conducerii. Acest auxiliar trebuie folosit, dar el trebuie și ajutat.

Sunt unii comandanți cărora le e teamă de ofițerul lor informator; ofițerul informator trebuie privit cu încredere, de el nu trebuie să te ferești, pentru că pe urmă îl faci pe el bănuitor și abia atunci se încurcă lucrurile.

Urmărind desfășurarea aplicației vânătorilor de munte

Locuitorii politici și ofițerii informatori trebuie să vorbească cu toată încrederea, fără nicio rezervă și să lămurească lucrurile.

Era o vreme când ofițerii cu informațiile ocoleau comandantii. Sunt anumite probleme când nu au voie să stea de vorbă cu comandantii, când lucrează direct cu centrala sau cu eșalonul superior. În mod curent, în marea majoritate a cazurilor el este dator să-l informeze pe comandant și pe locuitorul politic care are răspundere.

Am impresia că treaba aceasta nu e pusă la punct. Am sentimentul că lucrurile nu merg așa de bine și stăruii chiar foarte mult ca ele să fie așa cum în mod normal trebuie să funcționeze serviciul de informații, ca prim instrument puternic de care comandantul se folosește spre documentarea sa.

Ar fi o greșeală din partea unui șef al serviciului de informații din marea unitate dacă s-ar limita numai la acest fel de muncă. El este dator să-l înștiințeze pe comandant, e dator în același timp să raporteze și eșalonului său superior, arătând măsurile pe care comandantul le-a luat și dacă sunt greșite să spună aceasta, pentru că luarea hotărârii e făcută de comandant și de locuitorul politic.

Este dator să anunțe imediat comandantul și să raporteze, iar lucrurile să nu înceapă să se aranjeze în familie, așa cum a fost tendința în unele părți.

Comandantul și locuitorul politic au calitatea să ceară ofițerului informator să-i ajute oricând, dar să nu facă greșeala în a-i da sarcini care nu pot fi ale lui; să facă, de exemplu, raport asupra desfășurării administrației. Nu, aceasta nu e de resortul lui. Pentru aceasta aveți locuitorul cu instrucția, aveți resort special.

El nu este organ de control al instrucției. El să urmărească să descopere anumite anomalii, produs al unor atitudini nejuste a oamenilor și nu rezultat al condițiilor obiective.

Ofițerul informator trebuie ajutat; de cele mai multe ori el lucrează în condiții foarte grele. El trebuie să-și organizeze o agentură [?!] în unități. Locuitorul politic poate să-i recomande un număr de oameni de care se poate folosi. Acesta, dacă descoperă că se folosește de un agent care nu merită această încredere, să-i atragă atenția.

Greșit ar fi ca ofițerul informator să se folosească de agenți provocatori, de elemente ticăloase, care duc la atitudini nejuste și aici comandantul trebuie să ajute pe ofițerul informator, fără a renunța să-și facă o părere asupra muncii lui.

Dacă vă amintiți, prin măsurile pe care le-am luat, am stabilit că comisia notează și pe ofițerul informator. Aceasta poate să-l

facă pe ofițerul informator să-i fie oarecum teamă de situația lui atunci când va fi nevoit să raporteze anumite lucruri neplăcute comandantului.

Dacă vom constata că un colectiv întreg a dat o notă subiectivă, vom lua măsuri față de acest colectiv sau față de cel care a împins colectivul să ia o măsură injustă. Tocmai pentru a arăta responsabilitatea comandantului și autoritatea pe care trebuie să o aibă, am subliniat că nu trebuie să-l punem pe comandant în situația de a fi contrazis de inferiorii săi. El la sfârșit primește o notă de la colectivul de notare și poate spune: sunt de acord cu această notă, sau nu sunt de acord.

Justiția militară

Vorbind de aceste organe speciale, nu putem să nu ne oprim asupra câtorva anomalii în materie de justiție. Aceasta se caracterizează printr-o atitudine indiferentă a comandantilor față de mijloacele de combatere a stărilor anormale, a infracțiunilor din armată.

În consiliile de judecată sunt o serie de oameni care mai au încă 15 treburi și își mai aduc aminte câteodată că trebuie să treacă pe acolo.

Comandanții nu supraveghează cum se administrează această justiție în faza ei primară, în prima ei celulă de administrare. Locuitorii politici, alături de comandanți, nu se ocupă îndeajuns și constat o serie întreagă de cazuri de trimiși în judecata acestei prime instanțe, care nu trebuie să ajungă aici și care măresc numărul soldaților, amărăciunea lor, fără niciun rost.

Eu stăruii foarte mult ca [sic!] comandanții să se ocupe de consiliile de judecată și ofițerul care este însărcinat cu anchetarea, comisarul special, trebuie să fie un element de multă răspundere politică, un ofițer bun, care iubește soldații, dar totuși sever, just și drept, care cântărește cu grijă faptele, nu prin simplă cerere pe situație sau simplu raport, ci care cercetează și are la dispoziție serviciul de informații care poate să-l ajute; de asemenea, aparatul politic și organizațiile de partid îl pot ajuta cu multă plăcere în a judeca faptele.

După cum comandanții nu acordă destulă atenție asesorilor populari aleși și care trebuie să facă oficiul acesta pe lângă Tribunalele Militare. Ei socotesc aceasta „o corvoadă, pe care, mă rog, nu pot s-o ocolească, dar care este totuși o corvoadă”. Nu este o corvoadă, este o misiune de cinste, pentru a ajuta la administrarea dreaptă a justiției în interesul apărării legilor noastre și locuitorul politic trebuie să ajute foarte serios pe asesorul popular, iar când constată că acesta nu interpretează just lucrurile, el să aibă tot curajul să sesizeze instanța, autoritatea superioară, pentru a lua măsuri de schimbare și de îndreptare.

Plângeri foarte întemeiate am primit în repetate rânduri din partea justiției și confirmate de Spatele Armatei în ceea ce privește modul de trimitere în judecată: dosare incomplete, fără o cercetare prealabilă făcută în unitate, două trei rânduri înșirate acolo pe hârtie, asta este trimiterea în judecată. De aceea avem astăzi, pe linia justiției, procese care se târăsc cu miile. De aceea am stăruit asupra responsabilității ofițerilor de informație și am arătat că nu admit trimiteri în judecată până când acest organ nu se convinge și nu ajută pe comandant înainte de a trimite un om în stare de arest în judecată, căci altă formă nu concepem.

Stăruii foarte mult să vegheze comandanții cu grijă și să folosească din plin serviciul de informații, pentru a documenta serios ca justiția să aibă treabă mai puțină și să-și poată face meseria în deplină competență. Iar pentru că justiția nu se face de dragul justiției, ci de dragul afirmării unor principii călăuzitoare în viața societății noastre, este bine ca să nu fie lăsată; pe lângă acest ajutor pe care i-l vom da, punându-i la îndemână toate documentele necesare judecării fiecărui caz, să n-o lăsăm fără ajutorul nostru, asupra nevoilor ei, asupra consolidării legăturilor cu ea.

De aceea să se facă conferințe lunare sub conducerea loțiitorului politic al marii unități, cu președintele Tribunalului, procurorul respectiv, cu șeful serviciului de informații, care să analizeze mersul unităților din marea unitate în care se administrează justiția de către tribunalul respectiv, iar comandanții de mari unități să supravegheze cum se desfășoară aceste conferințe, ce concluzii se trag, de ce la Regimentul 31, de exemplu, sunt atâția dezertori și atâția oameni fugiți din cazarmă și de ce pe același teritoriu din Regiune găsim unități care n-au atâția dezertori, atâția fugari, și atunci vom putea ajuta și justiția și ea ne va putea ilustra, prin constatările ei, anumite cazuri și să constatăm unde este ceva putred în unitate.

Disciplina și spiritul militar

Este necesar să consacram preocupărilor noastre un capitol special disciplinei militare și spiritului militar. Nu avem motive să socotim că disciplina noastră militară este la înălțime aproape în niciunul din șaaloanele noastre. Încă se consideră că în Armată sunt două feluri de discipline: o disciplină de la caporal la căpitan și o altă disciplină care merge de la căpitan la maior, la locotenent-colonel ș.a.m.d., și constatăm acest lucru în exteriorizări. Disciplina militară are forme concrete de exteriorizare în salut, în ținută, în atitudinea când vorbești cu un superior, în felul de a te comporta și aici comandanții noștri sunt angajați pe linia de compromisuri, mai închid ochii, mai în sfârșit tolerează o atitudine neglijentă în manifestarea, în exteriorizarea disciplinei. Mai vezi câte unul că se mai scoală cu jumătate de trup, mai parcă ezită când intră un superior, când intră comandantul. Sigur, nu pretindem o disciplină de tip prusac, formalistă, lipsită de conținut, subalterni care înțepenesc, ca după ce comandantul trece, să-l injure de mamă [sic!]. Nu vrem o asemenea disciplină, dar nu mai puțin o disciplină fără echivoc. Comandanții și secunzii politici vor stăruii foarte mult asupra disciplinei.

Dar de la formă mergem mai departe la conținut. Aceste lozinci exteriorizează disciplina, își găsesc puternice reflexe în însăși conținutul intim al noțiunii de disciplină. Am ajuns acolo încât ordinele nu se execută! Este foarte grav și aici suntem hotărâți să luptăm cu ultima energie. Dacă noi nu vom învăța din timp de pace să respectăm un ordin, la război vom plăti, cum spunea foarte bine mai deunăzi tov. Kalganov, cu mult sânge ușurința în executarea ordinului. Acolo această ușurință se plătește cu sânge mult, sute și sute de mii de vieți. Am dat dispoziție serviciului de informație: acolo unde vom constata neexecutare de ordine, imediat intervenție cu arestarea celui care nu execută, fără niciun fel de piedică față de grad sau funcțiune!

La o aplicație a vânătorilor de munte de la Predeal

Ordinul este ceea ce într-un limbaj nepotrivit cu terminologia militară, s-ar numi „sfânta sfintelor”. Cel mai sfânt lucru: ordinul. Sigur, ca să aibă autoritate, el trebuie să fie cu cap conceput, el trebuie să fie larg, el trebuie să dea posibilități reale de executare. Acestea sunt cele trei condiții pe care trebuie să le aibă un ordin, dar când este dat el trebuie executat neșovăitor.

În privința aceasta, noi mai avem multe de învățat și multe de dezvățat și mai cu seamă de dezvățat vechea atitudine față de ordin. Noi vrem să vedem această atitudine veche înmormântată pentru totdeauna și facem responsabili comandanții și loțiitorii politici de executarea ordinelor. Ei vor fi primii răspunzători și comandanții trebuie să vegheze până jos de tot ca ordinele lor să se execute fără niciun fel de interpretare, de răstălmăcire și „hai să mai vedem”.

Ne-am pomenit cu o situație paradoxală: Direcția Cadre dă o serie de ordine de mutare și noi așteptăm, poate totuși se va reveni. Inadmisibil aceasta. După cum inadmisibil când am dat un ordin că nimeni nu are dreptul să dea vreo referință sau să instrăineze măcar pentru un minut ceva din actele Armatei, fără aprobarea Ministerului, s-o facă totuși măcar să ceară avizul și aprobarea.

La fel șchiopătă serios disciplina noastră în muncă. Munca noastră nu se duce în mod disciplinat, conștient, cu grijă, cu răspundere. Încă mai sunt ușurințe, „lasă nu-i nimic, n-o fac astăzi o fac mâine”. Atitudinea aceasta trebuie să dispară. Avem pretenția să cerem astăzi acest lucru, considerăm azi că Armata este la o treaptă în care putem să i-o cerem.

De noțiunea de disciplină este strâns legată noțiunea măsurilor respective față de cei care nu respectă regulile. Dar aceste măsuri pot deveni surse de contrarii acelor ce vrem să susținem dacă nu sunt date cu temei. Pe deoparte, compromisuri „inteligente”, care trebuie reprimite, pe de altă parte severitate excesivă, care demult nu mai realizează calitatea ci numai cantitatea, fiind în dauna disciplinei.

Era într-o vreme, Regiunea a III-a Militară care excela prin pedepse. Noi astăzi, tovarăși, putem vorbi deschis: ce au însemnat acele 200-500 zile de arest date într-o lună în Regiunea a III-a? La adăpostul acestora s-au cuibărit ticăloșia și jaful, cu toate pedepsele trântite cu grămada. Avem însă altă Regiune Militară, este Regiunea a II-a, care se angrenează pe drumul pedepselor. Trebuie notat cu grijă că pedeapsa este un element în mâna comandantului,

1949. Inspecție într-o unitate militară

dar vai de cei ce nu știu să o folosească. Nu este nevoie să fie chemat fiecare comandant de batalion care face o greșală cu pedeapsa la București.

Comandantul trebuie să facă pe condamnat să simtă pe loc dacă merită măsura respectivă de pedeapsă. Un alt instrument care stimulează disciplina, o întărește, este recompensa. Și iată, noi ne-am gândit și Guvernul, la propunerea Partidului, a pus la dispoziție mijlocul necesar de a putea stimula spiritul sănătos de muncă, de a putea stimula disciplina, încrederea, acest mijloc este fondul de muncă suplimentar pe care l-am pus la dispoziția resortului nostru, respectiv și Comandamentului. Rezultatul practic s-a manifestat atât de viu prin cele prezentate de generalul-locotenent Cambrea⁹.

Noi considerăm că punem în mâna comandantului un instrument pentru a sublinia autoritatea, pentru a interveni acolo unde trebuie stimulată și instrumentul acesta se transformă în contrariul lui. A fost destul ca undeva să se strecoare noțiunea de ore și să se pervertească complet această noțiune, să se spună că vom da adaos la soldă. Spatele Armatei, resortul nostru administrativ va trebui să facă din acest fond un instrument într-adevăr de stimulare și aici nu după cantitate, ci după calitate. Este posibil ca un ofițer care nu depune o muncă decât de 5 ore, dar de înaltă calitate, să merite de 3 ori salariul și unul care a lucrat mai multe ore să merite la sfârșitul trimestrului și o mustrare. Așa trebuie să fie cu ordinul acesta. Trebuie să existe o stimulare. Aceasta nu înseamnă însă ceva mecanic, deoarece astfel își pierde conținutul.

O altă racilă care minează disciplina, care nu permite ca ea să se așeze pe temelii sănătoase, este familiarismul, ușurința cu care tratăm raporturile noastre. Este bine ca un comandant să fie prietenul subalternilor săi, dar nu prieten în sensul de familiaritate, care surpă limitele autorității și ale responsabilității. Nu este întâmplător că până mai ieri ne-am pomenit, sub ochii comandanților, sub ochii loțiitorilor politici, cu popote comune, ba ne-am pomenit într-un loc și cu dormitoare comune, ofițeri, subofițeri și trupa. Cine putea să profite de un asemenea fapt? Partidul Muncitoresc Român? Comuniștii, care vor să vadă o armată puternică, disciplinată, temută de dușmani, prin unitatea ei de fier? De aceasta poate să profite numai cei care vor s-o vadă descompusă, și de aceea ne-am ridicat cu atâta energie când am auzit

chestiunea cu fotbaliștii de la Iași, căci altfel nu puteau să câștige meciul decât mâncând la popota ofițerilor! Să pui astfel problema încât soldații să se gândească: „Mai bine să bat eu mingea și să mă pregătesc pentru meciuri, decât să devin ochitor de elită la tun sau un bun cercetaș, ce chilipir, cu acestea niciodată n-o să ajung la popota ofițerilor. Dar ia să-i trag eu cu mingea, părul vâlcvoi, popota ofițerilor, plimbări în oraș și te mai trece și la gazetă, îți mai publică și poza!” Iată până unde-am ajuns. Familiarism, democrație de tip burghez, putregăioasă, egalitarism din care nu poate să iasă decât anarhie.

Atrag serios atenția asupra familiarismului. Știu că articolele din „Glasul Armatei” n-au fost primite cu ochi buni de anumiți ofițeri și mai ales din vechea ofițerime. „Democrație? Asta este democrația comuniștilor!” Noi vrem

să vedem curmate aceste practici. Asta nu are nimic de-a face cu comuniștii. Socialismul se construiește prin severă disciplină. Armata sovietică este cea mai disciplinată armată din lume, are disciplina cea mai severă, căci e clădită pe o conștiință de înalt nivel politic și de respectare a autorității conducătorilor.

Lipsurile în disciplina noastră se manifestă în mod îngrijorător până și în relațiile de serviciu care se fac în scris; ne pomenim, așa, cu scrisorele de dragoste: „Unitatea noastră are lipsă cutare...”, semnat de comandant și de loțiitorul politic. Acum să zicem că pe loțiitorul politic l-am luat din fabrică, l-am adus aici, n-a făcut un curs de corespondență militară, dar comandantul, acela care de 15-20 ani e în militărie, unde a învățat el să scrie „unitatea noastră?” Vorba aia: „La noi plouă și vă trimitem salutări și vă rugăm să ne răspundeți”, dar unde scrie el, la o fabrică de salam? Este delăsarea comandanților, lasă să lungească cu ușurință indisciplina și în corespondență. Noi am simplificat, noi am dat la o parte tot formalismul acela putregăios. Totuși, ne-am pomenit cu un corespondent care a scris: „vorbești că ai lipsă patru izmene și spui că „Am onoarea că lipsesc patru izmene”. Apoi altul scrie: „Raportăm”, dar semnează numai el. Dacă pune la plural, trebuie să fie cel puțin doi care scriu, dar iscălește numai unul. Sau ne pomenim cu o lozincă cum am avut de la Direcția I, cu „Omul potrivit la locul potrivit!” Noi am făcut formule mai sobre, pentru a da un caracter mai militar, dar nu pentru a renunța tocmai la ceea ce vrem să concentrăm ca [sic!] conținut.

Apoi, într-o corespondență ne-am pomenit tot așa, cu trei categorii de scris: una era cu „Domnule”, alta cu „Tovarășe” și alta fără nimic. În corespondența oficială nu de scrie „Domnule cutare”. După cum stăruie ca în raporturile dvs., când un locotenent vorbește maiorului că s-a întâlnit cu comandantul de companie, să spună cu îndrăzneală „căpitanul mi-a ordonat”, „căpitanul mi-a spus”, fără domnul... „Ministrul m-a chemat” este raportul natural firesc, sobru, nu paiatenie. Ba astăzi m-am pomenit cu un ofițer care mi-a spus: „Să trăiți, domnule general-colonel Ministru”.

Apar o serie de formule și comandantii le acceptă și, ceea ce e mai grav, loțiitorii politici nu se sesizează, iar ofițerii cu informațiile unii mai raportează, alții nu. Mai sunt și alte formule „Domnule colonel șef”. Ce e aia „Domnule colonel șef?”, pentru că colonelul acesta este și șef de stat major, sau comandant? Ori spui „Domnule colonel”,

ori spui „Domnule comandant de regiment” sau „Domnule șef de stat major” și nu umbli cu combinații din acestea, care fac un compromis cu exprimarea gradelor și funcțiilor. Sau se spune „General-colonel Ministru”; ori îi spui Ministru, ori îi spui general-colonel! Și comandantii acceptă asemenea stări, parcă le place, parcă sună frumos și nu-și dau seama că surpă la temelia organismului militar, la direcția autorității sale proprii, prin asemenea formule acceptate cu ușurință.

Mai avem alte aspecte, iarăși foarte grave, care arată o stare de disciplină proastă. Lucrul s-a întâmplat la Regiunea III Militară, înainte de a veni generalul Cambrea. Într-o localitate, comandantul de regiune, loțuitorul său politic, șeful de stat major și încă un număr de ofițeri superiori, apar seara la cazarma unei unități. Sunt oprți de santinelă, santinela nu recunoaște reverul roșu, dar apare caporalul de schimb, recunoaște pe comandantul Regiunii Militare și în loc să-i dea tot onorul cuvenit, îl duce ca pe un hoț de cai. Nu se admite acest lucru. Și comandantul nu reacționează prin scoaterea întregului pluton și trimiterea la carceră, iar a doua zi prelucrarea politică. A înghițit-o, așa o fi, așa e democrația!

Sau comandantul direct vine, îl recunoaște pe superior, dar soldatul face pe prostul, căci nu știe din ce unitate e, deși știe că e comandantul lui de divizie. Iarăși o formă de disciplină care însemnează în fond o gravă indisciplină.

Sau un soldat de la batalionul cutare de vânători de munte, care m-a văzut intrând și îl întreb: „Ce funcție ai?” și el îl întreabă pe sublocotenent: „Am voie să spun?”. Cu cine face conspirație, nu cumva această conspirație este un instrument îndreptat contra noastră?

Sau m-am pomenit alaltăieri cu un plic trimis cu un program, desfășurarea programului de la Academia Militară în zilele de 12 și 13, cu un bilețel roșu pe care scria: „Domnul general-colonel Emil Bodnăraș se autorizează să intre în Aula Academiei în zilele de 12, 13 și 14 iulie”. Înțeleg, era nevoie de acest bilet, dar pe linie ierarhică, comandantul Academiei trebuia s-o facă. E o aplicare mecanică a unor prescripții care au la bază vigența, paza, ca să nu pătrundă în instituție elemente care n-au ce căuta.

Să ajungem apoi în situația când la D.S.P.A. mă recunoaște caporalul de schimb, dar îmi spune: „Îmi dați voie să întreb pe domnul General dacă puteți să intrați la el”. Sau, când am mers la o unitate cu domnul general Cambrea, care întreabă pe santinelă: „Dar tu știi cine este aici? Este Ministrul?” iar santinela răspunde: „Apoi dacă este Ministrul, să arate legitimația!” Aceasta deși comandantul Centrului era cu mine și recunoștea santinela pe comandant.

Iată, asemenea aspecte care provoacă haz, dar care în fond sunt foarte, foarte îngrijorătoare și eu atrag serios atenția și vom supraveghea comandantii să nu facă compromisuri cu democrația, la instrucția unei armate de tip nou!

1949. Inspecție într-o unitate militară, alături de ofițeri sovietici

Apoi merge unitatea în front sub comandă. Trece un superior, salută și comandantul, salută și plutonierul, ba am văzut salutând și un caporal. De ce n-ar saluta și el? Sunt inadvertențe, sunt abateri care trebuiesc puse la punct în vederea unei discipline ferme. Sau generalul comandant merge pe stradă și alături de el adjutantul său. Lumea îl salută pe general, iar adjutantul răspunde parcă pe el l-ar saluta. Nu este chemat el să răspundă, la salut răspunde cel mare. Lumea ne judecă și ne judecă serios.

Nu mai vorbesc de aspectele de care a vorbit astăzi generalul Haupt¹⁰, din Corpul lui de Tancuri, despre purtarea părului cu favoriți în toate chipurile. Fenomenul ăsta nu-l vedem numai la trupă, îl vedem din nefericire și la cadre. Noi râdeam de comandantii noștri când eram mai tineri, dar este bine să ne ocupăm de treaba asta și din punct de vedere igienic. Foarte bine a făcut generalul Haupt că a trimis pe soldații noștri să vadă pe soldații sovietici de la Pantelimon. La ei n-o să găsiți caraghioslăcul pe care-l găsiți la ai noștri, cu freza aceea malagamba (sic!).

Apoi încă un aspect care caracterizează tot așa superficialitatea. Noi facem parte din diferite organizații și fiecare din acestea, din când în când, mai scoate câte o insignă. Unii se cred obligați să le poarte pe toate; aceasta nu cadrează cu disciplina militară. Dacă am pune noi insignele de la toate asociațiile, ne-am umple pieptul cu ele. Da, în ziua când suntem invitați la o astfel de asociație, da, atunci purtăm aceste semne.

O chestiune importantă este aceea a vigenței și a păstrării secretului. În jurul acestei chestiuni s-a discutat mai mult. Trebuie să recunoaștem, multe s-au îmbunătățit față de ce era în 1947, în decembrie. Dar și dușmanul a devenit mai activ, lupta de clasă se ascute, lupta pentru păstrarea secretului capătă caractere din ce în ce mai ascuțite pentru că lupta pentru descifrarea secretului din partea dușmanului devine mai activă. Și atunci, conștienți că avem o mare responsabilitate, noi primim ajutorul sovietic, ceea ce este produsul experienței și științei sovietice și trebuie să păstrăm cu sfințenie secretul așa cum este păstrat și acolo. Se vor înființa birouri secrete la unități și comandamente, până atunci grijă multă la păstrarea secretului militar. Nu lucrați pe foi volante care se pierd; carnete de muncă, cu foi numerotate, grijă pentru fiecare lucru, grijă pentru peceți, grijă pentru cheile caselor de bani, grijă pentru birouri, grijă pentru regulamente și broșuri; s-a spus care

sunt regulamentele care sub nicio formă nu pot fi păstrate altfel decât în case de fier; grijă pentru legitimațiile personale. Vă atrag atenția că o legitimație pierdută poate fi folosită de un agent. Legitimațiile sunt documente secrete.

Nu mai respectăm regimul convorbirilor telefonice și folosim telefonul așa cum șeful Marelui Stat Major a arătat aici.

Nu mai faceți compromisurile cu intrarea persoanelor străine în cazărmi. Cazărmile sunt cetăți apărate cu 7 broaște și cu puști.

Să facem cazărmile să fie respectate, să facem secretele militare să fie respectate, prin atitudinea noastră fermă. Dăm informații militare cu ușurință, facem acte, chipurile de ajutoare, în realitate de dezorganizare a unei munci constructive, răspunzând la apeluri la care n-avem calitatea să răspundem. Ne pomenim cu un telefon de la Brăila, cu un președinte al Comitetului Provizoriu, care își aduce aminte că mâine trebuie să culeagă miere din baltă și că are nevoie de două bărci. Comandantul răspunde la această chemare telefonică, dar nu se întreabă dacă acela care telefonează este într-adevăr președintele Comitetului Provizoriu. Nu este just acest procedeu: el caracterizează ușurința față de disciplina militară, față de obligația de a păstra cu sfințenie patrimoniul nostru.

Știu că era o modă la școala militară pe vremuri și ne-am învățat cu nărațul ăsta să ne facem caiete, să scriem ordinea de bătaie în „Carnetul comandantului de companie”. Dimineața haina se mai scutura, carnetul mai scăpa pe jos și mai citea prin el și câte-o servitoare. Secretul militar era ușor accesibil fiecărui agent secret. Astăzi sunt informat că încă pe aici, pe colo, a fost pierdut un asemenea carnet. Comandanții au acest obicei de a face scheme de organizare, ordine de bătaie, pe care nu poți să le fii în cap, dar care trebuie ținute în casa de fier și dacă ai nevoie de ele consultă-le înainte de a te duce undeva și consultă-le din nou. Acestea sunt surse pentru spionajul străin, care alimentează pe dușman.

Politica de cadre

Alt capitol din preocupările noastre îl formează capitolul cadrelor și al politicii de cadre. Noi am arătat cu claritate în diverse prilejuri, începând din decembrie 1947, cum înțelegem politica noastră de cadre, că promovăm și mergem cu hotărâre pe linia promovării de cadre de tip nou. Suntem hotărâți să ajutăm pe orice comandant care este cinstit, corect, să urmeze să se integreze, să lupte pentru ridicarea nivelului său politic, să rupă cu practicile trecutului, să fie un element de valoare al armatei noastre, ca să ridicăm cadre pe bază de clasă, din muncitorii și țărani muncitori care nu exploatează munca nimănui. Pentru crearea acestei politici de cadre, am înființat o serie întreagă de instituții de tip nou, cum sunt școlile regimentare, care sunt un mare rezervor de cadre

de tip nou. Am făcut în această privință o cotitură însemnată și o atitudine mult îmbunătățită a cadrelor față de școlile regimentare. Rezultatul îl vedem: avem o serie întreagă de succese, avem astăzi în școlile regimentare elemente foarte bune; aprecierile care au fost făcute azi n-au fost făcute din complezență, că școlile regimentare sunt într-adevăr unități în care se simte că este astăzi armata. Vom desăvârși pe linia formării cadrelor de rezervă, mecanismul creator de cadre; vom veni începând din anul acesta, cu încorporarea tinerilor cu termen redus, tineri cu școlaritatea ridicată, care peste un an să poată deveni cadre de rezervă ale armatei noastre.

Mergem hotărâți pe drumul ridicării subofițerilor de tip vechi. Nu-i mai putem vedea în armata modernă, în armata de tip popular, în forma în care i-am cunoscut și cu conținutul pe care îl prezenta în armata veche. Elemente deplasate cum i-a caracterizat aici comandantul Regiunii III, elemente care au făcut fel de fel de compromisuri cu ajutorul burgheziei, ca o curea de transmisiune între ofițerii depărtați de soldații lor. Noi nu avem nevoie de asemenea curele de transmisie. Comandanții noștri ieșiți din rândurile soldaților vor ține permanent contactul fără ajutorul vreunei curele de transmisie. Școlile regimentare sunt o sursă care ne dă asemenea elemente.

Noi nu am luat cele mai juste măsuri în politica de promovare în școlile regimentare. Nu este justă măsura de a promova direct la gradul de sergent-major. Vom avea și aici o gradăție; vom reface scara ierarhiei gradelor. Dar nu mai puțin vom merge pe linia promovării de elemente conducătoare, ofițeri și subofițeri. Dintre acești subofițeri, propuși ai școlilor regimentare, vom putea selecționa și un subofițer de tip nou, un subofițer de carieră. Nu un candidat pe care l-am avut înainte, ci un subofițer care să se caracterizeze ca un element complet diferit. Deci avem nevoie să ne creăm cadre puternice de subofițeri tehnici și comandanților de grupe tehnice le revine sarcina de a contribui la lărgirea cadrului de subofițeri. Această armată de maiștri, termenul nu e just și nu corespunde, aceste elemente tehnice bine pregătite vor fi auxiliar prețios al inginerului militar.

Școlile noastre de ofițeri au produs o primă serie. Față de cadrele noi ieșite trebuie să dăm mult mai mult și să cerem mult mai mult decât suntem obișnuiți, pentru că [sic!], conștiința lor de clasă, entuziasmul lor din care am avut atâtea dovezi, sunt factori care ne fac să le dăm dreptul la o ridicare cât mai rapidă la cunoașterea celei mai înalte științe și arte militare, anume cea stalinistă.

În ceea ce privește organizarea Academiei noastre, o comisie de tovarăși sovietici lucrează, cu comandantul academiei și cu ajutoarele sale, pentru a așeza această înaltă instituție de cultură și știință militară pe o treaptă modernă. Vom

Oaspete al Școlii de Ofițeri de Jandarmi

avea un șir de secțiuni, academia fiind despărțită în două. Vom ajunge la acea soluție prin care vom avea o academie tehnică și una de comandament. De asemenea, fiecare armă va fi reprezentată.

Se va face totul pentru îmbunătățirea cadrelor noastre în condițiile pe care armata română nu le-a cunoscut până acum. Ce altceva reprezintă trimiterea ofițerilor noștri pentru prima dată acest an în Uniunea Sovietică? Dacă vor reuși să-și însușească tenacitatea comuniștilor și arta și știința militară sovietică, vom avea elemente desăvârșite. O primă serie dintr-un întreg șir, afară de ce producem noi.

Dar în politica noastră de cadre nu ne limităm numai – și greșit ar fi să ne limităm – numai la ce școlile produc. Școala este un început, adevărata făurire a cadrelor se face în munca practică de zi de zi, și aici responsabilitatea comandanților și locuitorului politic este esențială în ridicarea și în formarea cadrelor. Să încetăm de a mai depersonaliza cadrele.

Ne-am instrăinat o serie de ingineri de valoare. Suntem descoperiți în domeniul tehnicii. Aceasta este tăria unei armate. O armată modernă fără specialiști, fără transmisioniști, buni specialiști, fără artileriști, fără constructori și trăgători buni, fără specialiști ingineri, aviatori și constructori, fără buni operatori organizatori nu poate face nimic. Până și pregătirea generală este și aceasta o specializare. Nu oricine poate fi bun pentru orice și trebuie pregătit pentru aceasta, ca să poată îmbrățișa complexitatea problemelor.

Cultivați și formați-vă cadre. Un comandant de regiune militară, un comandant de divizie să urmărească pe fiecare șef de birou pe care-l are, să-l ajute să crească și dacă va cere să fie promovat, să-l promoveze pe linia specialității lui. N-avem specialiști și trebuie să ne formăm asemenea specialiști cu grijă și de la dos, de jos, de la regimente încep să se înjghebeze elementele statelor majore, unde apare și un inginer, unde apare și un tehnician.

O deosebită problemă acută și foarte serioasă pentru conducerea noastră este problema comandanților de regimente. S-a subliniat aceasta de către șeful Marelui Stat Major și poate prea puțin: să avem comandanți de regimente care să stea 7-8 ani de zile comandanți de regimente și atunci vom avea și comandanți de eşaloane și de tot. Acolo se formează viitorii comandanți de tip superior, în acest leagăn care se numește regiment. Noi am tratat cu ușurință această problemă. Am dat ca sarcină Direcției Cadrelor să fie cu foarte multă băgare de seamă în această privință. Pe comandanții de regimente vrem să-i vedem inamovabili pentru multă vreme de acum înainte. Să stea cu toată încrederea acolo, să știe că învață meseria armelor în condițiile de dezvoltare ale noastre. Comandanții de divizii trebuie să-i ajute să facă această practică și fiecare zi în care au reușit să-i fiină la comanda de regiment, s-o considere zi câștigată pentru valoarea diviziilor lor.

1950. Alături de Nicolae Ceaușescu, la o aplicație militară

Reamintesc că este vremea să începeți serios să vă gândiți să pregătiți selecționarea cadrelor, a elevilor pentru școlile și Academia Militară, care curând vor trebui să înceapă să funcționeze. Comandanții de divizie de pe acum trebuie să se gândească la cei care sunt candidați, care vor merge la examen la școala militară. Să nu lăsați treaba asta să fie o operație de ultimă oră, ca să putem face o justă și bună politică de cadre. Atunci când ordinul va veni și vom spune: atâția pentru infanterie, să aveți deja cadrele gata, să spuneți că asta este locul cel mai bun pentru școala de infanterie, plus rezerva.

Era o vreme când mă pomeneam cu un comandant de armă: „Rog să binevoiiți a aproba mutarea căpitanului cutare”, ocolind Direcția Cadrelor. Trebuie să știți că mișcarea fiecărui ofițer este treaba cadrelor și cum avem un fond restrâns, trebuie să fim foarte zgârciți. Mai târziu, când condițiile se vor îmbunătăți, vom putea să

lăsăm și comandantului de regiune militară să miște singur cadrele. Este greșit ca mișcarea cadrelor să se facă fără comandanții de arme, fără comandanții regiunilor militare, comandanții de mari unități. Nevoia de a lucra repede i-a pus de multe ori în situația să nu poată cere părerea comandanților, dar vom lupta împreună cu ei ca această stare să dispară. Chiar în asemenea condiții, comandantul de mare unitate să facă propuneri competente

față de o măsură sau alta. Noi vom studia cu multă atenție aceasta și comandanții de mari unități au datoria să facă propuneri atunci când constată că încadrările care s-au dat nu satisfac toate condițiile pe care le văd ei pe teren.

Multă atenție la notare. Probabil la 23 august vom promova o serie de elemente valoroase. Trebuie să recunoaștem care sunt acelea. Trebuie să ne acoperim o serie de goluri, deci multă atenție la notări, pentru a ne da un tablou just asupra celor care sunt în situația de a fi înaintați. Multă grijă la noii sublocotenenți, acei care vi i-am trimis și acei care vor urma. Am făcut recomandări, știu că s-au făcut multe eforturi să fie respectate. Nu însă pretutindeni avem dovada grijii pentru acești ofițeri tineri. Îmi aduc aminte felul în care am ieșit noi sublocotenenți, felul în care ne-am făcut de cap, când eram mânji. Noi nu vrem ca acești oameni tineri, ieșiți din sânul clasei muncitoare, să-și facă acum de cap! Ei nu sunt destinați să parcurgă linia pe care am parcurs-o noi, căci n-aveam cine să ne îndrume, eram legați la ochi și destinați să servim interesele clasei conducătoare.

Administrația

Acuma câte ceva cu privire la administrație, deși acest subiect a fost atins. Mai multă atenție la material și foarte multă atenție la materialul nou care va veni. Materialul care va veni nu este

produsul unor speculanți, vânzatori de tunuri, este produsul oamenilor care și-au pus în fiecare gram de oțel întreaga lor voință de a ajuta la făurirea unei lumi noi, la apărarea cuceririlor lumii noi, a oamenilor sovietici; nu este produs de speculă, este produsul conștiinței adânc pătrunse în mintea oamenilor muncii, că fără acest mijloc, în condițiile incercuirii capitaliste, nu se poate trăi.

Ne îngrijorează în mod serios lipsa de inițiativă care o mai găsim sub multe raporturi la diverse eșaloane. Se așteaptă să se dea totul de-a gata. Mai multă inițiativă, mai mult curaj, mai multă îndrăzneală. Un comandant care trece pe lângă cazarmă și vede un burlan rupt și nu-l leagă, nu-i un bun comandant. Nu trebuie să aștepte ca orice lucru mărunț să se facă cu devize și cu formalități. Operativ, concret, viu, cu inimă, să vedem că îl doare pe șeful spatelui, pe șeful administrației, că sunt pătrunși de dorința de a păzi patrimoniul, de a-l îmbunătăți, de a crea. Sunt atâtea și atâtea posibilități. Puneți la contribuție acest spirit.

Pot să fie puțini oameni care nu se încurcă, care lucrează operativ și cu curaj. Să vă dau rezultatul unei anchete. Mai găsim încă situații când doi

oameni care stau peste drum și au și telefon încă își mai scriu. Ar putea foarte ușor să pună mâna pe telefon: „Ia spune de ce e vorba, ce crezi, ai să luăm o hotărâre”. În fiecare zi comandantul este năpădit de sute de scrisori. Să luptăm împotriva birocratismului, împotriva acestei atitudini de tip vechi și unde îl găsim pe cel care sabotează, cu îndrăzneală să-l dăm afară; nu are ce căuta în rândurile noastre.

Avem un serviciu sanitar și stăm sub acest raport foarte bine. Avem posibilitatea să-l îmbunătățim, farmaciile și comerțul cu medicamente este acum în mâna statului. Constat, pe o listă cu cei care au fost respinși ca necorespunzători pentru a fi trimiși în Uniunea Sovietică, că aceasta s-a făcut nu din motive politice, ci pentru motive de sănătate. Căpitanul X din batalionul cutare, sifilis patru cruci, locotenentul X din localitatea cutare, sifilis patru cruci... și așa un șir întreg de ofițeri, cadre de-ale noastre au sifilis. Cum este admisibil acest lucru, ce face Serviciul Sanitar? Cum putem să ne luăm răspunderea să-i luăm, să-i cultivăm, să-i dăm în școli, să le plătim solda, însă să-i lăsăm să umble cu sifilis? Să-mi faceți un control serios; cine nu vrea să dea sângele la analiză să plece din armată, pe cei bolnavi să-i ajutăm. Să facem cel puțin atâta lucru pentru cadrele noastre. Să nu avem ofițeri sifilitici, care să se cațere pe pereți. Este rușinos acest lucru în regimul de democrație populară.

La un batalion de vânzatori de munte din 400 de oameni, avem 50 de îmbolnăviri pulmonare. Ați dat alarma? Ne batem joc de tineretul acesta? Ne este permis să-i ținem în așa condiții încât să ne pomenim că au tuberculoză? Vă rog să cercetați aceasta. Vreau

să văd care este cauza, ce este aici, ce face Serviciul Sanitar, cum se admite să fie ofițeri cu câte 4 cruci? E admisibil? Să începem o campanie viguroasă pentru stărpirea sifilisului.

Dar doctorul se poate scuza, eu știu care este atitudinea veche. Grija pentru sănătatea oamenilor este treaba comandantului, nu este doctorul responsabil. Principalul responsabil este comandantul de starea sanitară a unității sale, așa că ținând cont de aceasta, noi așa vom judeca responsabilitățile.

Am pus peste tot placarde mari: „Grija de om trebuie să stea în centrul preocupărilor noastre. Emil Bodnăraș”. Asta este linia Partidului, n-am spus-o eu, au spus-o înaintea mea alții mai competenți decât

mine. Dar unde este grija pentru om, pe perete, pe lozincă? E posibil să constați că o regiune militară este în stare să realizeze 3 200 de calorii și că altă regiune nu este în stare? Nu este aceeași țară? Și totuși lucrurile se înregistrează, a c e a s t a e s t e situația.

Se dă un ordin, se face un recensământ care era destinat să pună ordine în administrația noastră, să descarce

comandanții de nesiguranță în care pluteau, căci nu știau pentru ce răspund și constatăm că recensământul nu s-a făcut cum trebuie, iar rezultatele nu sunt reale. Am dat dispoziții ca orice plus să fie considerat ca fiind făcut cu intenție de fraudă. Să ai cu vagoane plusuri, așa cum a reieșit din recensământ, nu este admisibil.

Pregătirea de luptă

În sfârșit, ultimul capitol, în completare la ceea ce șeful de stat major a dezvoltat aici, este privitor la pregătirea de luptă. S-a arătat de către șeful de stat major nevoia de a acorda mai multă atenție pregătirii cadrelor noastre ofițerești, cadrelor majore și, îndeosebi, mult mai multă grijă la pregătirea cadrelor noastre de ofițeri pentru statele majore.

Noi am făcut o serie de aplicații, dar ce constatăm? Se termină aplicația, se închid dosarele. Totul este bine și ne vom ocupa de statul major când va începe o altă aplicație. Este o atitudine nejustă. Noi trebuie să ne ocupăm între aplicații, în fiecare săptămână, să fie consacrate 2-3 ore pentru tehnica de stat major. Pentru asta comandanții trebuie să consacre multă atenție, să-și formeze ajutoare. Ei bine, aceste aplicații care s-au făcut pe teren și pe hartă, au evidențiat, după datele pe care le am, o serie întreagă de lipsuri; mi s-a confirmat, prin aplicațiile care s-au făcut pe linia cercetării și pe linia Spatelui și cu statele majore de regiment, lipsa serioasă a cunoașterii datelor tactice. Avem artileriști care nu știu ce reprezintă astăzi artileria modernă din punct de vedere tehnic și tactic. Avem ofițeri care sunt chemați să organizeze colaborarea armelor în munca lor de stat major, în

Generalul Emil Bodnăraș alături de înalți demnitari militari sovietici

responsabilitatea lor de comandanți, care nu cunosc caracteristicile tehnico-tactice ale armelor, ale aviației, ale transmisiunilor, ale armamentului de infanterie, ale tancurilor, ale artileriei de diferite tipuri și calibre. Aceasta este o lipsă foarte serioasă care trebuie lichidată energic și hotărât.

Am fost în Uniunea Sovietică, am văzut la Centrul de Instrucție cum sunt pereții garnișiți cu indicații asupra caracteristicilor tehnico-tactice ale luptei. Acesta este alfabetul, este partitura elementară și trebuie să-i cunoașteți notele. Fără asta noi n-o să putem organiza lupta și cu atât mai puțin ne vom pricepe s-o ducem. Astea trebuie să le stăpânim pe dinafară.

O altă lipsă serioasă mai constat și se remarcă în aplicații și în temele organizării colaborării dintre arme. Dacă nu cunoști caracteristicile mijloacelor, va fi greu să organizezi colaborarea lor, armonizarea lor. Trebuie o strânsă colaborare cu vecinii. Eu nu vreau să revin la formula flanc și teama de a face o mișcare, de frică de a pierde contactul. Asta e o racilă în armata noastră care ne-a împins mereu în stare de înapoiere. Trebuie să vorbim de acea colaborare cu vecinii care să ne dea mereu siguranța contactului cu acești vecini.

O altă lipsă care a fost subliniată de șeful Marelui Stat Major este organizarea terenului, organizarea genistică a trupelor și a terenului. Aceasta este una din lipsurile serioase care se remarcă în lucrările noastre și aici Comandamentul Geniului poate să ne ajute în a remedia starea aceasta, în a pune în mâna comandanților materialul necesar. La fel cu organizarea și cu asigurarea artileristică a luptei: o confuzie în întrebuintarea întăririlor, a mijloacelor

1949. Trecerea în revistă a trupelor

suplimentare de foc care se pun la îndemâna unităților. O centralizare zgârcită, ținerea într-un pumn a acestor mijloace minunate chemate să opereze, fără o subarticulare a lor în legătură cu obiectivele pe care le fixează fie lupta ofensivă, fie lupta de apărare. Or, manevra jocului este esențială pentru realizarea obiectivului și, fără teamă, se poate articula acest instrument de foc pe care comandantul marii unități îl primește în mână împletindu-l cu mijloacele sale organice. Planificarea se face de sus în jos. Să explic ce înseamnă foc: elementul de voință pe care-l împing asupra dușmanului, este un element pe care eu îl stăpânesc în concepția mea și îl planific, dar repartizarea mijloacelor trebuie să pornească după criteriile determinate jos: ce nevoie are regimentul, ce nevoie are divizia, în condițiile ei de teren, ca să sprijine lupta, pentru a imprima voința de sus?

O lipsă serioasă în organizarea apărării antitanc: nu cunoaștem, ne preocupă puțin caracteristicile războiului modern, în care tancul joacă un rol esențial și față de care trebuie să am

mijloace de apărare serioase, puternice. Un element pozitiv a fost subliniat de șeful Marelui Stat Major și vreau să completez constatarea pe care am făcut-o cu prilejul aplicației recente a Regiunii II Militare. Găsim acum o îmbunătățire în sensul apropierei conducerii de trupe, de teren, în sensul apropierei de viața vie a câmpului de luptă. Recunoașteri care se execută real pe teren, comandantul îndrăzneț, așezat cât mai apropiat de trupele sale, asta este un element pozitiv pe care l-am înregistrat, dar asta nu e de ajuns. Lipsurile de care am vorbit persistă pretutindeni, după cum o serioasă lipsă am ajuns acum s-o rezolvăm just, anume problema apropierei conducerii de trupe.

Între alte lipsuri mai subliniez și aceea caracterizată prin nepriceperea de a asigura colaborarea în timpul acțiunii, a armelor, coordonarea acțiunilor. Imediat după declanșarea acțiunii, se pierde contactul cu aceste probleme și statele majore ale noastre nu sunt învățate cum să restabilească în timpul acțiunii această colaborare și s-o asigure permanent, pentru că numai din colaborarea armelor, care se face în ajutorarea infanteriei, căci ea duce greul luptei, rezultă parametrii.

Un alt aspect al pregătirii noastre de luptă este organizarea

bazei materiale a luptei. Am văzut în Uniunea Sovietică lucrări minunate până în cele mai mici unități, făcute cu mijloace inventive care de care mai ingenioase, fără să mai așteptăm producția I. M. S. - ului Sibiu, bombastică și nepotrivită și cu mecanisme

care de care mai complicate.

Mijloace simple nu avem. Și toate lozincile acestea parcă încep să stea agățate nefiind susținute de o bază materială puternică în pregătirea luptei. Cei care au fost în Uniunea Sovietică nu au văzut aparate complicate cu tot felul de mecanisme, ci numai sfoară, sârmă și ingeniozitate.

O altă lipsă de care ne-am ocupat este tendința de a se crea unități de instrucție; să facem din toată compania un singur pluton, în perioada regimentului să facem un singur batalion din tot regimentul. Aceasta este greșit. Să nu ne mai întâlnim cu aceste tendințe.

Cadrelor trebuie instruite. Acesta este elementul principal. Poate să aibă o companie 20-30 de oameni; ea își va putea rezolva problema instrucției în zona ei, chit că se conduce cu doi oameni. Noi ne interesăm mereu de aceste unități de instrucție. În criticele, în aprecierile noastre, noi am vrut în exercițiul de la Făgăraș și am reușit, să rupem acea tradiție de a cocoloși lucrurile, încât să

nu se priceapă cam unde vrei să bați șeaua. Trebuie să terminăm odată, cu curaj, cu această veche practică de nesocotire a valorii omului. Să-ți spui, cu curaj, unde a greșit și tot așa să-ți spui, cu curaj, celui care a făcut bine. Va să zică să apreciem omul, însă fără nicio supărare să-ți arătăm greșelile. Eu cred că oamenii cinstiți care au fost obiectul criticii noastre au avut multe de învățat.

În sfârșit, în cadrul acestor preocupări mă voi ocupa de atitudinea noastră față de mijloacele pe care Uniunea Sovietică ni le pune la dispoziție, și îndeosebi de atitudinea față de oamenii pe care ni i-a trimis aici. În colaborarea mea de până acum cu ajutoarele mele nu am a mă plânge, înregistrând aspecte pozitive. Dorința de a se documenta a fiecăruia a putut înregistra mult sprijin. Dar am avut și câteva aspecte negative din partea unuia sau altuia, din care a rezultat că oamenii nu înțeleg seriozitatea lucrului, n-au atitudine serioasă față de dorința acestor reprezentanți ai Armatei Sovietice de a ne ajuta, de a ne

scoate din starea de înapoiere, de a ne ridica la starea concepției politice celei mai înalte.

Și asupra acestui punct mai cu seamă vreau să insist, pentru că vor veni în regiunile militare consilieri militari sovietici să vă ajute la comandamentul de arme. Vor veni să vă sprijine ca să nu mai aveți nevoie să faceți acea experiență de 30 ani pentru a ajunge la cea mai avansată tehnică militară, pentru a parcurge drumul acesta în cel mai scurt timp. Vă recomand multă grijă față de acești oameni care vin aici. Acest sprijin îl avem necondiționat, îl avem în întregime, susținuți fiind de dorința noastră de a învinge greutățile, mergând consecvent pe drumul luptei cu lipsurile și cu greșelile noastre; stăruind într-o disciplină conștientă, într-un nivel politic superior. În aceste condiții vom putea realiza în timpul cel mai scurt obiectivele care ne-au fost trasate și pe care mergem neșovăitor, contribuind la crearea armatei de tip nou, Armata Populară Română¹¹.

EMIL BODNĂRAȘ AND THE NEW TYPE OF ARMY

CAPTAIN (N.) MARIAN MOȘNEAGU, PH.D.

Abstract: General-Colonel Emil Bodnăraș was the ministry of Army Forces between 1947 and 1955 and he contributed defining at the creation of a new type of army having as model the Soviet troops. During its time he collaborated with Soviet councilors. He had an important contribution and he influenced the career of Nicolae Ceaușescu.

Keywords: General-Colonel Emil Bodnăraș, ministry of Army Forces between 1947 and 1955, new type of army, Soviet model, management

NOTE

¹ Serviciul Istoric al Armatei.

² Potrivit documentelor din arhivele Comitetului Central al Partidului Comunist Român, s-ar fi născut în localitatea Iaslovăț - Rădăuți (unde este și înmormântat). Pe de altă parte, în documentele Liceului „Dragoș Vodă” din Câmpulung Moldovenesc, al cărui elev a fost, și în actele de încarcerare de la închisoarea Doftana, se precizează locul nașterii ca fiind Colomeea, din Galiția austriacă, data fiind 10 februarie 1904.

³ *** *Ministerii Apărării Naționale. Enciclopedie*, coordonator dr. ing. Gheorghe Savu, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2011, p. 170.

⁴ Arhivele Militare Române, Fond Direcția Cadre și Învățământ, nr. crt. 33, Dosar cu actele privitoare pe maior r. Bodnăraș Emil, ministru al Apărării Naționale, f. 4.

⁵ Vasile Sfarghiu, Otilia Sfarghiu, Doru Gușu, *Emil Bodnăraș și Câmpulungul Moldovenesc*, Editura Axa, Botoșani, 2008, p. 23.

⁶ Conform Oana Ilie, Cornel Constantin Ilie, „Cealaltă față a comuniștilor”, Editura Oscar Print, București, 2013, p. 50, Emil Bodnăraș a avut doi frați, Manole și Aurel. Manole era fotograf și, după 1945, a ajuns ambasador și președinte al Comitetului Olimpic Român. Aurel a emigrat în Germania de unde, după război, a revenit în țară, fiind numit președinte la un I.A.S. din Călărași.

⁷ Arhivele Militare Române, Fond Ministerul Apărării Naționale, Direcția Secretariat, dosar nr. 11/1949, ff. 1-49.

⁸ Este vorba despre generalul-colonel Constantin Popescu, șef al Marelui Stat Major între 1 februarie 1948 și 15 martie 1950.

⁹ Generalul Nicolae Cambrea (n. 5 aprilie 1900, Târgu Jiu – m. 5 februarie 1976, București), fost comandant al Diviziei de Voluntari „Tudor Vladimirescu” (15 noiembrie 1943-1 octombrie 1944 și 15 mai-30 noiembrie 1945), a fost comandantul Regiunii III Militare, cu sediul la Cluj, în perioada 6 aprilie-20 decembrie 1949. Apud Alesandru Duțu, Florica Dobre, Leonida Loghin, *Armata Română în Al Doilea Război Mondial 1941-1945*, Editura Enciclopedică, București, 1999, pp. 72-73.

¹⁰ Generalul-colonel Mircea Haupt (n. 7 aprilie 1899, Rodna Veche, jud. Bistrița-Năsăud – m. 7 noiembrie 1981, București), fost comandant secund (15 noiembrie 1943-1 octombrie 1944 și 31 ianuarie-10 martie 1945), respectiv comandant al Diviziei „Tudor Vladimirescu” (2 octombrie 1944-30 ianuarie 1945 și 11 martie-12 mai 1945) și comandant al Corpului 5 Tancuri (mai 1949-noiembrie 1950). Apud Alesandru Duțu, Florica Dobre, Leonida Loghin, *Armata Română în Al Doilea Război Mondial 1941-1945*, Editura Enciclopedică, București, 1999, p. 237.

¹¹ Ședința a luat sfârșit la ora 1.30.

NOI ABORDĂRI PRIVIND PROBLEMA DISLOCĂRII NAVELOR SOVIETICE ÎN PORTURILE ROMÂNEȘTI (1967-1971)

Căpitan-comandor Dr. ing. Marian TĂNASE¹

La doi ani după constituirea Tratatului de la Varșovia, Moscova a decis reglementarea situației bazării trupelor sale pe teritoriul aliaților săi prin documente bilaterale.

Pentru România, reglementarea statutului juridic al forțelor sovietice staționate s-a făcut prin semnarea, la 15 aprilie 1957², a *Acordului sovieto-român referitor la statutul juridic al trupelor sovietice staționate temporar pe teritoriul Republicii Populare România*³.

Urmare la acest acord, la 22 octombrie 1957, contraamiralul Mihai Nicolae, comandantul Forțelor Maritime Militare ale R.P.R., și amiralul V.A. Fokin, șeful Statului Major General al Flotei Maritime Militare a U.R.S.S., au semnat, la București, *Convenția între guvernele R.P. Române și U.R.S.S. asupra dislocării temporare a unei părți a flotei maritime militare a U.R.S.S. în bazele maritime militare, porturile și pe aerodromurile R.P. Române, dacă acest lucru va fi impus de situație*⁴. Această convenție era complementară *Protocolului* din 13 martie 1955, cu valabilitate de 10 ani, fiind reînnoită în 1967.

În octombrie 1967, expira termenul de valabilitate al prevederilor convenției din 1957. Cu 6 luni de zile înainte, adică pe 22 aprilie 1967, aceasta putea fi denunțată de către una din părți. În caz contrar, valabilitatea convenției se prelungea în mod automat pe încă 10 ani.

În condițiile în care relațiile româno-sovietice aveau de ceva timp un alt curs, diferit de cel din deceniul anterior, ministrul Forțelor Armate, generalul Ion Ioniță, a sesizat forul decizional de la București, Prezidiul Permanent al C.C. al P.C.R., privind cadrul relațiilor româno-sovietice în domeniul naval, care avea la bază Convenția interguvernamentală din 1957.

În raportul său⁵, generalul Ion Ioniță, sesizează carențele textului convenției în ceea ce privește respectarea unor principii privind relațiile între state promovate de politica externă românească și a propus două variante de soluționare a situației. Convenția „să fie denunțată” sau „în situația în care se apreciază că nu este oportună denunțarea”, să se semneze o altă convenție prin care „să se respecte principiul reciprocității părților”, în ceea ce privește obligațiile⁶.

Ca o ultimă variantă este sugerată prelungirea automată a convenției, întrucât exista „posibilitatea de a ridica problemele ce nu corespund cu interesul țării” atunci când dislocarea navelor sovietice devenea efectivă prin semnarea Acordului interguvernamental stipulat la art. I al Convenției din 1957⁷.

Propunerile ministrului Forțelor Armate au fost luate în discuție în cadrul ședinței Prezidiului Permanent al C.C. al P.C.R. din data de 15 februarie 1967⁸. În opinia liderilor comuniști de la București o denunțare din partea României a convenției nu trebuia luată în calcul, deoarece însemna o radicalizarea a relațiilor româno-sovietice și așa tensionate. Astfel, s-a aprobat ca ministrul Forțelor Armate, din împuternicirea guvernului R.S. România, să se adreseze părții sovietice și să ceară revederea convenției „deoarece prevederile acesteia nu mai corespund condițiilor concrete actuale”, iar problema bazării unei părți a flotelor să fie rezolvată pe bază de reciprocitate care să fie cuprinsă într-o „nouă convenție”⁹.

În baza celor stabilite de liderii comuniști de la București a fost sesizată partea sovietică în vederea „reactualizării” textului convenției, prin care cele două flote aliate urmau să-și disloce „reciproc” forțele (nave și avioane) în baze/

porturi și pe aerodromuri atunci când „situația o va impune”. Pentru semnarea Convenției a fost desemnat comandantul Marinei Militare, contraamiral ing. Grigore Marteș¹⁰.

În perioada februarie-august 1967, la nivelul Marelui Stat Major, a fost făcută o analiză privind documentele semnate de reprezentanții Ministerului Forțelor Armate ale R.S.R. cu reprezentanții Comandamentului Forțelor Armate Unite sau ai ministerelor apărării ale altor state pentru a se vedea dacă obligațiile ce implică aceste documente sunt conforme cu noua politică de respectare și susținere a interesului național.

Ca urmare a solicitării șefului Direcției Operații din Marele Stat Major, cu nr. O.K. 0024 din 14 august 1967, Comandamentul Marinei Militare, prin șeful de Stat Major, comandorul rangul 1 Anghel Petru, a făcut o trecere în revistă a documentelor semnate cu reprezentanții flotelor aliate din bazinul Mării Negre, pe care a transmis-o Marelui Stat Major la 29 august 1967, cu nr. E 00850¹¹. Din inventarierea făcută la nivelul

Vânătorul de submarine 3 în baza navală Mangalia

Contraamiralul Nicolae Mihai

Marinei a rezultat că, în 1967, nu mai exista altă convenție decât cea din 1957, însă existau alte documente care fuseseră semnate și agreate între cele trei flote aliate, bilateral sau în comun¹².

Ca urmare a negocierilor româno-sovietice pe un text revizuit la convenție, la 28 septembrie 1967, la București, contraamiralul ing. Grigore Marteș,

comandantul Marinei militare, și amiralul S. Ciursin¹³, comandantul Flotei sovietice din Marea Neagră, au semnat *Convenția între guvernele Republicii Socialiste România și Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste asupra redислоcării temporare și reciproce a unei părți din forțele maritime militare în marea teritorială, în porturile și bazele maritime militare din Marea Neagră și pe Dunăre, precum și pe aerodromurile Părților contractante, dacă acest lucru va fi impus de situație*¹⁴.

Prin noua convenție dislocarea era „reciprocă” și se făcea „numai în baza hotărârii prealabile luate în comun”, iar „toate problemele concrete” se rezolvau între marile state majore ale U.R.S.S. și R.S. România¹⁵. Avea aceleași condiții de valabilitate (10 ani, cu timp de denunțare de 6 luni), iar convenția din 1957 a fost anulată. Infrastructura portuară, a aerodromurilor și cea militară specifică (în special spații de depozitare) urma să se stabilească printr-un acord între Ministerul Forțelor Armate al R.S.R. și Ministerul Apărării al U.R.S.S., iar modul de folosire era „în comun” de către cele două părți. Rezervele de muniții, carburanți, lubrifianți și alte materiale specifice se creau pe timp de pace. De această dată, cheltuielile ocazionate de depozitarea rezervelor se făceau pe baza unei „chirii”, iar materialele livrate și serviciile prestate se „decontau”, dar pentru realizarea acestui lucru se încheiau convenții între cele două ministere. Rezervele Flotei U.R.S.S. din Marea Neagră aflate în depozitele românești se păstrau în continuare până la încheierea acordului, prevăzut de articolul 4 al convenției. În vederea încheierii acordului, pentru cunoașterea locurilor de dislocare și „studierea condițiilor de navigație și asigurarea cooperării” era prevăzute să se execute „vizite și staționări periodice” pe bază de înțelegeri reciproce, pe timpul activităților de „cooperare”, de „pregătire de luptă în comun”, precum și pentru reparații. Totodată, sunt modificate și aspectele juridice privind statutul personalului dislocat temporar.

Evenimentele anului 1968, invadarea Cehoslovaciei și creșterea tensiunii între Moscova și București, nu au făcut posibilă încheierea acordului stabilit prin textul convenției în anul 1968. Anul următor demersurile au fost reluate, dar acestea nu se vor finaliza niciodată.

* * *

6 februarie 1967

București

**Raportul ministrului Forțelor Armate,
general-colonel Ion Ioniță,
adresat secretarului general al C.C. al P.C.R.,
privind reinnoirea Convenției
dintre U.R.S.S. și România din 1957**¹⁶

Înregistrat la Cancelaria C.C. al P.C.R.
nr. 208/08.03.1967

Republica Socialistă România
Ministerul Forțelor Armate

STRICT-SECRET
Exemplar nr. 1

Ministru

6 februarie 1967

Nr. G.D. 004008

Orașul București

Tovarășului

NICOLAE CEAUȘESCU

**SECRETAR GENERAL AL COMITETULUI CENTRAL
AL
PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN**

La 22 octombrie 1957 a fost semnată Convenția între guvernul Republicii Socialiste România și guvernul U.R.S.S. asupra dislocării temporare a unei părți din forțele Flotei U.R.S.S. din Marea Neagră în porturile maritime militare, în porturile civile și pe aerodromurile Republicii Socialiste România, dacă acest lucru va fi impus de situație, pe baza unei hotărâri ulterioare a guvernelor Republicii Socialiste România și U.R.S.S.

Această convenție încheiată pe termen de 10 ani, iese din vigoare la data 22 octombrie 1967, numai în cazul când una dintre părți va aduce la cunoștința celeilalte părți dorința sa de încetare a valabilității acesteia, cu 6 luni înainte de expirarea termenului de 10 ani (22 aprilie 1967). În caz contrar, valabilitatea convenției se va prelungi în mod automat pe încă 10 ani.

Din conținutul convenției rezultă următoarele:

a. Pentru Republica Socialistă România:

- punerea la dispoziția Flotei U.R.S.S. din Marea Neagră – în perioada dislocării temporare în Republica Socialistă România a unei părți din forțele acesteia – a cheiurilor, aerodromurilor, diferitelor obiecte existente în porturi, precum și a cazarmilor clădirilor de locuit, de serviciu și de uz comun necesare cazării pe litoral a personalului unităților sovietice (anexa nr. 1);

- repartizarea de depozite și încăperi pentru depozitarea și păstrarea muniției, carburanților și lubrifianților, precum și a altor categorii de materiale (nedefinite în convenție), necesare pentru asigurarea unei părți din forțele Flotei U.R.S.S. din Marea Neagră care se dislocă temporar (anexa nr. 2 și 3);

- crearea posibilităților de folosire în comun a mijloacelor auxiliare plutitoare, precum și a atelierelor pentru repararea navelor și armamentului;

- asigurarea navelor și aviației Flotei U.R.S.S. din Marea Neagră care se dislocă temporar în Republica Socialistă România cu carburanți, lubrifianți și alte categorii de materiale (nedefinite în convenție) din rezervele Republicii Socialiste România;

- repartizarea depozitelor și punerea la dispoziție pentru folosirea temporară a cheiurilor, danelor, mijloacelor auxiliare plutitoare de

deservire, atelierelor pentru repararea navelor și armamentului, a obiectelor și clădirilor se face fără plata vreunei chirii;

b. Pentru Uniunea Sovietică

- să se asigure pe contul său întreținerea, repararea și dotarea navelor și avioanelor ce se dislocă temporar în porturile și pe aerodromurile Republicii Socialiste România;

- să întrețină în bună stare în decursul întregii perioade de dislocare temporară a navelor și aviației, a cheiurilor, clădirilor și construcțiilor repartizate;

- să asigure supravegherea stării tehnice și calitative a munițiilor, armamentului și materialelor din dotare și a carburanților și lubrifianților ce se păstrează pe teritoriul Republicii Socialiste România și care sunt destinate navelor și aviației Flotei U.R.S.S. din Marea Neagră;

- să asigure, în caz de nevoie, instruirea personalului Marinei Militare a Republicii Socialiste România, care va fi repartizat pentru îngrijirea, păstrarea și supravegherea muniției, armamentului și a altor categorii de rezerve destinate pentru navele și aviația Uniunii Sovietice;

- să acorde ajutor tehnic la elaborarea proiectului și la executarea practică a lucrărilor de excavație în avanport și în interiorul portului Mangalia.

Din analiza conținutului convenției și în special a obligațiilor ce le revin celor două părți, rezultă următoarele:

- prevederile convenției nu respectă principiul reciprocității între state, deoarece obligațiile statului român sunt mai mari față de cele ale Uniunii Sovietice;

- nu se precizează ce cantitate de forțe și mijloace ale Flotei U.R.S.S. din Marea Neagră va fi dislocă temporar în porturile militare, comerciale și pe aerodromurile Republicii Socialiste România, făcându-se numai mențiune că acest lucru ar urma să fie stabilite pe baza unei hotărâri ulterioare;

- la articolul V se prevede că „În perioada dislocării temporare, personalul navelor și unităților Flotei U.R.S.S. Marea Neagră, se supune prevederilor statutului juridic al trupelor sovietice dislocate pe teritoriul Republicii Socialiste România, în vigoare”. De fapt, acest statut potrivit articolului 19 din Acordul ratificat prin Decretul nr. 119/1957, a ieșit din vigoare o dată cu retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul Republicii Socialiste România în prezent nu există o bază juridică care să reglementeze această problemă;

- se prevede obligația statului român de a repartiza depozite (încăperi) și de a pune la dispoziție, cheiuri, obiecte și instalații din porturi, cazărmi și clădiri de locuit pentru nevoile Flotei U.R.S.S. Marea Neagră fără plata vreunei chirii din partea sovietică. În același timp, statul român pentru paza, depozitarea și păstrarea materialelor Flotei U.R.S.S. din Marea Neagră, aflate în custodie, cheltuiește anual suma de aproximativ 650 000 de lei, din care se rambursează circa 340 000 de lei, iar restul de 310 000 se suportă în exclusivitate de partea română;

- folosirea în comun a cheiurilor din porturile maritime și fluviale, prevăzută în convenție nu mai este posibilă, deoarece capacitatea noastră nu satisface în întregime nici nevoile normale de dislocare și asigurare a navelor militare și comerciale ale Republicii Socialiste România, al căror număr este prevăzut să crească de la an la an;

- prin înființarea Bazei 342 Tehnice a Brigăzii 29 Vedete, a fost desființat Depozitul de Muniție Codru, iar materialele existente în acesta – atât cele proprietate a Republicii Socialiste România, cât și cele aflate în custodie, proprietatea U.R.S.S. – au fost repartizate la celelalte depozite ale Marinei Militare. Din această cauză, toate spațiile de depozitare din depozitele de muniții

ale Marinei Militare sunt ocupate la capacitatea lor maximă și astfel, pentru nevoile viitoare proprii, nu mai dispune de spații de depozitare necesare;

- folosirea în comun a mijloacelor auxiliare plutitoare de deservire, a atelierelor pentru repararea navelor și armamentului nu este posibilă, deoarece în prezent aceste mijloace nu satisfac pe deplin nici nevoile actuale ale Marinei Militare a Republicii Socialiste România, ca urmare a deservirii acesteia, nevoi care în situație de război vor crește simțitor, iar partea română nu va putea respecta prevederile convenției de a participa cu aceste mijloace la asigurarea nevoilor Flotei U.R.S.S. din Marea Neagră pe timpul dislocării temporare;

- păstrarea în depozitul de la Palas a 5 000 tone păcură și 2 000 tone motorină ocupă spații care nu pot fi folosite în traficul comercial de export a produselor petroliere, aducându-se prin aceasta prejudiciu economiei noastre naționale.

În timp ce Republicii Socialiste România îi revin obligații de natura celor prevăzute mai sus, pentru U.R.S.S. se prevăd obligații ce revin de drept chiar pe propriul teritoriu, ca de exemplu „să asigure pe contul său întreținerea, repararea și dotarea navelor și avioanelor ce se dislocă temporar în porturile și pe aerodromurile Republicii Socialiste România”.

În legătură cu această problemă menționez că în planul operativ se prevede „asigurarea dislocării temporare a unei părți din forțele Flotei U.R.S.S. din Marea Neagră în porturile și bazele Republicii Socialiste România, potrivit Convenției în vigoare”.

Ținând cont de cele raportate mai sus, propun următoarele variante:

1. Convenția să fie denunțată de guvernul Republicii Socialiste România până la data de 22 aprilie 1967;

2. În situația în care se apreciază că nu este oportună denunțarea, să fie ridicată problema revizuirii Convenției în sensul de a se prevedea reciprocitatea părților în ceea ce privesc obligațiile.

Dacă și această ultimă variantă se va considera neacceptabilă – actuala Convenție nenedunțându-se, se va prelungi în mod automat pe încă 10 ani – părții române îi rămâne posibilitatea de a ridica problemele ce nu corespund cu interesul țării noastre, când guvernul Republicii Socialiste România va hotări asupra dislocării temporare a unei părți din forțele Flotei U.R.S.S. din Marea Neagră în porturile și bazele Republicii Socialiste România conform articolului I din prezenta Convenție.

Rog a hotări.

MINISTRUL FORTELOR ARMATE ALE
REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
General-colonel

Ion Ioniță

Viceamiralul ing. Grigore Martes

TABELUL
CU DEPOZITELE ȘI MAGAZIILE PUSE LA DISPOZIȚIA U.R.S.S.
POTRIVIT CONVENȚIEI DIN 22 OCTOMBRIE 1957
ȘI MODUL ÎN CARE SE PĂSTREAZĂ ÎN PREZENT

Prevederile convenției		Situția actuală		Observații
Dislocarea	Cantități	Dislocarea	Cantități	
Baza Maritimă Mangalia	54 de torpile 54 de conuri de război 2 000 t de motorină	Mangalia	21 de torpile 21 de conuri de război Nimic	
Depozitul de la Codru	25 vagoane de mine (2 magazii de 250 m.p.)	În prezent nu mai există nimic depozitat la Codru pentru U.R.S.S.		
Depozitul de la Basarabi	25 vagoane de mine (3 hrube a 10 vagoane)	Depozitul 340 Mixt Murfatlar	155 mine (117,5 tone)	
Rezervoarele M.I.P. la Palas	5 000 tone păcură 2 000 tone motorină	Baza de Export nr. 3 Palas	5 000 tone păcură 2 000 tone motorină	În plus: - petrol T-1 1944 tone; - uleiuri 120,5 tone

Notă: în afara felurilor și cantităților de muniții prevăzute în Convenție, U.R.S.S. mai are depozitate la: Mangalia – 30 de grenade antisubmarin; Depozitul 340 Mixt Murfatlar – 2 203 lovituri cal. 100 mm; Depozitul 326 Mixt Cernavodă: 600 lovituri cal. 152 mm; 3 203 lovituri cal. 100 mm; 16 670 lovituri cal. 45 mm; 20 000 lovituri cal. 37 mm; 20 000 lovituri cal. 25 mm. Toate aceste cantități provin în actualele depozite prin desființarea Depozitului Codru.

* * *

1967 septembrie 28
București

Convenția dintre guvernele Republicii Populare Române și Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste asupra redислоcării reciproce a unei părți din forțele maritime militare în marea teritorială, porturile și bazele maritime militare din Marea Neagră și pe Dunăre, precum și pe aerodromurile părților

STRICT-SECRET
Exemplar nr. 1
COPIE

CONVENȚIE
ÎNTE GUVERNELE REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA ȘI UNIUNII REPUBLICILOR SOCIALISTE
SOVIETICE ASUPRA REDISLOCĂRII RECIPROCE A UNEI PĂRȚI DIN FORȚELE MARITIME
MILITARE ÎN MAREA TERITORIALĂ, PORTURILE ȘI BAZELE MARITIME MILITARE DIN MAREA
NEAGRĂ ȘI PE DUNĂRE, PRECUM ȘI PE AERODROMURILE PĂRȚILOR CONTRACTANTE,
DACĂ ACEST LUCRU VA FI IMPUS DE SITUAȚIE¹⁷

Guvernul Republicii Socialiste România și guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, denumite în prezenta Convenție Părți contractante, în scopul apărării comune a părții de vest și sud-vest a Mării Negre, au considerat necesar ca, pe baza Tratatului de la Varșovia, să încheie între ele convenția de mai jos, și în acest scop au numit următorii împuterniciți:

- Guvernul Republicii Socialiste România – pe viceamiralul Marteș Grigore, Comandantul Marinei Militare a Republicii Socialiste România

- Guvernul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste – pe amiralul Ciursin Serafim Evghenievici, comandantul Flotei Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste din Marea Neagră, decorată cu Ordinul „Drapelul Roșu”, care după schimbul împuternicirilor, găsite în deplină ordine și în forma convenită, au căzut de acord asupra celor de mai jos:

ARTICOLUL 1

Părțile contractante sunt de acord ca, în cazul când situația impune, o parte a forțelor Marinei Militare ale Republicii

Generalul de armată Ion Ioniță

Socialiste România să fie dislocate temporar în marea teritorială (apele teritoriale) și în porturile (bazele maritime militare) din Marea Neagră și pe Dunăre, precum și pe aerodromurile

U n i u n i i
R e p u b l i c i l o r
S o v i e t i c e S o c i a l i s t e,
și tot astfel o parte a forțelor Flotei Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste din Marea Neagră, decorată cu Ordinul

„Drapelul Roșu”, să fie dislocate temporar în marea teritorială (apele teritoriale) și în porturile (bazele maritime militare) din Marea Neagră și pe Dunăre, precum și pe aerodromurile Republicii Socialiste România.

Dislocarea temporară a unei părți din forțele maritime militare ale unui stat în marea teritorială (apele teritoriale), în porturile, în bazele maritime militare și pe aerodromurile aparținând celui alt stat se va face numai în baza hotărârii prealabile luate în comun de guvernele Republicii Socialiste România și Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste. Din momentul luării hotărârii de către guverne asupra dislocării forțelor și mijloacelor fiecăreia dintre Părți sau ale uneia dintre Părți, în continuare, în limitele prezentei Convenții, toate problemele concrete de redislocare, intrarea navelor militare de luptă și auxiliare în marea teritorială (apele teritoriale), în porturile și bazele maritime militare, precum și zborurile și dislocarea avioanelor, se va rezolva între Marile State Majore ale Forțelor Armate ale Părților contractante.

ARTICOLUL 2

Potrivit prevederilor articolului 1, statul, pe teritoriul căreia se va disloca temporar o parte a forțelor maritime militare ale celui alt stat, va asigura în măsura posibilităților și la cerere:

a. cheiuri și piste de decolare-aterizare în porturi, baze maritime militare și pe aerodromuri necesare dislocării temporare;

b. depozite, încăperi și spații pentru depozitarea și păstrarea muniției, tehnicii, carburanților și lubrifianților, materialelor de punte și a altor feluri de rezerve;

c. un minim necesar de cazărmi, clădiri de locuit, de serviciu și de uz comun, sau părți din acestea, pentru cazarea pe litoral a personalului navelor mici, submarinelor, subunităților de litoral și aviație;

d. carburanți-lubrifianți, alimente, precum și alte feluri de materiale existente în statul respectiv;

e. folosirea în comun a mijloacelor auxiliare și de deservire plutitoare și a atelierelor existente în forțele maritime militare proprii pentru repararea navelor, avioanelor și armamentului.

Pistele de decolare-aterizare, depozitele, spațiile de depozitare a rezervelor, cazărmiile și clădirile, materialele și serviciile, indicate în articolul 2 punctele a, b, c, d, e se asigură cu plată. Decontarea cheltuielilor se va face potrivit articolului 4, alineatul ultim.

Cheiurile, mai puțin instalațiile aferente, se asigură fără plată. Tabelul concret cu locurile de staționare la ancoră, porturile, bazele maritime militare și aerodromurile, locurile de păstrare a rezervelor, precum și cheiurile, pistele de decolare-aterizare și locurile de staționare a avioanelor se stabilesc din vreme, în timp de pace, prin acord între Ministerul Forțelor Armate al Republicii Socialiste România și Ministerul Apărării al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste.

ARTICOLUL 3

În conformitate cu articolul 1 al prezentei Convenții, statul contractant ce dislocă temporar o parte a forțelor maritime militare proprii pe teritoriul celui alt stat, se obligă:

a. să întrețină în bună stare cheiurile, aerodromurile, clădirile și construcțiile repartizate în decursul întregii perioade de dislocare temporară a navelor și aviației;

b. să asigure pe contul său întreținerea, repararea și aprovizionarea navelor și avioanelor ce se dislocă temporar

Nava de demagnetizare 113 în portul Mangalia

în marea teritorială (apele teritoriale), în porturile și bazele maritime militare din Marea Neagră și pe Dunăre, precum și pe aerodromurile celui alt stat contractant;

c. să asigure supravegherea stării tehnice și calitative a muniției, armamentului, materialelor din dotare și a carburanților și lubrifianților ce se păstrează pe teritoriul celui alt stat contractant. Pentru aceasta, în caz de nevoie și pe baza înțelegerii reciproce, poate trimite periodic și pe un timp determinat, specialiștii necesari;

d. să asigure, în caz de nevoie, pe timp limitat și cu acordul celeilalte Părți contractante, instruirea personalului care va fi destinat pentru întreținerea, păstrarea și supravegherea muniției, armamentului și a altor feluri de rezerve de pe teritoriul celui alt stat contractant;

e. să asigure ajutor tehnic, la cerere și în limita posibilităților, la elaborarea proiectelor tehnice de executare practică a lucrărilor de excavație a fundului de dislocare temporară.

ARTICOLUL 4

Crearea, acumularea și depozitarea temporară a muniției, tehnicii, carburanților și lubrifianților și a altor feluri de rezerve, de către o Parte contractantă pe teritoriul celeilalte Părți contractante, se va realiza din vreme, în timp de pace, prin acord între Ministerul Forțelor Armate al Republicii Socialiste România și Ministerul Apărării al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste.

Partea contractantă pe teritoriul căreia se păstrează rezervele va asigura depozitarea și întreținerea lor în condiții corespunzătoare. Pierderile naturale, rezultate din depozitare și prin reîmprospătarea rezervelor, vor fi suportate de Partea contractantă, proprietar al rezervelor.

Cheltuielile, ocazionate de paza, întreținerea, preschimbarea acestor rezerve și a altor operațiuni de administrare, vor fi suportate de către Partea contractantă căreia îi aparțin rezervele.

Pagubele pricinuite rezervelor, depozitate temporar pe teritoriul uneia din Părțile contractante, vor fi suportate de către Partea contractantă căreia îi aparțin rezervele, cu excepția cazurilor când pagubele produse sunt din vina Părții contractante pe teritoriul căreia sunt depozitate rezervele.

Normele de decontare a cheltuielilor pentru păstrarea rezervelor și întreținerea lor, pentru materialele livrate și serviciile prestate, precum și condițiile acestor decontări se stabilesc prin Convențiile respective, încheiate între Ministerul Forțelor Armate al Republicii Socialiste România și Ministerul Apărării al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste.

ARTICOLUL 5

Pentru cunoașterea raioanelor de dislocare, studierea condițiilor de navigație și asigurarea cooperării, pe bază de înțelegeri reciproce între Ministerul Forțelor Armate al Republicii Socialiste România și Ministerul Apărării al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, se vor executa vizite și staționări reciproce, periodice a navelor, navelor auxiliare și avioanele unei Părți contractante în marea teritorială (apele teritoriale), în porturile și bazele maritime militare din Marea Neagră și pe Dunăre și pe aerodromurile celeilalte Părți contractante în perioada executării activităților de cooperare, desfășurării pregătirii de luptă în comun, precum și pentru repararea navelor.

ARTICOLUL 6

Personalul militar și civil al unei Părți contractante, dislocat temporar pe teritoriul celeilalte Părți contractante, în condițiile prezentei Convenții, nu are dreptul la imunitate de jurisdicție și nu este absolvit de aplicarea legislației statului pe teritoriul căreia personalul este dislocat, când această legislație este competentă potrivit regulilor sistemului de drept internațional privat al acestui stat.

În cazul în care personalul militar și civil al unei Părți contractante, dislocat temporar pe teritoriul celeilalte Părți contractante, săvârșește infracțiuni ori abateri – sunt competente organele juridice ale Părții contractante pe teritoriul căreia s-au săvârșit infracțiunile ori abaterile și se aplică legislația acestei Părți contractante. Prevederile prezentului alineat nu se vor aplica în cazul în care infracțiunile sau abaterile care au fost săvârșite împotriva Părții contractante, ai cărei cetățeni sunt autorii lor, ori împotriva personalului militar și civil dislocat al acesteia.

Dragorul de bază 16

ARTICOLUL 7

Prezenta Convenție este încheiată pe un termen de 10 ani și va fi prelungită în mod automat pe același termen, în cazul în care nici una din Părți, cu 6 luni înainte de expirarea termenului de 10 ani, nu va aduce la cunoștința celeilalte Părți dorința sa de încetare a valabilității acestei Convenții.

Prezenta Convenție intră în vigoare în ziua semnării sale.

Din momentul intrării în vigoare a acestei Convenții „Convenția între guvernele Republicii Socialiste România și Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste asupra dislocării temporare a unei părți a Forțelor Maritime Militare ale Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste în bazele maritime militare, porturile și aerodromurile Republicii Populare Române, dacă aceasta va fi impusă de situație”, încheiată în anul 1957, își pierde valabilitatea.

Rezervele aparținând Flotei Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste din Marea Neagră, decorată cu Ordinul „Drapelul Roșu”, depozitate temporar pe teritoriul Republicii Socialiste România, la data încheierii prezentei Convenții,

DIN PARTEA GUVERNULUI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

G. Marteș

Dragorul de radă 7

se vor păstra în continuare până la încheierea acordului între Ministerul Forțelor Armate al Republicii Socialiste România și Ministerul Apărării al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, potrivit articolului 4 din prezenta Convenție.

În același timp, Ministerul Apărării al Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste pe bază de reciprocitate va destina, la cerere, pe teritoriul Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste spații pentru depozitarea tehnicii aparținând Republicii Socialiste România.

Încheiată în orașul București, la 28 septembrie 1967, în două exemplare, fiecare în limba română și limba rusă, ambele texte având aceeași valabilitate.

DIN PARTEA GUVERNULUI UNIUNII REPUBLICILOR SOVIETICE SOCIALISTE

S. Ciursin

Vedeta purtătoare de rachete 198

A NEW APPROACH REGARDING
THE PROBLEM OF SOVIET SHIPS DISLOCATION IN ROMANIAN HARBORS
IN THE ROMANIAN-SOVIET RELATIONS
(1967-1971)

CAPTAIN (N.) ENGINEER MARIAN TĂNASE, PH.D.

Abstract: In 1967, General Ion Ioniță, the minister of Army Forces pointed out to the Permanent Presidium of Romanian Communist Party Central Committee the approach of the term in order to renew or denounce the Soviet-Romanian Agreement regarding the Soviet troops that would be stationed on the Romanian territory signed in 1956. The military high official was authorized to contact the Soviet partner for the renegotiation of a new agreement taking into account the tenseness of the relations in the last period.

Keywords: agreement, Romania, Soviet Union, harbors, 1957, 1967, armistice

NOTE

¹Divizionul 175 Nave Scafandri Constanța.

²*Relații internaționale postbelice. Cronologie diplomatică*, vol. I (1945-1964), Editura Politică, București, 1983, pp. 197-198 (în continuarea *RIPCD*).

³Arhiva Ministerului Afacerilor Externe (în continuare A.M.A.E.), fond Convenții, dosar nr. 2441, ff. 100-109; Ioan Scurtu (coord.), *Retragerea trupelor sovietice din România, 1958*, Culegere de documente, Colecția „Pagini de istorie”, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 1996, pp. 246-253.

⁴Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare A.N.I.C.), fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 21/1967, ff. 245-251.

⁵Ibidem, dosar nr. 21/1967, ff. 238-242. La raport au mai fost anexate: o copie a textului Convenției din 1957, cu cele două anexe; Situația actualizată pentru anul 1967 a obligațiilor României și a rezervelor aflate în depozitele românești (Ibidem, ff. 243-251).

⁶Ibidem, f. 242.

⁷Ibidem.

⁸Ibidem, ff. 2-5. Conform Protocolului nr. 8 al ședinței P.P. al C.C. al P.C.R. din ziua de 15 februarie 1967, propunerile ministrului Forțelor Armate au fost incluse pe ordinea de zi la punctul nr. III.

⁹Ibidem, f. 242.

¹⁰Marteș, Grigore, viceamiral ing. (n. 1914 – m. 1973). Ofițer de marină, de carieră, promoția 1937; pe perioada războiului a fost ambarcat pe navele Marinei Regale și a urmat studii în domeniul ingineriei, pe care le-a terminat după încheierea războiului, în 1947 (la 33 de ani). După 23 august 1944, a fost prizonier în U.R.S.S. și s-a înrolat în cadrul celei de-a doua divizii de voluntari constituită din prizonieri români „Horea, Cloșca și Crișan”, unde a luat contact cu activiști de partid și cu rolul Partidului Comunist în armată. După obținerea titlului de inginer, la 18 martie 1947, a fost repartizat la Comandamentul Marinei Militare, ca șef de birou în cadrul Serviciului Educație, iar la 26 octombrie 1948 a fost numit șeful Direcției Politice din Comandamentul Marinei Militare, unde a rămas până la 30 decembrie 1949. Între timp a urmat Cursul de perfecționare cu durata de 4 luni desfășurat la Direcția Superioară a Instrucției și Învățământului, în vederea avansării în grad. Avansat la gradul de căpitan de rangul 3 a fost numit locțiitor politic al Direcției Construcției și Fabricații din cadrul Comandamentului Marinei Militare (până în noiembrie 1950), apoi locțiitor politic al Direcției Construcției Înzestrare din Comandamentului Marinei Militare. Începând cu 1 august 1951 a devenit șeful Direcției Construcției Înzestrare, în septembrie 1953 a fost numit șeful Secției Tehnice Construcției și Reparații Navale din cadrul Direcției Înzestrării Materiale a M.F.A., iar din 11 decembrie 1954 a fost mutat în funcția de locțiitor al Șefului Direcției Tehnice

Comenzi și Fabricații pentru probleme tehnice. În această calitate, în ianuarie 1955 a reprezentat Marina Militară Română la Moscova, în cadrul discuțiilor pentru semnarea unor contracte de noi tipuri de nave care urmau să fie importate din U.R.S.S. Având deja o lucrare publicată și un certificat de inovator, din 13 decembrie 1957, a fost numit șeful Academiei Militare Tehnice și, între timp, a fost deputat în Sfatul Popular al municipiului București. Prin Ordinul M. 001374 din 15 august 1959 al M.F.A., a fost mutat în funcția de locțiitor al comandantului Forțelor Maritime Militare, iar la data de 29 noiembrie 1963, prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 929, contraamiralul ing. Grigore Marteș a fost numit în funcția de comandant al Marinei Militare Române (la 49 de ani). În paralel, a fost și deputat în Marea Adunare Națională. Grigore Marteș a fost comandantul Marinei Militare (Forțelor Maritime Militare) timp de 10 ani, până la moartea sa. Cf. Marian Moșneagu, *Dicționarul marinarilor români*, Editura Militară, București, 2008, pp. 298-300.

¹¹Serviciul Istoric al Armatei (S.I.A.), Fond documentare V2, vol. I, ff. 10-13.

¹²Ibidem. Începând din anul 1956, în cadrul Tratatului de la Varșovia și sub egida Flotei Unite a Mării Negre, au existat o serie de întâlniri trilaterale în cadrul unor conferințe hidrografice. Acestea se încheiau cu documente agree și semnate de părți, și care reprezentau recomandări sau propuneri ale conferințelor hidrografice. Până în 1967, au avut loc 4 asemenea întâlniri: Constanța – 1956; Sevastopol – 1960; Varna – 1963 și Sevastopol – 1960.

¹³Ciursin, Serafim Evghenievici, amiral, a absolvit Școala Navală „M.V. Frunze” în 1931. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial a comandat o brigadă submarină din Flota Pacificului până în 1943 și una din Flota Mării Negre din 1944. Comandant al Flotei Dunării (1948-1950) și al Flotei din Marea Caspică (1954-1956). A fost numit șef de Stat Major al Flotei Mării Negre în 1955, primul comandant adjunct al Flotei în 1956 și comandant în 1962. A devenit profesor consultant la Academia Navală în 1969, iar în 1971 s-a retras. <http://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Serafim+Chursin> (accesat la data de 25 noiembrie 2011).

¹⁴A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 135/1969, ff. 25-30. Convenția a fost aprobată prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 2913 din 1 decembrie 1967.

¹⁵Ibidem, f. 25.

¹⁶A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 21/1967, ff. 238-242; 244.

¹⁷A.N.I.C., fond C.C. al P.C.R. – Cancelarie, dosar nr. 135/1969, ff. 25-30.

GRUPUL DE SPECIALITĂȚI MOTORIZAT – UNITATE DE SACRIFICIU A DIVIZIEI 1 BLINDATE ÎN BĂTĂLIA DIN IARNA ANULUI 1942

Colonel tc. (rtr.) George GHEORGHIU

*Sublocotenentul Ștefan Țărălungă,
promoție 1939*

U n forță importantă umană, cu tehnică de luptă adecvată, Grupul de Specialități Motorizat (colonel Otto Benedict) ca valoare ca unitate de regiment, a cuprins două batalioane: Grupul de Cercetare Motorizat (maior Ioan D. Nicolau) cu trei companii și Batalionul Anticar (maior Alexandru Dumitrescu) cu două

companii anticar cu tunuri cal. 47 mm (căpitan Alexandru Giurgiu și căpitan Vasile Diaconescu).

Pentru protecția antiaeriană, Grupul de Specialități Moto dispunea de Compania de Apărare Contra Aeronavelor (căpitan din cavalerie Leon Anghelescu) cu 4 plutoane tunuri a.a. cal. 37 mm „Bosfors”.

Grupul Specialități Moto (cu garnizoana la Câmpina – Prahova) a îmbarcat personalul și tehnica de luptă în patru eșaloane (trenuri militare) între 19–22 august 1942. După un marș de 700 km realizat într-o perfectă execuție și disciplină, a ajuns cu tot efectivul și tehnica de luptă în structura Diviziei 1 Blindată, la 21 septembrie 1942, la Cotul Donului, în zona de acțiune a Corpului 5 Armată român (comandant generalul Aurelian Son). *La 21 septembrie 1942, timpul a fost frumos; noaptea foarte rece; a înghețat apa în bidon¹.*

Ordinea de bătaie, la 5 octombrie 1942, era: comandant: colonel Benedict Otto Eric; ajutorul comandantului: locotenent-colonel Dumitru Costinescu; comanda grupului: căpitan Nicolae Mircescu – ofițer cu operațiile, căpitan Gheorghe Cassian – ofițer cu informațiile, locotenent (r) Gheorghe I. Gh. – adjutantul grupului, locotenent (r) Ioan Zgherbaciu – translator, sublocotenent (r) Nicolae Bârzeanu – ofițer de legătură – medic căpitan Eugen Bălănescu; Grupul de Cercetare Moto (comandant: maior Ioan D. Nicolau; adjutant: sublocotenent (r) Gheorghe

Sofronea); cu Compania Specialități (comandant: căpitan Petre Zănescu; comandant Pluton Transmisiuni: sublocotenent (r) Petre Graur; comandant Pluton Pionieri: sublocotenent (r) Gheorghe Lăncrăngean; comandant Pluton Anticar: sublocotenent Mircea Ralea); Compania 1 Motocicliști (comandant: căpitan Dumitru Picioroga; comandanți de plutoane: sublocotenent (r) Nicolae Tagoe, sublocotenent (r) Gheorghe Chilarez, sublocotenent (r) Titus Hațegan); Compania 2 Motocicliști (comandant: căpitan Mircea Ionescu; comandanți de plutoane: sublocotenent Nicolae Soare, sublocotenent Ioan Păcălă, sublocotenent (r) Vintilă Stănculescu); Batalionul Anticar (comandant: maior Alexandru Dumitrescu; adjutant: sublocotenent (r) Titus Mândrea; ofițer cu informațiile: sublocotenent (r) Ioan Radu, medic: locotenent (r) Nicolae Erena); cu Compania 1 Anticar cu tunuri calibru 47 mm (comandant: căpitan Alexandru Giurgiu; comandanți de plutoane: sublocotenent (r) Gheorghe Hersenie, sublocotenent (r) Gheorghe Vescanu, sublocotenent (r) Ioachim Mihui); Compania 2 Anticar cu tunuri calibru 47 mm (comandant: căpitan Vasile Diaconescu; comandanți de plutoane: sublocotenent Aurel Crișan, sublocotenent (r) Gheorghe Băcilă, sublocotenent (r) Gheorghe Sârbu); Compania 3 Anticar Mijlocie, cu tunuri calibru 50 mm (comandant: căpitan Nicolae Popovici; comandanți de plutoane: sublocotenent (r) Nicolae Ivana, sublocotenent (r) Ioan Salcu, sublocotenent (r) Zaharia Regman; comandant tren luptă: plutonier Petre Nătăroiu); Compania 4 Anticar Greu cu tunuri calibru 75 mm (comandant: căpitan Victor Davidescu; comandanți de plutoane: sublocotenent (r) Gheorghe Oală, sublocotenent (r) Nicolae Rogozea, sublocotenent Cornel Comșa; comandant tren luptă: plutonier Florea Enăchioaia); Compania Apărare contra Aeronavelor (comandant de companie: căpitan cavalerie Leon Anghelescu; comandant pluton 1: locotenent Gheorghe T. Gh.; comandant pluton 2: sublocotenent Țărălungă Ștefan² până la 6 octombrie; sublocotenent (r) Ioan Iordache – de la 6 octombrie 1942; comandant pluton 3: sublocotenent Alexandru Conea; comandant pluton 4: sublocotenent (r) Ștefan Damian; comandant pluton pușcași: sublocotenent (r) Ioan Iordache, de la 6 octombrie 1942 sublocotenent Nicolae Grigoriu; comandant pluton circulație: sublocotenent (r) Ioan

Mitraliera „ZB-53”, model 1937, calibru 7,92 mm

Zamfirescu); Trenul grupului (comandant tren, ofițer cu armătura și cu gazele: căpitan Mircea Rotaru; ofițer cu aprovizionarea: sublocotenent administrație (r) Vasile Buzău; casier și ofițer cu îmbrăcăminte: sublocotenent administrație St. Mitulescu; șef serviciu tehnic: locotenent Ioan Tăranu; ofițer mecanic: sublocotenent mecanic Ioan Pricop)³.

La 21 septembrie 1942, armata germană din ordinul lui Hitler a dat, pe zona de operații de la Cotul Donului, Diviziei 1 Blindate, pentru întărirea forței de acțiune, 9 tunuri anticar cal. 50 mm și 9 tunuri anticar cal. 75 mm cu mașinile de tractat. Cu tunurile anticar 9 piese de 50 mm și 9 piese de 75 mm, s-au format, la batalionul anticar al Diviziei 1 Blindate, o companie mijlocie anticar și o companie grea anticar compuse din câte 3 plutoane cu câte 3 piese⁴.

Generalul Radu Gheorghe, comandantul Diviziei 1 Blindate a aprobat ca, la comanda celei de-a treia Companii Anticar Mijlocie tunuri cal. 50 mm, să fie numit căpitanul Nicolae Popovici, iar comanda Companiei 4 Anticar tunuri cal. 75 mm să fie încredințată căpitanului Victor Davidescu (ofițer brevetat de stat major).

Acțiunile de luptă ale Grupului de Specialități Motorizat la Cotul Donului (20-27 noiembrie 1942)

20 noiembrie 1942, ora 7.30 dimineața. Cerul înnourat. Îngheț. Temperatura aerului -20°. A început să ningă. Tanchiștii și vânătorii Diviziei Blindate duc lupte grele cu inamicul semnalat pe direcția ordonată în scopul ajungerii în punctul prevăzut pentru întâlnirea cu tanchiștii Diviziei 22 Blindate germane „Fulgerul”. Nu a trecut mult timp de la cucerirea cotei 204,5, când și-au făcut apariția tancurile rusești ale Brigăzii 216 Blindate. Aproximativ 40 de tancuri inamice desfășurate în dispozitiv de luptă s-au năpustit asupra tancurilor românești. În ajutorul tanchiștilor noștri

au intervenit cu repeziciune servanții de la tunurile anticar comandați de căpitanul Davidescu.

Căpitanul Victor Davidescu, comandantul Companiei Grele Anticar 75 mm a observat manevra carelor inamice. A luat sub baraj ucigător, le-a împins până în apropierea inamicului, de unde a deschis un foc năprasnic. 12 care de luptă au fost distruse. Deși mașinile care tractau tunurile a.c. au fost lovite în plin și au ars, ofițerii gradați și ostașii au continuat să tragă din dispozitivul vânătorilor din prima linie, oprind contraatacul inamic⁵.

Forțele principale ale Grupului de Specialități Moto care asigurau flancul drept al dispozitivului de luptă al Diviziei Blindate, au fost atacate de un batalion de infanterie rus.

Compania 1 Motocicliști comandată de căpitanul Dumitru Picioroga l-a spulberat printr-un foc masiv tras de la numai 300 m⁶.

20 noiembrie 1942: a doua zi de la declanșarea atacului sovietic de la Cotul Donului. Temperatura aerului -20°. Ora 10.15: ceață groasă. Grupul de Cercetare este atacat de un batalion inamic. Din ceață apar 12 care de luptă inamice, apoi, prin surprindere, în flancul și spatele unității apar și atacă alte două batalioane de infanterie sovietice, căutând să realizeze încercuirea. În această situație critică, trebuia să se facă față spre înainte, dreapta și înapoi.

În punctul din teren unde se afla instalat plutonul comandat de sublocotenentul Ștefan Țarălungă urma să se prăvălească o forță umană de peste 300 de oameni bine instruiți pentru lupta pe timp de iarnă, echipați și înarmați. Primejdia de a captura sau nimici pe ostașii sublocotenentului Țarălungă era evidentă.

Pericolul mare a decis într-o clipă sensul și modalitatea de acțiune, al hotărârii care trebuie să fie luată. Impunea pentru ostașii săi, luați de curând sub comandă, UN EXEMPLU SALVATOR! Ofițer capabil să-și înfrângă frica, să o stăpânească în elanul lui tineresc, cu repeziciune și-a înfășurat în jurul trupului mai multe benzi de cartușe,

ca să nu aibă nevoie de servanți care să-i aducă muniție, a pus mâna pe o mitralieră ZB, s-a ridicat și s-a năpustit asupra inamicului. Cu privirea ațintită înainte, prin salturi scurte, mitraliera mânăuită cu iscusință rărește rândurile atacatorilor, care cădeau, în stânga, în dreapta, ca la coasă. Uimiți, ostașii săi și cei ai sublocotenentului (r) Stângaciu l-au urmat îndeaproape, în linie de trăgători.

În iureșul atacului și focului nimicitor executat asupra inamicului, simte când a fost rănit, sângele prelingându-se peste gulerul mantalei. Brancardierii, târâș, prin zăpada groasă au venit ca să-l evacueze. Dar s-a ridicat. A continuat înaintarea, prin salturi combinat cu rafale ucigătoare ale mitralierei, în strigătele ostașilor *Fug rușii, domnule sublocotenent!*

Jurnalul de operații al Grupului de Specialități Moto consemnează: *Lupta se duce cu înverșunare de ambele părți. Sublocotenentul Țărâlungă execută o schimbare de poziție în foc puternic. Cad eroin locotenentul Zapan și sublocotenentul (r) Stângaciu Gheorghe, iar sublocotenentii Țărâlungă și Păcală continuă lupta. Contraatac dat de Compania 2 Moto a reușit să îngrămădească batalionul stâng al atacului sovietic în cracul de nord al râpei nord-vest Karagițsev, unde, luat sub foc concentric, a fost complet nimicir. Al doilea batalion s-a retras spre cracul de sud al râpei, unde a dispărut. La 20 noiembrie Grupul Specialități Moto a reușit să nimicească 3 batalioane de infanterie și 4 care de luptă inamice. Pierderi suferite: 2 ofițeri – morți, 1 subofițer și 34 trupă – morți. Răniți: 3 ofițeri, 3 subofițeri și 55 trupă⁷.*

Prin stepa cazacă înghețată, unitățile Diviziei Blindate luptă în încercuire

De trei zile și trei nopți, trupele Diviziei Blindate, flămânde, cu un echipament inadecvat, pe un ger cumplit, cu ariergărzile hărțuite de un inamic de trei ori mai numeros și înfierbântat de ură, străbat stepa cazacă înghețată, printr-o zonă lipsită de drumuri și așezări omenești, pentru popas.

Cu rezervoarele de carburant la limita minimă, coloanele traversau viroage adânci, cu zăpadă de peste 1 m grosime.

Pe gerul năprasnic al stepei înghețate, în noapte, într-o situație confuză și de derută, în

pericol de a fi capturat de călăreții sau tancurile sovietice, sergentul major Niță Ștefan (originar din comuna Surdila, județul Brăila) manifestând spirit de inițiativă, curaj și voință, găsește depozitul volant al Diviziei Blindate; încarcă mașina cu muniții și se prezintă la timp la Grup spre satisfacția comandantilor săi căpitanul Mircea Rotaru și colonelul Otto Benedict.

„Grupul” trăiește și poate continua lupta...

O coloană formată din trenurile unităților Diviziei Blindate mărșăluia, în retragere. În coada coloanei se mișca Compania Antiaeriană a diviziei comandată de căpitanul Leon Anghelescu.

Coloana a fost atacată de unități de cavalerie sovietice însoțite de care de luptă.

Căpitanul Anghelescu a ordonat punerea în baterie. Compania a deschis focul și a distrus un car de luptă și un escadron ce trecuse la șarje; a împărțiat restul și a salvat coloana de la capturare, circa 90 de mașini și 600 oameni. Personalul care încadra compania comandată de căpitanul Leon Anghelescu în această operațiune, era alcătuit din șoferi, ajutoari de șoferi, sanitari și ostași răzleți. La Malaia Doncinsca, compania a intrat sub ordinele Diviziei 22 Blindate germane din Corpul 48 Blindat german.

În luptele în încercuire de la nord-vest Bolșaiia Doncinsca, căpitanul Leon Anghelescu a organizat și comandat subunitățile de pușcași formate din oameni de la trenuri și ostași răzleți, în sectorul ordonat de Divizia 22 Blindată germană. Parte din sector a fost sub comanda căpitanului Mircea Rotaru (comandantul trenului de luptă⁸ al Grupului Specialități Moto) și mașinile sub comanda căpitanului medic Eugen Bălănescu⁹.

Compania 1 Anticar tunuri 47 mm, comandată de căpitanul Alexandru Giurgiu, și cu Compania 2 Pionieri în ariergarda Diviziei Blindate s-a repliat în satul Doncinsca.

Aici (...) compania a fost în trei rânduri atacată de 8 care rusești care au încercuit satul, traversându-l de câteva ori și

Tun antitanc „Schneider” model 1936, calibrul 47 mm, fabricat la Uzinele Astra

În așteptarea tancurilor inamice

trăgând cu tot armamentul. Compania anticar a ocupat poziție la încrucișări, barându-le. Rezultatele obținute de la tunurile de 47 mm au fost mediocre, proiectilele NU AU PĂTRUNS ÎN BLINDAJELE CARELOR.

La ordinul comandantului de companie, sergenții Iovănel M. Ioan Mihăilescu și Ion Zaharia și fruntașul Ambrosie Marta s-au urcat pe care cu sticle cu benzină, incendiind 3 care la Doncinsca, 23 noiembrie 1942¹⁰.

24 noiembrie 1942: către ora 10.00, ostașii Plutonului Anticar comandați de sublocotenentul Mircea Ralea, din Compania Specialități comandată de căpitanul Petre Zănescu, împreună cu o grupă de mitraliere condusă de căpitanul Gh. Manolescu, comandantul Companiei 2 Motocicliști, asigurau îmbarcarea în mașini și replierea camarazilor lor.

(...) În ciocnirea grea care a urmat, acest mic grup de ostași care s-au luptat cu un spirit de sacrificiu fără seamăn, are pierderi mari. Sublocotenentul Mircea Ralea este rănit mortal. Pentru a fi salvat de a nu cădea la inamic, oamenii săi contraatacă la baionetă sub comanda locotenentului Gheorghe I. Gheorghe, izgonesc pe inamic, apoi se retrag cu ofițerul și tunurile anticar, la Ossinovschi¹¹.

27 noiembrie 1942: viscolul puternic, cu

zăpadă. Ger. Temperatura aerului -25°. Vizibilitate redusă. Comandantul grupului de Specialități Moto, colonelul Otto Benedict a ordonat: *Rezistență, fără gând de retragere.*

Către ora 11.00, o companie din Regimentul 11 Infanterie rus atacă pândarii companiei. Infanteriștii ruși se furișau printr-o râpă, pentru atac prin surprindere. Sublocotenentul Nicolae Soare, comandantul Plutonului 1 menține în fața inamicului pândarii, iar cu grosul manevrează pe la vest și nimicește compania rusă printr-un foc tras de la 200 m.

O altă companie de infanterie inamică din Regimentul 66 Infanterie rus, profitând de vizibilitatea redusă a atacat Compania 2 Motocicliști comandată de căpitanul Gheorghe Manolescu. Dar pândarii companiei sunt la post. Căpitanul Manolescu, ofițer extrem de curajos și energic organizează cu iscusință și repeziciune o ambuscadă în urma căreia compania inamică a fost nimicită complet. Pierderi: 8 răniți și 7 degerați¹².

În sfârșit, în 28 noiembrie 1942, un cantonament mult dorit. Divizia a dispus regrouparea Grupului în satul Cuteinicov...

La 28 noiembrie 1942, forța combativă a Companiei 1 Anticar, când după 9 zile și 9 nopți cât s-a aflat continuu în lupte, a intrat în cantonament la Cuteinicov, era de 72 de oameni cu 3 tunuri anticar și 3 puști mitraliere¹³.

Tunul antitanc „Reșița” model 1943, calibru 75 mm, în poziție de tragere

În operația de retragere (22-27 noiembrie 1942) când unitatea a rupt inelele a două încercuiri inamice, Grupul de Specialități Moto a constituit împreună cu Batalionul Geniu Moto, (unitate aparținând, de asemenea, Diviziei Blindate) nucleul principal al Ariergărzii Diviziei Blindate.

Ariergarda a suferit pierderi grele în personal și armament (care nu au putut fi completate), mai ales atunci când pentru traversarea pantelor întâlnite pe itinerar, subunitățile au trebuit să se sprijine reciproc, cu prețul slăbirii ripostei împotriva atacurilor cu tancuri din partea inamicului. Extrem de vulnerabile au fost coloanele trenurilor de luptă, rupte din grosul unităților, care se retrăgeau pe itinerare impuse și controlate de inamic.

Rămase sub protecția unor ariergărzi cu misiuni de sacrificiu, insuficient întărite cu tancuri și guri de foc antitanc calibru greu, replierea s-a desfășurat în condițiile pericolului de a fi surprinse și atacate frecvent de unitățile blindate și cavalerie sovietică.

În astfel de situații, pentru subunități și unități, un element de mare însemnătate l-a reprezentat COMANDANTUL. El a fost acela care, cu autoritatea sa, mai ales morală, a dat ordine sau a constituit un exemplu personal salvator. În acest sens exemple pot fi căpitanii Gh. Manolescu, Petre Zănescu, Leon Anghelescu, sublocotenentul Ștefan Țarălungă și mulți alții.

Pentru admirabilul spirit de sacrificiu, pentru strălucite fapte de armă săvârșite în timpul luptelor care s-au desfășurat între 20 noiembrie și 30 decembrie 1942 la Cotul Donului, au fost citați prin Ordinul de Zi al Diviziei 1 Blindată la 14 martie 1943: căpitanul Petre Zănescu – comandatul Companiei Specialități din Grupul Specialități Moto (Ordinul de Zi nr. 87) și căpitanul Victor Davidescu – comandantul Bateriei Grele Antitanc cal. 75 mm din Batalionul Anticar al Grupului Specialități Moto (Ordinul de Zi nr. 90)¹⁴.

Sublocotenentul Ștefan Țarălungă din Grupul Specialități Moto a fost distins cu Ordinul Militar „Mihai Viteazul” cls. a III-a, conform Înaltului Decret nr. 2505 din 13 septembrie 1943¹⁵.

Au căzut la datorie: locotenentul Constantin Zapan și sublocotenentul Gheorghe Stangaci – 20 noiembrie 1942 (Korotcovschi); sublocotenentul Mircea Ralea – 24 noiembrie 1942 (Ossierschi); căpitanul Dumitru Picioroga (cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul” cls. a III-a, dat dispărut cu toată Compania 1 Motocicliști), sublocotenentul Titus Hațiegan, sublocotenentul Aurel Crișan, sergentul-major Constantin Timofte și sergentul-major Constantin Sbârcea – 22 noiembrie 1942 (Russacof); căpitanul Petre Zănescu, sublocotenentul Hirian și sergentul-major Dumitru Baltag – 26 decembrie 1942 (Solotovschi).

EROI care și-au servit Patria acolo unde i-a purtat destinul, care au înțeles și și-au făcut datoria impusă în cel mai atroce conflict din istorie.

Duminică 28 martie 1943, la ora 17.30, rămășițele Grupului Specialități Moto au sosit la Câmpina.

**THE SPECIALITIES MOTORIZED
GROUP – A SACRIFICE UNIT
OF DIVISION 1 ARMoured
IN THE BATTLE
FROM THE WINTER OF 1942
COLONEL (TANK, R.)
GEORGE GHEORGHIU**

Abstract: The Specialities Motorized Group which was formed by Survey Motorized Group and Antitank Battalion reached Don Bend in September 1942. It acted with heroism to support the Division 1 Armoured in bad weather conditions.

Keywords: Don Bend, 1942, Specialities Motorized Group, Colonel Otto Benedict, antitank weapons

NOTE

¹ Arhivele Militare Române (în continuare A.M.R.), fond Grupul Specialități Moto, dosar nr. crt. 1, f. 9.

² Coloană de mașini sub comandă de ofițer (subofițer) cu bucătăriile de campanie, cantități de alimente, echipament, muniție, carburanți și aprovizionare cu materiale de tot felul pentru asigurarea nevoilor de luptă ale trupelor. În raport de eșaloane, distingem trenul de luptă al companiei (bateriei), trenul de luptă batalionar (al divizionului), trenul de luptă regimentar (al regimentului). Termenul a fost folosit în armată în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial.

³ A.M.R., fond Grupul Specialități Moto, dosar nr. crt. 11, ff. 82-84.

⁴ Idem, fond Regimentul 1 Care de Luptă, dosar nr. crt. 218/42, ff. 20-21.

⁵ Idem, fond Regimentul 3 Vânători Moto, dosar nr. crt. 140/42, f. 114.

⁶ Idem, fond Grupul Specialități Moto, dosar nr. crt. 790/2 (8598), ff. 14-16; 17; 27; 43-45; 47.

⁷ Ibidem.

⁸ Ofițer brav, curajos, cu deosebit spirit de inițiativă și camaraderie ostășească. În ziua de 6 august 1941, în misiune de cercetare pe direcția Mihailovca – Odessa a intervenit din proprie inițiativă în mod salvator, despresurând cercetașii locotenentului Constantin Husărescu (ucis în luptă) încercuți.

⁹ A.M.R., fond Grupul Specialități Moto, dosar nr. crt. 790/2 (8598), ff. 14-16; 17; 27; 43-45; 47.

¹⁰ Ibidem.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem.

¹³ Idem, fond Divizia 1 Blindată, dosar nr. crt. 1174/42, f. 88.

¹⁴ Idem, fond Regimentul 3 Vânători Moto, dosar nr. crt. 150/42, ff. 136-145.

¹⁵ *Armata Română în 1941-1945*, Editura RAI, București, 1995, p. 284.

ARTILERIA ANTIAERIANĂ ROMÂNĂ ÎN PRIMII ANI DUPĂ RĂZBOI (9 mai 1945-10 aprilie 1949)

General-maior (r) prof. univ. Dr. Visarion NEAGOE¹

Încetarea ostilităților în Europa, marcată istoric prin capitularea necondiționată a Germaniei, a găsit artileria antiaeriană română cu o parte din forțe și mijloace în zonele de operații, pe aliniamentele atinse de trupe până la acea dată și cu cealaltă parte în zonele interioare, în dispozitive de luptă organizate la obiectivele date prin misiune spre a fi apărate antiaerian.

Pentru a înțelege modificările la care a fost supusă artileria antiaeriană în primii ani după război, pe care îi putem considera ca perioada de trecere a acesteia de la starea de război, la starea de pace, vom apela la câteva momente mai semnificative și la situațiile ce le-au caracterizat din punct de vedere al acestei arme:

- 21 iunie 1941, momentul intrării României în război.

La acea dată, compunerea de luptă a artileriei antiaeriene însuma: 63 baterii de artilerie antiaeriană, 12 baterii de mitraliere antiaeriene și 9 baterii de proiectoare, constituite în 19 grupuri (divizioane) și 6 grupări (regimente). Din structura armii au mai făcut parte școlile militare de ofițeri și subofițeri, centrul de instrucție și formațiuni de asigurare. În perioada 21 iunie 1941-23 august 1944 din totalul unităților de luptă, 75% au fost repartizate pentru apărarea antiaeriană a punctelor sensibile de pe teritoriu (obiective fixe) și 25% pentru cele din zonele de operații;

- 23 august 1944, momentul trecerii României de partea **coalitiei antihitleriste**. La acea dată, în compunerea de luptă a artileriei antiaeriene intrau 203 baterii de artilerie antiaeriană, 12 baterii de mitraliere și 17 baterii de proiectoare, constituite în 41 de divizioane, respectiv 10 regimente, 4 comandamente de brigăzi și 1 comandament de armă. Din structura artileriei antiaeriene au mai făcut parte: o rezervă de 6-8 baterii diferite calibre, școlile militare, centrul de instrucție și formațiuni de asigurare. După 23 august 1944, raportul în repartitia forțelor și mijloacelor a fost inversat: 25% pentru apărarea antiaeriană a punctelor sensibile de pe teritoriu și 75% pentru cele din zonele de operații. Creșterea forței combative a artileriei antiaeriene realizată până la 23 august 1944 față de momentul 22 iunie 1941 a fost substanțială: de la un total de 84 baterii la unul de 240 baterii, respectiv cu 75%;

- 1 ianuarie 1945, **înființarea unui comandament operativ de divizie antiaeriană**², care a luat în subordine directă marile unități și unitățile aflate pe front (în zonele de operații), astfel încât față de compunerea de luptă existentă la 23 august 1944 a mai apărut acest eșalon în afara Regimentului 3 Artilerie Antiaeriană, Regimentului de Instrucție și câteva subunități care se aflau în zonele interioare

(pe teritoriu național) și care însumau 3 942 persoane: 195 ofițeri, 241 subofițeri, 54 maiștri militari, 3 445 trupă și 17 funcționari civili, toate celelalte comandamente și unități de trupă s-au aflat pe front. Structura comenzilor la unitățile operative a fost mult dezvoltată față de cele ce îndeplineau misiuni pe teritoriu (în interior);

- 1 martie 1945, **momentul trecerii Diviziei de Artilerie Antiaeriană și a unităților și subunităților subordonate din compunerea Inspectoratului Aeronauticii în cea a Comandamentului Artileriei Armatei**. La comanda acestui eșalon s-au aflat:³ generalul de brigadă Horia Roman – comandantul diviziei; colonelul Chirculescu Marcel – comandantul Brigăzii 1 Artilerie Antiaeriană; colonelul Bărbieri Constantin – comandantul Brigăzii 2 Artilerie Antiaeriană; colonelul Rudeanu Ion – comandantul Brigăzii 4 Artilerie Antiaeriană; colonelul Popescu Gheorghe – comandantul Brigăzii 3 Artilerie Antiaeriană; colonelul Bălănescu Mihail – comandantul Regimentului 1 Artilerie Antiaeriană; locotenent-colonelul Rădescu Gheorghe – comandantul Regimentului 2 Artilerie Antiaeriană; colonelul Codreanu Martie – comandantul Regimentului 3 Artilerie Antiaeriană; colonelul Pascal Dimitrie – comandantul Regimentului 4 Artilerie Antiaeriană; colonelul Ionescu Ion – comandantul Regimentului 5 Artilerie Antiaeriană; colonelul Limburg Dumitru – comandantul Regimentului 6 Artilerie Antiaeriană; colonelul Turtureanu Gheorghe – comandantul Regimentului 7 Artilerie Antiaeriană; colonelul Grumăzescu Dumitru – comandantul Regimentului 8 Artilerie Antiaeriană; colonelul Zăgănescu Nicolae – comandantul Regimentului 9 Artilerie Antiaeriană; colonelul Cernătescu Ștefan – comandantul Regimentului 10 Artilerie Antiaeriană; colonelul Georgescu Ion – comandantul Centrului de Instrucție și al Școlii de Ofițeri de Artilerie Antiaeriană.

- 15 aprilie 1945, **momentul bilanțului primei etape de reducere a efectivelor și armamentului din compunerea artileriei antiaeriene**. Între 23 august 1944 și 15 aprilie 1945, au fost desființate: 1 comandament de brigadă; 10 baze tip regiment de artilerie antiaeriană; 8 comenzi de divizioane; 50 baterii tunuri antiaeriene de diferite calibre; 6 baterii mitraliere antiaeriene; 1 baterie proiectoare; 14 grupe operatori la stațiile de detecție electromagnetică (radiolocație) Wurtzburg-39 T(D); parte din formațiunile de asigurare. La sfârșitul acestei etape (15 aprilie 1945), compunerea de luptă a artileriei antiaeriene a fost redusă cu 26% față de cea existentă la 23 august 1944.

- 10 iunie 1945, momentul intrării Armatei Române și implicit a artileriei antiaeriene într-o perioadă activă de transformări și reorganizări, care a durat până în anul 1949, când, pentru prima dată după război, se poate vorbi de o relativă stabilitate în conducerea și construcția armatei. În intervalul 15 aprilie 1945 la 10 iunie 1945, a continuat procesul de scoatere din ordinea de bătaie a artileriei antiaeriene a unor comandamente și unități, astfel încât, la 10 iunie 1945, compunerea de luptă a armeei a fost diminuată cu 36% față de situația existentă la 15 aprilie 1945.

Au fost desființate: 2 comandamente de regiment; 12 comenzi de divizion artilerie antiaeriană; 3 comenzi de divizion proiectoare; 54 baterii de artilerie antiaeriană; 13 baterii de proiectoare; 4 baterii de mitraliere antiaeriene; 2 comenzi de divizion-rezervă; parte din formațiunile de asigurare.

Potrivit cerințelor impuse de Comisia Aliată de Control au mai fost desființate: Centrul de Instrucție cu școlile militare de ofițeri și subofițeri de artilerie antiaeriană, care formau o singură instituție de învățământ și apoi transformate într-o Secție de Pregătire pentru Artileria Antiaeriană în cadrul Școlii Militare de Artilerie „Regele Carol I”, din Pitești⁴.

În total, reducerile efectuate în compunerea de luptă a artileriei antiaeriene până la 10 iunie 1945 reprezentau o scădere a efectivelor și armamentului cu 53% față de existentul la 23 august 1944 și o apropiere de situația consemnată la începutul războiului – 21 iunie 1941.

La comanda marilor unități și unităților din subordinea comandantului artileriei antiaeriene, s-au aflat la acea dată: generalul de brigadă Popescu Gheorghe – comandantul diviziei; colonelul Marcel Chirculescu – comandantul Brigăzii 1 Artilerie Antiaeriană; colonelul Bărbieri Constantin – comandantul Brigăzii 2 Artilerie Antiaeriană; generalul de brigadă Rudeanu Ion – comandantul Brigăzii 4 Artilerie Antiaeriană; colonelul Rătescu Gheorghe – comandantul Regimentului 2 Artilerie Antiaeriană; colonelul Brânduș Nicolae – comandantul Regimentului 3 Artilerie Antiaeriană; colonelul Ionescu Ion – comandantul Regimentului 5 Artilerie Antiaeriană; colonelul Turtureanu Gheorghe – comandantul Regimentului 6 Artilerie Antiaeriană; colonelul Tamovchi Petre – comandantul Regimentului 10 Artilerie Antiaeriană.

Procesul de desființare a unităților menționate a continuat în tot cursul anului 1945 acesta fiind dublat de inventarierea și stabilirea stării tehnice a armamentului și materialelor rezultate. Odată cu reducerea din structura artileriei antiaeriene a unor mari unități și unități a avut loc și o disponibilizare a cadrelor, a specialiștilor din armă. Acest proces, dureros pentru majoritatea cadrelor în cauză, care aveau vârste cuprinse între 25-30 ani a început în decembrie 1944⁵ și a fost însoțit de instrucțiuni privitoare la modul de selecționare a celor ce pot rămâne în activitate.

Reducerea de personal și a cifrei de școlarizare s-a aplicat și în sistemul de formare și perfecționare a pregătirii cadrelor de artilerie antiaeriană prin: concentrarea învățământului de profil într-o singură instituție militară – Centrul de Instrucție

Ofițeri-elevi dintr-o unitate de artilerie antiaeriană

al Artileriei Antiaeriene – prin integrarea Centrului de Instrucție al Apărării contra Aeronavelor înființat la 1 aprilie 1938, în București și a școlilor militare de ofițeri și subofițeri activi, înființate la 10 decembrie 1939. Cifra de școlarizare anuală a fost fixată la 100 elevi și cursanți; trimiterea la unități pentru continuarea stagiului a celor 36 de elevi, care la data reorganizării învățământului erau surplus față de cifra de școlarizare stabilită⁶; desființarea școlilor militare de ofițeri și subofițeri de rezervă cu profil de artilerie antiaeriană și repartizarea la unități pentru satisfacerea stagiului militar a celor 220 elevi deveniți disponibili.

Trecerea în cadrul disponibil s-a executat în mod eșalonat, în perioada 1945-1947, pe măsura sosirii unităților de pe front, lichidării unităților desființate și reorganizării celor rămase în serviciu.

Avându-se în vedere numărul mare de ofițeri trecuți în rezervă și retragere și, mai ales, asigurarea unor condiții ca aceștia să-și poată găsi un loc de muncă potrivit pregătirii ce o aveau, la 15 iunie 1946 a fost emis *Decretul-lege nr. 1869 prin care studiile militare au fost echivalate* după cum urmează: școala militară de ofițeri cu licența și Școala Superioară de Război cu doctoratul. Au beneficiat de această lege toți ofițerii activi, în rezervă și retragere.

Pentru a avea o imagine a dimensiunii pe care a avut-o procesul de reducere a efectivelor din artileria antiaeriană,

prezentăm în cele ce urmează o comparație între situația numerică a acestora existentă spre sfârșitul războiului și cifra stabilită prin Convenția de Armistițiu din 12 septembrie 1944 până la care poate ajunge încadrarea cu efective a armei. În perioada 1942-1943, personalul necesar pentru încadrarea unităților de artilerie antiaeriană a fost stabilit astfel: 1 125 ofițeri combatanți din care 5 generali; 150 ofițeri necombatanți: ingineri, mecanici, guarzi etc.; 1 397 subofițeri din care 1 095 de artilerie antiaeriană și 35 127 trupă, inclusiv rezerva de 10%. La aceste cifre au mai fost adăugate, în anul 1943, efectivele pregătite în Centrul de Instrucție româno-german din Tabăra Târgșor – Ploiești și în centrele de instrucție din Germania pentru încadrarea bateriilor grele și a stațiilor de radiolocație „Wurtzburg” intrate în înzestrarea armatei. Acest personal a cuprins în final: 185 ofițeri, 306 subofițeri și 4 649 trupă⁷.

În s u m â n d aceste cifre și acordându-le o marjă de eroare de $\pm 5\%$ (având în vedere numărul mare de documente din care au fost extrase) se poate aprecia că, la începutul anului 1944, efectivele existente în artileria antiaeriană au fost constituite din: 1 310 ofițeri combatanți; 150 ofițeri necombatanți; 1 703 subofițeri; 39 776 trupă, deci un total de 42 939 militari.

În primele 8 luni ale anului 1944, când necesarul în unități de artilerie antiaeriană a crescut (a fost o vară antiaeriană), structura acestora a atins un maxim reflectat și în creșterea de efective care au ajuns la: 1 848 ofițeri, 2 280 subofițeri și maiștri militari și 47 384 trupă adică 51 512 persoane. Dacă la aceste cifre le adăugăm și pe cele din unitățile de Radio, Pândă (zonală și subzonală) care reprezentau 112 ofițeri, 944 subofițeri și maiștri militari și 8 451 trupă, rezultă un total de 61 019 persoane.

Această realitate, pusă față în față cu cerința înscrisă în Convenția de Armistițiu din 12 septembrie 1944 și anume ca artileria antiaeriană română să se limiteze la o încadrare de până la 5 000 persoane, indica drept obligatorie o reducere a efectivelor de 10-12 ori. Fără îndoială că o astfel de măsură a fost suportată cel mai greu de ofițerii, maiștrii militari și subofițerii activi, care prin disponibilizare își vedeau compromisă cariera aleasă.

Chiar dacă printr-o sumară analiză am avea în vedere numai disponibilizarea cadrelor active existente la acea dată

în artileria antiaeriană, întrucât cele de rezervă nu intrau în calcul, și ar fi suficient să argumentăm dificultățile produse prin aplicarea acestor măsuri, cunoscând faptul că, raportul numeric dintre cadrele active și cele de rezervă era la acea vreme de aproximativ 3/2.

Cum era și firesc, reducerile stabilite nu s-au realizat pe loc. Ele au început cu structurile de comandă, cu formațiunile de asigurare, cu unitățile care și-au pierdut parțial capacitatea de luptă și au continuat cu cele care nu mai prezentau interes.

După cum rezultă din documentele prezentate mai înainte, pentru comandamentele de mari unități și unități ca și pentru subunitățile luptătoare participante în zonele de operații au fost aplicate, de regulă, norme (compunere la război) de încadrare. Pentru ca reducerile să nu afecteze eșaloanele

aflate în zonele de operații, au fost stabilite pentru fiecare norme de încadrare astfel: 120 de persoane pentru comandamentul de armă; 50 de persoane pentru comandamentul de divizie; 40 de persoane pentru comandamentul de brigadă; 29 de persoane pentru comandamentul de regiment; 60 de persoane pentru comandamentul de divizion și 105

persoane pentru o baterie de calibru mijlociu.

Aplicând aceste norme la numărul de comandamente și unități participante pe front după 23 august 1944, rezultă că până la 10 iunie 1948 reducerea efectivelor până la pragul fixat de 5 000 persoane nu a fost posibilă⁸.

Totuși, la data menționată, încadrarea artileriei antiaeriene a ajuns la 13 061 persoane față de 51 512 cât a fost în august 1944⁹. Ca urmare, procesul de reorganizare a artileriei antiaeriene a continuat și în perioada următoare.

Începând cu 10 iunie 1945, s-a aprobat desconcentrarea ofițerilor, subofițerilor și trupeii, pe măsura înapoierii unităților de pe front și reorganizării celor aflate în țară¹⁰.

La 13 august 1945, a apărut *Decretul-lege nr. 2530/1945 prin care au fost stabilite cadrul și efectivele din Armata de Usca, Aeronautică și Marina Militară valabile până la trecerea Armatei Române la starea de pace*.

Articolul 1 din acest decret prevedea că *Având în vedere încetarea operațiunilor militare, cadrul și efectivele armatei pe timpul până la trecerea pe picior de pace se stabilesc după cum se arată în legea de față*.

1955. Artileriști antiaerieni lângă un tun „Hotchkiss”, model 1939, calibru 25 mm

Articolul 2 preciza că *Numărul comandamentelor, unităților, școlilor, centrelor de instrucție, formațiunilor de serviciu, depozitelor, stabilimentelor etc. sunt cele arătate în tabelul alăturat.*

În Capitolul III, punctul „B” din acest tabel, care se referea la structura Aeronauticii, din care făcea parte și artileria antiaeriană, se preciza:

a) *Comandamente: 1 Aeronautic; 1 de divizie de aviație; 1 de divizie de artilerie antiaeriană; 3 de escadrilă de aviație; 3 de brigadă de artilerie antiaeriană;*

b) *Școli, centre de instrucție și unități: [...] 1 Școală militară ofițeri Artilerie antiaeriană; 1 Centru de Instrucție Artilerie antiaeriană; 6 Regimente Artilerie Antiaeriană; 1 Regiment Pândă și Alarmă;*

c) *2 Grupări de depozite și ateliere pentru artileria antiaeriană.*

În baza acestui *Decret-lege și a Instrucțiunilor Speciale nr. 56.500* transmise de Marele Stat Major (în continuare M.St.M. – n.n.), Subsecretariatul de Stat al Aerului preciza prin Dispoziția nr. 254/M din 17 august 1945 următoarele: a) în cursul lunii august 1945, Aeronautica va trece la organizarea de pace; b) în cadrul artileriei antiaeriene se vor înființa regimente, centre de instrucție, școală ofițeri, după cum

urmează: Regimentul 1 Artilerie Antiaeriană (București; ia ființă din Regimentul 3 Artilerie Antiaeriană și din permanența fostei baze a Regimentului 1 Artilerie Antiaeriană și noi încadrări); Regimentul 2 Artilerie Antiaeriană (Iași, provizoriu la Roman; ia ființă din Regimentele 2 și 6 Artilerie Antiaeriană și permanența fostei baze a Regimentului 2 Artilerie Antiaeriană și noi încadrări); Regimentul 3 Artilerie Antiaeriană (Ploiești; ia ființă din Regimentul 7 Artilerie Antiaeriană și permanența de la fostele baze ale Regimentelor 7 și 9 Artilerie Antiaeriană); Regimentul 4 Artilerie Antiaeriană (Brașov, provizoriu la Hălchiu; ia ființă din Regimentele 4 și 10 Artilerie Antiaeriană și permanența fostei baze a Regimentului 4 Artilerie Antiaeriană); Regimentul 5 Artilerie Antiaeriană (Sibiu, provizoriu la Cîsnădie; ia ființă din Regimentul 5 Artilerie Antiaeriană și permanența fostei baze a Regimentului 5 Artilerie Antiaeriană); Regimentul 6 Artilerie Antiaeriană (Someșeni – Cluj; ia ființă din Regimentul 8 Artilerie Antiaeriană și permanența fostei baze a Regimentului 8 Artilerie Antiaeriană); Centrul de Instrucție al Artileriei Antiaeriene (București; ia ființă din Secția Pregătitoare pentru Artileria Antiaeriană de pe lângă

Școala Militară de Artilerie – Pitești și fosta permanență a bazei Centrului de Instrucție a Artileriei Antiaeriene, devenită Secția Pregătitoare a Artileriei la 11 mai 1945, conform Ordinului M.St.M. nr. 550/1945); Școala de Ofițeri Artilerie Antiaeriană (București; ia ființă din Secția Ofițeri pentru Artileria Antiaeriană de pe lângă Școala Militară de Artilerie – Pitești; Școala de Ofițeri de Artilerie Antiaeriană s-a transformat în Secție la 1 iunie 1945, conform Ordinului M.St.M. nr. 53.687/1945); Regimentul 2 Informare și Alarmă (Viștea de Jos, jud. Făgăraș; ia ființă din Batalionul Pândă-Radio, din personalul formațiunilor de Informare Aeriană și din personalul suplimentar din Regimentul 3 Aerotransport).

Ca urmare a acestor înființări și transformări, organizarea artileriei antiaeriene, în luna august 1945, a fost următoarea:

Divizia de Artilerie Antiaeriană cu Brigada 1 Artilerie Antiaeriană (Regimentele 1 și 2 Artilerie Antiaeriană); Brigada 2 Artilerie Antiaeriană (Regimentele 3 și 4 Artilerie Antiaeriană); Brigada 3 Artilerie Antiaeriană (Regimentele 5 și 6 Artilerie Antiaeriană); Centrul de Instrucție Artilerie Antiaeriană; Școala

de Ofițeri Artilerie Antiaeriană) și Regimentul 2 Informare și Alarmă.

Această nouă structură a artileriei antiaeriene a fost redusă față de cea din 10 iunie 1945 cu 2 regimente de artilerie antiaeriană (luptă); 1 regiment de artilerie antiaeriană (instrucție) și 2 divizioane de artilerie antiaeriană (rezervă).

La sfârșitul lunii august, șeful M.St.M., generalul de divizie Costin Ionașcu, a raportat Regelui Mihai I că a continuat reorganizarea armatei și reducerea efectivelor¹¹. În capitolul „Aeronautică”, alineatul „Artilerie antiaeriană” se preciza că această armă, în perioada 20 iunie–28 august 1945, a fost redusă la o divizie de artilerie antiaeriană; brigăzi de artilerie antiaeriană și 4 regimente de artilerie antiaeriană. Raportul, de fapt o dare de seamă, nu a comentat situația instituțiilor militare de învățământ și formațiunilor de asigurare.

În perioada septembrie 1945–iunie 1946, în cadrul artileriei antiaeriene au continuat operațiunile de lichidare a unităților desființate, de verificare a stării tehnice a armamentului antiaerian (clasarea și depozitarea acestuia) și de sintetizare a învățămîntelor rezultate din participarea la război.

Lucru în stația de radiolocație

Pavilionul central al Școlii de Ofițeri de Artilerie

La 15 iunie 1946, apărea *Legea nr. 452 privitoare la organizarea și funcționarea Ministerului de Război*.

La Art. 3, se specifica: *Ministerul de Război se compune din: [...]*

b) *Subsecretariatul de Stat al Aerului care este și Comandamentul Aeronauticii.*

În cadrul Subsecretariatului de Stat al Aerului se constituie: Direcțiile Aviației, Aviației Civile, Educației și Culturii; Direcția Artileriei Antiaeriene care: asigură administrarea și dotarea cu materiale de artilerie antiaeriană, a artileriei antiaeriene după planul general de dotare fixat de Statul Major al Aerului.

Director al acestui compartiment a fost numit colonelul Grigore Zadik, care în fapt îndeplinea parte din atribuțiile comandantului de armă.

În baza acestei legi, s-a publicat în „Monitorul Oficial” nr. 138 bis din 18 iunie 1946 *Decretul-lege privind stabilirea cadrului și efectivelor armatei*. În Capitolul IV, destinat Aeronauticii, a fost stabilită următoarea structură organizatorică:

A) Comandamente: Statul Major al Aeronauticii; Comandamentul Diviziei de Aviație; Comandamentul Diviziei de Artilerie Antiaeriană;

B) Corpuri de trupă: trei regimente de artilerie antiaeriană; (Regimentele 2, 3 și 6 Artilerie Antiaeriană)

C) Școli: 1 centru de instrucție pentru Artilerie Antiaeriană; 1 școală ofițeri și subofițeri artilerie antiaeriană;

La 13 decembrie 1946, Subsecretariatul de Stat al Aerului a fost desființat și, apoi, transformat în Inspectoratul Aeronauticii care a îndeplinit și atribuțiile Comandamentului Aeronauticii.

În această situație, a fost desființată și Direcția Artileriei Antiaeriene, și ca urmare structura armeei a fost redusă la comandamentul Diviziei de Artilerie Antiaeriană cu corpurile de trupe: regiment, divizioane, baterii, secții etc.

În cursul anului 1947, s-a trecut la o nouă organizare și funcționare a Ministerului Apărării Naționale (în continuare

M.Ap.N. – n.n.) și drept urmare la o nouă organizare a Armatei Române. Pentru prima operațiune s-a emis *Legea nr. 205 din 21 iunie 1947* care prevedea: M.Ap.N. exercită conducerea întregii armate prin: Comandamentele de regiuni militare; Comandamentul Aeronauticii; Comandamentul Marinei; Comandamentul Geniului și Comandamentul Grănicerilor.

Pentru cea de-a doua operațiune, s-a emis *Legea nr. 206 din 21 iunie 1947* în cuprinsul căreia se preciza: organizarea armatei cuprinde: Armata de Uscat; Aeronautica; Marina Regală și Grăniceria.

În compunerea Aeronauticii intrau: comandamente (Comandamentul Aeronauticii; Comandamentul Diviziei de Aviație; Comandamentul Diviziei de Artilerie Antiaeriană) și corpuri

de trupă (trupele Aeronauticii care cuprindeau Aviația; Artileria Antiaeriană; Pionieri Aero și Transmisiunile Aero).

La art. 50 din capitolul „Corpuri de trupe” se preciza: artileria antiaeriană este constituită: pe regimente; regimentele constituite pe divizioane; divizioanele constituite pe baterii; baterii constituite dintr-un număr variabil de guri de foc; secții de proiectoare: aparate de detecție electromagnetice și de aparatură specială.

Este deosebit de important să subliniem faptul că în structura bateriilor de artilerie antiaeriană s-a legiferat existența secțiilor de detecție electromagnetică, respectiv de radiolocație și a celor de calcul și conducere a focului.

Structura de bază a unei subunități de artilerie a fost astfel precizată ca fiind alcătuită: tunuri – radiolocator, aparatură de calcul și din telecomandă.

În urma reorganizării armatei din iunie 1947, au fost reînființate trei regimente (Regimentele 1, 4 și 5 Artilerie Antiaeriană), astfel încât compunerea de luptă a Diviziei de Artilerie Antiaeriană a ajuns la șase regimente (două brigăzi).

Această structură a corpurilor de trupe a constituit, de fapt, baza construirii în continuare a artileriei antiaeriene atât pentru situațiile de pace, cât și pentru cele de război, cu deosebirea că la nivelul comandamentelor a reapărut eșalonul brigadă.

În perioada 1947-1948, s-au desfășurat activități care au vizat stabilirea liniilor directoare în vederea reorganizării armatei. În cadrul acestor activități, au avut loc desființări de unități, contopiri, înființări, clarificări în problemele de cadre, stabilirea atribuțiilor diferitelor eșaloane, dar și identificarea stării de fapt a bazei materiale destinate apărării naționale (existentul: starea tehnică – serviciu – depozitare – reformă; dimensionarea pe unități de luptă etc.).

Din punctul de vedere al artileriei antiaeriene la sfârșitul acestei perioade au fost reținute unele concluzii ce merită a fi subliniate, astfel: armamentul antiaerian rămas la dispoziție după executarea verificărilor, clasărilor și declasărilor, deci cu o stare tehnică bună, în măsură a fi întrebuițat în luptă, asigura înzestrarea unui număr de 70-75 baterii de artilerie antiaeriană dimensionate pe 6-8 tunuri și tratate, fiecare în parte, ca subunitate de tragere de bază; numărul de unități de artilerie antiaeriană ce puteau fi constituite, în funcție de armamentul antiaerian la dispoziție și care puteau îndeplini rolul de „unitate tactică de bază”, ajungea la 6-8 regimente dimensionate pe 3 divizioane a 3-4 baterii fiecare. Puteau fi avute în vedere și alte combinații fără însă a afecta capacitatea de tragere și tactică a acestora (cel puțin 6 tunuri la 1 baterie și 3 baterii la 1 divizion); gruparea unităților de artilerie antiaeriană rămase în serviciu sub o comandă unică, stabilirea obiectivelor ce puteau fi apărate cu aceste

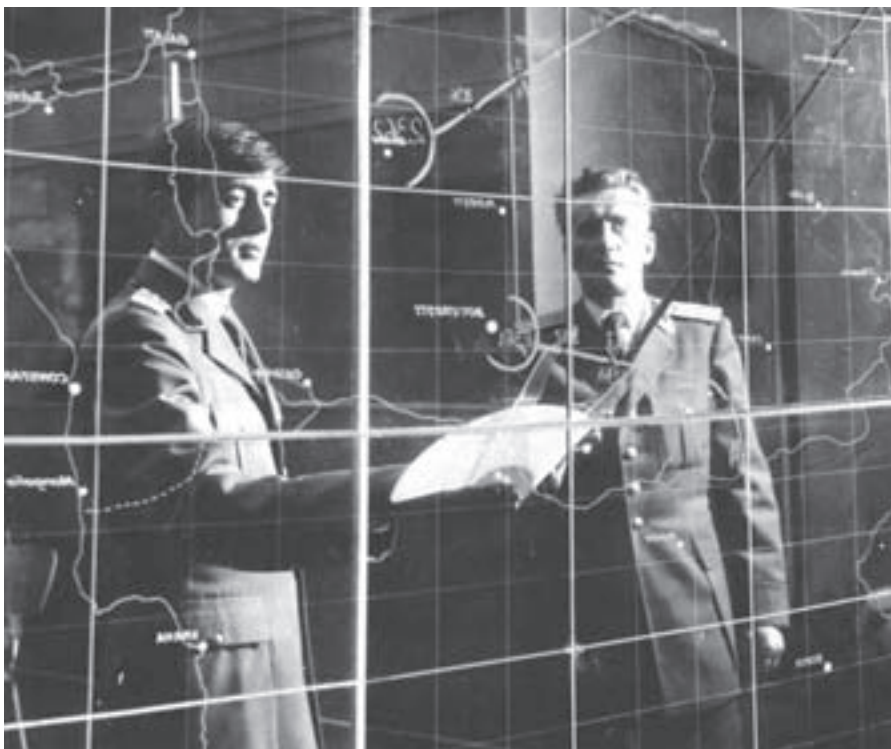
unități și luarea măsurilor pentru intrarea lor în serviciul de luptă permanent; continuarea măsurilor de recuperare a armamentului antiaerian a cărui stare de funcționare necesita intervenții în vederea acoperirii nevoilor curente și completării stocului necesar la mobilizare; elaborarea unor studii specifice artileriei antiaeriene în vederea stabilirii direcțiilor de dezvoltare în următorii ani precizării locului ce-l va ocupa și rolului ce-l va îndeplini în noua structură a sistemului de apărare a țării.

Tratarea în acest mod a artileriei antiaeriene române nu a fost dictată numai de dorința de a-i clarifica situația precară rămasă după război, dar și de atmosfera „rece” care începuse să se instaleze în relațiile internaționale. Efemerele alianțe realizate de marile puteri cu niciun deceniu în urmă, dictate pentru a înfrânge un dușman comun, s-au dovedit, ca de-atâtea ori în istorie, a fi numai un joc de moment. Incompatibilitatea orgoliilor celor mari și a ambițiilor lor de a domina lumea nu s-a dezmințit.

După numai 3 ani de la sfârșitul războiului, divorțul Est-Vest era pe cale să fie pronunțat. Lumea era îngrijorată. Numai istoria cu umorul ei de neegalat a privit fenomenul fără uimire. Știa ce știa: alianțele, oricât de spumoase au fost și vor fi, nu au supraviețuit și nu vor supraviețui în urma unei victorii.

Dacă situația artileriei antiaeriene se clarificase cât de cât, apărarea teritoriului românesc în ansamblu prezenta foarte multe semne de întrebare.

Apărarea antiaeriană activă, apărarea pasivă, apărarea pe uscat și pe mare a frontierei etc., apărarea în general a țării prezenta o mulțime de neajunsuri organizatorice, dar și în domeniul asigurării cu efective, tehnică și materiale specifice.

Conducerea acțiunilor de luptă ale subunităților de artilerie și rachete antiaeriene

Urmare a acestei situații, la 15 septembrie 1948, la nivel guvernamental și prin dispozițiile de aplicare de la nivelul M.St.M.¹² s-au luat două hotărâri care au vizat nemijlocit și dezvoltarea artileriei antiaeriene și anume:

a) menținerea artileriei antiaeriene cu organizarea realizată până la acea dată (un comandament de divizie și corpuri de trupe – regimente, divizioane, baterii) în structura trupelor aeronautice, ca armă cu profil special. În cadrul acestei structuri, artileria antiaeriană urma să-și desfășoare în mod unitar pregătirea de specialitate, în raport cu misiunile ce-i reveneau, astfel încât, la ordin, să fie în măsură să treacă la îndeplinirea lor.

Comandamentul Diviziei de Artilerie Antiaeriană începând cu 28 septembrie 1945, când s-a desființat Comandamentul Artileriei Antiaeriene și până la 10 aprilie 1949, a îndeplinit și atribuțiile de comandament de armă cu excepția perioadei 15 iunie-13 decembrie 1946, când în cadrul Subsecretariatului de Stat al Aerului a funcționat Direcția Artileriei Antiaeriene.

În această perioadă, la comanda Diviziei de Artilerie Antiaeriană s-au aflat pe rând: generalul de brigadă Vasile Șelescu, colonelul Marius Georgescu și colonelul Vasile Lascăr.

În legătură cu Divizia de Artilerie Antiaeriană, reamintim faptul că, începând cu 1 martie 1949, odată cu desființarea Inspectoratului (Comandamentului) Aeronauticii și transformarea acestuia în Comandamentul Aviației Militare, a trecut în subordinea Comandamentului Artileriei până la 10 aprilie 1949, când a intrat în compunerea Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului (în continuare C.A.A.T. – n.n.).

b) înființarea la 15 septembrie 1948 a unui Comandament al Apărării Teritoriului ca organ unic pentru pregătirea,

înzestrarea și coordonarea acțiunilor de apărare a teritoriului a tuturor forțelor cu atribuții în acest domeniu: trupele din apărarea antiaeriană activă, formațiunile de apărare pasivă, grănicerii, pompierii, jandarmii etc. Comandamentul a fost inclus în organica Ministerului Afacerilor Interne.

Preocupări de organizare a apărării antiaeriene a teritoriului cu artileria antiaeriană în perioada 15 septembrie 1948-10 aprilie 1949

Istoria artileriei antiaeriene române în primii ani de după război a fost caracterizată, ca și în cazul altor arme, de căutări pentru clarificarea și precizarea locului și rolului pe care trebuia să le dețină această armă în noua structură a armatei în curs de făurire. Experiența războiului și tendințele de schimbare manifestate în acest domeniu pe plan internațional impuneau stringent un asemenea demers.

Pentru a se înțelege mai bine situația artileriei antiaeriene în perioada premergătoare înființării C.A.A.T., care a legitimat-o ca armă componentă, apreciem ca necesară o scurtă prezentare a schimbărilor ce au avut loc în suprastructurile de care a depins evoluția acestei arme.

La 15 septembrie 1948, a luat ființă **Comandamentul Apărării Teritoriului**¹³ conceput în faza inițială să acționeze ca un organ de studii și prognozare asupra aspectelor legate de apărarea terestră și aeriană a țării, iar apoi să devină **Comandament unic** pentru apărarea din interior a întregului teritoriu național.

Avându-se în vedere că, în afară de aviație și artileria antiaeriană, atribuțiile și structura finală a acestui organ vizau și forțe specifice Ministerului Afacerilor Interne (în continuare M.A.I. – n.n.), respectiv trupele de jandarmi, grăniceri și pompieri, noul comandament a fost înființat pe lângă Secretariatul General pentru Trupe din acest minister, condus de generalul-maior Vasile Drăgănescu, fost comandant al Regiunii II Militare.

Întrucât Secretariatul General pentru Trupe din M.A.I. a dorit de la început să-și păstreze autoritatea (comanda) asupra forțelor de apărare terestră, acesta a hotărât ca forțele participante la

apărarea antiaeriană să rămână în structura Secretariatului, dar ca organ separat sub denumirea de C.A.A.T. sub comanda generalului-maior Mihail Ștefănescu, fost șef al Serviciilor la Regiunea II Militară. Ulterior, acest comandament, fără să i se schimbe structura și misiunile, a devenit **Direcția Generală a Apărării Antiaeriene a Teritoriului**, pentru ca, începând cu 31 decembrie 1948, să rămână ca **Direcție a Apărării Antiaeriene A Teritoriului** (în continuare D.Ap.A.A.T. – n.n.) în cadrul aceluiași secretariat.

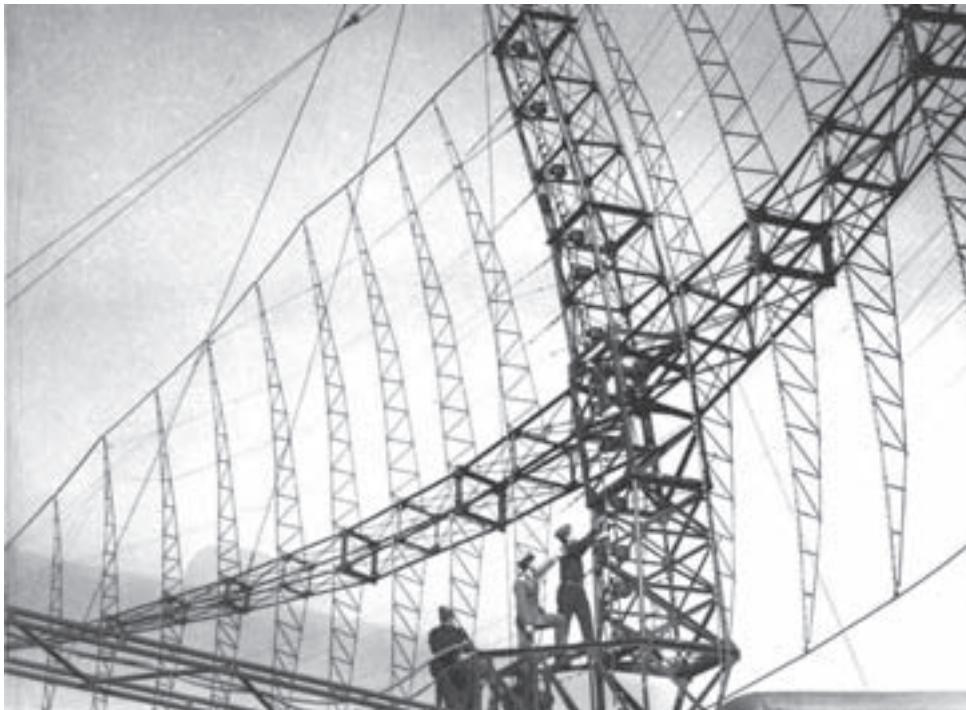
Generalul-maior Mihail Ștefănescu a devenit astfel directorul acestui organ, iar colonelul Sârbu Eremia din M.St.M., numit ulterior șef de stat major, a devenit subdirector. Compartimentul destinat cu rezolvarea problemelor specifice artileriei antiaeriene a primit denumirea de **Biroul Studii pentru Apărarea Antiaeriană Activă a Teritoriului**. Sediul D.Ap.A.A.T. a fost stabilit în București, Calea Victoriei nr. 67, unde a funcționat și Secretariatul General pentru Trupe din M.A.I.

Direcția astfel constituită și-a elaborat, din proprie inițiativă, instrucțiuni de funcționare (atribuții) și un plan de studiu privitoare la structura, misiunile, înzestrarea și executarea apărării antiaeriene a teritoriului. Atribuțiile funcționale, ca și tematica studiilor propuse spre rezolvare au fost supuse aprobării Secretariatului General pentru Trupe, care la rândul lui le-a cuprins într-un ordin transmis spre executare aceleiași direcții.

Pentru elaborarea studiilor legate de dezvoltarea artileriei antiaeriene, Ministerul Forțelor Armate – Direcția Personal (în continuare M.F.A. – n.n.) a detașat, prin Ordinul M.St.M. nr. 27.952 din 18 septembrie 1948, la dispoziția acestui organ, trei ofițeri de specialitate: locotenent-colonelul Atanasie Spiru din Divizia de Artilerie Antiaeriană, maiorul Dimitrie Aurel din Regimentul 5 Apărare Antiaeriană și căpitanul Nicolescu Vasile din M.St.M.

Cu toate măsurile luate pentru începerea lucrului efectiv și în deplină cunoștință de cauză, atât în cadrul Secretariatului General pentru Trupe din M.A.I., cât mai ales în Direcția pentru Apărarea Antiaeriană a Teritoriului, această intenție nu s-a realizat decât parțial.

Lipsa unei încadrări

Brașov. Antenă de radiolocație

corespunzătoare a direcției și a unor legi care să-i permită acesteia să solicite date și să impună măsuri diferitelor ministere și direcții centrale și, mai ales, totala lipsă de informații privitoare la concepția pe care eșaloanele superioare o aveau asupra modului de organizare a apărării antiaeriene, au făcut ca puținul personal aflat la dispoziție să se orienteze în elaborarea studiilor și propunerilor finale după însăși denumirea eșalonului la care lucrau: Apărarea Antiaeriană a Teritoriului.

Toate aceste aspecte duc la concluzia că, în perioada respectivă, nu au existat intenții clare asupra modului în care trebuia organizată și dezvoltată apărarea antiaeriană a teritoriului. Așadar, soluțiile erau așteptate tocmai de la acest organ, constituit anume pentru elucidarea acestor aspecte.

Trebuie subliniat faptul că, spre cinstea lui, personalul în cauză și-a înțeles misiunea și, în final, și-a prezentat opțiunile cu maximă responsabilitate, concretizate prin studii și propuneri pe categorii de forțe și mijloace, precum: structura sistemului de conducere a apărării antiaeriene; informarea aeriană și modul de exploatare a datelor obținute; radiolocația în serviciul apărării antiaeriene a teritoriului; analiza obiectivelor de pe teritoriul României și clasificarea acestora din punct de vedere al apărării antiaeriene; forțele și mijloacele active participante la apărarea antiaeriană: aviația de vânătoare; artileria antiaeriană; rachetele antiaeriene (în perspectivă); apărarea pasivă.

După trei luni de activitate, la 29 decembrie 1948, D.Ap.A.A.T. a prezentat Secretariatului General pentru Trupe din M.A.I. concluziile rezultate din studiile elaborate.

Prin Raportul-sinteză nr. 63 din 29 decembrie 1948¹⁴, semnat de generalul-maior M. Ștefănescu, se propunea ca apărarea antiaeriană a teritoriului să fie organizată și asigurată cu următoarele categorii de mijloace:

A. Detecție electromagnetică (radiolocație); transmisiuni fir și radio.

B. Apărarea antiaeriană activă: mijloace clasice (tun, avion, armament ușor etc.); mijloace moderne (ceață explozivă, rachete antiaeriene care funcționează pe alte baze decât tunurile și care au fost experimentate către sfârșitul războiului, iar după război au făcut mari progrese etc.); artileria antiaeriană (mijloace de foc: tunuri ușoare calibru 20-25 mm; tunuri mijlocii calibru 37-50 mm; tunuri grele calibru 75-100 mm; tunuri foarte grele calibru 100-150 mm); mijloace de descoperire (proiectoare grele de 150 cm; proiectoare ușoare de 60 cm; aparate de detecție electromagnetică pentru conducerea tragerilor antiaeriene; aparatură optică) și mijloace de interdicție (baloane de protecție).

Strictul necesar de asemenea mijloace, în raport de nevoile actuale de apărare antiaeriană, se specifica în raport, ar fi fost de: 400 avioane de vânătoare de zi, (organizate în 2 brigăzi a 4 grupuri fiecare); 50 avioane de vânătoare de noapte (1 grup); 299 baterii de artilerie antiaeriană grele și foarte grele, din care: 2/3 foarte grele și 1/3 grele; 239 baterii de artilerie antiaeriană ușoare și 30 baterii proiectoare.

Integrarea acestor mijloace în sistemul de apărare antiaeriană a teritoriului a fost concepută în raport de obiective, relief și direcții probabile de atac.

În acest sens, s-a apreciat că inamicul aerian poate acționa asupra întregului teritoriu, iar cele mai probabile obiective vizate a fi lovite sunt: zona petroliferă Ploiești – Câmpina; centrul industrial Reșița; nodurile de comunicații: București – Chitila, Brașov, Ploiești, Teiuș, Simeria, Mărășești – Adjud, Craiova și trecerea peste fluviul Dunărea de la Fetești – Cernavodă.

Din punct de vedere al artileriei antiaeriene, concluziile cuprinse în Raportul-sinteză au avut o însemnătate deosebită atât pentru clarificarea problemelor ce se cereau a fi rezolvate în perioada imediat următoare, cât și a celor ce făceau obiectul dezvoltării ulterioare a armei, în acest sens reținem: necesitatea revenirii artileriei antiaeriene la statutul de armă activă în cadrul apărării trupelor, populației și obiectivelor de pe teritoriu și realizarea unei structuri organizatorice care să răspundă acestui statut; înzestrarea unităților și subunităților de artilerie antiaeriană cu armament modern, ale căror performanțe să fie compatibile cu cele ale mijloacelor aeriene de atac; introducerea în compunerea de luptă a artileriei antiaeriene a mijloacelor de radiolocație pentru cercetarea spațiului aerian și conducerea tirului antiaerian; prezentarea în planul de dezvoltare a armei a structurilor organizatorice și resurselor materiale în vederea introducerii în înzestrare a rachetelor antiaeriene; organizarea dispozitivelor de apărare din timp de pace și introducerea serviciului de luptă permanent la obiectivele și zonele sensibile din punctul de vedere antiaerian de pe teritoriu; modernizarea sistemului de asigurare a artileriei antiaeriene cu date asupra situației aeriene prin introducerea în serviciu a mijloacelor de radiolocație; reorganizarea sistemului de pregătire a cadrelor (specialiștilor) din artileria antiaeriană; organizarea, înzestrarea și introducerea în serviciu a unui poligon permanent pentru executarea și aprecierea tragerilor antiaeriene.

În cuprinsul aceluiași studii, au mai fost vizate asigurarea artileriei antiaeriene cu sisteme de protecție împotriva bruiajului de radiolocație și de automatizare a pregătirii și executării tragerilor antiaeriene.

În finalul acestor consemnări se impune o precizare deosebit de importantă pentru artileriștii antiaerieni și istoriografia militară și anume: opiniile celor care au elaborat aceste studii și propuneri, nu au fost influențate nici măcar în limita admisă de atribuțiile de îndrumare și coordonare ce reveneau de drept eșaloanelor superioare, de unde rezultă că întreaga lucrare a constituit un produs al gândirii specialiștilor militari români. Și cum măsurile adoptate, care au privit strict proiectul de reorganizare și dezvoltare a artileriei antiaeriene și ulterior a rachetelor antiaeriene au fost pe deplin aplicabile, rezultă că soluțiile propuse au avut nu numai un înalt grad de originalitate, dar și de modernitate.

Analiza raportului și stabilirea soluțiilor pentru fiecare din problemele ridicate au mai durat încă trei luni, respectiv ianuarie-martie, când a fost luată hotărârea finală, previzibilă de altfel și anume: înființarea unui **Comandament al Apărării Antiaeriene a Teritoriului**.

Situația artileriei antiaeriene române în primii ani după înființarea Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului

Principalele măsuri și acțiuni au fost desfășurate, în anii 1949-1950, în vederea reorganizării artileriei antiaeriene ca armă activă destinată apărării obiectivelor importante de pe teritoriu, trupelor și populației împotriva atacurilor aeriene.

La 10 aprilie 1949, potrivit Ordinului Marelui Stat Major nr. 45.453, a fost înființat Comandamentul Apărării Antiaeriene a Teritoriului (în continuare C.A.A.T. – n.n.), dislocat în București și subordonat direct ministrului. Nucleul de constituire l-a format D.Ap.A.A.T. din Secretariatul General pentru Trupe din M.A.I.

Începând cu această dată, s-a trecut de la faza studiilor și propunerilor privitoare la reorganizarea artileriei antiaeriene la faza aplicării concluziilor rezultate din aceste studii.

Anticipând apariția ordinului, la 7 aprilie 1949, ministrul Forțelor Armate, generalul-colonel Emil Bodnaraș, a numit prin ordine confidențiale în funcția de comandant al Ap.A.A.T. pe generalul-locotenent Paul Alexiu, fostul comandant al Regiunii II Militare, iar ca șef de stat major pe generalul-maior Mihail Ștefănescu fostul director al D.Ap.A.A.T. din Comandamentul Trupelor M.A.I.¹⁵

Cu prilejul acestor numiri au fost discutate și etapele de transformare a D.Ap.A.T. din M.A.I. în C.A.A.T., subordonat direct ministrului Forțelor Armate, ca și organizarea de principiu, în special a armelor ce urmau să intre în componere a acestuia.

În ziua de 8 aprilie 1949, generalul-locotenent Paul Alexiu a fost prezentat cadrelor din D.Ap.A.T., încă în funcțiune la acea dată. Două zile mai târziu, la 10 aprilie 1949, D.Ap.A.T. din M.A.I. și-a prezentat activitatea, întreaga sa structură fiind pusă la dispoziția M.F.A. pentru înființarea C.A.A.T.¹⁶

Datorită numărului redus de personal preluat, în prima structură organizatorică a noului comandament nu au fost prevăzute compartimente speciale pentru artileria antiaeriană.

În perioada 10 aprilie-1 mai 1949 au fost desfășurate activități specifice de organizare, încadrare, informare și documentare a personalului rămas la dispoziție, asupra situației și condițiilor în care urmau să-și îndeplinească atribuțiile.

Situația artileriei antiaeriene, la data înființării C.A.A.T. a fost următoarea: 1 comandament de Divizie de Artilerie Antiaeriană (comandant colonelul Vasile Lascăr); 2 comandamente de Brigadă de Artilerie Antiaeriană (comandate de colonelul Aranaciu Iacob – Brigada 1 Artilerie Antiaeriană și colonelul Amida Leonida – Brigada 2 Artilerie Antiaeriană); 6 Regimente de Artilerie Antiaeriană (comandate de: locotenent-colonelul Zamfropol Constantin – Regimentul 1 Artilerie Antiaeriană; locotenent-colonelul Palade Grigore – Regimentul 2 Artilerie Antiaeriană; locotenent-colonelul Enculescu Nicolae – Regimentul 3 Artilerie Antiaeriană; locotenent-colonelul Marinescu Alexandru – Regimentul 4 Artilerie Antiaeriană; locotenent-colonelul Lacomî Eugen – Regimentul 5 Artilerie Antiaeriană; locotenent-colonelul Roman Alexandru – Regimentul 6 Artilerie Antiaeriană); Centrul de Instrucție și Școala de Ofițeri de Artilerie Antiaeriană (comandant locotenent-colonelul Sandu Ion).

Forțele și mijloacele aparținând artileriei antiaeriene se aflau la data respectivă în subordinea Comandamentului Artileriei din Armata de Uscat, Comandamentului Aviației Militare și cel al trupelor din M.A.I.

La 1 mai 1949, în baza Ordinului Marelui Stat Major nr. 45.625 din 28 aprilie 1949, a avut loc prima reorganizare a artileriei antiaeriene, care a constat în trecerea în organica C.A.A.T. a următoarelor unități¹⁷: Divizia 1 Artilerie Antiaeriană (fosta Divizie Artilerie Antiaeriană), în garnizoana Brașov, având în subordine: Regimentul 4 Artilerie Antiaeriană, în garnizoana Brașov; Regimentul 5 Artilerie Antiaeriană, în garnizoana Câmpina; Regimentul 6 Artilerie Antiaeriană, în garnizoana Cernavodă; Divizia 2 Artilerie Antiaeriană, nou înființată în garnizoana București, având în subordine: Regimentul 1 Artilerie Antiaeriană în garnizoana București; Regimentul 2 Artilerie Antiaeriană în garnizoana Roman; Regimentul 3 Artilerie Antiaeriană în garnizoana Someșeni – Cluj și Centrul de Instrucție și Școala de Ofițeri de Artilerie Antiaeriană în garnizoana Brașov.

Din punct de vedere al asigurării materiale, unitățile au rămas dependente de regiunile militare pe teritoriul cărora au fost dislocate.

Efectivele artileriei antiaeriene, la 1 mai 1949, au fost de:

Nr. crt.	Unitate	Ofițeri	Subofițeri	Maiștri	Funcționari civili	Elevi	Trupă	Total
1.	D.1 A.A.	140	110	18	6	-	1 851	2 125
2.	D.2 A.A.	108	69	19	5	-	1 759	1 960
3.	C.I.A.A. și Șc. Of. A.A.	36	28	8	3	104	478	657
Total		284	207	45	14	104	4 088	4 742

În cursul lunii mai 1949, au avut loc două ședințe de lucru la ministrul Forțelor Armate cu participarea comandantului și șefului de stat major ai C.A.A.T.

În ședința din 3 mai 1949, la care a fost prezent și colonelul Radulian Nicolae, locțiitorul pentru Pândă Aero la C.A.A.T., s-au discutat probleme legate de organizarea și întrebuințarea în folosul C.A.A.T. a Pândei Aeriene, iar în ședința din 16 mai 1949, la care a participat și colonelul Aranaciu Iacob, comandantul Diviziei 2 Artilerie Antiaeriană, a fost analizat „Planul apărării antiaeriene a teritoriului” și reluate aspectele nesoluționate anterior cu privire la organizarea Centrului General de Informare Aeriană.

În legătură cu obiectivele de apărare antiaeriană în prima urgență și cu repartizarea mijloacelor de artilerie antiaeriană în funcție de importanța lor, s-a hotărât ca acestea să fie asigurate, astfel: București, cu o divizie de artilerie antiaeriană; Ploiești, cu o divizie de artilerie antiaeriană minus un divizion; Brașov, cu un regiment de artilerie antiaeriană; Reșița, cu un regiment de artilerie antiaeriană minus un divizion; Hunedoara, cu un divizion de artilerie antiaeriană și Cernavodă – Fetești cu un regiment de artilerie antiaeriană grea și un divizion artilerie antiaeriană ușoară¹⁸.

La 2 mai 1949, în toate unitățile de artilerie antiaeriană din subordinea C.A.A.T. a început instrucția de specialitate potrivit noilor reglementări. În acest context, a fost stabilit și modul de desfășurare a pregătirii cadrelor, care în esență a cuprins: *convocări* la nivelul unităților (regimentelor); marilor unități (brigăzi și divizii); instituțiilor militare de învățământ; comandamentului de armă, precum și *cursuri de perfecționare* pentru comandanți de baterii; comandanți de divizioane; comandanți de regimente; ofițeri tehnici și de servicii și locțiitori politici de baterii, divizioane și regimente. Cursurile au avut o durată de trei luni.

Pentru artileria antiaeriană, o importanță deosebită a avut-o introducerea în structura C.A.A.T., începând cu 1 iunie 1949, a Compartimentului locțiitorului comandantului pentru artileria antiaeriană, în această funcție fiind numit generalul-maior Rudeanu Ion. În aceeași perioadă, au mai fost încadrați ca locțiitori ai comandantului Ap.A.A.T.: colonelul aviator Rudolf Malinovski – pentru aviație; colonelul Nicolae Radulian – pentru pândă aeriană; colonelul Eremia Sârbu – pentru apărarea pasivă și maiorul Nicolae Fulga – pentru munca politică. Divizia 1 Aviație a trecut în subordinea operativă a C.A.A.T.

În lunile iunie-august, a continuat aplicarea măsurilor de reorganizare a artileriei antiaeriene, de verificare a tehnicii de luptă, de pregătire pentru introducerea unor unități în serviciul de luptă permanent în dispozitivul de apărare special organizat și de îmbunătățire a învățământului de profil.

La 15 iunie 1949, Centrul de Instrucție al Artileriei Antiaeriene din Brașov s-a separat de Școala de Ofițeri de Artilerie Antiaeriană și a înființat Regimentul 11 Artilerie Antiaeriană, care i-a rămas în subordine și a ocupat, împreună cu acesta, fosta cazarmă a Regimentului 4 Artilerie Antiaeriană, mutat în garnizoana Ploiești.

În aceeași perioadă, au mai fost înființate: Divizionul 20 Artilerie Antiaeriană (26 iulie 1949), pus la dispoziția

Comandamentului Marinei Militare, înființare realizată prin Regimentul 6 Artilerie Antiaeriană (Fetești – Cernavodă)¹⁹; Compania de Radiolocație (26 iulie 1949), subordonată Centrului General de Informare, destinată pregătirii specialiștilor pentru artileria antiaeriană²⁰; Regimentul 10 Artilerie Antiaeriană (prin transformarea unui divizion din Regimentul 3 Artilerie Antiaeriană rămas la Cluj-Napoca, dat în subordinea directă a C.A.A.T.²¹); Regimentul 12 Artilerie Antiaeriană (înființat de Regimentul 4 Artilerie Antiaeriană și dat în subordinea Diviziei 2 Artilerie Antiaeriană, în garnizoana Ploiești, în locul Regimentului 6 Artilerie Antiaeriană, care a trecut direct în subordinea C.A.A.T.)²²; Regimentul 13 Artilerie Antiaeriană (înființat de Regimentul 2 Artilerie Antiaeriană și dat în subordinea Regiunii II Militară); Regimentul 15 Artilerie Antiaeriană (înființat de Regimentul 1 Artilerie Antiaeriană și dat în subordinea Regiunii III Militară); Compania Baloane Protecție (înființată de Regimentul 6 Artilerie Antiaeriană pentru C.A.A.T.) și Compania Specialități (înființată de Regimentul 5 Artilerie Antiaeriană pentru C.A.A.T.)²³.

Înființarea Regimentelor 10, 12, 13 și 15 Artilerie Antiaeriană și a celor 2 companii a fost fixată pentru 1 iulie 1949.

Parte din marile unități și unitățile înființate în perioadele menționate au fost redislocate în lunile iulie și august în zonele și garnizoanele în care urmau să intre în serviciul de luptă permanent sau să îndeplinească alte misiuni potrivit concepției cuprinse în „Planul apărării antiaeriene a teritoriului României”, întocmit pentru perioada 1949-1959.

Redislocările au fost executate în perioada 20-27 iulie 1949, astfel: Divizia 1 Artilerie Antiaeriană din garnizoana Brașov în garnizoana Ploiești; Regimentul 13 Artilerie Antiaeriană din garnizoana București în garnizoana Târgu Jiu; Regimentul 15 Artilerie Antiaeriană din garnizoana București în garnizoana Someșeni – Cluj-Napoca; Regimentul 10 Artilerie Antiaeriană din garnizoana Cluj-Napoca în garnizoana Caransebeș, în aceeași cazarmă cu Regimentul 17 Artilerie Antiaeriană.

Odată cu stabilirea marilor unități și unităților în garnizoanele de reședință, instrucția a intrat în ritm normal, iar baza materială a pregătirii de luptă a început să capete forme specifice.

O deosebită importanță a fost acordată pregătirii și desfășurării aplicațiilor cu trageri de luptă în poligonul Mamaia – Năvodari și executării recunoașterilor pe întreg litoralul românesc al Mării Negre, în vederea amenajării unui poligon care să corespundă noii concepții de pregătire pentru luptă a efectivelor.

După analiza mai multor zone recunoscute, comisia condusă de generalul-maior Rudeanu Ion a propus instalarea poligonului în zona Capu Midia.

Începând cu 1 mai 1949, în marile unități și unitățile de artilerie și rachete antiaeriene, au fost constituite și încadrate organe de partid. Întreaga răspundere asupra acestei activități a trecut de la Comandamentele Aviației, Artileriei și Trupelor M.A.I. la C.A.A.T.

La 10 septembrie 1949, în cadrul acestui comandament au existat 195 de membri de partid²⁴. În aparatul politic din marile unități și unitățile de artilerie antiaeriană, până la 1 iulie 1949, au fost încadrați 44 de activiști de partid, dintre care 30 ofițeri și 14 subofițeri, aproximativ 0,8% din efectivul de cadre existent (ofițeri, maiștri militari și subofițeri).

La începutul lunii octombrie 1949, C.A.A.T. a primit misiunea să organizeze: pândă aeriană pe întreg teritoriul țării; apărarea activă cu artileria antiaeriană a următoarelor obiective: Centrul sensibil București (Complexul Feroviar București Nord – Triaj; Uzinele „23 August”; Uzinele „Republica”; aerodromurile Otopeni și Popești-Leordeni); Centrul sensibil Ploiești (Complexul feroviar Ploiești Sud și toate rafinăriile de categoria I); Centrele sensibile Reșița, Brașov, Fetești – Ezer; Punctele sensibile Hunedoara și Câmpina; mijloace la dispoziție pentru: pândă aeriană (pândă teritorială reorganizată; pândă radio mobilă; detecție electromagnetică: un regiment de radiolocație – neînființat); apărare cu artileria

antiaeriană (81 baterii x 6 tunuri grele și 3 tunuri ușoare; 24 baterii proiectoare x 12 piese; 1 companie ceață artificială; 1 batalion baloane de protecție)²⁵. În acest sens, s-au solicitat propuneri.

La 27 octombrie 1949, după încheierea perioadei de instrucție în poligoane și a aplicațiilor în teren, precum și după analiza

stării tehnice a materialului din înzestrare și a efectivelor la dispoziție, C.A.A.T. a înaintat, la M.F.A., Raportul nr. 10.028 prin care propunea ca, pentru început, obiectivele nominalizate în misiune să fie apărate permanent cu artilerie antiaeriană, astfel Centrul sensibil București cu 15 baterii artilerie antiaeriană; Centrul sensibil Ploiești cu 12 baterii artilerie antiaeriană; Centrul sensibil Fetești cu 5 baterii artilerie antiaeriană; Punctul sensibil Reșița cu 4 baterii artilerie antiaeriană; Punctul sensibil Brașov cu 4 baterii artilerie antiaeriană; Punctul sensibil Câmpina cu 2 baterii artilerie antiaeriană și Punctul sensibil Hunedoara cu 2 baterii artilerie antiaeriană²⁶.

Bateriile urmau să fie organizate pe 3 secții x 3 tunuri fiecare. Față de numărul de baterii antiaeriene grele, C.A.A.T. a precizat că nu dispune decât de 71 baterii, din care 27 de calibru 88 mm; 34 de calibru 75 mm și 10 de calibru 85 mm²⁷.

Totodată, C.A.A.T. a propus: asigurarea unui material de artilerie antiaeriană cu posibilități de tragere la înălțimi de peste 7 000 m (tunuri de 100 mm); dublarea, în perioada imediat următoare, a mijloacelor de apărare antiaeriană la Câmpina și Hunedoara, întărirea apărării tuturor obiectivelor împotriva atacurilor din aer executate la înălțimi mici și foarte mici și construirea cazarmii pentru poligonul propus a fi organizat la Capu Midia.

La 1 noiembrie 1949, ministrul Forțelor Armate, generalul-colonel Emil Bodnăraș, i-a convocat la minister pe generalul-locotenent Alexiu Paul, generalul-maior Ștefănescu Mihail, generalul-maior Rudeanu Ion și maiorul Badea Gavrilă din comanda C.A.A.T. În acest cadru, s-au discutat problemele apărării antiaeriene a teritoriului și, ceea ce este mai important, s-a hotărât scoaterea în dispozitiv de luptă permanent la centrele și punctele sensibile de pe teritoriu a bateriilor de artilerie antiaeriană propuse de C.A.A.T. Totodată, a fost subliniată necesitatea stabilirii de legături

pe linia apărării antiaeriene cu vecinii.

În acest scop, în zilele de 11-13 noiembrie 1949, au avut loc convorbiri succesive cu delegațiile militare ale Bulgariei și Ungariei pe tema cooperării între forțele și mijloacele din apărarea antiaeriană.

Prima convocare a comandanților din C.A.A.T. organizată în scopul analizării

Artileriștii se instruiesc temeinic în vederea tragerilor din poligon

activităților desfășurate de la reînființarea comandamentului a avut loc în zilele de 10 și 11 noiembrie 1949, la București. Printre problemele discutate, s-au aflat și cele legate de necesitatea înlocuirii tehnicii de luptă care nu mai prezintă siguranță în funcționare, încadrarea necorespunzătoare a unităților, în special cu ofițeri, nevoia urgentă de organizare a unui poligon de trageri antiaeriene pe litoralul Mării Negre.

Asupra acestui ultim punct, pe data de 25 noiembrie 1949, ministrul Forțelor Armate a aprobat organizarea **Poligonului de trageri** și a ordonat executarea recunoașterilor în vederea stabilirii locului de amplasare.

Concluzia finală: artileria antiaeriană a redevenit arma de bază în Ap.A.A.T. cu o structură de comandă unitară și o concepție clară privitoare la modul de constituire a diferitelor eșaloane, de formare și pregătire a cadrelor, de înzestrare și întrebuințare în luptă a marilor unități și unităților.

La 31 decembrie 1949, artileria antiaeriană avea în componere: Divizia 1 Artilerie Antiaeriană (cu Regimentele 4, 5 și 12 Artilerie Antiaeriană); Divizia 2 Artilerie Antiaeriană (cu Regimentele 1, 2 și 3 Artilerie Antiaeriană); Regimentul 6 Artilerie Antiaeriană; Regimentul 10 Artilerie Antiaeriană; Regimentul 11 Artilerie Antiaeriană; Compania Baloane Protecție Antiaeriană; Compania Specialități; Școala de Ofițeri de Artilerie Antiaeriană și Centrul de Instrucție al Artileriei Antiaeriene.

La aceeași dată, s-a apreciat ca disponibilă următoarea cantitate de tehnică: 34 baterii artilerie antiaeriană – 75 mm x 4 tunuri = 136 piese; 10 baterii artilerie antiaeriană – 85 mm x 4 tunuri = 40 piese; 15 baterii artilerie antiaeriană – 88 mm x 4 tunuri = 60 piese; 9 baterii artilerie antiaeriană – 88 mm x 6 tunuri = 54 piese (total: 68 baterii artilerie antiaeriană 290 și tunuri antiaeriene grele); 14 baterii artilerie antiaeriană – 25 mm x 6 tunuri = 84 piese; 43 baterii artilerie antiaeriană – 37 mm x 6 tunuri = 258 piese (total: 57 baterii artilerie antiaeriană și 342 tunuri antiaeriene ușoare); 127 proiectoare de 150 cm; 64 proiectoare de 60 cm (total: 191 proiectoare); 4,0 unități foc muniție pentru tun a.a. 75 mm; 2,3 unități foc muniție pentru tun a.a. 88 mm; 7,5 unități foc muniție pentru tun a.a. 37 mm.

În urma analizelor efectuate asupra nivelului cantitativ și calitativ de înzestrare a artileriei antiaeriene, au fost înaintate propuneri eșaloanelor în drept pentru îmbunătățirea situației existente.

Ca urmare, în „Planul de dezvoltare a apărării antiaeriene a teritoriului” pentru anul 1950 au fost prevăzute a se asigura din import: 444 tunuri antiaeriene 85 mm; 161 proiectoare de 150 cm; 100 baloane de protecție; 297 stații de radiolocație; 2 000 aparate emisie ceață și 10 unități foc muniție pentru tun a.a. 85 mm²⁸.

În scopul încheierii lucrului în cadrul comandamentelor și întrebunțării judiciare a tehnicii existente, în anul 1949 au fost organizate și desfășurate: convocări și aplicații cu marile unități și unitățile de armă; inspecții, verificarea pregătirii prin alarme de exercițiu atât în unități, cât și în instituțiile militare de învățământ; recunoașteri în vederea organizării și ocupării dispozitivelor de luptă la obiectivele date prin misiuni pentru a fi apărute cu artileria antiaeriană; expuneri pe teme care au vizat: întrebunțarea radiolocației și a aviației de vânătoare în apărarea antiaeriană; cooperarea între armele participante la apărarea antiaeriană și a acestora cu trupele de uscat și marina militară; organizarea sistemului unic de cercetare a spațiului aerian: prelucrarea, transmiterea și exploatarea informațiilor obținute; cunoașterea forțelor aeriene militare ale altor state și a posibilităților de acțiune a acestora asupra obiectivelor de pe teritoriu, trupelor și populației.

Întreaga activitate desfășurată în anii 1949-1950 a apropiat și mai mult artileria antiaeriană de atingerea obiectivelor stabilite în urma studiilor realizate în perioada anterioară și anume: formarea de cadre foarte bine pregătite profesional; asigurarea la timp a unităților cu date asupra situației aeriene; creșterea vitezei de reacție a subunităților de tragere asupra inamicului aerian; declanșarea măsurilor

pentru înzestrarea acestora cu aparate de calcul și stații de radiolocație performante. Toate convocările, aplicațiile, inspecțiile desfășurate în această perioadă și-au înscris ca tematică aceste obiective.

La 20 martie 1950, generalul-colonel Alexiu Paul – comandantul Ap.A.A.T., generalul-maior Ștefănescu Mihail – șeful de stat major și generalul-maior Rudeanu Ion – locțiitorul comandantului pentru artileria antiaeriană au fost trecuți în rezervă sau puși la dispoziția M.F.A.²⁹.

În locul lor, la aceeași dată, au fost numiți generalul-maior Constantin Doncea – comandant; generalul-maior Miltiade Buzdea – șef de stat major și colonelul Vasile Lascăr – locțiitor pentru artilerie antiaeriană.

În perioada aprilie-decembrie 1950, în cadrul C.A.A.T. a continuat aplicarea măsurilor de unificare organizatorică a artileriei antiaeriene, de asigurare a condițiilor pentru trecerea la etapa de consolidare și modernizare a structurilor de comandă și de execuție, precum și a bazei materiale potrivit misiunilor ce-i reveneau în cadrul sistemului apărării antiaeriene a teritoriului.

Pentru asigurarea condițiilor de desfășurare a aplicațiilor cu trageri de luptă, la 1 aprilie 1950, a fost constituit în cadrul Centrului de Instrucție al Artileriei Antiaeriene, **Poligonul de Trageri Antiaeriene**, dislocat la Capu Midia – Constanța, care și-a început activitatea practică la 15 mai 1950, conform Ordinului M.St.M. nr. 141.181 din 27 martie 1950.

Comanda poligonului a fost formată din: maior inginer Heytmanek Constantin – comandant; căpitan Spineanu Sabin – ofițer cu tragerile; locotenent Nicolau Teodor – ofițer cu statistica tragerilor; locotenent Dănciloni Ion – ofițer cu interpretarea tragerilor.

În zona Capu Midia, funcționa periodic și **Tabăra de Instrucție pentru Artileria Antiaeriană** sub conducerea unui comandament format din: colonel Zamfiropol Constantin – comandant; căpitan Cușbă Octavian – locțiitor politic; căpitan Suditu Minai – șef serviciu informații; maior Florescu Ovidiu – șef de stat major; locotenent Avram Dumitru – șef Birou Trageri A.A.; locotenent Corbescu Constantin – comandant pluton transmisiuni.

În anul 1950, tragerile antiaeriene s-au executat pe baza noilor *Instrucțiuni de apreciere nr. 15.900/1950* aprobate de M.F.A. Primele eșaloane care s-au confruntat cu noile prevederi au fost: Divizia 1 Artilerie Antiaeriană cu Regimentele 4, 5 și 12 Artilerie Antiaeriană; Divizia 2 Artilerie Antiaeriană cu Regimentele 1, 2 și 3 Artilerie Antiaeriană și Regimentele 13 și 15 Artilerie Antiaeriană din trupele de uscat.

Pe baza rezultatelor obținute la trageri și aplicații, și în ideea ocupării dispozitivelor de luptă în condițiile prevăzute în documentele operative, în aceeași perioadă, au mai fost stabilite, în baza Ordinului C.A.A.T., nr. 10869 din 10 mai 1950 și M.St.M. nr. 45765 din 25 mai 1950: baremele și mijloacele necesare pentru intrarea în dispozitiv de luptă cu 1/3, 2/3 sau cu toate subunitățile de artilerie antiaeriană; modul de executare a alarmelor de instrucție, de luptă și terestre, de cooperare a unităților de artilerie antiaeriană cu unitățile

de grăniceri, cu trupele de uscat și cele ale Ministerului de Interne pe timpul desfășurării alarmelor, precum și terminologia ce trebuie folosită în documentele de luptă (printre altele: centru sensibil, punct sensibil și zonă sensibilă de apărare antiaeriană au fost înlocuite cu: punct, obiectiv și zonă de apărare antiaeriană).

Primele subunități dislocate în dispozitiv de luptă permanent au aparținut Regimentului 6 Artilerie Antiaeriană. În zilele de 19-22 martie 1950, Divizionul 1 Artilerie Antiaeriană din Regimentul 6 Artilerie Antiaeriană, care până la această dată a ocupat cazarma „General Dragalina” din Cernavodă, a fost dislocat în dispozitiv de luptă amenajat ca urmare a defazării cazarmii datorită lucrărilor la Canalul Dunăre – Marea Neagră.

Pentru rezolvarea deficitului de cadre în specialitatea artileriei antiaeriană, în anul 1950, au funcționat școli regimantare în toate cele nouă unități de artilerie antiaeriană de acest tip din C.A.A.T., care au cuprins un număr de 876 elevi și o școală divizionară pe lângă Școala de Ofițeri Artilerie Antiaeriană – Brașov cu 205 elevi³⁰.

La 17 mai 1950, a fost înființat *Cursul de formare și specializare a tehnicienilor pentru aparatele centrale și instalațiile electrice din compunerea bateriilor de artilerie antiaeriană*. Cursul a fost urmat, în prima serie, de 11 subofițeri și maiștri militari, care, după absolvire, au fost înaintați la gradul de sublocotenent în corpul tehnic.

Școlile divizionare, cursurile și instituțiile militare de învățământ au fost asigurate cu regulamente și documentație de specialitate, care au cuprins atât cunoașterea tehnicii existente în înzestrare, cât și modul de întreținere a acesteia în luptă.

Pentru cuprinderea și rezolvarea tuturor problemelor apărute în procesul de constituire a unei baze de plecare spre atingerea obiectivelor de modernizare a apărării antiaeriene a teritoriului și, implicit, a artileriei antiaeriene, în anul 1950 a avut loc o reorganizare a acestor eșaloane în baza Ordinului M.St.M. nr. 121720 din 22 mai 1950³¹.

Principalul câștig pentru C.A.A.T., comandat de colonelul Vasile Lascăr, l-a constituit creșterea personalului cu șapte ofițeri, un subofițer și un funcționar civil.

Se poate aprecia că, pentru artileria antiaeriană română, etapa documentațiilor și clarificărilor privitoare la locul, rolul și modalitățile de exercitare a atribuțiilor și misiunilor specifice a fost încheiată.

Anul 1949 a rămas înscris în istoria armii ca anul regroupării eșaloanelor de comandă, a marilor unități și unităților de artilerie antiaeriană dispersate după război în organica a trei comandamente din două ministere și regândirii căilor de perfecționare a structurilor organizatorice, de înzestrare a unităților cu tehnică modernă, în măsură a duce lupta cu mijloacele aeriene de atac aflate în plină dezvoltare.

Anul 1950, cu nimic mai prejos decât precedentul, s-a înscris ca dată de referință în istoria armii prin intensificarea activităților de închegare a comandamentelor de mari unități și de perfecționare a pregătirii pentru luptă a unităților și subunităților, o luptă pentru pace, întrucât artileria antiaeriană este prin excelență o armă

de apărare, o luptă pentru liniștea aeriană a țării atât de tulburată în această primă jumătate de secol XX, datorată celor două conflagrații mondiale.

ROMANIAN ANTI-AIRCRAFT ARTILLERY IN THE FIRST YEARS AFTER THE WAR (MAY 9, 1945-APRIL 10, 1949) –

MAJOR-GENERAL (R.) PROF. UNIV.
VISARION NEAGOE, PH.D.

Abstract: After the Second World War ended, the Romanian anti-aircraft artillery passed a period in order to clarify the place, the role and the ways to exert the attributions and specific missions. The period was marked by the regrouping of the command echelons at the Army Forces Ministry, the endowment with modern technique and also the creation of learning and instruction specific institutions.

Keywords: artillery, shooting range, Instruction Camp for Anti-Aircraft Artillery, Army Artillery Quarters, Territory Anti-Aircraft Defense Department

NOTE

¹Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

²Ordinul M.St.M., nr. 744 din 28 decembrie 1944.

³ Arhivele Militare Române (în continuare A.M.R.), fond C.A.A.T., dosar nr. crt. 11/1944-1945, ff. 149-151.

⁴ Ordinul M.St.M., nr. 514 din 15 aprilie 1945 și nr. 3687 din 1 iunie 1945.

⁵Decizia ministerială nr. 2811 din 22 decembrie 1944.

⁶A.M.R., fond C.A.A.T., dosar nr. crt. 582/1944-1945; Dispoziția Comisiei Aliate de Control și Ordinul Comandamentului Artileriei Antiaeriană, dosar nr. crt. 582/1944-1945.

⁷ Ibidem, dosar nr. crt. 155/1942-1943.

⁸ Ibidem, dosar nr. crt. 3, f. 354.

⁹Ibidem.

¹⁰ Ibidem, dosar nr. crt. 13/1945, ff. 357-358.

¹¹Raportul nr. 672.216 din 28 august 1945.

¹² Ordinul M.St.M., nr. 45082 din 24 august 1948.

¹³ Ibidem.

¹⁴ A.M.R., fond C.A.A.T., dosar nr. crt. 683/1948.

¹⁵ Ibidem, dosar 37/1949, ff. 64-66.

¹⁶ Ordinul nr. 45.453 din 19 aprilie 1949.

¹⁷ A.M.R., fond C.A.A.T., dosarul nr. crt. 6213/142, f. 103.

¹⁸ Ibidem, dosar 37/1949, ff. 124-129.

¹⁹ Ordinul M.St.M. nr. 46640 din 26 iulie 1949.

²⁰ Ordinul M.St.M. nr. 46642 din 26 iulie 1949.

²¹ Ordinul M.St.M. nr. 46005 din 18 iunie 1949.

²² Ordinul M.St.M. nr. 46074 din 22 iunie 1949.

²³ Ordinul M.St.M. nr. 46075 din 24 iunie 1949.

²⁴ A.M.R., fond C.A.A.T., dosar nr. crt. 2/1949, ff. 57-61.

²⁵ Ibidem, dosar nr. crt. 37/79, ff. 2-8.

²⁶ Ibidem, dosar nr. crt. 31/69/1949, f. 183.

²⁷ Ibidem, dosar 136/2250, f. 452.

²⁸ Ibidem, dosar nr. crt. 30/68, ff. 50-54.

²⁹ Ibidem, dosar nr. crt. 33/27, ff. 290-297.

³⁰ Ibidem, dosar nr. crt. 29, ff. 1-5.

³¹ Ibidem, dosar nr. crt. 33/27, ff. 186-200.

CAROL I DE HABSBURG, ULTIMUL ÎMPĂRAT AL AUSTRO-UNGARIEI, CLANDESTIN PRIN ROMÂNIA, ÎN DRUMUL SĂU SPRE EXIL – 5-6 NOIEMBRIE 1921 –

Valeria BĂLESCU¹

Carol I al Austriei (n. 17 august 1887, Austria Inferioară – d. 1 aprilie 1922, Funchal/Madeira), născut Karl Franz Josef Ludwig Hubert Georg Maria, din dinastia Habsburg-Lorena. A fost ultimul împărat al Austriei (21 noiembrie 1916-11 noiembrie 1918) și ultimul rege al Ungariei (fusesse încoronat sub numele de Carol al IV-lea la Budapesta, alături de soția sa Zita, la 30 decembrie 1916), ultimul rege al Boemiei (sub numele de Carol al III-lea)² etc.

În condițiile înfrângerii Puterilor Centrale în Primul Război Mondial, la 11 noiembrie 1918, Carol al IV-lea a desemnat noul guvern maghiar condus de Mihály Károlyi³, iar la 13 noiembrie 1918 a renunțat la conducerea statului fără a abdica. Prin precipitarea evenimentelor, la 11 ianuarie 1919 Mihály Károlyi era ales președinte, iar două luni mai târziu depunea demisia

guvernului (la 21 martie 1919), în urma „Ultimatumului Vix” (20 martie 1919)⁴ și la putere au ajuns apoi comuniștii, în frunte cu Béla Kun. În iunie 1919 acesta era *de facto* șeful statului maghiar. Dar, la 4 august 1919, Armata Română cucerește Budapesta și eliberează Ungaria de bolșevicii lui Kun, care se vede silit să demisioneze (6-7 august) și să fugă în Austria.

După îndepărtarea comuniștilor – de către trupele române – la 1 martie 1920 amiralul Miklós Horthy (conducătorul armatei naționale ungare) a fost ales guvernator (regent) al Ungariei (cu 131 voturi din 141), cu toate că el afirma că „nu a dorit aceasta”, ci se aștepta să fie numit contele Albet Apponyi, „o figură brillantă” – după cum îl aprecia el însuși⁵.

Anterior, la 2 februarie 1920, Aliații dăduseră o „declarație formală” că întoarcerea Casei de Habsburg „nu va fi tolerată”⁶, iar în perioada martie-octombrie 1921 Horthy a pus în practică legea detronării regelui Carol al IV-lea al Ungariei.

Cu toate acestea, Carol de Habsburg a încercat să revină la tronul Ungariei, având trei astfel de tentative: la 20 octombrie 1920, 26 martie 1921 și 21 octombrie 1921.

În 1921 lovitura de stat a regelui a început la 26 martie când, revenit din Elveția, i-a cerut lui Horthy puterea. În urma unui refuz categoric Carol s-a dus la Szombathely și a început să negocieze cu prim-ministrul Pál Teleki⁷, însă fără succes. Între timp, la Szombathely s-au adunat și aristocrații pentru a se alătura regelui, care avea de partea sa și o forță armată. Carol l-a somat pe Horthy să abdice, dar a fost refuzat din

nou. Regentul ungar a rugat armata să-l îndepărteze pe regele Carol din Ungaria, drept pentru care acesta s-a reîntors în Elveția, la Palatul Hertenstein, pe data 6 aprilie.

După ce și-a redactat testamentul, regele a revenit în Ungaria, cu un avion de tip „Ad Astra”, pe 21 octombrie 1921, aterizând în vestul Ungariei, pe pista grofului József Cziráky (localitatea Dénesfa).

Carol avea în intenție să plece cu soldații înspre Budapesta, desemnându-și chiar și un guvern provizoriu.

În aceste condiții mulți soldați au jurat supunere regelui, iar noul guvern Horthy a fost pus într-o poziție delicată. Pe 22 octombrie 1921 Carol a plecat cu trenul la Budaörs, însoțit de o forță militară maghiară.

Ministrul de externe cehoslovac Edvard Beneš a intervenit în vederea unor negocieri, dar regele Carol al IV-lea nu era dispus la acea vreme să negocieze.

Pe 23 octombrie 1921 a început bătălia de la Budaörs, soldată cu 19 morți și 26 de răniți. A doua zi, 24 octombrie, regele i-a dat un ultimatum lui Horthy, însă a fost arestat în orașul Tata, în aceeași zi, de către forțele lui Horthy⁸. La 26 octombrie 1921 regele Carol a fost trimis la mănăstirea din Tihany, iar pe 1 noiembrie a fost expulzat cu canoiera britanică „Glow-Worm” spre Galați, pe calea Dunării, pentru ca apoi să fie imbarcat pe crucișătorul britanic „Cardiff”. Din cauza scăderii apelor Dunării a trebuit însă să-și întrerupă călătoria pe apă și să o continue pe uscat, prin România, până la Galați.

Familia imperială a Austro-Ungariei, Carol și Zita, în 1916 la încoronare

Alături de camarazi, în inspecție pe front

Ofițerul englez Gilbert Roberts¹⁰, aflat pe canoniera „Glow-Worm”, avea să relateze mai târziu că, în acel timp (sfârșit de octombrie-început de noiembrie), staționa la Novisad, așteptând creșterea nivelului apelor Dunării.

„Anticipând mersul evenimentelor din Budapesta și, probabil, bătălia pentru putere, nota el apoi, Guvernul Britanic a considerat că noi puteam urca pe râu să acordăm sprijinul britanic și poate (să susținem) și alte interese. Ambasadorul nostru în Ungaria, domnul Hohler ne-a informat și coordonat mișcarea”¹¹.

De adăugat este și faptul că în acel moment comodorul Snagge¹², comandantul de pe „Glow-Worm”, era plecat într-o scurtă călătorie la București și lăsase la comandă pe Johnson, comandantul de pe „Ladybird” („soră” cu „Glow-Worm”).

Ei evitau implicarea atât a Iugoslaviei, cât și a României în această poveste, pentru că fiind țări „succesoare” ale Imperiului Austro-Ungar (care aveau în cuprindere teritoriile ce aparținuseră fostului Imperiu), trecerea ex-suveranilor unguri putea genera susceptibilități. „Iugoslavia ordonase o parțială mobilizare”, în acest sens amiralul Wickerhauser „nefericit și stânjenit” spusese confidențial lui Roberts că luase „măsuri de precauție la granița cu Ungaria”¹³, Armata de Nord fiind în alertă în apropierea orașului Subotica, iar vasele de război Iugoslave patrulau pe Dunăre, în amonte, pregătite să intervină. Mobilizarea fusese pregătită „cel puțin ca Ungaria să ia notă de aceasta”¹⁴.

Îmbarcarea pe „Glow-Worm” s-a făcut la Baia, ex-suveranii și mica lor suită fiind însoțiți (păziți) de la fortul de lângă Balaton până la navă de Cavaleria ungară. Când au sosit 100 de soldați au făcut un coridor prin care exilații au trecut spre îmbarcarea pe canonieră.

Pe Carol de Habsburg și Zita de Bourbon-Parma îi însoțeau în această călătorie, spre exil: contele de Esterházy, fostul mareșal al Palatului și fost prim-ministru în timpul războiului; contesa de Baroviczenyi, „o tânără foarte frumoasă”, fostă doamnă de onoare; un valet și o femeie de serviciu. Înainte de plecare a avut loc și un serviciu religios cam de o oră. Apoi, au început a coborî pe Dunăre, însoțiți de „Ladybird”.

Se pare că ex-suveranul Carol se temea la trecerea graniței cu Iugoslavia de tunurile acesteia, mai ales că în acel moment

lipsea comodul Snagge, în care avea mai multă încredere. Pentru că nu aveau timp să aștepte sosirea acestuia și ordinul prevedea să ajungă cât mai repede în Marea Neagră, ofițerii de pe „Glow-Worm” au recurs la o stratagemă. La ideea lui Johnson, G. Roberts, care avea o statură asemănătoare cu a comandantului, s-a îmbrăcat în ținuta acestuia în momentul trecerii la punctul de frontieră iugoslav. Altfel, spune Roberts, cam exagerat de altfel,

„Dacă noi întârziam, acolo ar fi putut exploda în întregime Balcanii”¹⁵. În rest, călătoria a fost liniștită și fără incidente până au ajuns la Belgrad, unde au acostat în mijlocul fluviului, departe de ochii curioșilor.

Pe mai departe, exilații și-au continuat drumul însoțiți de comodul Snagge, care tocmai sosise.

După preluarea comenzii, comodul Snagge a văzut pe ex-regele Ungariei și „s-a petrecut o scenă fără precedent în istoria britanică”¹⁶, ne spune același Gilbert Roberts. Carol, la solicitarea lui Snagge, „a scris de mână acceptul său personal, pe o bucată dintr-un ziar, în franceză”¹⁷.

Se pare că acest accept precum și „Procesul-verbal al detronării lui Carol [...] sunt amândouă în Muzeul Britanic”, după cum afirma și A. Cecil Hampshire¹⁸.

Despre acest accept comodul Snagge nota ulterior: „Scurta notiță eu mi-am justificat-o sub necesitatea de a asigura acomodarea pe bordul unei foarte mici nave a ex-împăratului și însoțitorilor săi. Aceasta a prezentat o oarece dificultate însă eu i-am sugerat lui Carol că dacă el se îngrijește să-mi dea acceptul lui, în scris, acesta poate ușura problemele și că poate să mă îndreptățească să-l tratez pe el și suita sa ca oaspeți la bordul navei mele, că eu pot fi în stare să îndepărtez gârziile și santinelele și că situația poate fi astfel onorantă pentru el și mult mai ușoară pentru mine”¹⁹.

În final Carol a acceptat, iar în timp ce semna, „cu o sfidare patetică” a rostit: „Eu nu recunosc și niciodată nu voi recunoaște că am fost detronat”²⁰.

Istoria se repeta dar în alt loc și în alt timp. Carol de Habsburg repeta scena sinonimă făcută altădată de Napoleon Bonaparte în fața căpitanului Frederick Maitland, de pe „Bellerophon”, când a fost exilat pe Elba (în 1815).

Despre periplul pe pământ românesc al lui Carol de Habsburg ne-a rămas o impresionantă relatare. Coroborând sursele străine cu cele românești putem reda în cele ce urmează impresionantul eveniment, nu atât pentru faptul în sine cât pentru dimensiunea istorică a celor petrecute, gândindu-ne la ceea ce părea odinioară invincibilul Imperiu Austro-Ungar, care secole de-a rândul a subjugat numeroase popoare, printre care și pe cel românesc și, iată, cum membrii ultimei familii imperiale treceau ca simpli fugari spre exilul lor, beneficiind de protecția aceluiași popor român.

De-ar fi conștientizat sau de ar conștientiza conducătorii lumii slăbiciunea ființei umane, dincolo de vremelnicia unei puteri politice, poate altfel s-ar fi scris sau s-ar face istoria!

Prin urmare, la 5 noiembrie 1921, o telegramă (nr. 5167²¹) a Ministerului de Război român vestea pe generalul Rujinski, comandantul Corpului 3 Armată²², de această neașteptată trecere a ex-suveranilor unguri prin România. Conform acesteia, generalului îi revenea misiunea de a lua măsurile de siguranță necesare.

Îmbarcarea la Galați se preconizase inițial pentru ziua de 5 noiembrie dar, datorită temerii englezilor care comandau canoniera „HMS Glow-Worm” de o anume nesiguranță a călătoriei prin România, s-a amânat pentru 6 noiembrie.

Ajunși la Orșova, englezii refuzau să predea captivii în grija autorităților române. Ei se temeau mai mult de drumul până la gară sau chiar de stația de tren, ca nu cumva cineva, neprevăzut, să apară și să arunce o bombă, așa... ca la Saraievo!

„Aceștia erau Balcanii!” își tot spuneau englezii.

Dar lucrurile nu au stat așa. Delegatul guvernului român, mr. Chirculescu Eugeniu, de la Comandamentul Diviziei I-a, fusese împuternicit pentru asigurarea garanțiilor de siguranță în cazul continuării călătoriei pe calea ferată română. La întrevvedere din 3 noiembrie de la Moldova (Nouă), între delegatul român și comandorul englez Snagge, acesta din urmă fusese atenționat că dacă predarea lui Carol întârzie guvernul român nu-și mai asumă nicio răspundere.

Până la decizia finală canoniera engleză a stat în largul Dunării.

În cele din urmă, englezii au cedat în fața argumentelor românești, iar în noaptea zilei de 5 noiembrie (sâmbăta), după ce mai întâi au fost transportate bagajele ex-suveranilor (orele 2.30), cărora nu le mai rămăseseră dintr-un imperiu decât 6 cufere, au fost transportați și pasagerii, cu o șalupă, în portul Moldova (la ora 3.00). Din Moldova călătoria a continuat într-un convoi format din 3 automobile²³ până la Orșova, locul unde au rămas până către ora 12.00. Pe traseu nimeni nu le-a tulburat liniștea, iar în zona Cazanelor se vedeau dispuși din loc în loc soldați români, pentru întărirea pazei și evitarea unor incidente neplăcute.

De la Orșova s-a format un tren special care a început deplasarea spre Chitila, la ora 12.30 p.m., sub conducerea inspectorului de cale ferată Taverniu. Trenul trebuia să urmeze ruta *Simplonului* până la Chitila, iar din acest punct până la Galați ruta acceleratului „Orleanu”.

Când propriul Orient-Express a sosit la Orșova a fost tras de-o parte, pentru puțin timp, până ce trenul special a plecat. Doar la Turnu Severin un mic incident le-a creat oarece temeri. În timp ce trenul oprise și văzând forfota din gară, temători că se aflau într-un teritoriu ce de curând fusese alipit României, Snagge, care era într-un vagon alăturat cu familia ex-imperială, a deschis ușa de legătură a vagonului și l-a atenționat pe Carol: „Înălțimea voastră, vă rog să stați departe de fereastră”²⁴. Dar, din motive de neînțeles, tocmai atunci Carol a decis să se ridice la fereastră.

Carol de Habsburg în automobil (în picioare), alături de ofițerii însoțitori în drum spre Petroșani

„Mulțimea l-a recunoscut și un val de priviri s-a îndreptat spre centrul vagonului, auzindu-se o explozie de glasuri”²⁵, timp în care doi dintre marinarii englezi l-au flancat pe suveran, cu baionetele la armă. În același timp un soldat, cu un mers rezervat, a traversat linia și s-a oprit uitându-se la Carol, dincolo de geamul vagonului. Au fost doar câteva clipe pentru că rapid a fost îndepărtat, sub privirile celor de față. Curând și trenul a fost pus în mișcare.

Sâmbătă seara, la 23.25 trenul sosea în gara Chitila²⁶, unde a poposit doar pentru schimbarea locomotivei. La sosirea trenului în gară erau: generalul E. Nicoleanu, prefectul Poliției Capitalei și colonelul Duncan, atașatul militar englez. Vagonul în care se afla familia imperială avea perdelele trase și luminile stinse, semn că dormeau(!?).

La 24.10 trenul a pornit din nou, cu destinația Galați, având ordin de a nu mai oprit în nicio stație de pe traseu. În urma măsurilor luate de autorități linia a fost păzită, iar garile și stațiile avizate căutau să nu provoace încrucișări de trenuri. La destinație trebuia să ajungă dimineața, luându-se măsuri ca în gară să nu fie și alte persoane decât oficialii.

Pentru că guvernul român ținuse în mare secret trecerea ex-suveranilor prin România spre exil, s-a mai ivit o problemă de neconcordanță între ora sosirii trenului la Galați și ajungerea vasului englezesc „Cardiff”. De fapt „Cardiff” nu că nu sosise. El se ivise în apele românești încă din 3 noiembrie, când trecuse fără oprire prin portul Constanța. A staționat apoi la Sulina, pentru că apa Dunării scăzuse și nu se putea deplasa la Galați, legătura între aceste două puncte urmând a fi asigurată de vasul românesc „Principesa Maria”.

La rândul lor și comandanții de pe „Cardiff”, în tot timpul cât vasul a staționat la Sulina, au refuzat să răspundă la comunicările autorităților române, chiar prin T.F.F., în dorința unei siguranțe sporite. Datorită acestei lipse de comunicare și pentru că se fixase sosirea trenului special la Galați la orele 9.00 (6 noiembrie, duminică), în ideea unei cât mai bune coordonări, trenul a așteptat 3 ore în gara Făurei, în cursul nopții de sâmbătă spre duminică.

Se mai prevăzuse și cazul în care „Cardiff” n-ar sosi, ca trenul să fie staționat la Baldovinești (între Brăila și Galați).

Carol de Habsburg pe frontul românesc, în Primul Război Mondial

Autoritățile române au luat măsuri menite să le facă călătoria cât mai puțin apăsătoare ex-suveranilor. De altfel, pe traseu „Carol de Habsburg și-a manifestat, ca și contele de Esterhazy, mulțumirea pentru solitudinea arătată de autoritățile și guvernul român”, în asigurarea condițiilor unei bune călătorii.

În portul și orașul Galați Comandamentul Corpului 3 Armată (generalul Rujinschi), deși în grabă, luase măsurile necesare de pază a litoralului și a locului unde urmau să debarce

personalitățile a m i n t i t e . Pentru a evita orice curiozitate și în dorința de a preveni manifestările de orice natură, s-a decis ca trenul să fie tras în gara Galați direct în docuri, în dreptul bazinului, fiind complet mascat de zidurile de beton armat și de vasele ancorate în părțile laterale ale țărmlui proeminent.

D u p ă mărturisirile unui ziarist, prezent la istoricul eveniment, la scena sosirii trenului fuseseră prezente cam 20 de persoane. Trenul a trecut la 9.00 prin gară și manevrând a intrat încet în curtea docurilor, urmând a fi tras pe linia bazinului.

Trenul special era compus în total din 7 vagoane: 2 vagoane ministeriale (salon), 1 vagon cu paturi (nr. 344), un vagon restaurant, 2 vagoane de călători și unul de bagaje. Pe scările vagoanelor se afla câte un marinăr englez, echipat în costum caracteristic, bleumarin, cu bonetă ce purta inscripția „H.M.S. Glow-Worm” și cu baioneta la armă. Doar pe scara unui vagon salon era încă un ofițer englez, de aceea atenția celor prezenți

s-a îndreptat către acela, înțelegând că acolo se afla și cuplul ex-regal.

Autoritățile române așteptau la capătul liniei, de față fiind: generalul Rujinschi, comandantul Corpului 3 Armată, alături de șeful său de Stat Major (generalul Rotaru) și de aghiotantul căpitanul Ilie Ionescu; prefectul județului și prefectul poliției; comandorul Mihail Mihăilescu, comandantul Diviziei de Dunăre; comandorul Chirișescu, șeful de Stat Major al Diviziei de Dunăre; căpitanul Portului, Petrescu; maiorul Marinescu, comandantul Jandarmeriei; maiorul Enescu, de la Grăniceri; Clifton, consulul englez la Galați; șeful Siguranței locale și cu mare greutate obținuseră avizul și doi jurnaliști, a căror însemnări ne sunt importante pentru relatarea de față.

În afara acestor oficialități mai erau prezenți și contele și contesa Huniady. Ei veniseră special din Elveția, pentru a însoți pe Habsburgi în exil. Ajunseseră la Galați în dimineața aceleiași zile, cu un tren personal din București, însoțiți de către un inspector al Siguranței române.

Pentru a scurta drumul la debarcader trenul fusese condus până la extremitatea liniei de garare a docurilor, în fața vasului „Principesa Maria”, acostat jos în radă.

Trenul s-a oprit în jurul orei 9.15, iar cei prezenți se grupaseră în fața vagonului unde erau ostașii de gardă care, cu armele în mână, au coborât și s-au postat de-o parte și de alta a ușilor de la vagon; din următorul vagon coborâse și contele Esterhazy. La deschiderea ușii vagonului principal se văzu

coborând o „doamnă tânără, brunetă, total lipsită de orice preocupare de eleganță, cu liniile feței fine și nervoase”²⁷. Era fosta împărăteasă Zita a Austro-Ungariei. Contele Esterhazy a ajutat-o pe fosta împărăteasă să coboare din tren. Apoi, Zita s-a îmbrățișat cu doamna Huniady, care își ștergea ochii plini de lacrimi.

Unul dintre ziarști o descria astfel pe Zita: „Cu o mică valiză în mână, ea poartă o rochie neagră cu

pantofi și ciorapi la fel, având deasupra un pardesiu cărămiziu cu guler de blană; pălăria e o mică tocă neagră. S-a observat, cu surprindere, că unul din ciorapii fostei împărătese a Austriei era puțin rupt... Și-ai fi răs, dacă n-ar fi fost a plâns!”²⁸.

Cealaltă descriere o reflectă asemănător pe Zita: „Împărăteasa este o femeie brună, cu înfățișarea plăcută, nu tocmai înaltă și îmbrăcată cu un mantou de culoare (roșu)-brick, cu blană la gât, iar pe cap poartă o pălărioară mică de catifea. Regina nu este tristă, ci surâde grațios celor care o salută”²⁹.

Imediat coborî și Carol de Habsburg. „Și fostul mareșal al curții lui Carol era podidit de lacrimi, cu toată stăpânirea

Pe front decorând ostașii victorioși în campania din 1916

de sine pe care căuta [...] să și-o impună magnatul ungar. Era ultima legătură pe care Carol de Habsburg o mai manifesta față de supușii săi, prin acele ultime îmbrățișări, în acel ultim și atât de jalnic adio³⁰¹!

Despre Carol al acelor momente, unul dintre jurnaliști nota: „Iată omul care a purtat atât de puțin și a părăsit atât de tragic coroana Sfântului Ștefan. El nu mai este decât un tânăr nălțuț, brun, cu ochii de un albastru deschis, cu mustața rasă și chipul plin de o tristețe continuă, tâmpile începând să-i încărunțească.

Merge legănându-se puțin (la 5 pași distanță de povestitor), alături de soția sa, care-i oferă brațul privind înainte și zâmbind parcă cu durere. El era fără pardesiu, purta un costum gri englezesc, cu semicordon, ghetete culoare acaju, mănuși din piele și o pălărie de fetru verde. Se descoperă prelung răspunzând salutului celor de față³¹.

Cealaltă consemnare despre ex-suveranul Austro-Ungariei ne rezumă: „Carol de Habsburg este un bărbat cam de vreo 35 de ani, nu prea slab, cum îl descriu unii, înalt, cu ochii albaștri. E îmbrăcat civil, într-un costum simplu englezesc, iar pe cap, o pălărie verde. El răspundea la salutul celor prezenți [...] cu un surâs silit³².

Ostași români și ceilalți care asistaseră la scena descrisă erau și ei profund emoționați și

„salutară pe auguștii surghiuniți cu adâncă politețe, cu excepția generalului Rujinschi care n-a salutat. Distinșii «prizonieri» au răspuns cu profundă amabilitate³³.

Din tren mai coborâra contesa de Baroviczenyi, comodul englez Snagge, care încă mai purta pe piept câteva decorații din timpul monarhiei austro-ungare, maiorul Chirculescu, delegatul guvernului român, inspectorii Taverniu și Ștefănescu de la C.F.R. și marinarii englezi.

După aceea s-a format un cortegiu, în frunte cu prefectul județului și al poliției, cărora le urma Snagge, ex-regele la braț cu soția, însoțiți de contele și contesa Huniady, contele

Carol (primul din stânga) – Împăratul Austro-Ungariei – alături de regele Ferdinand al Bulgariei

Esterhazy alături de consulul Clifton, contesa de Baroviczenyi și mr. Chirculescu Eugen, valetul și camerista.

Privind spectacolul, unul dintre comentatorii nota: „În imediata apropiere a ex-suveranilor, urmându-i la pas, patru santinele engleze cu pușca la umăr însoțesc pe acei care odinioară au fost atât de puternici stăpânitori. Un Habsburg între santinele, ca ultimul făcător de rele! Numai acei care au văzut scena i-au putut pricepe și simți grozăvia! Nici reflecțiile cele mai simple parcă nu mai au loc în creierul trudit de emoțiuni, pe care le-a trezit sentimentalismul unit cu omenia și judecata. Părea un cortegiu funebru³⁴.

nu are explicatie foto

Ajuns la cheiul care cobora la ponton în câteva trepte, Snagge întinse mâna fostei împărătese, surăzător, cu un gest de „perfect gentleman”. Zita, cu mișcări rezezi, coborî prima, după ea ex-împăratul și apoi ceilalți. Ei pășiseră pe un covor grenă, care acoperea pontonul și ajungea până la vaporul „Principesa Maria”.

La pășirea pe vaporul „Principesa Maria” i-a întâmpinat comandantul, comandor Emil Paraschivescu, alături de ofițerii vasului.

Atât Carol cât și Zita, fără să spună o vorbă, s-au retras imediat în cabina ce le fusese destinată, una de clasa I-a, cu 2 paturi, aflată în partea dreaptă a vasului. „Brusc”, marinarii,

Alături de soția sa, Zita

cu baionetele la armă, se postaseră în fața intrării. Au fost descărcate apoi și bagajele, cele 6 cutii.

La câteva minute își făcea apariția și părintele Francisc Orlando, care până atunci așteptase într-un salon al vasului, după propria-i mărturisire. El fusese adus încă de dimineață (ora 6.00), de către directorul poliției, de la biserica catolică din oraș, *Notre Dame de Sion*, unde tocmai slujea. După dorința ex-suveranilor ar fi trebuit să țină o liturghie dar, pentru că nu a știut exact ce doriseră aceștia, nu-și adusese cele trebuincioase. Crezuse că era vorba doar de o spovedanie și cuminicătură. După mărturisirea-i ulterioară a spus doar *Pater Noster* și *Ave Maria* și le-a dat binecuvântarea sa celor doi exilați. Ar mai fi rămas, dacă la gestul făcut de împărăteasă de a încuia ușa cabinei pe dinăuntru, englezii n-ar fi bătut în ușă de vreo 2-3 ori, cerându-i preotului să iasă imediat.

În ultimul moment părintele l-a îndemnat pe ex-suveran să aibă în vedere că totul trece în lumea noastră și, deci, să nu fie deznădăjduit. Carol de Habsburg l-a ascultat, cu gândurile duse departe, și i-a răspuns doar atât: „Dar eu nu sunt deznădăjduit!”³⁵. Conversația lor a început în limba franceză și s-a sfârșit în germană.

Vaporul fiind pregătit de plecare, din suita ex-monarhilor exilați

rămăseseră pe vas să-i însoțească, pe mai departe, doar contele și contesa Huniady, valetul și femeia de serviciu.

Garda care-i însoțea era compusă dintr-un comandor cu trei ofițeri englezi și opt marinari, un ofițer român și câțiva comisari de la siguranță.

La 9.45 vaporul „Principesa Maria”, de multă vreme sub presiune, ridică ancora și pornea în larg, îndreptându-se spre Sulina.

Dunărea strălucea sub soarele dimineții senine, legănând ușor „închisoarea vremelnică”. În frunte o șalupă a N.F.R. deschidea drumul, iar un monitor românesc se vedea alunecând pe apă, postându-se în spatele „Principesei Maria”, însoțind vasul. Marinarii englezi erau înșirați la bord, în uniforme lor de pe „Glow-Worm”, privind lung țărmlul pe care-l părăseau.

De asemenea, și trenul special s-a îndreptat, apoi, spre București. În el se aflau contele Esterhazi (care nu dorise să facă nicio mărturisire despre cei exilați), contele de Baroviczenyi și maiorul Chirculescu, precum și inspectorii C.F.R.

Micul grup de persoane rămas pe mal privea lung în urma vaporului „Principesa Maria” care tăia lin apele lucitoare, în lumina zilei însoțite. Pavilionul românesc la prora și la pupa juca tremurat de adierea vântului, încadrând fumul slab al coșului vopsit. Nici o sirena, nici un semnal nu marca plecarea celor două făpturi care erau închise în cabină. Se îndreptau astfel spre Sulina, unde aștepta crucișătorul englezesc „Cardiff”, vas puternic, de culoare cenușie și cu tunuri multe, ce nu putuse ancora în portul Galați.

Ajuns la Sulina vaporul românesc a acostat lângă „Cardiff”, unde s-a făcut transbordarea familiei ex-domnitoare ungare și a suitei sale, urmând să plece spre Constantinopol în dimineața zilei următoare, adică luna, pe 7 noiembrie 1921³⁶.

Carol I de Habsburg trecând în revistă trupele pe front

Astfel, periplul pe teritoriul românesc pentru cei doi ex-monarhi se încheiase, fără vreun incident neplăcut. Plutonul de Grăniceri din Galați destinat pentru pază și păstrarea ordinii în incinta docurilor își făcuse pe deplin datoria, oprise cu desăvârșire accesul publicului, astfel că cei curioși „se enervaseră, împiedicați fiind să asiste la îmbarcarea suveranilor”³⁷.

La finalul misiunii generalul Rujinski telegrafia ministrului de Război spunând: „La ads. Nr. 5167/1921, am onoarea a raporta că azi, 6 noiembrie, ora 9.00, ex-Împăratul Carol împreună cu soția sa au sosit la Galați. La ora 9.15 au fost îmbarcați pe vasul «Principesa Maria» și la ora 9.45 au plecat spre Sulina. Maiorul Chirculescu, care a însoțit pe

ex-Împăratul, a raportat că ex-Împăratul și întreaga suită și-au manifestat mulțumirea pentru călătoria făcută în bune condițiuni. La îmbarcare au asistat prefectul poliției și al județului, șeful Siguranței, delegatul Comandamentului Marinei și subsemnatul. Totul a decurs în cea mai perfectă ordine și liniște./ Comandantul Corpului III Armată, / gl. de div. Rujinski”³⁸.

Mai departe se știe. Ex-suveranii au plecat în Elveția, iar în martie 1922 au emigrat în insula Madeira. Pe 1 aprilie 1922 Carol al IV-lea al Ungariei murea de pneumonie. Anterior, pe 7 noiembrie 1921, guvernul István Bethlen modificase constituția, astfel încât Miklós Horthy avea să rămână singurul conducător al Ungariei, până în 1944.

CAROL I OF HABSURG, THE LAST EMPEROR OF AUSTRO-HUNGARY, CLANDESTINE THROUGH ROMANIA IN HIS WAY TO EXILE – NOVEMBER 5-6, 1921

VALERIA BĂLESCU

Abstract: The last emperor of Austro-Hungary transited the Romanian territory in his way to exile. His transit on the territory of Yugoslavia and Romania imposed special security measures. His travel in our country was presented both in military documents and in the press at that time.

Keywords: Carol I of Habsburg, Austro-Hungarian Empire, General Rujinski, special train, Galați

NOTE

¹ Muzeul Militar Național „Ferdinand I”.

² *** *Carol I al Austriei*, cf. http://ro.wikipedia.org/wiki/Carol_I_al_Austriei.

³ *Mihály Károlyi* (cu numele complet - *Mihály Adam Georg Nikolaus Károlyi von Nagykarolyi*, n. 4 martie 1875, Budapesta - m. 20 martie 1955, Vence, Franța). Ca lider al Austriei a proclamat prima Republică ungară (1918-1919). A fost prim-ministru (31 martie 1918 - 19 ianuarie 1919); președinte (11 ianuarie - 21 martie 1919), fiind primul președinte al Republicii Ungare. A fost șeful opoziției pe vremea cand era prim-ministru István Tisza (asasinat la Budapesta, în 31 octombrie 1918). Pe 3 noiembrie 1918, la Padova (Italia), monarhia austro-ungară a semnat cu Antanta acordul de încetare a focului, iar Ungaria devenea un stat independent.

⁴ După numele colonelului francez *Ferdinand Vix* - prin „ultimatumul Vix”, din 20 martie 1919, din partea Antantei se cerea retragerea armatelor ungare la Tisa.

⁵ Miklós Horthy, *O viață pentru Ungaria (Ein Leben für Ungarn)*, cap. X, cf. - <http://hortymiklos.wordpress.com/>.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Pál Teleki*, prim-ministru între 25 iulie 1920-14 aprilie 1921 când demisionează. Horthy îl numește apoi pe István Bethlen (14 aprilie 1921-14 august 1931). *Pál Teleki* a revenit în politică din 1938 și a fost prim-ministru în perioada 16 februarie 1939-3 aprilie 1941 (când se sinucide).

⁸ *** *Conflictul dintre Carol al IV-lea al Ungariei și Miklós Horthy*, cf. - http://ro.wikipedia.org/wiki/Conflictul_dintre_Carol_al_IV-lea_al_Ungariei_%C8%99i_Mikl%C3%B3s_Horthy.

⁹ HMS *Glow-Worm* alături de *Ladybird* și *Aphis* erau „sister ship” și făceau parte din „The Royal Navy”. Erau construite special pentru a lucra pe Dunăre, făcând, deci, parte din *Flotila de Dunăre*.

¹⁰ Gilbert Roberts era la vremea aceea sublocotenent în *Royal Navy* și funcționa pe nava *Glow-Worm*. A lăsat o impresionantă poveste despre experiența de pe această navă, fiind martor și la expulzarea din 1921 a ex-Împăratului Carol al Austro-Ungariei și a împărătesei Zita de Bourbon-Parma. Toate acestea sunt redată în articolele: *Glow-Worm on the Danube (I)*, din „The Naval Review”, vol. LVII, nr. 4, octombrie 1969 (în continuare: *Glow-Worm... I*), pag. 315-324, cf. - <http://www.naval-review.co.uk/issues/1969-4.pdf>; și *Glow-Worm on the Danube, 1921-II*, în „The Naval Review”, vol. LVIII, nr. 1, ianuarie 1970, (în continuare: *Glow-Worm... II*), pag. 35-46, cf. - <http://www.naval-review.org/issues/1970-1.pdf>.

¹¹ *Glow-Worm... II*, pag. 40.

¹² *Comodorul Arthur Snagge*, de pe *Glow-Worm* (comodorul este gradul de ofițer din marina engleză și americană, superior căpitanului de vas și inferior contraamiralului). Canoniera *Glow-Worm* a fost lansată inițial ca distrugător de coastă la 12 decembrie 1906 și a fost trecut în clasa canonierelor la 15 februarie 1916, special pentru a lucra pe Dunăre, cu toate că era cunoscută mai degrabă ca o canonieră chineză - „China Gunbot”. A participat la Primul

Război Mondial împotriva flotei austro-ungare în Marea Baltică și împotriva bolșevicilor în Marea Neagră, alături de *Cicala*, *Cockchafer*, *Cricket*, *Moth* și *Mantis*, sprijinind armata rușilor albi, în timpul războiului civil ș.a. - http://en.wikipedia.org/wiki/Insect_class_gunboat.

¹³ *Glow-Worm... II*, pag. 41.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*, pag. 43.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ A. Cecil Hampshire, în *Armed with Stings*, William Kimber & Co, 1958.

¹⁹ *Glow-Worm... II*, pag. 43.

²⁰ *Ibidem*, pag. 44.

²¹ Arhiva Muzeului Militar Național, colecția „Manuscrite”, N. Rujinski, *Jurnal*, mss. 483, vol. XXI, 1921 (în continuare: Arh. M.M.N., mss. 483), pag. 153-154.

²² Prin Ordinul Consiliului de Miniștri nr. 3202 din 31 octombrie 1921, lua ființă Comandamentul Militar al Basarabiei (condus de gl. Popovici Ioan). Prin același ordin, postul de comandă al Corpului 3 Armată (general Rujinski) trecea la reședința din Galați.

²³ În primul automobil s-au aflat: Mr. Chirculescu, Esterhazy, Boroviczenyi, Gilbert Roberts și P.O. Downie, șoferul; în a doua mașina au fost: Carol și Zita, Snagge, A.B.'s Abbott și șoferul Burke; a treia mașină avea pe: cei doi servitori, pe P.O. Bough și A.B. Cheshire, alături de alte bagaje. - cf. *Glow-Worm... II*, pag. 44.

²⁴ *Glow-Worm... II*, pag. 45.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ Arh. M.M.N., mss. 483, pag. 164-173; M. Negru, *Sosirea în gara Chitila; Carol de Habsburg a trecut în fine prin Galați*, în „Universul”, din 5 noiembrie 1921.

²⁷ *** *Carol de Habsburg la Galați. Un eveniment istoric. Cum a fost adus Carol de Habsburg la Galați. Amănunte complete* (în continuare: *Carol de Habsburg la Galați...*), în „Universul”, din 7 noiembrie 1921; Arh. M.M.N., mss. 483, pag. 161.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Arh. M.M.N., mss. 483, pag. 176.

³⁰ *Ibidem*, pag. 160.

³¹ *Ibidem*.

³² M. Negru, *Trecerea ex-regelui prin Sulina*, în „Universul”, din 6 noiembrie 1921.

³³ *Ibidem*.

³⁴ Arh. M.M.N., mss. 483, pag. 159.

³⁵ *Ibidem*, pag. 162.

³⁶ M. Negru, *op. cit.*, în „Universul”, din 6 noiembrie 1921.

³⁷ Arh. M.M.N., pag. 167.

³⁸ *Ibidem*, pag. 156.

SERVICIUL ISTORIC AL ARMATEI ÎN SLUJBA CULTURII NAȚIONALE

În anul 2013, la Editura Militară a apărut monografia „Serviciul Istoric al Armatei în slujba culturii naționale”, 308 p., realizată de comandorul dr. Marian Moșneagu cu prilejul aniversării a 145 de ani de la înființarea instituției.

Lucrarea vine în completarea volumului „În slujba muzei Clio. O istorie a Serviciului Istoric al Marelui Stat Major 1920-1945”, avându-i ca autori pe Luminița Giurgiu, Lucian Drăghici, Manuel Stănescu și Cornel Țucă, apărut la Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei în anul 2006 și este structurată: lista abrevierilor, cuvânt-înainte, șase capitole (*I. Mesaje aniversare, II. Arhivele Militare Române – componentă importantă a patrimoniului arhivistic național, III. Activitatea de cercetare științifică, editorială și de reprezentare a Serviciului Istoric al Armatei, IV. Activitățile Serviciului Istoric al Armatei de coordonare a biblioteconomiei și muzeografiei militare naționale, V. Publicațiile Serviciului Istoric al Armatei, VI. Familia arhiviștilor militari*), anexe (1. Șefii Serviciului Istoric al Armatei, 2. Personalul Serviciului Istoric al Armatei 1969-2012, 3. Sumarul sumarelor revistei „Document. Buletinul Arhivelor Militare Române” 1998-2012, 4. Sumarul sumarelor „Calendarului tradițiilor militare” 2010-2013) și bibliografie selectivă.

Evidențiind locul, rolul și responsabilitățile Serviciului Istoric al Armatei în asigurarea managementului arhivelor militare, autorul evocă demersurile constant performante pe care arhiviștii militari le-au efectuat pentru conservarea, inventarierea și gestionarea fondurilor de arhivă, atât în timp de pace, cât și de război, până la actuala campanie de digitalizare și arhivare în format electronic, menită să protejeze patrimoniul arhivistic militar național, facilitând astfel accesul cercetătorilor și cercetarea științifică a acestuia.

În premieră, autorul prezintă activitatea integratoare a Serviciului Istoric al Armatei în solidar cu Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Istorice și celelalte instituții de profil din organica Ministerului Apărării Naționale, respectiv Centrul Intermediar de Arhivă al Statului Major al Forțelor Terestre, Depozitul Intermediar de Arhivă al Forțelor Aeriene, Depozitul Intermediar de Arhivă al Forțelor Navale și Depozitul Intermediar de Arhivă Tehnică.

Un spațiu generos este acordat activității de cercetare științifică pe care arhiviștii și istoricii militari au desfășurat-o în vederea promovării imaginii Armatei Române

și a tradițiilor sale de luptă, activitate materializată în prestigioase enciclopedii, monografii, dicționare, ghiduri, culegeri de documente, albume, participarea la simpozioane și congrese naționale și internaționale, călătorii de studii tematice, mese rotunde și expoziții documentare, consiliere de specialitate în domeniul cinematografic, muzeografic, al tradițiilor, heraldicii militare ș.a.

Schimburile de experiență, vizitele de documentare în arhivele militare străine și parteneriatele de colaborare cu instituții civile și militare, au făcut ca activitatea Serviciului Istoric al Armatei în cele aproape 15 decenii de activitate să fie binecunoscută și elogios apreciată de autorități și beneficiarii serviciilor sale.

La loc de cinste se situează activitatea editorială și publicistică a Serviciului Istoric al Armatei, revista „Document. Buletinul Arhivelor Militare Române” și „Calendarul tradițiilor militare”, fiind doi dintre principalii vectori de imagine ai instituției.

Prin prezentarea detaliată a carierei profesionale și activității științifice a celor mai prolifici și renumiți arhiviști militari, comandorul dr. Marian Moșneagu împlinește o datorie de onoare față de colegii de breaslă, aducând un binemeritat omagiu celor care au contribuit și contribuie cu profesionalism la creșterea prestigiului Arhivelor Militare Române, monografia fiind, chiar și numai din acest punct de vedere, un binevenit și util instrument de lucru pentru redescoperirea traiectului instituției, bogată în informații inedite și, în egală măsură, o prețioasă sursă bibliografică.

TRANSMISIUNILE ARMATEI ROMÂNE ÎN CAMPANIA DIN EST (1941-1944)

A nul acesta, la Editura Militară, București, a apărut cartea „Transmisiunile Armatei Române în Campania din Est (1941-1944)”, 511 p., având ca autori pe generalul de brigadă Ion Cerăceanu și colonelul (r) dr. Vasile Popa.

Lucrarea beneficiază de *prefață*, urmată de *cuvânt-înainte*, opt capitole (I. *România în contextul internațional interbelic. Din tabăra antirevizioniștilor în brațele axei*; II. *Armata Română în perioada interbelică*; III. *Transmisiunile Armatei Române în Campania din Est*; IV. *Grupul de armate „General Ion Antonescu”: nu doar o chestiune de imagine*; V. *Transmisiunile Corpului de Munte și ale Corpului de Cavalerie*; VI. *Grupul de Armate „Mareșal Antonescu” – un proiect strategic mereu amânat. Colaborarea româno-germană în planul transmisiunilor*; VII. *Armata Română după Stalingrad. Drumul retragerii*; VIII. *1944 – Operațiunea „1111”. Bombardamentele anglo-americe și consecințele asupra sistemelor de telecomunicații*), *epilog* (de la est la vest), *anexe*, *listă abrevieri*, *bibliografie* și *lista cu fondurile de arhivă selecționate pentru documentare*.

Numeroase cărți au fost dedicate studierii celui de-al Doilea Război Mondial, atât a campaniei din Vest, cât și din Est la care a participat România, însă sursele de cercetare sunt departe de a se fi epuizat. Așa cum subliniază în prefață prof. univ. dr. Petre Otu, președintele Comisiei Române de Istorie Militară, o dovadă este „și lucrarea de față, consacrată transmisiunilor, o armă nouă în panoplia organizării militare, dar indispensabilă în războaiele secolului al XX-lea, ca să nu mai vorbim de cele ale acestui veac început”.

Istoria armii transmisiunilor este o preocupare mai veche a autorilor, care i-au urmărit evoluția pe parcursul a 140 de ani.

Lucrarea „împlinește o necesitate și acoperă un gol istoriografic, întrucât, până la această dată și din varii motive, arma transmisiunilor nu avea acoperită documentar campania din Est, așa cum este cazul aeronauticii, marinei, parașutiștilor, blindatelor, vânătorilor de munte, informațiilor, grănicerilor etc.”.

Bazată în principal pe documente, extrase din arhivele militare, multe dintre ele inedite, „lectura celor peste 500 de pagini permite cititorului avizat și mai puțin avizat cunoașterea multor aspecte ale activității transmisioniștilor în cea mai lungă campanie din istoria armatei

române: organizarea subunităților și unităților; dotarea lor cu aparatură autohtonă și din import; caracteristicile tehnice și tactice ale acesteia; pregătirea personalului de specialitate; acțiunile transmisioniștilor în timpul luptelor și în pauzele operative; raporturile de comandament româno-germane pe linia asigurării legăturilor etc.”.

Datele regăsite sunt prezentate cu obiectivitate și dintre multele noutăți aduse de cei doi autori, prof. univ. dr. Petre Otu remarcă două: asigurarea corespondenței militarilor de pe front cu familiile aflate în țară, și asigurarea sistemului de legături în cadrul „Operației 1111”, nume de cod pentru evacuarea oficialităților, persoanelor și bunurilor din fața ofensivei sovietice.

În sprijinul considerațiilor din volum, vin cele 74 de anexe, peste 140 de fotografii, hărți, scheme, grafice, documente și tabele în facsimil, reproduceri sau reconstituiri.

Cartea are o calitate grafică deosebită și constituie „o lucrare valoroasă, bazată pe o investigație amplă și riguroasă a izvoarelor primare, ce va constitui un reper fundamental, de neocolit în viitoarele cercetări ale acestui domeniu deosebit de complex”.

DIN ISTORIA TELECOMUNICAȚIILOR: REPERE CRONOLOGICE PRINCIPALE

Anul acesta la Editura Militară, București, a apărut ediția a II-a a lucrării „Din istoria telecomunicațiilor: repere cronologice principale”, 292 p., având ca autori pe generalul de brigadă Ion Cerăceanu și Gheorghe Dincă.

Cartea are notă asupra ediției a II-a, cuvânt-înainte, șase capitole (*I. De la telegraf la satelit, II. De la analogic la digital, III. De la telefonul cu manivelă la telefonul celular, IV. De la frontul terestru la frontul invizibil al undelor, V. De la abac la internet, VI. De la războiul energetic la războiul informațional*), glosar, bibliografie selectivă, bibliografie facultativă și planșe color.

Ediția revăzută și completată consistent față de cea din 2007, dorește să ofere „o linie istorică a domeniului telecomunicațiilor, cât mai aproape de realitatea științifică și socială în care s-au produs marile descoperiri care au determinat și evoluția omenirii, nu numai a telecomunicațiilor”.

Autorii și-au propus să abordeze domeniile intermediare ale telecomunicațiilor (telegraful, telefonul, radioul,

televiziunea, comunicațiile prin satelit, internetul ș.a.), să rețină etapele mari, esențiale ale telecomunicațiilor, dar și să furnizeze cititorului, mai mult sau mai puțin avizat și pasionaților sau specialiștilor din domeniul telecomunicațiilor civile și militare, reperele cronologice de bază pentru înțelegerea domeniului, în ansamblul său, a evoluției istorice a acestuia, precum și a determinărilor asupra evoluției societății.

Lucrarea beneficiază de o calitate grafică deosebită, i-a fost îmbunătățit conținutul științific și „se

dorește un omagiu adus tuturor celor care au servit și servesc domeniul telecomunicațiilor românești”.

ROMÂNII DIN SERBIA 1940-1944

In cadrul Simpozionului Național „România în relațiile internaționale (1958-1968)” organizat la Muzeul „Unirii” din Focșani a fost lansată cartea „Românii din Serbia (1940-1944)” apărută în anul 2012, la Editura Enciclopedică, București, 831 p.

Autorul, prof. univ. dr. Petre Țurlea, a structurat volumul astfel: *Introducere, Români din Serbia 1940-1944, O concluzie, Abrevieri, Lista documente, Documente și Indice de nume.*

La semnarea păcii care încheia prima conflagrație mondială, extrem de important pentru țara noastră erau românii care ar fi putut rămâne în afara granițelor, prin

trasarea acestora în neconcordanță cu realitățile etnice. O problemă aflată în dezbatere viza Banatul, revendicat atât de București, cât și de Belgrad.

Deși în perioada interbelică România și Iugoslavia au fost părți ale unor tratate de alianță, se constată, din documentele prezentate, că țara vecină a „a avut o politică aspră față de românii trăitori în cadrul ei”. La sfârșitul perioadei invocate, Iugoslavia a încheiat înțelegeri cu state cu aspirații revizioniste – Ungaria (11 decembrie 1940), Bulgaria (24 ianuarie 1937) și Italia (25 martie 1937), state care nu și-au respectat angajamentele luate.

Pe aceeași linie de înăsprire a regimului aplicat românilor s-au înscris și Bulgaria și Grecia.

Lucrarea se fundamentează pe documente, create în perioada 1940-1944, identificate în fondurile de arhivă aflate în custodia Arhivelor Naționale Istorice Centrale, precum și pe lucrări fundamentale ale istoriografiei militare românești.

Recomandăm studiul care prefațează volumul care oferă o imagine documentată, ce ilustrează sintetic raporturile dintre România și Iugoslavia în perioada supusă atenției.

CARTEA PROMOȚIEI DE OFIȚERI TEHNICI DE RADIOLOCAȚIE. BUCUREȘTI, 1957-1960

În anul 2013, a apărut sub condeiele lui Decebal Lungu și a lui Aurel Pentelescu, „Cartea promoției de ofițeri tehnici de radiolocație. București, 1957-1960”, 380 p., la Editura Editgraph, Buzău.

Lucrarea se deschide cu un Argument, Notă asupra ediției și trei părți (*Partea întâi: din activitatea membrilor promoției de ofițeri tehnici de radiolocație 1957-1960, București; Partea a doua: Membrii promoției 1957-1960; partea a treia: Impresii, mărturii, amintiri ale membrilor promoției de ofițeri tehnici de radiolocație 1957-1960, București*) și Mărturii iconografice.

În argument, cei doi autori își justifică demersul dorind să realizeze o „lucrare-document concepută simplu, dar cu date exacte”, care peste ani să probeze „valoarea unei promoții de ofițeri, Promoția de ofițeri tehnici de radiolocație 1957-1960, București”. Cititorul va avea informații despre

oameni care, fie că au lucrat în serviciul operativ, au devenit inventatori, doctori în știință, profesori universitari sau membri ai Academiei de Știință și Tehnică din România, și-au făcut exemplar datoria.

Lucrarea este cu atât mai valoroasă pentru că oferă un bilanț al carierei militare a unor tineri care s-au îndreptat cu entuziasm către o nouă armă introdusă în anul 1955 – Radiolocația.

SITUAȚIA EVREILOR DIN ROMÂNIA ÎNTRE ANII 1940-1944

Sub semnătura dr. Florin C. Stan, a apărut la Editura Argonaut din Cluj-Napoca, lucrarea „Situația evreilor din România între anii 1940-1944”, 536 p. Tematica a fost structurată în 11 capitole: *Cap. I: Evreii din România anilor 1940-1944 în istoriografie; Cap. II: Schiță privind trecutul evreilor în spațiul*

românesc de la începuturi până în prezent; Cap. III: Statutul juridic al evreilor în perioada regimului antonescian; Cap. IV: Opțiunile politice ale evreilor din România în timpul celui de-al Doilea Război Mondial; Cap. V: Evenimente și aspecte care au marcat situația evreilor din România între anii 1940-1944; Cap. VI: Evreii din Basarabia; Cap. VII: Situația

evreilor din Bucovina; Cap. VIII: Aspecte privind situația evreilor din Transnistria sub administrația românească (1941-1944); Cap. IX: Biserica ortodoxă română și evreii în perioada celui de-al Doilea Război Mondial; Cap. X: Lagărele de muncă și internare. Munca obligatorie; Cap. XI: Emigrarea evreilor prin portul Constanța între anii 1940-1944”, Concluzii generale și o bibliografie a temei.

Lucrarea are o *Prefață* semnată de reputatul prof. univ. dr. Ion Calafeteanu și o *Postfață* semnată de conf. univ. dr. Silviu-Marian Miloiu.

Demersul științific al autorului se bazează pe o amplă cercetare în arhivele militare și civile, din țară și Republica Moldova, pe o foarte amplă bibliografie a temei.

Autorul și-a propus și a reușit, am apreciat noi, să redea „cât mai îndeaproape realitatea situației evreilor din România în anii deosebit de grei ai celui de-al Doilea Război Mondial”. Lucrarea a beneficiat și de întâlnirile „cu etnici evrei martori ai perioadei sau supraviețuitori ai acelor ani și a informațiilor pe care aceștia ni le-au transmis”.

Profesorul Ion Calafeteanu nota „Această carte este o istorie a unei perioade grele, chiar extrem de grele din istoria noastră, scrisă fără ură și părtinire, pur și simplu din respect pentru adevăr”.

MAREȘALI AI ROMÂNIEI

Miercuri, 23 octombrie 2013, în sala „Carol I” a Bibliotecii Centrale Universitare din București a avut loc lansarea volumului „Mareșali ai României”, apărut în condiții grafice remarcabile la Editura Rao. Lucrarea este realizată de Corneliu Andone, muzeograf la Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I”, colonelul (r) prof. univ. dr. Ion Giurcă, reputat cadru didactic al Universității Naționale de Apărare „Carol I” și coordonator științific, comandorul dr. Marian Moșneagu, șeful Serviciului Istoric al Armatei, colonelul (r) dr. Vasile Popa, fost director al Muzeului Militar Național și apreciat cercetător și publicist militar și generalul (rtr.) Florian Tucă, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Știință din România, sub coordonarea generalului-locotenent prof. univ. dr. Teodor Frunzeti, rectorul Universității Naționale de Apărare „Carol I”.

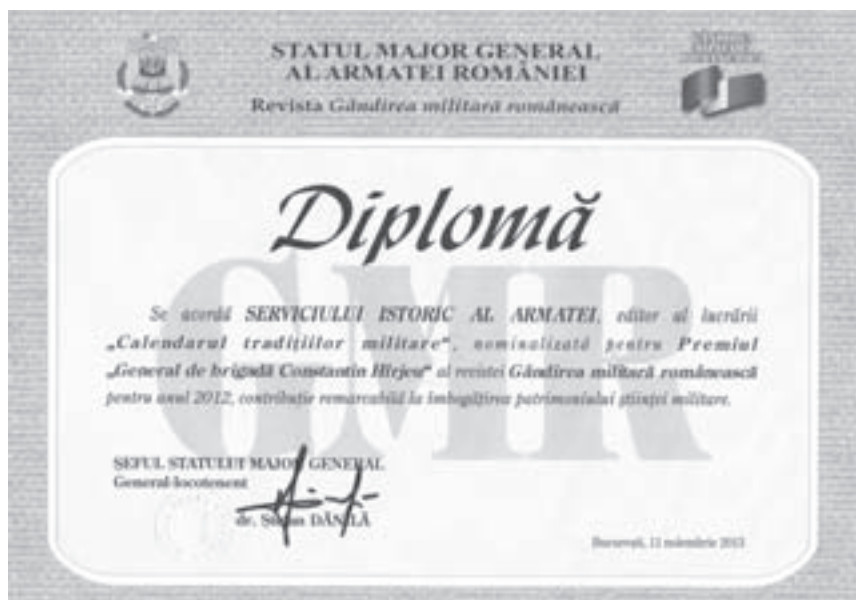
„Autorii și-au propus să adune într-un singur volum informații relevante despre viața și cariera militară a celor care, în armata noastră, au deținut cel mai înalt grad, care s-a acordat și se acordă și astăzi numai pentru activitate pe timp de război. Luminile și umbrele acestor personalități politice și militare, care, în perioade diferite, și-au unit destinul cu cel al instituției militare subliniază, de fapt, cât de importantă este în istoria națiunii române instituția care i-a asigurat perenitatea și

căreia îi dedicăm această carte: Armata Română” – subliniază în generalul-locotenent prof. univ.dr. Teodor Frunzeti.

Lucrarea abordează cu probitate și rigoare științifică subiecte precum demnitatea de mareșal în România și în lume, însemnele de mareșal, prezentând detaliat carierele și meritele militare ale regilor Carol I, mareșal al armatelor imperiale germane și ruse, Ferdinand I, primul mareșal al României, Carol al II-lea, rege și mareșal al României, Alexandru I al Iugoslaviei, mareșal al României, Mihai I, cel mai tânăr mareșal al României, precum și ale mareșalilor Alexandru Averescu, Constantin Prezan și Ion Antonescu.

Rubrică realizată de Dr. Teodora GIURGIU

CONTENTS

Editorial ❖ 170 Years of Existence. Reference Marks of the Modern Romanian Artillery History – Colonel prof. univ. Adrian STROEA, Ph.D., Colonel (r.) Marin GHINOIU ❖ Romanian Volunteers in Crimea War (1853-1856) – Lieutenant-Colonel (r.) Associate Professor univ. Anatol LEȘCU, Ph.D. ❖ Romanian Army's Uniforms (1866-1916) – Cornel I. SCAFESȘ, Ph.D. ❖ A very good Officer in his Physical Education Speciality – Colonel Constantin F. Nicolescu – Luminița GIURGIU, Ph.D. ❖ Colonel Jozef Beck, Poland Minister for Foreign Affairs, Refugee in Romania. The Period spent at Snagov (June-October 1940) – Alin SPĂNU, Ph.D. ❖ A Remarkable Personality of Military Physical Education and Mountain Troops. Brigade General Professor Virgil Bădulescu – Colonel prof. Ioan ARMANU, Ph.D. ❖ The Devastations of a Storm which started near Black Sea (1944) – Prof. Vasile TUDOR ❖ A Controversial Destiny – General-Colonel Victor Precup – Prof. Cornelia GHINEA ❖ Emil Bodnăraș and the new Type of Army – Captain (N.) Marian MOȘNEAGU, Ph.D. ❖ A new Approach regarding the Problem of Soviet Ships Dislocation in Romanian Harbors in the Romanian-Soviet relations (1967-1971) – Captain (N.) engineer Marian TĂNASE, Ph.D. ❖ The specialities motorized group – A sacrifice unit of division 1 Armoured in the battle from the winter of 1942 – Colonel (Tank, R.) George Gheorghiu ❖ Romanian Anti-Aircraft Artillery in the first years after the war (May 9, 1945-April 10, 1949) – Major-General (R.) Prof. univ. Visarion Neagoe, Ph.D. ❖ Carol I of Habsburg, the last Emperor of Austro-Hungary, clandestine through Romania in his way to exile – November 5-6, 1921 – Valeria Bălescu ❖ Bookreview

Erată: În nr. 3 (61/2013), la p. 31, numele autorului articolului „Marina Română s-a născut la Brăila” se va citi locotenent-comandor (r) ing. Florin DUMITRU, în loc de Popa, cum dintr-o regretabilă eroare a fost inserat.